

**Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων -
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο
Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων -
Πανεπιστήμιο Πειραιά**

**Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών
Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»**

**Εδαφική προσέγγιση στην τοπική ανάπτυξη: Πολιτικές,
μέσα και εργαλεία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας:
Από την σύλληψη στην αξιολόγηση**

Παναγιώτα Ι. Δακαλάκη

**Department of Political Studies and International Relations -
University of Peloponnese**

**Department of Economics - Democritus University of Thrace
Department of Economics - Aristotle University of
Thessaloniki**

**Department of Business Administration - University of
Piraeus**

**Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

**Territorial approach to local development: policies,
instruments and tools in Region of Western Greece:
From conception to evaluation**

Panagiota I. Dakalaki

Corinth, February 2017

Αφιέρωση

Σ' εμένα... Γιατί χωρίς εμένα, δεν θα ήμουν εδώ...

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ όλους όσους συνέβαλαν με τον δικό τους τρόπο στην δημιουργία αυτής της εργασίας. Ιδιαίτερος όμως, ευχαριστώ τον καθηγητή του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά και επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Άγγελο Κότιο όπως επίσης τον διδάσκοντα και συνεπιβλέποντα κ. Μανώλη Κουτουλάκη, για τον χρόνο που μου αφιέρωσαν, τις ακριβείς οδηγίες τους και την ποιότητα της εκπαίδευσης και της καθοδήγησης καθ' όλη την διάρκεια του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών μου, κυρίως όμως κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Εδαφική προσέγγιση στην τοπική ανάπτυξη: Πολιτικές, μέσα και εργαλεία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας:

Από την σύλληψη στην αξιολόγηση

Σημαντικοί Όροι: Εδαφική Συνοχή, Χωροταξικός Σχεδιασμός, Ευρωπαϊκός Σχεδιασμός, Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική, Πολιτική Συνοχής, Συστήματα Χωρικού Σχεδιασμού, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ), Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ), Τοπική Διακυβέρνηση

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Διαπανεπιστημιακού Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση» και πραγματεύεται τη χωρική διάσταση και την εδαφική προσέγγιση στις αναπτυξιακές πολιτικές που εφαρμόζονται στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη από τη σύστασή της. Για την κατανόηση των βασικών εννοιών του θέματος κρίθηκε αναγκαία η εξέταση των ιστορικών γεγονότων και των διαδικασιών που οδήγησαν στην ανάγκη σχεδιασμού και εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής και την υιοθέτηση της εδαφικής συνοχής ως κεντρικό στόχο της Ένωσης. Σε αυτή τη διερεύνηση αναδείχθηκαν έννοιες όπως οι περιφερειακές ανισότητες, η εδαφική διακυβέρνηση, ο χωροταξικός σχεδιασμός και η βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ καταγράφηκαν ζυμώσεις όπως η τροποποίηση των Συνθηκών και η διεύρυνση των συνόρων της Ένωσης που διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο στις προτεραιότητες των πολιτικών περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης.

Εκτός όμως από το θεωρητικό πλαίσιο, η ανάλυση επικεντρώνεται στα ζητήματα εφαρμογής των πολιτικών της ΕΕ στην κλίμακα του τοπικού και συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ). Η παρουσίαση της λογικής σχεδιασμού και κυρίως της διαδικασίας εφαρμογής εργαλείων όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις, που σήμερα έχουν πλέον εξειδικευτεί από τους φορείς υλοποίησης και βρίσκονται στο στάδιο της τελικής αξιολόγησης από την αρμόδια αρχή διαχείρισης της ΠΔΕ, αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική περίπτωση για την κατανόηση των σύγχρονων συστημάτων αναπτυξιακού σχεδιασμού και την ενσωμάτωση της εδαφικής προσέγγισης στην τοπική ανάπτυξη. Είτε μιλάμε για τον αστικό είτε για τον περιαστικό και αγροτικό χώρο, ο σχεδιασμός των επενδύσεων και των αναπτυξιακών έργων δεν δύναται να κινείται ανεξάρτητα από το ευρύτερο χωροταξικό πλαίσιο εφαρμογής και τη συνιστώσα των χωρικών επιπτώσεων των τομεακών, διακρατικών και άλλων προγραμμάτων.

Territorial approach to local development: policies, instruments and tools in Region of Western Greece: From conception to evaluation

Keywords: Territorial Coherence, Spatial Planning, European Planning, European Regional Policy, Cohesion Policy, Sustainable Urban Development, Integrated Territorial Investment, Local governance

Abstract

The present essay has been conducted under the Inter-University Postgraduate Programme entitled "Local and Regional Development and Administration" and deals with the spatial and territorial approach to development policies implemented in the European Union since its constitution. In order to understand the basic concepts of the matter, it was necessary to examine the historical events and processes that led to the need for planning and implementation of regional policy and the adoption of territorial cohesion as a key objective of the Union. In this investigation, concepts such as regional disparities, territorial governance, spatial planning and sustainable development were highlighted, while "fermentations" such as the amendment of the Treaties and the enlargement of the Union's borders, which have been instrumental in the priorities of regional and local development policies, were recorded.

Apart from the theoretical framework, the analysis focuses on EU policy implementation issues in a local level and in particular in the Region of Western Greece. The presentation of the design logic and especially of the tools' application process, tools such as the Integrated Territorial Investments, which have been specialized by the implementation bodies and are currently undergoing a final evaluation by the corresponding authority of the Region of Western Greece, is the most typical case for understanding modern development planning systems and the integration of the territorial approach to local development. Whether we are talking about the urban or the suburban and rural areas, the design of investment and development projects cannot move independently from the wider spatial application framework and the component of the spatial effects of sectoral, transnational and other programs.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	5
Κατάλογος Πινάκων	11
Αρκτικόλεξο	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.1	Εισαγωγή	19
1.2	Η Έννοια της Συνοχής από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη έως τη Συνθήκη της Λισσαβόνας	20
1.2.1	Τα πρώτα βήματα της Ένωσης	20
1.2.2	Αναγνώριση της ανάγκης για Περιφερειακή Πολιτική	20
1.2.3	Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τα βήματα που ακολούθησαν και συνδιαμόρφωσαν το πλαίσιο εφαρμογής της Περιφερειακής Πολιτικής	21
1.3	Συνθήκη της Λισσαβόνας: Υιοθέτηση της τρίτης διάστασης της Εδαφικής Συνοχής	24
1.4	Η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας και η περίοδος μεταρρύθμισης της Πολιτικής Συνοχής	25
1.5	Μέσα υλοποίησης της Εδαφικής Συνοχής στο σύστημα του Ευρωπαϊκού Σχεδιασμού	26
1.5.1	Εδαφική Διακυβέρνηση	26
1.5.2	Εδαφικό Κεφάλαιο	27
1.6	Ανακεφαλαίωση	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΛΔΑΦΙΚΗΣ

ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014-2020 30

2.1	Εισαγωγή	30
2.2	Η Πολιτικής Συνοχής την προγραμματική περίοδο 2014 - 2020	31
2.3	Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία	36
2.3.1.	Η διαδικασία υλοποίησης επενδύσεων από τα ΕΔΕΤ	39
2.3.2.	Η συνεισφορά των ΕΔΕΤ	41
2.3.3.	Συνέργειες μεταξύ των ΕΔΕΤ	45
2.4	Η εδαφική ατζέντα της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	46
2.5	Ανακεφαλαίωση	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ 50

3.1.	Εισαγωγή	50
3.2.	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014 - 2020	51
3.3.	Η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική και η προσέγγιση για την ΟΧΕ: Καινοτομίες στον Σχεδιασμό	53
3.3.1.	Τομεακές Πολιτικές και ΠΕΠ	53
3.3.2.	Εργαλεία Χωρικού Σχεδιασμού	57
3.4.	Πλαίσιο εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων	59
3.4.1.	Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη σε επίπεδο εφαρμογής τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 – 2020	63
3.4.2.	Η εξειδίκευση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων	72
3.4.3.	Νόμος 4314/2014 για τη διαχείριση αναπτυξιακών παρεμβάσεων	73
3.4.4.	Εγκύκλιος Εφαρμογής των ΟΧΕ	75
3.5.	Ανακεφαλαίωση	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠ «ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ» 2014 – 2020 ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

	81	
4.1.	Εισαγωγή	81
4.2.	Αναπτυξιακό Όραμα	82
4.3.	Στρατηγική στοχοθεσία	83
4.4.	Πηγές χρηματοδότησης	87
4.5.	Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)	89
4.6.	Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες και ολοκλήρωση στρατηγικών	91
4.7.	Εργαλεία για την υλοποίηση της στρατηγικής της ΠΔΕ	91
4.7.1.	Εξειδίκευση του ΠΕΠ «Δυτική Ελλάδα» 2014 – 2020	91
4.7.2.	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού	93
4.7.3.	Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης ΠΔΕ	96
4.7.4.	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων	97
4.8.	Στρατηγική ΟΧΕ και ΒΑΑ στη Δυτική Ελλάδα	98
4.8.1.	Αρχικός Προσδιορισμός Περιοχών Εφαρμογής ΟΧΕ	98
4.8.2.	Λογική Σχεδιασμού	107
4.8.3.	Πλαίσιο Εφαρμογής	114
4.9.	Ανακεφαλαίωση	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΑ ΧΩΡΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ

ΕΛΛΑΔΑΣ

	129	
5.1.	Εισαγωγή	129
5.2.	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)	130
5.2.1.	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξης της Πάτρας	132

5.2.1.1.	Γενικά στοιχεία για την Πάτρα	132
5.2.1.2.	Στρατηγική παρέμβασης	133
5.2.1.3.	Στόχοι του σχεδιασμού	136
5.2.1.4.	Προσδιορισμός χωρικών ενοτήτων Δήμου Πατρέων	139
5.2.1.5.	Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που τέθηκε σε Διαβούλευση	142
5.2.1.6.	Ωριμότητα της Στρατηγικής	145
5.2.1.7.	Προτεινόμενο Σχέδιο Χρηματοδότησης	147
5.2.1.8.	Σχήμα Διαχείρισης	157
5.2.1.9.	Έγκριση ΒΑΑ Πάτρας	158
5.2.2.	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξης του Αγρινίου	166
5.2.2.1.	Γενικά στοιχεία για το Αγρίνιο	166
5.2.2.2.	Στρατηγική παρέμβασης	167
5.2.2.3.	Στόχοι του σχεδιασμού	168
5.2.2.4.	Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που τέθηκε σε διαβούλευση	170
5.2.2.5.	Ωριμότητα της Στρατηγικής	178
5.2.2.6.	Έγκριση ΒΑΑ Αγρινίου	179
5.3.	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για άλλες χωρικές στρατηγικές	186
5.3.1.	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση «Μεσολόγγι-Αιτωλικό»	186
5.3.1.1.	Γενικά στοιχεία για τη περιοχή παρέμβασης	186
5.3.1.2.	Στρατηγική παρέμβασης	187
5.3.1.3.	Στόχοι του σχεδιασμού	190
5.3.1.4.	Σχήμα Διαχείρισης	192
5.3.1.5.	Προσδιορισμός της περιοχής εφαρμογής	192
5.3.1.6.	Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο	194
5.3.1.7.	Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	205
5.3.1.8.	Ωριμότητα της Στρατηγικής	207

5.3.1.9. Έγκριση ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού	208
5.3.2. Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση «Κατάκολο – Πύργος – Αρχαία Ολυμπία»	209
5.3.2.1. Γενικά στοιχεία για τη περιοχή παρέμβασης	209
5.3.2.2. Στρατηγική παρέμβασης	210
5.3.2.3. Στόχοι του σχεδιασμού	212
5.3.2.4. Σχήμα Διαχείρισης	214
5.3.2.5. Προσδιορισμός της Περιοχής Εφαρμογής	215
5.3.2.6. Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο	217
5.3.2.7. Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	227
5.3.2.8. Ωριμότητα Στρατηγικής	229
5.3.2.9. Έγκριση ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας – Κατακόλου	230
5.4. Ανακεφαλαίωση	232

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	235
---------------------	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	242
---------------------	------------

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1. Συνθήκες, Συνθήκες Προσχώρησης και Λοιπά Ορόσημα στην πορεία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης	23
Πίνακας 2.1. Πεδίο εφαρμογής των ΕΔΕΤ	41
Πίνακας 2.2. Αναμενόμενα αποτελέσματα-στόχοι για την Ελλάδα έως το 2020	43
Πίνακας 3.1. Κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020 ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	57
Πίνακας 4.1. Χρηματοδότηση ανά ΠΕΠ	88
Πίνακας 4.2. Χρηματοδότηση ανά Άξονα Προτεραιότητας του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας	89
Πίνακας 4.3. Βαθμός Συγκέντρωσης Δράσεων ανά Θεματική Περιοχή Προτεραιότητας και ανά Στρατηγικό Στόχο	90
Χάρτης 4.1. Αρχικός Προσδιορισμός Περιοχών Εφαρμογής ΟΧΕ	102
Πίνακας 4.4. Ολοκληρωμένες δράσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη – ενδεικτικά ποσά στήριξης μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ όπως περιλαμβάνονται στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020	109
Πίνακας 4.5. Ενδεικτική χρηματοδοτική ενίσχυση για τις ΟΧΕ, εκτός της ενίσχυσης που αναφέρεται στον πίνακα 4.1 (συνολικό ποσό) όπως περιλαμβάνονται στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020	111
Πίνακας 4.6. Ενδεικτική χρηματοδοτική ενίσχυση για τις ΟΧΕ ΒΑΑ και τις ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές όπως περιλαμβάνονται στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020	113
Πίνακας 4.7. Αρμόδιοι Φορείς για την προετοιμασία, υποβολή και εφαρμογή της Στρατηγικής στο πλαίσιο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	114
Πίνακας 4.8. Δαπάνη ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υλοποίηση πράξεων που εντάσσονται σε Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ ανά Θεματικό Στόχο και Επενδυτική Προτεραιότητα	115
Πίνακας 5.1. Στρατηγικοί Στόχοι, Άξονες Προτεραιότητας και Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που τέθηκε σε διαβούλευση	143
Πίνακας 5.2. Προϋπολογισμός ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	159
Πίνακας 5.3. Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΤΠΑ	159

Πίνακας 5.4. Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΚΤ	162
Πίνακας 5.5. Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων που θα χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης	163
Πίνακας 5.6. Στρατηγικοί Στόχοι, Άξονες Προτεραιότητας και Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το ΔΣ	176
Πίνακας 5.7. Προϋπολογισμός ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	180
Πίνακας 5.8. Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΤΠΑ	180
Πίνακας 5.9. Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΚΤ	183
Πίνακας 5.10. Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου που θα χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης	185
Πίνακας 5.11. Άξονες Προτεραιότητας, Ειδικοί Στόχοι και Πυλώνες Παρέμβασης της ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο	195
Πίνακας 5.12. Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας / Ειδικών Στόχων Στρατηγικής με Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	201
Πίνακας 5.13. Προσδοκώμενα Αποτελέσματα Στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού	205
Πίνακας 5.14. Προϋπολογισμός ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	208
Πίνακας 5.15. Άξονες Προτεραιότητας, Ειδικοί Στόχοι και Πυλώνες Παρέμβασης της ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο	218
Πίνακας 5.16. Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας / Ειδικών Στόχων Στρατηγικής με Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	223
Πίνακας 5.17. Προσδοκώμενα Αποτελέσματα Στρατηγικής ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία	227
Πίνακας 5.18. Προϋπολογισμός ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020	231

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΟ

ΑΠ	Άξονας Προτεραιότητας
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΧΕ	Αναπτυξιακή Χωρική Ενότητα
ΒΑΑ	Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
ΒΔ	Βορειοδυτικά
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΕΔ-Μ	Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών
ΕΑΣ	Εθνική Αρχή Συντονισμού
ΕΓΤΠΕ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕπΠα	Επιτροπή Παρακολούθησης
ΕΠΠ	Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική
ΕΕΣ	Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
Ε&Κ	Έρευνα & Καινοτομία
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΙΑΜΕΠ	Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
ΕΝΣ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα
ΕΟΕΣ	Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΧ	Ενιαίος Οικονομικός Χώρος
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠ	Επενδυτική Προτεραιότητα
ΕΣ	Ειδικός Στόχος
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΤΕ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΣΕ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων
ΕΥΡΑΤΟΜ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΥΣΣΑ	Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού & Αξιολόγησης
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΜμΕ	Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

ΜΠΒ	Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας
ΝΔ	Νοτιοδυτικά
ΝΕΟ	Νέα Εθνική Οδός
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΣΑΑ	Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης
ΟΤ	Οικονομικό Τετράγωνο
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΔ	Ομάδες Τοπικής Δράσης
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΡΠΟ	Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Απορριμμάτων
ΠΟΑΠΔ	Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων
ΠΠ	Προγραμματική Περίοδος
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΠΣΑ	Πολεοδομικό Συγκρότημα Αγρινίου
ΠΤΑ	Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης
ΡΣ	Ρυθμιστικό Σχέδιο
ΣΑΚΧ	Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου
ΣΔΕ	Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΕΣ	Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης
ΣΕΤΕ	Σύνδεσμος Ελλήνων Τουριστικών Επιχειρήσεων
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής
ΤΑΠΤοΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΕΒΑ	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
ΥΜΕΠΕΡΑΑ	Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη
CLLD	Community-Led Local Development
ITI	Integrated Territorial Investment
JESSICA	Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas
LEADER	Liaisons Entre Actions de Développement de l' Economie Rurale
NEET	Not in Education, Employment or Training
SDEC	Schéma du Développement de l' Espace Communautaire»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί έναν διευρυμένο χώρο με ετερογενή χαρακτηριστικά, ασυμμετρίες, συνεχείς πιέσεις και ζυμώσεις σε όλα τα επίπεδα, διαφορετικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης και διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης. Τα θέματα άμυνας, εξωτερικής πολιτικής, οικονομίας στρατηγικής τοποθέτησης στο παγκόσμιο σύστημα αλλά και ζητήματα κοινωνικά και περιβαλλοντικά, όπως εκφράζονται και εφαρμόζονται στις διαφορετικές περιόδους από τα ανώτερα θεσμικά όργανα της Ένωσης αλλά και τους εκπροσώπους των κρατών μελών, συνθέτουν ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Νέες ανάγκες και οι δυναμικές αναδεικνύονται συνεχώς παράλληλα με περιορισμούς στη διάθεση των πόρων και αλλαγές στις προτεραιότητες και τα πολιτικά συστήματα. Το σύνολο των παραπάνω αλληλοεπιδρά, επίσης, με το διεθνές περιβάλλον και την έντονη ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας.

Οι αντίρροπες αυτές δυνάμεις αποτελούν εγγενές χαρακτηριστικό της Ένωσης που σε περιόδους γενικευμένης οικονομικής αστάθειας, όπως αυτή που διανύουμε, αναδεικνύουν έντονα τα ζητήματα των περιφερειακών ανισοτήτων και συχνά οδηγούν σε αντικειμενική δυσκολία εφαρμογής των προγραμματικών αρχών από τα κράτη μέλη. Μέσα από αυτές τις τριβές και κατά περίπτωση διαμορφώνονται συνθήκες και άτυποι ή θεσμικοί μηχανισμοί παρέμβασης που οδηγούν σε νεοτερισμούς, νέες αρχές και εργαλεία με στόχο την διατήρηση ή και ενίσχυση του θεμελιώδη στόχου της συνοχής. Μέσα από μία τέτοια διαδικασία γεννήθηκε η έννοια της εδαφικής συνοχής όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Οι διαπιστωμένες ανάγκες οδήγησαν στη συγκρότηση της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης η οποία εξειδικεύτηκε σε συγκεκριμένα έργα στα κράτη μέλη και υποστηρίχθηκε από χρηματοδοτικούς μηχανισμούς με την μορφή ενισχύσεων και μεταφοράς πόρων προς τις μειονεκτικές περιοχές.

Ο ρόλος της περιφερειακής πολιτικής ως βασική πολιτική επενδύσεων της ΕΕ, οι άξονες της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ και των επενδυτικών ταμείων (ΕΔΕΤ) μέσω των οποίων υλοποιούνται οι προγραμματικοί στόχοι, καθώς και η φιλοσοφία της δεκαετούς στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την απασχόληση και την ανάπτυξη στην ΕΕ συνθέτουν το σύγχρονο υπόβαθρο για την κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου εφαρμογής των ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων που βρίσκονται πλέον στο στάδιο της υλοποίησης. Η εμπειρία των προηγούμενων ετών καθώς, η μεταφορά της θεωρητικής προσέγγισης στις διαδικασίες προγραμματισμού των κρατών μελών αλλά και η ανάγκη για πρωτοβουλίες και συνεργασίας όπως τα προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) αποτελούν κρίσιμες συνιστώσες για την κατανόηση των ζητούμενων.

Τα τελευταία χρόνια καταγράφεται έντονος προβληματισμός για την αποτελεσματικότητα της πολιτικών της Ένωσης. Οι βασικοί στόχοι της ΕΕ που συνίστανται στη βέλτιστη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση διαπιστώνεται ότι εδράζονται στη χωρική διάσταση η οποία εκφράζεται με την όξυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, με τις επικρατούσες και δύσκολα μεταβαλλόμενες συνθήκες στις μειονεκτικές περιοχές, την ασυνέχεια των υποδομών και των δικτύων, τους όρους και προϋποθέσεις ένταξης των νέων κρατών μελών και πλήθος άλλων διαπιστώσεων.

Για την εξασφάλιση της αειφόρου ισόρροπης ανάπτυξης απαιτείται ένα ολοκληρωμένο σύστημα σχεδιασμού που να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των αλληλεπιδράσεων και των μετασχηματισμών. Η περιορισμένη αποτελεσματικότητα εφαρμογής της Στρατηγικής της Λισσαβόνας μέχρι σήμερα ενισχύει ακόμα περισσότερο την παραπάνω άποψη. Οι πρόσφατες εξελίξεις που συνοδεύουν την οικονομική κρίση και τις μεταναστευτικές ροές και οι αναταράξεις στους κόλπους της Ένωσης επιβεβαιώνουν με εμφατικό τρόπο τα διαρθρωτικά προβλήματα της ΕΕ τόσο ως προς τον στόχο της οικονομικής ολοκλήρωσης όσο και στο επίπεδο συνοχής μεταξύ των χωρών. Σήμερα, τα μεγάλα ευρωπαϊκά αστικά κέντρα αποτελούν την ατμομηχανή της οικονομίας της Ένωσης και εμφανίζουν υψηλό επίπεδο ανάπτυξης, ενώ οι περιφέρειες εκτός του πυρήνα της ΕΕ αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στο ανταγωνιστικό περιβάλλον της παγκόσμιας οικονομίας. Η εξειδίκευση και η ενδογενής ανάπτυξη αποτελούν ενδεχομένως μοναδικό προσανατολισμό στις παρούσες συνθήκες, ενώ απαιτούνται ισχυρά αντανακλαστικά προσαρμογής στο συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.

Ο στόχος της ισόρροπης αειφόρου, ή αλλιώς διατηρήσιμης, ανάπτυξης αναμένεται να υλοποιηθεί αποτελεσματικότερα με την υιοθέτηση νέων μορφών εδαφικής διακυβέρνησης, καθώς και με την καλύτερη διαχείριση του εδαφικού κεφαλαίου της κάθε περιοχής. Με τον τρόπο αυτό προωθείται η χωρική ανάπτυξη στο πλαίσιο της εδαφικής συνοχής. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η σύνθεση των παραπάνω δεδομένων και η διερεύνηση της νέας προσέγγισης του αναπτυξιακού προγραμματισμού μέσα από την εδαφική προσέγγιση. Περαιτέρω επιχειρείται η εξαγωγή κρίσιμων συμπερασμάτων για τη μεταφορά της ολοκληρωμένης προσέγγισης στον σχεδιασμό, στις πολιτικές, τα μέσα και τα εργαλεία που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014 - 2020. Πολλά από τα συστήματα και τις που εξετάζονται δεν είναι καινούργια στη σύλληψη τους, ωστόσο αποσπασματικά πλαίσια εφαρμογής οδήγησαν σε περιορισμένη αποτελεσματικότητα για την οποία ασκήθηκε έντονη κριτική.

Το ενδιαφέρον για την εδαφική συνοχή θεμελιώνεται ειδικότερα στην επίδραση που μπορεί να ασκήσει αυτή η συνιστώσα στη χωρική ανάπτυξη της ΕΕ συνολικά, αλλά και στο αντίκτυπο που έχει ειδικά για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Τα τομεακά και ειδικά το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα» τίθεται στο επίκεντρο της διερεύνησης καθώς αναδεικνύει το όραμα, τους στρατηγικούς στόχους, τις αναπτυξιακές ανάγκες, τις βασικές προκλήσεις στις οποίες η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καλείται να ανταποκριθεί, μέσα από την χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα αυτής.

Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά τα επίπεδα εξειδίκευσης της στρατηγικής του ΠΕΠ «Δυτική Ελλάδα 2014-2020» από το επίπεδο της στοχοθεσίας για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας και των επιμέρους Θεματικών Στόχων. Επιπλέον, παρουσιάζεται η «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης» (RIS3) και οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες για την ολοκλήρωση των σχεδιαζόμενων στρατηγικών που τέθηκαν ως δικλίδες ασφαλείας και επίτευξης της ωριμότητας των έργων που εντάσσονται στο πρόγραμμα. Η σύνδεση των Θεματικών Στόχων με τις αντίστοιχες Επενδυτικές Προτεραιότητες θεωρείται προαπαιτούμενο ώστε η ανάλυση να καταλήξει στην εξειδίκευση των προτεραιοτήτων σε ενδεικτικές Δράσεις.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΠΠΧΣΑΑ) καθώς αποτελεί το βασικό πλαίσιο «κανόνων» πάνω στο οποίο δομείται η αναπτυξιακή πολιτική σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο που παράλληλα εξετάζει τις χωρικές αλληλεξαρτήσεις, πιέσεις και τους μετασχηματισμούς που βρίσκονται σε μία διαλεκτική σχέση με το παραγωγικό και οικιστικό σύστημα αλλά και τους περιβαλλοντικούς πόρους.

Η βασική υπόθεση εργασίας που υιοθετείται είναι ότι η εδαφική συνοχή υπό το πρίσμα της ολοκληρωμένης προσέγγισης στην χωρική ανάπτυξη εισάγεται ως μια διαφορετική προσέγγιση του αναπτυξιακού σχεδιασμού στην ΕΕ, με έμφαση στη χωρική διάσταση, η οποία διακρίνεται από τις έννοιες της εδαφικής διακυβέρνησης και του εδαφικού κεφαλαίου. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η εδαφική συνοχή, επαναπροσδιορίζει καταρχήν την πολιτική συνοχής και κυρίως μέσα από την τελευταία και τον σχεδιασμό για τη χωρική ανάπτυξη προς την κατεύθυνση της αύξησης της συνολικής ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, η οποία αναμένεται ότι θα οδηγήσει σε άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Η παρουσίαση της λογικής σχεδιασμού και κυρίως της διαδικασίας εφαρμογής εργαλείων όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και οι

Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για άλλες χωρικές στρατηγικές, που σήμερα έχουν πλέον εξειδικευτεί από τους φορείς υλοποίησης και εγκριθεί από την αρμόδια αρχή διαχείρισης της ΠΔΕ, αποτελεί την πλέον χαρακτηριστική περίπτωση για την κατανόηση των σύγχρονων συστημάτων αναπτυξιακού σχεδιασμού και την ενσωμάτωση της εδαφικής προσέγγισης στην τοπική ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

1.1 Εισαγωγή

Η έννοια της συνοχής υπήρχε στο υπόβαθρο της ευρωπαϊκής πολιτικής ήδη από τα πρώτα βήματα της Ένωσης. Ως μία πολιτική ένωση με ετερογενή χαρακτηριστικά, ασυμμετρίες, συνεχείς πιέσεις και ζυμώσεις σε όλα τα επίπεδα, διαφορετικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης και διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης, η ΕΕ διέγινε εξ αρχής πως ο στόχος της ολοκλήρωσης εδράζεται και στη χωρική διάσταση η οποία εκφράζεται με την μορφή των περιφερειακών ανισοτήτων, με τις επικρατούσες και δύσκολα μεταβαλλόμενες συνθήκες στις μειονεκτικές περιοχές, την ασυνέχεια των υποδομών και των δικτύων και πλήθος άλλων διαπιστώσεων.

Στην πορεία των ετών και στη βάση των εξελίξεων στο δημογραφικό, οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, η συνοχή ως έννοια άλλαξε περιεχόμενο, απέκτησε μεγαλύτερο ειδικό βάρος και έλαβε επιθετικούς προσδιορισμούς όπως εδαφική ή χωρική με στόχο να αναδειχθεί η σημασία ενός ευρύτερου πλαισίου εδαφικής αναφοράς. Ορόσημα στην διαδικασία μετεξέλιξης της έννοιας της εδαφικής συνοχής αποτέλεσαν οι τροποποιήσεις των Συνθηκών της Ένωσης, η πραγμάτωση του στόχου της Ενιαίας Αγοράς, η διεύρυνση των συνόρων της ΕΕ, η αναγνώριση της επιτακτικής ανάγκης για περιφερειακή πολιτική και πολύ περισσότερο ο προβληματισμός που διαδέχθηκε τα πρώτα αποτελέσματά της Πολιτικής Συνοχής που παρουσίασαν σημαντικές αποκλίσεις από τις προσδοκίες των ηγετών των κρατών μελών.

Σήμερα, ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει λάβει τυπική διάσταση στην αναπτυξιακή διαδικασία, ενώ στο πλαίσιο προγραμματισμού και την πολιτική ατζέντα έχουν εδραιωθεί έννοιες όπως η εδαφική διακυβέρνηση, το εδαφικό κεφάλαιο, η εδαφική ατζέντα της Στρατηγικής της Ένωσης και η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία. Περαιτέρω, οι έννοιες αυτές εξειδικεύτηκαν σε προγραμματικά κείμενα και πολιτικές τα οποία με τη σειρά τους εντάχθηκαν σε πλαίσιο εφαρμογής μέσα από την υποστήριξη των ΕΔΕΤ.

1.2 Η Έννοια της Συνοχής από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη έως τη Συνθήκη της Λισσαβόνας

1.2.1 Τα πρώτα βήματα της Ένωσης

Η ΕΕ αποτελεί έναν διευρυμένο χώρο με ετερογενή χαρακτηριστικά, ασυμμετρίες και συνεχείς ζυμώσεις σε όλα τα επίπεδα. Ανάγκες και δυναμικές αναδεικνύονται συνεχώς παράλληλα με περιορισμούς στη διάθεση των πόρων και αλλαγές στις προτεραιότητες και τα πολιτικά συστήματα. Οι αντίρροπες αυτές δυνάμεις αποτελούν εγγενές χαρακτηριστικό της Ένωσης και κατά περίπτωση διαμορφώνουν συνθήκες αλλά και άτυπους ή θεσμικούς μηχανισμούς παρέμβασης που οδηγούν σε νέες προσεγγίσεις και εργαλεία με στόχο τη διατήρηση ή και ενίσχυση του θεμελιώδη στόχου της συνοχής. Μέσα από μία τέτοια διαδικασία γεννήθηκε η έννοια της εδαφικής συνοχής όπως την γνωρίζουμε σήμερα.

Τα σχέδια των ευρωπαϊστών για την ολοκλήρωση είχαν τεθεί σε εφαρμογή, έτη πριν την υπογραφή των διεθνών Συνθηκών της Ρώμης στις 25 Μαρτίου 1957 από εκπροσώπους του Βελγίου, της Δυτικής Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας. Αν και οι ρυθμίσεις τους αφορούσαν κατά βάση θέματα οικονομικής συνεργασίας, από τις απαρχές τους, οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες (νυν ΕΕ) ήταν αντιμέτωπες με μεγάλες εδαφικές και δημογραφικές ανισότητες που συνιστούσαν δυνητικά εμπόδια στην ένωση και την ανάπτυξη της Ευρώπης. Ευθύς εξ αρχής, θεσπίστηκαν μηχανισμοί αλληλεγγύης υπό τη μορφή δύο (2) Διαρθρωτικών Ταμείων: του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού). Το ΕΚΤ είναι το κύριο μέσο της Ένωσης για τη στήριξη μέτρων που αποσκοπούν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της ανεργίας, στην ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και την τόνωση της κοινωνικής ένταξης στην αγορά εργασίας. Ο αρχικός πυρήνας των έξι (6) ιδρυτικών μελών παρέμεινε σταθερός για δεκαπέντε (15) χρόνια. Η δυναμική διαδικασία ολοκλήρωσης της αγοράς στα πλαίσια των έξι (6) χωρών επηρέασε τη χωρική κατανομή των επενδύσεων κατά τη μεταπολεμική περίοδο συνεχούς ανάπτυξης και συνέβαλε αποφασιστικά στην ενίσχυση της γαλλογερμανικής ισχύος σε οικονομικούς και πολιτικούς όρους (Ανδρικοπούλου Ε. – Κανκαλάς Γρ., 2000).

1.2.2 Αναγνώριση της ανάγκης για Περιφερειακή Πολιτική

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν σημειώνονται αλλαγές σε όλα τα επίπεδα αναφοράς: αμυντικές ανάγκες, συστήματα διακυβέρνησης, πολιτική αντίληψη, τεχνολογία, παραγωγή και κατανάλωση, δομή και σύνθεση οικονομίας, δημογραφία, κοινωνικές επαναστάσεις,

ενέργεια, κλιματική αλλαγή, συνήθειες, κουλτούρα, κ.λπ. Οι διαφορετικοί ρυθμοί ανάπτυξης αναδεικνύουν τη συνοχή σε πρωτεύον ζήτημα για την ΕΕ. Παρά τη σημασία που της αποδίδεται, την πρώτη εκείνη περίοδο δεν προβλέφθηκαν αντίστοιχα μέσα ρύθμισης. Σύμφωνα με τον Κόνσολα (1997), η νεοκλασική θεωρία αντιμετώπιζε τη χωρική ασυμμετρία της αναπτυξιακής διαδικασίας ως βραχυχρόνιο πρόβλημα προσαρμογής που παρουσιάζεται ευκαιριακά και εξαφανίζεται υπό την δράση των δυνάμεων της αγοράς, μέσα σε ένα αυτόματο σύστημα οικονομικής ισορροπίας. Ωστόσο, η επικρατούσα άποψη του νεοκλασικού υποδείγματος δεν επιβεβαιώθηκε. Κατά αυτόν τον τρόπο, από τότε και μέχρι και σήμερα, πραγματοποιείται μεθοδική προσπάθεια για την εξειδίκευση των χαρακτηριστικών και κυρίως των μέσων επίτευξης της συνοχής.

Στο πλαίσιο αυτό, στη Διάσκεψη των Παρισίων το 1972 και μετά από πρωτοβουλίες της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αναγνωρίστηκε η ανάγκη περιφερειακής πολιτικής, η οποία κατοχυρώθηκε την αμέσως επόμενη περίοδο με τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο να προσχωρούν στην ΕΕ (1η Ιανουαρίου 1973), αυξάνοντας τον αριθμό των κρατών μελών σε εννέα (9). Το ΕΚ αυξάνει την επιρροή του στις υποθέσεις της ΕΕ και, το 1979, όλοι οι πολίτες μπορούν για πρώτη φορά να εκλέξουν απευθείας τα μέλη του. Η Ένωση διευρύνεται, οι συσχετίσεις αλλάζουν και η συνοχή ως η δύναμη που συγκρατεί ενωμένο το νέο πολιτικό σχήμα αποτελεί κεντρικό ζητούμενο.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1974 και προκειμένου να συσταθεί το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο που θα κάνει πράξη την ισόρροπη και χωρίς διακρίσεις ανάπτυξη, αποφασίζεται η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Προβλέπει μεταφορά πόρων από τις ανεπτυγμένες στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες έργα για τη βελτίωση υποδομών και επικοινωνιών, προσέλκυση επενδύσεων και δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Ακολουθεί η σύσταση της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής πολιτικής (Directorate - General Regio XVI) ως υποστηρικτικού θεσμικού μηχανισμού. Σε οικονομικό επίπεδο, η πορεία προς την ενιαία αγορά συνεχίζεται με τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ) και της Ευρωπαϊκής νομισματικής μονάδας (ΕCΥ) το 1979.

1.2.3 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τα βήματα που ακολούθησαν και συνδιαμόρφωσαν το πλαίσιο εφαρμογής της Περιφερειακής Πολιτικής

Το 1981, η Ελλάδα γίνεται το δέκατο (10^ο) μέλος της ΕΕ, ενώ η Ισπανία και η Πορτογαλία ακολουθούν πέντε (5) χρόνια αργότερα. Πλέον η Κοινότητα αριθμεί δώδεκα (12) μέλη με διαφορετικά χαρακτηριστικά και ρυθμούς ανάπτυξης. Στις 17 Φεβρουαρίου 1986 από εννέα (9) κράτη μέλη και λίγες ημέρες αργότερα στις 28 Φεβρουαρίου 1986 από τη Δανία,

την Ιταλία και την Ελλάδα υπογράφεται η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η οποία αποτελεί την πρώτη μεγάλης σημασίας τροποποίηση της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και παράλληλα παρέχει τη βάση για ένα φιλόδοξο εξαετές πρόγραμμα που αποσκοπεί στην εξάλειψη των εμποδίων στο ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Από την ΕΕΠ (άρθρο 2) στόχος της πολιτικής της Ένωσης για τη συνοχή είναι η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, δηλαδή η μείωση των «αποστάσεων» μεταξύ των διαφόρων περιοχών της Ένωσης. Με άλλα λόγια, η περιφερειακή πολιτική έγινε καταστατική αρμοδιότητα της ΕΕ με την ΕΕΠ με κύριο μέσο τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επιδόθηκε στην επεξεργασία πολυετών προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης που καταρτίζονταν από τις αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες και τις περιφέρειες υπό μετάβαση και, συγκεκριμένα, επεδίωξε και πέτυχε τον διπλασιασμό της χρηματοοικονομικής προικοδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων μέχρι το 1993 ως μία από τις προϋποθέσεις της ολοκλήρωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, τον Φεβρουάριο του 1988, δικάωσε τις επιδιώξεις της Επιτροπής δεχόμενο το πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α ΚΠΣ) ή αλλιώς Πακέτο Ντελόρ Ι για τη μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, τη χρηματοδότηση της Κοινότητας και τη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων.

Κατά αυτόν τον τρόπο, η νέα κοινοτική περιφερειακή πολιτική ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1989 με ένα προϋπολογισμό της τάξης των 64 δισεκατομμυρίων ECU για την περίοδο προγραμματισμού 1989- 1993, αλλά ήδη από το 1992 φάνηκαν τα όρια της. Θεωρήθηκε ικανή να επιτρέψει στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας να συμμετάσχουν χωρίς προσκόμματα στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, αλλά δεν αρκούσε για να τους επιτρέψει να συμμετάσχουν στη δημιουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης μέσα στη δεκαετία του '90. Λαμβάνοντας υπόψη τους νέους στόχους της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και ακολουθώντας τις προτάσεις της Επιτροπής για το Β ΚΠΣ (Πακέτο Ντελόρ ΙΙ), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου (1992) συμφώνησε στη διάθεση για διαρθρωτικές δράσεις ποσού άνω των 140 δισεκατομμυρίων ECU για την περίοδο 1994 – 1999 (Μούσης, 2001). Είχε πλέον ουσιαστικά ενταχθεί η έννοια των προγραμματικών πλαισίων ή, διαφορετικά, προγραμματικών περιόδων για τις οικονομίες των κρατών – μελών.

Οι δύο διαστάσεις της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής κυριάρχησαν στο μοντέλο στρατηγικής ανάπτυξης τις δεκαετίες από το 1980 έως και μετά το 2000.

Πίνακας 1.1.

Συνθήκες, Συνθήκες Προσχώρησης και Λοιπά Ορόσημα στην πορεία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης

Συνθήκες	Ημερομηνία Υπογραφής	Έναρξη ισχύος	Επίσημη Εφημερίδα
Συνθήκες της Ρώμης	25/3/1957		
Ίδρυση Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ)			
Ίδρυση Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού)			
Ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης	10/12/1974		
Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	28/2/1986	1/7/1987	ΕΕ L 169 της 29/6/1987
Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ)	7/2/1992	1/11/1993	ΕΕ C 191 της 29/7/1992
Ίδρυση Ταμείου Συνοχής	16/5/1994		ΕΕ. L 130 της 25/05/1994
Συνθήκη του Άμστερνταμ	2/10/1997	1/5/1999	ΕΕ C 340 της 10/11/1997
Συνθήκη της Νίκαιας	26/2/2001	1/2/2003	ΕΕ C 80 της 10/3/2001
Συνθήκη της Λισσαβόνας	13/12/2007	1/12/2009	ΕΕ C 306 της 17/12/2007
Συνθήκες προσχώρησης	Ημερομηνία Υπογραφής	Έναρξη ισχύος	Επίσημη Εφημερίδα
Συνθήκη προσχώρησης της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας	24/6/1994	1/1/1996	ΕΕ C 241 της 29/8/1994
Συνθήκη προσχώρησης των δέκα (10) νέων κρατών μελών	16/4/2003	1/5/2004	ΕΕ L 236 της 23/9/2003
Συνθήκη ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας	25/4/2005	1/1/2007	ΕΕ L 157 της 21/6/2005
Συνθήκη ένταξης της Κροατίας	19/12/2011	1/7/2013	

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017 (<http://eur-lex.europa.eu>) – Ίδια επεξεργασία

1.3 Συνθήκη της Λισσαβόνας: Υιοθέτηση της τρίτης διάστασης της Εδαφικής Συνοχής

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007 ΕΕ C 306 της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2007. Η συνθήκη της Λισσαβόνας επικυρώθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο στις 12 Αυγούστου του 2008.

Με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας ακολουθώντας το πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, θεσπίζεται μία ενιαία θεσμική και πολιτική οντότητα έχουσα ενιαία θεσμικά όργανα. Επήλθε κατάργηση του μορφώματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας καθώς αντικαταστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, κατάργηση της παλαιάς αρχιτεκτονικής της ΕΕ και νέα κατανομή, οριοθέτηση και ταξινόμηση αρμοδιοτήτων μεταξύ ΕΕ και κρατών μελών. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της «δοτής αρμοδιότητας». Επιπρόσθετα, η άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων διέπεται από τις αρχές¹ της «επικουρικότητας» και της «αναλογικότητας».

Με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, η εδαφική συνοχή κατοχυρώνεται θεσμικά και εντάσσεται στους βασικούς στόχους της ΕΕ. Το νέο άρθρο 174 (πρώην άρθρο 158 ΣΕΚ) ορίζει ότι η Ένωση ενδιαφέρεται για την αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, αναπτύσσει τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη *«μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών»*. Στη συνέχεια αυτής της φράσης προστίθεται παράγραφος που προσδιορίζει ποιες περιοχές η Ένωση θεωρεί ως μειονεκτικές: *«τις αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές»*.

---

¹ Νομική βάση: Άρθρο 5, παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και πρωτόκολλο (αριθ. 2) σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας (Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση 2017).

1.4 Η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας και η περίοδος μεταρρύθμισης της Πολιτικής Συνοχής

Με εργαλεία πλήθος μελετών που συντάξε το ESPON² για τη συμβολή της πολιτικής συνοχής στην χωρική ανάπτυξη της ΕΕ, που άλλωστε ήταν εξαρχής ο στόχος υλοποίησής του, η Γενική Διεύθυνση για την περιφερειακή πολιτική της Επιτροπής ανασκευάζει την επιχειρηματολογία της και ενισχύει την άποψη ότι η πολιτική συνοχής αποτελεί μία από τις κοινοτικές πολιτικές που μπορεί να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας.

Ως βασική συνιστώσα της πολιτικής συνοχής καθιερώθηκε η εδαφική συνοχή και παρουσιάστηκε ως η έννοια που θα πρέπει να διευκολύνει την εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Τα εθνικά στρατηγικά πλαίσια αναφοράς και τα επιχειρησιακά προγράμματα πλέον θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν ενότητα για την εδαφική συνοχή. Στην ενότητα αυτή θα πρέπει να εντοπίζονται τα ειδικά χαρακτηριστικά και οι ανάγκες της περιοχής που αφορά το κάθε πρόγραμμα, να ελέγχεται η συνέπεια της στρατηγικής ανάπτυξης που ακολουθείται σε σχέση με τις ειδικές χωρικές ανάγκες και να αναλύεται το σύστημα εφαρμογής.

Η εδαφική συνοχή αποτελεί τη νέα συνιστώσα της πολιτικής συνοχής και έχει αποκλειστικά χωρικό χαρακτήρα. Βασικός στόχος της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2007-2013 πέρα από τον πρώτο στόχο της «σύγκλισης» και τον δεύτερο της «ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης» είναι ο στόχος της «ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας», στον οποίο αντιστοιχεί το 21% του συνόλου των κονδυλίων. Σε έναν κόσμο μάλιστα που γίνεται λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης ολοένα και πιο διασυνδεδεμένος οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά, η εδαφική συνεργασία σηματοδοτεί την τάση μετάβασης από το «χώρο των τόπων» στο «χώρο των ροών» (Castells, 1997 στο Τοπάλογλου).

Στο επίπεδο των επίσημων πολιτικών, η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (ETC), αντιπροσωπεύει έναν από τους τρεις βασικούς πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την

---

² Το συνεργατικό πρόγραμμα ESPON χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Σήμερα, ο στόχος του συνεργατικού προγράμματος ESPON 2020 είναι να στηρίξει την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής συνοχής της ΕΕ και άλλων τομεακών πολιτικών και προγραμμάτων στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), καθώς και των εθνικών και περιφερειακών εδαφικών αναπτυξιακών πολιτικών, μέσω της παραγωγής, διάδοσης και προαγωγής της χαρτογράφησης που καλύπτει ολόκληρο το έδαφος των 28 Κρατών Μελών της ΕΕ, καθώς και 4 Κρατών Εταίρων, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν, της Νορβηγίας και της Ελβετίας.

πολιτική συνοχής, έχοντας ως αιχμή του δόρατος το πρόγραμμα INTERREG. Το πλέγμα των βασικών πολιτικών της ΕΕ με εδαφική διάσταση, συμπληρώνεται με τις κατευθύνσεις στρατηγικής μέσα από την «Εδαφική Ατζέντα» (Λειψία, 2007), την «Πράσινη Βίβλο για την Εδαφική Συνοχή», τον «Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας» (ΕΟΕΣ), το κείμενο «Ευρώπη 2020», αλλά και το Μέσο Προενταξιακής Βοήθειας (ΙΡΑ) σε συνδυασμό με το Ευρωπαϊκό Μέσο Γειτνίασης (ΕΝΠΙ).

1.5 Μέσα υλοποίησης της Εδαφικής Συνοχής στο σύστημα του Ευρωπαϊκού Σχεδιασμού

Οι χαρακτηριστικές έννοιες «*εδαφική διακυβέρνηση*» και «*εδαφικό κεφάλαιο*» που αποδίδονται στην εδαφική συνοχή καθορίζουν και τους τρόπους για την επίδωξη της.

1.5.1 Εδαφική Διακυβέρνηση

Η εδαφική συνοχή από θεσμική άποψη παραπέμπει σε ένα νέο υπόδειγμα διακυβέρνησης του ευρωπαϊκού χώρου³. Το εδαφικό κεφάλαιο (ή εδαφική ποικιλομορφία) μιας περιοχής συνθέτει ποικίλες συνιστώσες (οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές κ.α.). Κατά συνέπεια, για την ανάπτυξη του θα πρέπει να συντονιστούν διάφοροι φορείς επικεφαλής σε διάφορους τομείς ανάπτυξης. Υπό την οπτική της εδαφικής διακυβέρνησης και σύμφωνα με την Γιαννακούρου, η εδαφική συνοχή μπορεί να αναγνωριστεί «*ως μια συλλογική δράση για την ανάδειξη και την αξιοποίηση του εδαφικού κεφαλαίου κάθε περιοχής*».

Η μεγάλη σημασία που αποδίδεται στην εδαφική διακυβέρνηση για την επιτυχή εφαρμογή πολιτικών εδαφικής συνοχής αποκαλύπτεται στη μελέτη του ESPON «*Διακυβέρνηση των εδαφικών και αστικών πολιτικών, από την ΕΕ ως το τοπικό επίπεδο*». Η μελέτη αποτελεί μία εξαιρετική πηγή πληροφόρησης με ποσοτικά, περιγραφικά και χαρτογραφικά δεδομένα για τα ζητήματα της εδαφικής συνοχής και τις επιμέρους συνιστώσες (εδαφική διακυβέρνηση, χωρικά συστήματα, διαδικασίες εφαρμογής, κ.λπ.).

Για τη διαμόρφωση και την αξιολόγηση δράσεων εδαφικής διακυβέρνησης (territorial governance actions) πρέπει να εξετάζονται τέσσερις παράγοντες: ο κάθετος συντονισμός, ο οριζόντιος συντονισμός, η συμμετοχή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και οι δράσεις (πολιτικές) που αναφέρονται σε μια περιοχή (territorialized actions) (Davoudi et al 2008). Ο κάθετος συντονισμός αναφέρεται τόσο στους συμμετέχοντες εταίρους (actors), όσο και στις εφαρμοζόμενες πολιτικές σε μια περιοχή. Η οριζόντια διάσταση του συντονισμού σχετίζεται με το συντονισμό μεταξύ δημόσιων φορέων, αλλά και μεταξύ

---

³ Γιαννακούρου, 2008

φορέων τόσο από το δημόσιο, όσο από τον ιδιωτικό και τον «ενδιάμεσο» τομέα. Οι συμμετοχικές διαδικασίες που θα πρέπει να συνοδεύουν τις δράσεις εδαφικής διακυβέρνησης αφορούν στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών (μη κερδοσκοπικές εταιρίες, οργανώσεις πολιτών με κοινούς στόχους κ.λπ.) κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή εδαφικών πολιτικών. Τέλος, οι πολιτικές με εδαφικό χαρακτήρα αφορούν την εφαρμογή πολιτικών, οι οποίες βασίζονται στην ενεργοποίηση των εδαφικών χαρακτηριστικών (εδαφικού κεφαλαίου) μιας περιοχής.

Βασικό συμπέρασμα που εξάγεται από τη μελέτη του ESPON είναι το γεγονός ότι έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος ως προς τη συνεργασία και το συντονισμό των κάθετων επιπέδων, δηλαδή της πολυεπίπεδης διάστασης της εδαφικής διακυβέρνησης, αλλά δεν εντοπίζεται αξιοσημείωτη πρόοδος ως προς τον οριζόντιο συντονισμό των φορέων. Ο συντονισμός των τομεακών πολιτικών φαίνεται πως είναι η πιο αδύναμη συνιστώσα της εδαφικής διακυβέρνησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ για τη βελτίωσή του σημαντικό ρόλο έχουν οι πολιτικές εδαφικής συνοχής, μέσω του καθορισμού κοινών χωρικών επιδιώξεων και μέσω συνεργατικών πολιτικών.

1.5.2 Εδαφικό Κεφάλαιο

Η έννοια του εδαφικού κεφαλαίου αφορά στα συγκεκριμένα στοιχεία -ανθρωπογενή και φυσικά - που χαρακτηρίζουν μια περιοχή. Η έμφαση που αποδίδεται στην τοπική κλίμακα εντοπίστηκε από τα πρώτα στάδια άσκησης της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας.

Οι νέες τοπικές πολιτικές δίνουν έμφαση σε υποδομές, ανθρώπινο δυναμικό και υπηρεσίες και απευθύνονται κυρίως σε επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες ή πρόκειται να εγκατασταθούν σε συγκεκριμένες περιοχές. Οι πολιτικές αυτές αντιδιαστέλλονται την παλαιότερη κρατική ρύθμιση της περιφερειακής πολιτικής η οποία εκφραζόταν κυρίως με κίνητρα ανάπτυξης στον ιδιωτικό τομέα και μεγάλα δημόσια έργα επενδύσεων (Ανδρικοπούλου 1995). Σύμφωνα με την τάση αυτή, οι επενδύσεις είναι σκόπιμο να γίνονται εκεί που υπάρχουν τα περισσότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα οποία αφορούν την ύπαρξη φυσικών πόρων, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση και την ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών. Αυτό συμβαίνει γιατί τα παγκόσμια οικονομικά δίκτυα δρουν σε συγκεκριμένες περιοχές και ενδιαφέρονται για συγκεκριμένους τοπικούς πόρους και πλεονεκτήματα (Davoudi et al 2008).

Η σημερινή κατεύθυνση της ανάπτυξης του εδαφικού κεφαλαίου της κάθε περιοχής μπορεί να θεωρηθεί ως εξέλιξη της παραπάνω τάσης. Άλλωστε από την αρχική σύσταση της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας, απορρίφθηκε η όποια λογική «συστηματικής ή

συγκεντρωτικής οργάνωσης της αναπτυξιακής δράσης που δεν είναι σε θέση να λάβει υπόψη της την ποικιλία των τοπικών καταστάσεων» (Ανδρικοπούλου, 1995). Στην τρίτη έκθεση συνοχής το εδαφικό κεφάλαιο προβάλλεται ως η έννοια πάνω στην οποία θα πρέπει να βασιστεί η περιφερειακή ανταγωνιστικότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2004). Επομένως φαίνεται πως οι τοπικές ιδιαιτερότητες, όπως διαμορφώνονται από τον χαρακτήρα και τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα της περιοχής ως τόπου εγκατάστασης π. χ. η ποιότητα του παραγωγικού και ανθρώπινου δυναμικού, του φυσικού περιβάλλοντος και των υποδομών ή ακόμα οι σχεσιακές δομές και οι τοπικές συνήθειες και παραδόσεις (Davoudi et al. 2008), είναι αυτό που σήμερα καλύπτεται με τον όρο του εδαφικού κεφαλαίου και αφορά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα μιας περιοχής, στα οποία θα στηριχτούν οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης.

Οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης εδραιώνονται στη βάση επιχειρημάτων όπως την καλύτερη θέση των τοπικών φορέων να γνωρίζουν τα τοπικά προβλήματα και τις δυνατότητες ανάπτυξης, αλλά και την επιτυχία συγκεκριμένων παραδειγμάτων (π.χ. το παράδειγμα της λεγόμενης Τρίτης Ιταλίας). Ως μειονέκτημα των τοπικών πολιτικών παρουσιάζεται το γεγονός ότι δεν μπορούν να ξεφύγουν εύκολα από τα στενά πλαίσια του τοπικού επιπέδου, και επομένως δεν μπορούν να δώσουν συνολική απάντηση στο περιφερειακό πρόβλημα. Σύμφωνα με την Ανδρικοπούλου (1995) η κάθε περιοχή αναπτύσσει τις δικές της πολιτικές και δύσκολα γίνονται αντιληπτές οι συνέπειες τόσο από τη σχετική θέση της περιοχής στη διεθνή και εθνική διαίρεση εργασίας, όσο και από τις επιπτώσεις των στρατηγικών της επιλογών σε άλλες περιοχές, στα πλαίσια του ίδιου εθνικού χώρου.

1.6 Ανακεφαλαίωση

Η ΕΕ «γεννήθηκε» με τις Συνθήκες της Ρώμης (1957), ή διαφορετικά τις δύο (2) διεθνείς συνθήκες με τις οποίες ιδρύθηκαν η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ). Η έννοια της συνοχής, σε οικονομικούς όρους αρχικά, υπήρχε στο υπόβαθρο της ευρωπαϊκής πολιτικής ήδη από τα πρώτα βήματα της ΕΕ καθώς οι μεγάλες εδαφικές και δημογραφικές ανισότητες συνιστούσαν δυνητικά εμπόδια για την επίτευξη του στόχου της ένωσης και ανάπτυξης της Ευρώπης.

Οι αλλαγές στις συνθήκες εντός και εκτός ΕΕ οδήγησαν στην ανάγκη μεταρρύθμισης των αρχικών Συνθηκών η οποία θεσμικά επήλθε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986). Θεωρείται ένα από τα κορυφαία μεταρρυθμιστικά πλαίσια που προωθεί με συγκεκριμένες πολιτικές την διαδικασία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης και υλοποιεί βεβαίως την Κοινή

Αγορά που διαμόρφωσε καταλυτικά το μέλλον της Ένωσης. Με την ΕΕΠ εισάγεται η έννοια της κοινωνικής συνοχής και η μείωση των «αποστάσεων» μεταξύ των διαφόρων περιοχών της Ένωσης λαμβάνει πλέον τυπική μορφή με κύριο μηχανισμό εφαρμογής τα Διαρθρωτικά Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Προσανατολισμού. Έχοντας αναγνωρίσει ότι η μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά έχει την τάση να ενισχύει τους προϋπάρχοντες πόλους έλξης των οικονομικών δραστηριοτήτων και επομένως να επιταχύνει τη διαδικασία συγκέντρωσης, αν δεν λαμβάνονταν μέτρα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς θα έτεινε να διευρύνει τις υφιστάμενες ανισότητες στην κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων στο έδαφος της Ένωσης.

Τα χρόνια που ακολουθούν η περιφερειακή πολιτική διαμορφώνεται με διεκδικήσεις και την επεξεργασία πολυετών προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης που καταρτίζονταν από τις αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες και τις περιφέρειες υπό μετάβαση. Ήδη από την δεκαετία του 1980, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, αλλά και ιδιωτικοί φορείς ήταν δυνατό να αιτηθούν κοινοτική χρηματοδότηση για συγκεκριμένα έργα και δράσεις. Από τότε μέχρι σήμερα και παρά τις αλλαγές στα κριτήρια και τις προϋποθέσεις αξιολόγησης για τα διαφορετικά χρηματοδοτικά εργαλεία, αυτή ακριβώς η διαδικασία παραμένει στη βάση της περιφερειακής πολιτικής.

Οι δύο διαστάσεις της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής κυριάρχησαν στο μοντέλο στρατηγικής ανάπτυξης τις δεκαετίες από το 1980 έως και μετά το 2000, ενώ με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας εισάγεται η έννοια της εδαφικής συνοχής. Πρόκειται για το σημείο ενεργοποίησης του διαλόγου σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για το πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού, την εδαφική διακυβέρνηση και κυρίως τη σύνδεσή τους με την πολιτική συνοχής της ΕΕ. Η Στρατηγική της Λισσαβόνας, η οποία προωθεί την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ με σκοπό να καταστεί η πιο δυναμική οικονομία μέσω της ανάπτυξης και της αύξησης των θέσεων εργασίας, και κυρίως η αναθεώρησή της το 2005, αποτελούν ορόσημα για την έννοια της εδαφικής συνοχής. Σύμφωνα με τους ερευνητές, η εδαφική συνοχή από θεσμική άποψη παραπέμπει σε ένα νέο υπόδειγμα διακυβέρνησης του ευρωπαϊκού χώρου (Γιαννακούρου, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014-2020

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο 2 πραγματεύεται τις κατευθύνσεις του Προγραμματικού Πλαισίου 2014-2020, της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» που επηρεάζουν και συνδιαμορφώνουν τις πολιτικές ανάπτυξης σε επίπεδο περιφέρειας.

Ο ρόλος της περιφερειακής πολιτικής ως βασική πολιτική επενδύσεων της ΕΕ, οι άξονες της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ και των επενδυτικών ταμείων (ΕΔΕΤ) μέσω των οποίων υλοποιούνται οι προγραμματικοί στόχοι, καθώς και η φιλοσοφία της δεκαετούς στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την απασχόληση και την ανάπτυξη στην ΕΕ συνθέτουν το υπόβαθρο για την κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου εφαρμογής των ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων που βρίσκονται πλέον στο στάδιο της υλοποίησης. Η εμπειρία των προηγούμενων ετών καθώς και η μεταφορά της θεωρητικής προσέγγισης στις διαδικασίες προγραμματισμού των κρατών μελών αποτελούν κρίσιμες συνιστώσες.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην Εδαφική Ατζέντα της Στρατηγικής για την «Ευρώπη 2020» ως εργαλείο:

- προώθησης της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης της ΕΕ,
- ενθάρρυνσης της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των πόλεων, της υπαίθρου και συγκεκριμένων περιοχών,
- εδαφικής ολοκλήρωσης των διασυνοριακών και διακρατικών λειτουργικών περιφερειών,
- διασφάλισης της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση τις ισχυρές τοπικές οικονομίες,
- βελτίωσης της εδαφικής συνδεσιμότητας για άτομα, κοινότητες και επιχειρήσεις,
- διαχείρισης και σύνδεσης οικολογικών, Τοπικών και πολιτιστικών αξιών των περιφερειών.

Στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής, η Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία (ΕΕΣ) αποτελεί βασικό εργαλείο για την λειτουργική και ουσιαστική διασύνδεση επιμέρους χωρικών ενότητων και την ανάπτυξη συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αλλά και με τρίτες χώρες. Η ΕΕΣ υλοποιείται μέσω προγραμμάτων διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας, τα οποία παρουσιάζονται στο πλαίσιο του κεφαλαίου 2. Η ανάλυση επεκτείνεται και σε άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία που επίσης χρησιμεύουν στην άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής με εδαφική διάσταση. Έμφαση δίνεται στο εργαλείο της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ) ως χαρακτηριστικό εργαλείο συμμετοχικού σχεδιασμού από τα κάτω (bottom-up).

Τέλος, ειδική αναφορά πραγματοποιείται στην Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Τοπική Ανάπτυξη όπως αυτή αποτυπώνεται στα Τομεακά και κυρίως στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα» της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2014-2020). Κεντρικό σημείο ενδιαφέροντος που διατρέχει οριζόντια την παρούσα Εργασία είναι η «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη» ως μέθοδος σχεδιασμού στρατηγικής που στοχεύει στη συνδυασμένη και ολοκληρωμένη προώθηση της αποδοτικής εφαρμογής εργαλείων με καθαρά εδαφική διάσταση όπως εξειδικεύεται στη «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων», στη «Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη» και την «Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση». Οι χρησιμοποιούμενες ορολογίες προκύπτουν από τη μετάφραση των αντίστοιχων αγγλικών όρων όπως μεταφέρθηκαν στο ΕΣΠΑ 2014 – 2020.

2.2 Η Πολιτικής Συνοχής την προγραμματική περίοδο 2014 - 2020

Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ο συντονισμός και η συνεκτικότητα μεταξύ της Πολιτικής Συνοχής και των άλλων πολιτικών της ΕΕ που συμβάλλουν στην περιφερειακή ανάπτυξη όπως η Αγροτική Ανάπτυξη και η Αλιευτική και Θαλάσσια Πολιτική, έχουν ενισχυθεί με τον καθορισμό κοινών διατάξεων για τα πέντε (5) Επενδυτικά και Διαρθρωτικά Ταμεία.

Οι Κανονισμοί που καθορίζουν τα διαθέσιμα ποσά της Πολιτικής Συνοχής για το 2014-2020 τέθηκαν σε ισχύ στις 21 Δεκεμβρίου 2013, ως μέρος των «δημοσιονομικών προοπτικών» του επταετούς ευρωπαϊκού προϋπολογισμού. Για την Πολιτική Συνοχή 2014-2020 διατέθηκαν 351,8 δισεκατομμύρια ευρώ στα 28 Κράτη μέλη της ΕΕ, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ. Ύστερα από διαπραγματεύσεις η κατανομή των κονδυλίων έγινε ως εξής:

- 182,2 δισεκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, οι οποίες έχουν ΑΕΠ κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ-27 (εκ των οποίων 6,8 δις ευρώ κατανεμήθηκαν σε αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες).
- 35 δισεκατομμύρια ευρώ κατανεμήθηκαν σε περιφέρειες μετάβασης, που έχουν ΑΕΠ μεταξύ 75% και 90% του μέσου όρου της ΕΕ (εκ των οποίων 2,6 δις ευρώ κατανεμήθηκαν σε αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες) και
- 54 δισεκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν σε πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες, που έχουν ΑΕΠ πάνω από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ (εκ των οποίων 2,5 δις ευρώ κατανεμήθηκαν σε αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες).

Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων (Κανονισμός ΕΕ Αριθ. 1303/2013) καθορίζει 11 Θεματικούς Στόχους οι οποίοι θα υποστηριχτούν από τα ΕΔΕΤ. Τα Κράτη μέλη αξιολογούν τα κονδύλια αυτά για τη χρηματοδότηση Προγραμμάτων, τομεακών (με συγκεντρωμένο θεματικά χαρακτήρα, π.χ. υποδομές μεταφορών και περιβάλλοντος, επιχειρηματικότητα, κλπ.) που καλύπτουν όλη την επικράτεια της χώρας ή/ και περιφερειακών που εξυπηρετούν πολλαπλές θεματικά ανάγκες συγκεκριμένων περιφερειών. Οι εθνικές και περιφερειακές αρχές διευκρινίζουν στα Επιχειρησιακά τους Προγράμματα πώς σκοπεύουν να κατανεύμουν τα διαθέσιμα κονδύλια στους Θεματικούς Στόχους. Οι εθνικές στρατηγικές καθορίζονται στα λεγόμενα Σύμφωνα Εταιρικής Σχέσεις (ΣΕΣ). Για την Ελλάδα αυτό αποτελεί το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν παρεμβαίνει στην επιλογή των έργων επιτόπου, με εξαίρεση έναν περιορισμένο αριθμό έργων μεγάλης κλίμακας (μεγάλα έργα). Με βάση ένα σύστημα αποκεντρωμένης διαχείρισης, έχουν οριστεί εθνικές ή/και περιφερειακές αρχές, οι λεγόμενες Διαχειριστικές Αρχές (Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης), οι οποίες διαχειρίζονται κάθε ένα από τα προγράμματα που υλοποιούν την πολιτική συνοχής με τη χρήση των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020. Οι Αρχές αυτές, μεταξύ άλλων, διοργανώνουν συνεδριάσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕπΠα) του ΕΣΠΑ 2014-2020 και των Προγραμμάτων του και επιλέγουν τα έργα που εγκρίνουν οι ΕπΠα (με βάση συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής) τα οποία θα τύχουν χρηματοδότησης ύστερα από ανοικτές προσκλήσεις υποβολής σχεδίων.

Μέσω των 11 Θεματικών Στόχων, η πολιτική συνοχής επιδιώκει να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», της αναπτυξιακής στρατηγικής της ΕΕ για την υλοποίηση της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Δύο από τα βασικότερα νέα στοιχεία της Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2014-2020 είναι:

- Οι Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση οι οποίες στοχεύουν σε έναν αναπτυξιακό-οικονομικό μετασχηματισμό με χωρική διάσταση μέσω:
  - Εστίασης της στήριξης της πολιτικής και των επενδύσεων σε κύριες εθνικές/ περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση.
  - Αξιοποίησης των δυνατοτήτων, ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και δυναμικής για αριστεία κάθε περιφέρειας/ χώρας.
  - Στήριξης της τεχνολογικής και πρακτικής καινοτομίας και της τόνωσης των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα.
  - Επίτευξης πλήρους συμμετοχής των εμπλεκόμενων παραγόντων και ενθάρρυνσης της καινοτομίας και του πειραματισμού.
  - Σχεδίων που βασίζονται σε αποδείξεις, εύρωστων συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης.
- Η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση για τη Χωρική και Αστική ανάπτυξη που υλοποιείται μέσω των εργαλείων:
  - Τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών Κοινοτήτων.
  - Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων.
  - Ολοκληρωμένης βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

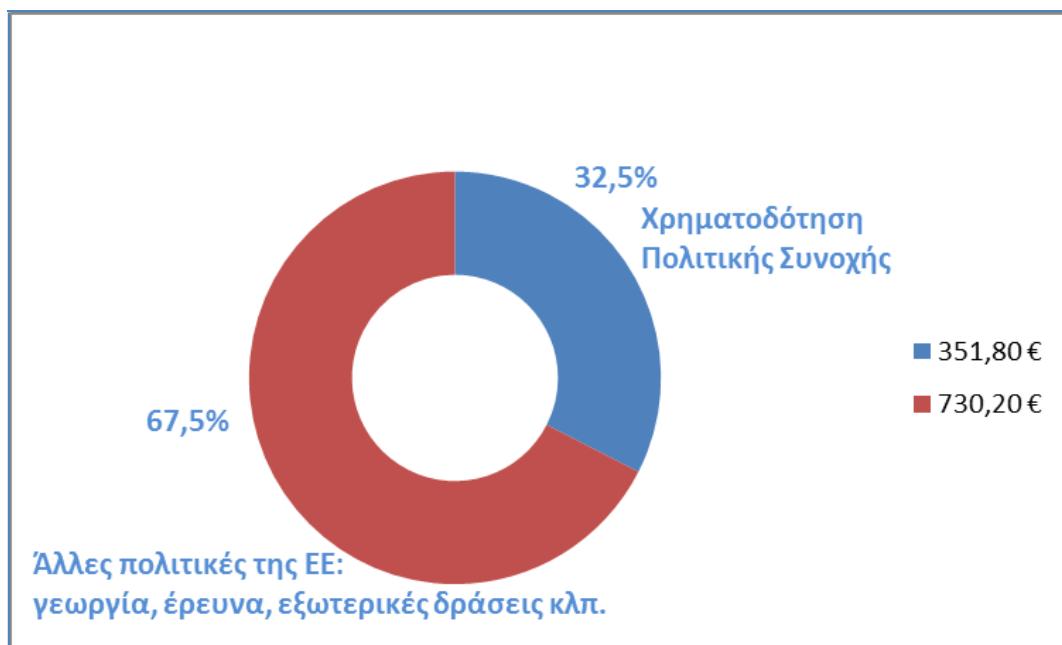
Η κατανομή του προϋπολογισμού ανά κράτος μέλος για την περίοδο 2014-2020 δίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί, όπου φαίνεται πως στην Ελλάδα αντιστοιχεί χρηματοδότηση ύψους περίπου 17 δις €, 20 δις € εάν υπολογιστούν και τα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας. Η Ελλάδα βρίσκεται 9^η στην κατάταξη σε ύψος χρηματοδότησης στην Ευρώπη των 28, με την Πολωνία και την Ιταλία να λαμβάνουν τις μεγαλύτερες χρηματοδοτήσεις, ύψους ~77M € και 35M € αντίστοιχα.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνηθεί πέντε πρωταρχικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το τέλος του 2020. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι και να

αντιμετωπιστούν οι ποικίλες αναπτυξιακές ανάγκες σε όλες τις Περιφέρειες της ΕΕ έχουν τεθεί κατά μέρος 351,8 δις € - σχεδόν το ένα τρίτο του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ - για την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2014-2020.

Διάγραμμα 2.1

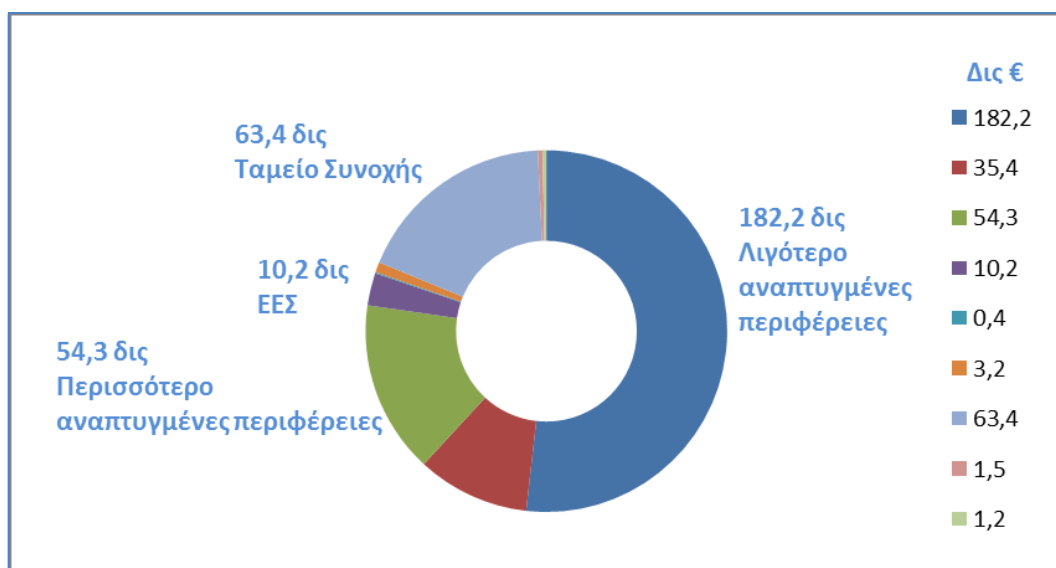
Συνολικός προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020

Πηγή: Μια εισαγωγή στην πολιτική συνοχής της ΕΕ 2014-2020, Ιούνιος 2014

Διάγραμμα 2.2

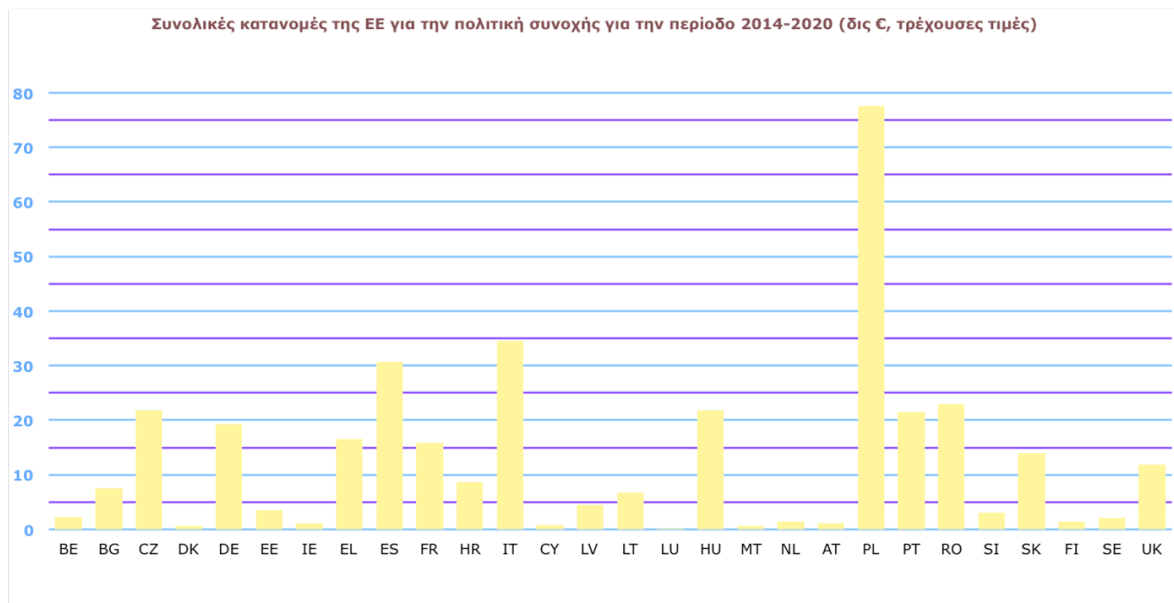
Χρηματοδότηση Πολιτικής Συνοχής για την περίοδο 2014-2020

Πηγή: Μια εισαγωγή στην πολιτική συνοχής της ΕΕ 2014-2020, Ιούνιος 2014

Διάγραμμα 2.3

Κατανομή του προϋπολογισμού πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020

Διάγραμμα 2.4

Ύψος χρηματοδότησης ανά κατηγορία περιφέρειας

Πηγή: Επένδυση σε περιφέρειες και πόλεις: Πολιτική συνοχής της ΕΕ 2014-2020

2.3 Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία

Με την στήριξη της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, συμβάλουν στην μείωση των ποικίλων βαθμών ανάπτυξης σε περιφέρειες και νήσους σε όλη την επικράτεια της ΕΕ, και είναι:

- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο επιδιώκει την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην ΕΕ διορθώνοντας τις ανισορροπίες μεταξύ των περιφερειών της.
- το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το βασικό μέσο της Ευρώπης για την υποστήριξη της απασχόλησης, τη στήριξη των πολιτών για την εξεύρεση καλύτερων θέσεων εργασίας και τη διασφάλιση πιο δίκαιων ευκαιριών απασχόλησης για όλους τους πολίτες της ΕΕ.
- το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το οποίο στοχεύει Κράτη Μέλη των οποίων το ΑΕΕ ανά κάτοικο είναι λιγότερο από 90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Έχει στόχο να μειώσει τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες και να προωθήσει την βιώσιμη ανάπτυξη.
- το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), χρηματοδοτικός μηχανισμός στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), και
- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το οποίο προωθεί τις βιώσιμες πρακτικές στην αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια.

Αναλυτικά:

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ): Το ΕΤΠΑ είναι το βασικό μέσο υλοποίησης της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης και για τον λόγο αυτό αποτέλεσε κεντρική αναφορά στο Κεφάλαιο 1 της παρούσας εργασίας. Επενδύει σε τομείς που ενισχύουν την ανάπτυξη με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ. Οι δράσεις του ΕΤΠΑ αποσκοπούν στην αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Ποσοστό άνω του 50% των επενδύσεων του ΕΤΠΑ μεταξύ των ετών 2014 και 2020 αναμένεται να διοχετευθεί σε αστικές περιοχές. Όπως αναλυτικά παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο 1, το ΕΤΠΑ λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις εδαφικές ιδιαιτερότητες, π.χ. εκ φύσεως μειονεκτούσες περιοχές λόγω γεωγραφικής θέσης (ακριτικές, ορεινές ή αραιοκατοικημένες περιφέρειες). Εξάλλου, και οι εξόχως απομακρυσμένες περιοχές της Ένωσης (π.χ. Κανάριοι Νήσοι, Ρεϊνιόν και Γουαδελούπη) λαμβάνουν ειδική βοήθεια από το ΕΤΠΑ ώστε να

αντιμετωπίσουν πιθανά μειονεκτήματα λόγω της απόστασης. Το ΕΤΠΑ επίσης προωθεί και χρηματοδοτεί τη διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία, η οποία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως τις κοινές υποδομές μεταφορών, τα δίκτυα καινοτομίας και επικοινωνίας, το διασυνοριακό εμπόριο, την κοινή διαχείριση φυσικών πόρων και τη ζεύξη αστικών και αγροτικών περιοχών. Αυτές οι μορφές συνεργασίας δημιουργούν σαφώς προστιθέμενη αξία, όχι μόνο για την ΕΕ αλλά και για τις γειτονικές της περιοχές.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ): Το ΕΚΤ συστάθηκε το 1958 και είναι το παλαιότερο διαρθρωτικό ταμείο. Όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 1.2, οι Συνθήκες της Ρώμης ευθύς εξ αρχής θέσπισαν μηχανισμούς αλληλεγγύης υπό τη μορφή δύο Διαρθρωτικών Ταμείων: του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού). Στο επίκεντρο του ΕΚΤ είναι η απασχόληση και η αγορά εργασίας, δηλαδή, η υποστήριξη των ανέργων και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, διασφαλίζοντας την πρόσβασή τους στην κατάλληλη κατάρτιση που θα αυξήσει την απασχολησιμότητά τους, ενώ παράλληλα βοηθά τους ήδη εργαζομένους να επανακαταρτιστούν, να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες επαγγελματικές συνθήκες. Κάθε χρόνο, περί τα 15 εκατομμύρια συμμετέχοντες λαμβάνουν μέρος στα χιλιάδες έργα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ σε ολόκληρη την ΕΕ. Το ΕΚΤ επενδύει επίσης σε έργα με στόχο την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και τη συμβολή στην κοινωνική ένταξη των περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων. Τέλος, το ΕΚΤ επενδύει στην αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και των δημόσιων υπηρεσιών, ώστε να διασφαλίζεται η ικανότητά τους για ουσιαστική εφαρμογή των πολιτικών για την εκπαίδευση και την απασχόληση, καθώς και της κοινωνικής πολιτικής και άλλων πολιτικών.

Ταμείο Συνοχής: Το Ταμείο Συνοχής συστάθηκε το 1994, αποτελεί το βασικό εργαλείο επίτευξης της πολιτικής συνοχής της Ένωσης και επενδύει κυρίως στα δίκτυα μεταφορών και σε περιβαλλοντικά έργα σε κράτη μέλη της ΕΕ με ΑΕγχΠ μικρότερο από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ των 28 (κυρίως σε χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και στην Ελλάδα, την Κύπρο, τη Μάλτα και την Πορτογαλία). Το Ταμείο Συνοχής προάγει ενεργά την πράσινη ανάπτυξη, ενώ παράλληλα αποσκοπεί στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της βελτίωσης των περιφερειακών συνδέσεων και της προσβασιμότητας. Ιδιαίτερη στήριξη από το Ταμείο Συνοχής λαμβάνει το Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), το οποίο είναι απαραίτητο για την ομαλή

λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αφού διευκολύνει την κυκλοφορία ανθρώπων και αγαθών διά ξηράς, αέρος και θαλάσσης τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ.

Τα ΕΔΕΤ βρίσκονται υπό την κοινή διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Κρατών Μελών σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Αυτή η αρχή ορίζει ότι η ΕΕ δεν αναλαμβάνει δράση εκτός εάν είναι αποτελεσματικότερη από τη δράση που αναλαμβάνεται σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Για να επωφεληθούν της χρηματοδότησης, υφίστανται διάφορα κριτήρια επιλεξιμότητας:

- Χρονική περίοδος: υπάρχουν όρια στην περίοδο κατά την οποία μπορούν να πραγματοποιηθούν οι ενέργειες και οι δαπάνες.
- Πεδίο παρέμβασης: υπάρχουν περιορισμοί στα είδη των δραστηριοτήτων που μπορούν να συγχρηματοδοτηθούν.
- Κατηγορίες δαπανών: ορισμένες κατηγορίες δαπανών εξαιρούνται.
- Γεωγραφική θέση των ενεργειών: μόνο ορισμένες θέσεις είναι επιλέξιμες.
- Ανθεκτικότητα των ενεργειών: ενδέχεται να χρειαστεί να διατηρηθούν οι επενδύσεις για μια ελάχιστη περίοδο μετά την ολοκλήρωση των ενεργειών.
- Ομάδες δικαιούχων: μόνο ορισμένες επιχειρήσεις, φορείς ή οικονομικοί παράγοντες είναι επιλέξιμοι για υποστήριξη.

Τα Κράτη Μέλη πρέπει να εκπονήσουν στρατηγικά σχέδια με τις επενδυτικές τους προτεραιότητες καλύπτοντας τα πέντε ΕΔΕΤ. Αυτά ονομάζονται συμβάσεις εταιρικής σχέσης (ΣΕΣ). Τα λεπτομερή στοιχεία των στόχων που σκοπεύουν να επιτύχουν με τους διαθέσιμους πόρους παρατίθενται στα εθνικά ή/και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα (ΕΠ) (προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ) για το ΕΓΤΑΑ). Τα ΕΠ είναι σχεδιασμένα για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων της εν λόγω χώρας ή περιφέρειας. Τα Κράτη Μέλη πρέπει να επικεντρώσουν τα ταμεία όπου είναι πιο απαραίτητα και όπου θα έχουν αντίκτυπο και δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουν όλα τα δυνατά χρηματοδοτικά θέματα και πρότυπα που χορηγούνται στο πλαίσιο των κανονισμών.

Διαχειριστικές/εθνικές αρχές διορισμένες από το κάθε Κράτος Μέλος έχουν την αρμοδιότητα για τη διαχείριση των σχετικών προγραμμάτων. Από κοινού με τις επιτροπές παρακολούθησης είναι υπεύθυνες για:

- την κατάρτιση και εφαρμογή των διαδικασιών επιλογής και των κριτηρίων επιλεξιμότητας,
- την παροχή πληροφόρησης σε δυνητικούς δικαιούχους, όπως είναι το ελάχιστο ή μέγιστο μέγεθος του έργου, το σχέδιο χρηματοδότησης και το χρονικό πλαίσιο,
- τη διασφάλιση ότι τα έργα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών ταμείων,
- την οικονομική διαχείριση και τον έλεγχο των προγραμμάτων.

Με σκοπό να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των ΕΔΕΤ, η Πολιτική Συνοχής έχει σκιαγραφήσει 11 Θεματικούς Στόχους.

2.3.1. Η διαδικασία υλοποίησης επενδύσεων από τα ΕΔΕΤ

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ υλοποιείται από εθνικούς και περιφερειακούς φορείς σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο του λεγόμενου συστήματος «επιμερισμένης διαχείρισης». Σε αντίθεση με τους ετήσιους εθνικούς προϋπολογισμούς, ο προϋπολογισμός της περιφερειακής πολιτικής καταρτίζεται με ορίζοντα επταετίας, γεγονός που διασφαλίζει εκ των πραγμάτων την αξιοπιστία και τη χρησιμότητά του για τους ιδιώτες επενδυτές.

Τρία είναι τα βασικά στάδια της διαδικασίας επενδύσεων:

- 1) Η απόφαση για τον προϋπολογισμό και τους κανόνες που τον διέπουν λαμβάνεται από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ (στο οποίο συμμετέχουν υπουργοί από όλα τα κράτη μέλη), βάσει πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- 2) Τα κράτη μέλη της ΕΕ, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συντάσσουν «συμφωνίες εταιρικής σχέσης», στις οποίες περιγράφονται σε γενικές γραμμές οι επενδυτικές προτεραιότητες και οι αναπτυξιακές ανάγκες τους. Τα κράτη μέλη υποβάλλουν επίσης σχέδια επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ), στα οποία οι γενικοί στόχοι επιμερίζονται σε τομείς δράσης. Τα ΕΠ ενδέχεται να συντάσσονται σε εθνικό και/ή περιφερειακό επίπεδο, μπορεί δε να περιλαμβάνουν προγράμματα συνεργασίας με τη συμμετοχή και άλλων χωρών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπραγματεύεται με τις εθνικές αρχές το τελικό περιεχόμενο αυτών των επενδυτικών σχεδίων. Ο προγραμματισμός και η διαχείριση των ΕΠ πρέπει να γίνεται με διαβούλευση και συμμετοχή όλων των επιπέδων διακυβέρνησης, καθώς και της κοινωνίας των πολιτών.

3) Το επόμενο στάδιο είναι η υλοποίηση των προγραμμάτων από τα κράτη μέλη και τις περιφέρειές τους. Αυτό σημαίνει επιλογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση εκατοντάδων χιλιάδων έργων. Την ευθύνη για την οργάνωση των εργασιών έχουν οι «διαχειριστικές αρχές» κάθε κράτους μέλους και/ή περιφέρειας.

Συνεπώς, η διαχείριση και η υλοποίηση των προγραμμάτων γίνεται σε μεγάλο βαθμό αποκεντρωμένα, από τη διοίκηση σε εθνικό και υποεθνικό (περιφερειακό και τοπικό) επίπεδο. Τα κράτη μέλη οφείλουν να αποδεικνύουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι τα κονδύλια δαπανώνται αποτελεσματικά και σύμφωνα με την ενωσιακή νομοθεσία. Οφείλουν να θεσπίζουν αξιόπιστα συστήματα λογιστικής, παρακολούθησης και υποβολής χρηματοοικονομικών εκθέσεων και να καθορίζουν τους αρμόδιους φορείς και τις διαδικασίες που θα διασφαλίζουν επαρκή παρακολούθηση της πορείας του ελέγχου.

Για κάθε ΕΠ πρέπει να ορίζεται μία ελεγκτική αρχή, η οποία υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στρατηγική ελέγχου, καθώς και ετήσια γνωμοδότηση ελέγχου και ετήσια έκθεση ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων ζητημάτων που εντοπίστηκαν στη διάρκεια των ελέγχων που διενεργήθηκαν το προηγούμενο δωδεκάμηνο.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν επιλέγει ούτε διαχειρίζεται τα έργα, αλλά εγκρίνει τα συνολικά προγράμματα, τα οποία περιλαμβάνουν ένα φάσμα πιθανών έργων. Επισημαίνεται εξάλλου ότι η Επιτροπή διαθέτει μεν τα συνολικά κονδύλια, ωστόσο επαφίεται στα κράτη μέλη να προβούν στις απευθείας επιμέρους πληρωμές προς τους δικαιούχους, μέσω διαπιστευμένων από την ΕΕ εθνικών και περιφερειακών οργανισμών πληρωμών.

Διάθεση των επενδύσεων της ΕΕ

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαθέτει κονδύλια στις αρχές κάθε έτους προκειμένου τα κράτη μέλη της ΕΕ να ξεκινήσουν τις επενδύσεις στα επιμέρους έργα.
- Οι πληρωμές, αφού πιστοποιηθούν από τις εθνικές αρχές, καταβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Τα εθνικά προγράμματα παρακολουθούνται σε συνεχή βάση, με επιτόπιους ελέγχους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το οικείο κράτος μέλος.
- Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και οι εθνικές αρχές υποβάλλουν εκθέσεις καθ' όλη τη διάρκεια της επταετούς δημοσιονομικής περιόδου.

2.3.2. Η συνεισφορά των ΕΔΕΤ

Η αναλυτική συνεισφορά των ΕΔΕΤ τους 11 Θεματικούς Στόχους παρατίθεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 2.1.

Πεδίο εφαρμογής των ΕΔΕΤ

ΕΔΕΤ	ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΤΟΜΕΑΣ	ΠΟΣΟ ⁴ σε δις €
ΕΤΠΑ	1-11	Έρευνα & Ανάπτυξη	39,9
		MME	32,8
		Οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα	30,1
		Υποδομές μεταφορών και ενέργειας	25,6
		Εδαφική συνεργασία	-
ΤΣ	4-7	Υποδομές δικτύων μεταφορών και ενέργειας	33
		Περιβαλλοντική προστασία	17,2
		Οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα	7
ΕΚΤ		Απασχόληση	20
		Εκπαίδευση	26
		Κοινωνική ένταξη	21,3
		Θεσμική επάρκεια	3,6
ΕΓΤΑΑ		Ανταγωνιστικότητα της γεωργίας	95,57
		Εξασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και της κλιματικής δράσης	
		Ισορροπημένη εδαφική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών	

⁴ Προσωρινά ποσά βάσει των 28 συμβάσεων εταιρικής σχέσης που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή.

Πίνακας 2.1.

Συνέχεια

ΕΔΕΤ	ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΤΟΜΕΑΣ	ΠΟΣΟ ⁵ σε δις €
ΕΤΘΑ		Βιώσιμες πρακτικές στην αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια	5,7
		Συγκέντρωση επιστημονικών δεδομένων και τον έλεγχο της αλιείας και της επιβολής των κανόνων της	
		Δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διαφοροποίηση των εξαρτημένων από την αλιεία κοινοτήτων	
		Υλοποίηση της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής	

Πηγή: Καθοδήγηση για δικαιούχους των Ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και συναφών εργαλείων της ΕΕ

Οι εθνικές και περιφερειακές αρχές διευκρινίζουν στα Επιχειρησιακά τους Προγράμματα πώς σκοπεύουν να κατανεύουν τα διαθέσιμα κονδύλια στους Θεματικούς Στόχους. Οι εθνικές στρατηγικές καθορίζονται στα λεγόμενα Σύμφωνα Εταιρικής Σχέσεις (ΣΕΣ). Για την Ελλάδα αυτό αποτελεί το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020.

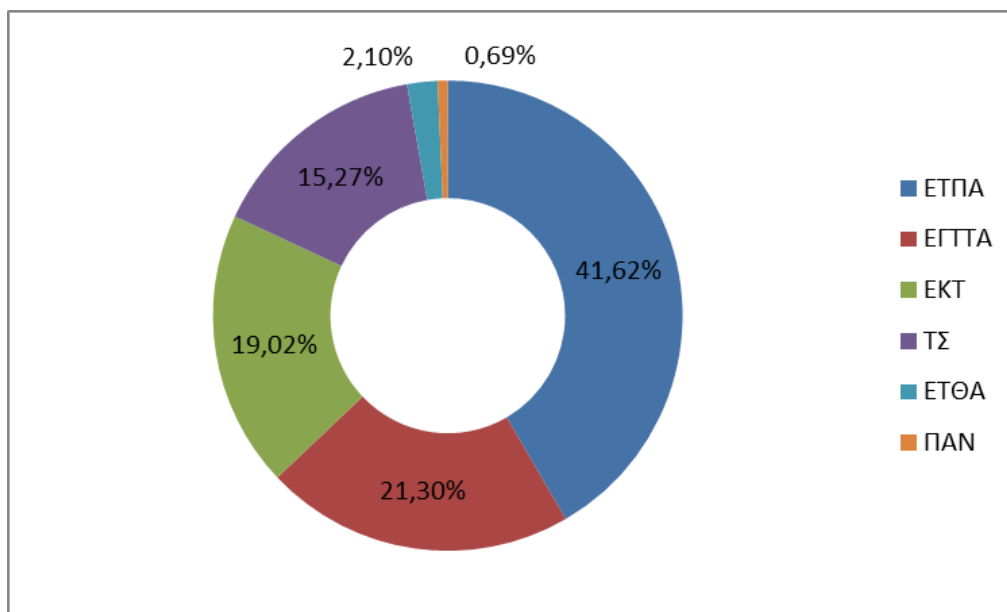
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν παρεμβαίνει στην επιλογή των έργων επιτόπου, με εξαίρεση έναν περιορισμένο αριθμό έργων μεγάλης κλίμακας (μεγάλα έργα). Με βάση ένα σύστημα αποκεντρωμένης διαχείρισης, έχουν οριστεί εθνικές ή/και περιφερειακές αρχές, οι λεγόμενες Διαχειριστικές Αρχές (Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης), οι οποίες διαχειρίζονται κάθε ένα από τα προγράμματα που υλοποιούν την πολιτική συνοχής με τη χρήση των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020. Οι Αρχές αυτές, μεταξύ άλλων, διοργανώνουν συνεδριάσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕπΠα) του ΕΣΠΑ 2014-2020 και των Προγραμμάτων του και επιλέγουν τα έργα που εγκρίνουν οι ΕπΠα (με βάση συγκεκριμένα κριτήρια επιλογής) τα οποία θα τύχουν χρηματοδότησης ύστερα από ανοικτές προσκλήσεις υποβολής σχεδίων.

⁵ Προσωρινά ποσά βάσει των 28 συμβάσεων εταιρικής σχέσης που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή.

Για την περίοδο 2014-2020 ο προϋπολογισμός των ΕΔΕΤ για την Ελλάδα αντιστοιχεί σε 24.965.362.441€, με την συμμετοχή της ΕΕ να είναι 20.352.316.870€ και η εθνική συμμετοχή 4.613.045.571€. Η κατανομή τους ανά ταμείο δίνεται στο παρακάτω γράφημα:

Διάγραμμα 2.5

Προϋπολογισμός των ΕΔΕΤ για την Ελλάδα 2014-2020.

Πηγή: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/GR>

Πίνακας 2.2.

Αναμενόμενα αποτελέσματα-στόχοι για την Ελλάδα έως το 2020

ΤΟΜΕΑΣ	ΣΤΟΧΟΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	19.400 επιχειρήσεις λαμβάνουν επιχορηγήσεις
	10.800 επιχειρήσεις λαμβάνουν στήριξη από χρηματοδοτικό μέσο
	2.680 νέες επιχειρήσεις αποτελούν αντικείμενο στήριξης
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	16.000 νέες άμεσες θέσεις εργασίας
	110.000 νέοι ως 29 ετών επωφελούνται από την πρακτική άσκηση και τη μαθητεία βελτιώνοντας τις ευκαιρίες απασχόλησης περίπου 70.000 γυναικών ετησίως

Πίνακας 2.2.

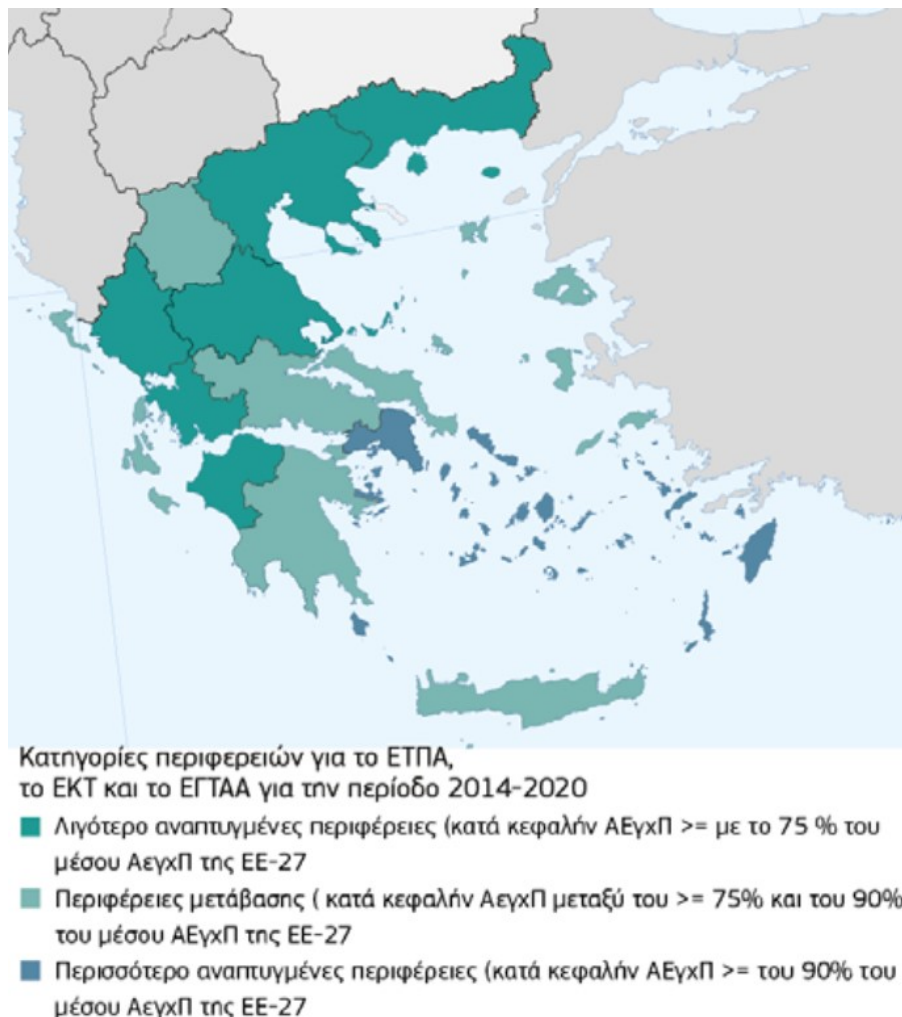
Συνέχεια

ΤΟΜΕΑΣ	ΣΤΟΧΟΙ
ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΠΕ	Διευκόλυνση της ευρυζωνικής πρόσβασης για 3.500.000 νοικοκυριά
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	142.000 θέσεις μαθητείας που χρηματοδοτούνται για μαθητές
	56.000 θέσεις πρακτικής άσκησης για τους φοιτητές σε πανεπιστήμια και τεχνολογικά ιδρύματα
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	Τα ανακυκλώσιμα απορρίμματα αυξήθηκαν κατά 1.239.000 τόνους ετησίως
	1.472.000 κάτοικοι επωφελούνται από τα μέτρα για την πρόληψη των πλημμυρών και/ή την προστασία από πυρκαγιές
	Παρέχεται στήριξη για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ή/και αμμωνίας: συμβάσεις διαχείρισης για 37.819 εκτάρια γεωργικής γης
	Η ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στα δημόσια κτίρια μειώθηκε κατά 97.000.000 kWh/ έτος
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	2.100 επιχειρήσεις συνεργάζονται με ερευνητικά ιδρύματα
	1.600 επιχειρήσεις λαμβάνουν στήριξη για την εισαγωγή νέων προσφερόμενων προϊόντων
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	247km νέων ή αναβαθμισμένων σιδηροδρομικών γραμμών
	724km νέων ή αναβαθμισμένων δρόμων
	39km νέων ή βελτιωμένων γραμμών τραμ και μετρό
ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας (3.140 δικαιούχοι επενδύουν σε μη γεωργικές δραστηριότητες)
	175.713 κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων λαμβάνουν συμβουλές στο πλαίσιο της στήριξης
	Παρέχεται στήριξη για 720.122 εκτάρια βιολογικής γεωργίας
	Παρέχεται στήριξη σε 23.900 νέους γεωργούς

Οι κατηγορίες Περιφερειών της ελληνικής επικράτειας για τα ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΕΓΤΑΑ απεικονίζονται στον παρακάτω χάρτη:

Χάρτης 2.1

Κατηγορίες περιφερειών για την περίοδο 2014-2020

Πηγή: Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία - Factsheet Ελλάδα

2.3.3. Συνέργειες μεταξύ των ΕΔΕΤ

Η σωρευτική επίδραση των ΕΔΕΤ μπορεί να βοηθήσει πραγματικά τις τοπικές οικονομίες. Υπάρχουν αρκετά έργα τα οποία με δημιουργικό και επιτυχημένο τρόπο αξιοποίησαν διάφορες μορφές επενδύσεων από διαφορετικά προγράμματα των ΕΔΕΤ, στην παρούσα ενότητα δίνονται δύο παραδείγματα.

Κατάρτιση μελλοντικών διασήμων σεφ: Το εστιατόριο «Fifteen Cornwall» του διάσημου σεφ Jamie Oliver, στην Κορνουάλη, ΗΒ, αξιοποίησε με επιτυχία χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ για να ξεκινήσει την επιχείρηση και το πρόγραμμα κατάρτισης για μαθητευόμενους. Το εστιατόριο χρησιμοποίησε τη ζωτική χρηματοδότηση του ΕΚΤ

για να προσφέρει την ευκαιρία σε μη προνομιούχους νέους, ηλικίας 16-24 ετών, να εκπαιδευτούν ως σεφ σε ένα εθνικά αναγνωρισμένο πρόγραμμα μαθητείας. Το ίδιο το φημισμένο εστιατόριο δημιουργήθηκε με την οικονομική στήριξη του ΕΤΠΑ. Από τον Μάιο 2006, το πρόγραμμα μαθητείας «Fifteen Cornwall» έχει εγγράψει πάνω από 140 μαθητευόμενους, εκ των οποίων το 70 % μαγειρεύει ακόμα και σήμερα. Κάθε χρόνο, το πρόγραμμα επενδύει επίσης 1 εκατομμύριο λίρες στερλίνες στην τοπική οικονομία μέσω μιας 70 % τοπικής προμηθευτικής πολιτικής. Το σημαντικό είναι ότι έχει δημιουργήσει 80 θέσεις εργασίας επιπλέον των 86 ήδη ολοκληρωμένων μαθητειών.

Ένας καινοτόμος συνδυασμός χρηματοδότησης για τη φροντίδα των ηλικιωμένων στην αγροτική Γερμανία: Στην περιοχή των λιμνών Mecklenburg, η τοπική ομάδα δράσης (ΟΤΔ) του Leader ανέλαβε να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για την οικοδόμηση μιας εξειδικευμένης μονάδας φροντίδας για την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων που υποφέρουν από άνοια. Ο σκοπός ήταν να δώσει στους κατοίκους την ευκαιρία να ζήσουν μαζί με τον/την σύντροφο της ζωής τους σε ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον. Ένα παλιό εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας μετατράπηκε στον οίκο φροντίδας ατόμων με άνοια «Malchow Island» (Malchow Island residence for dementia care) και οι επενδύσεις του έργου συνεισέφεραν να διατηρηθεί αυτό το κτίριο, που έχει αξία ως πολιτιστική κληρονομιά για την αγροτική κοινότητα. Χρειάστηκε μια προσέγγιση εγκάρσιας ανάπτυξης έργου και τον συνδυασμό τριών διαφορετικών χρηματοδοτικών πηγών της ΕΕ: του ΕΓΤΑΑ, του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ.

2.4 Η εδαφική ατζέντα της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Η Εδαφική Ατζέντα της Στρατηγικής για την «Ευρώπη 2020» συμφωνήθηκε κατά την άτυπη υπουργική σύνοδο των αρμόδιων υπουργών για το χωροταξικό σχεδιασμό και τον σχεδιασμό της Εδαφικής Ανάπτυξης που έλαβε χώρα στις 19 Μαΐου 2011 στο Gödöllő της Ουγγαρίας. Έχοντας αξιολογήσει την Εδαφική Ατζέντα που ξεκίνησε το 2007 και έχοντας λάβει υπόψη τις εξελίξεις που περιγράφονται στην έκθεση «Territorial State and Perspectives of the European Union», την «Πέμπτη (5η) έκθεση της Επιτροπής για την Οικονομική, Κοινωνική και Εδαφική συνοχή» και την «Στρατηγική Ευρώπη 2020», αναγάγει την υποστήριξη της Εδαφικής Συνοχής ως τον νέο στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος της «Εδαφικής Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020» είναι να παρέχει στρατηγικές κατευθύνσεις για την εδαφική ανάπτυξη, την προώθηση της ενσωμάτωσης της εδαφικής διάστασης στις διάφορες πολιτικές και σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και περαιτέρω να διασφαλίσει την εφαρμογή της «Στρατηγικής Ευρώπη 2020» σύμφωνα με τις

αρχές της εδαφικής συνοχής. Οι στόχοι της ΕΕ που ορίζονται στην Στρατηγική Ευρώπη 2020 για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη μπορούν να επιτευχθούν μόνο αν υπολογίζεται η εδαφική διάσταση της Στρατηγικής, καθώς διαφέρουν οι δυνατότητες ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών.

Οι προκλήσεις για την εδαφική ανάπτυξη χρειάζονται κατάλληλες κοινές προσπάθειες, ως εκ τούτου ορίζονται έξι εδαφικές προτεραιότητες για την ΕΕ, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην επιτυχή υλοποίηση της Στρατηγικής της «Ευρώπη 2020», ως εξής:

Πρώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης της ΕΕ.

Εδαφική ολοκλήρωση των διασυνοριακών και διακρατικών λειτουργικών περιφερειών.

Διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας των περιφερειών με βάση τις ισχυρές τοπικές οικονομίες.

Βελτίωση της εδαφικής συνδεσιμότητας για άτομα, κοινότητες και επιχειρήσεις.

Η διαχείριση και η σύνδεση οικολογικών, Τοπικών και πολιτιστικών αξιών των περιφερειών.

2.5 Ανακεφαλαίωση

Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική (ΕΠΠ) αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο κονδύλιο του προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 (351,8 δισ. ευρώ σε σύνολο 1 082 δισ. ευρώ) και αποτελεί το κυριότερο επενδυτικό εργαλείο της Ένωσης. Μέσα από το διευρυμένο χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΠΠ υλοποιούνται οι βασικές παρεμβάσεις τοπικής ανάπτυξης στα κράτη μέλη στους άξονες προτεραιότητας όπως είναι οι μεταφορικές υποδομές, η έρευνα και η τεχνολογία, η αγροτική ανάπτυξη, η εκπαίδευση, η επιχειρηματικότητα και η απασχόληση.

Η στόχευση της Πολιτικής Συνοχής στη σύγκλιση των περιφερειών της ΕΕ και τη μείωση των ανισοτήτων είναι η κινητήριος δύναμη που ωθεί όλο το πλέγμα πολιτικών της ΕΕ με εδαφική διάσταση. Η Πολιτική Συνοχής μεταφέρεται στο τοπικό επίπεδο μέσα από ένα πλέγμα χρηματοδοτικών μηχανισμών, προγραμμάτων και πρωτοβουλιών και τη συμμετοχή των ΕΔΕΤ, με στόχο να στηρίζει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, την οικονομική μεγέθυνση, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, την προστασία του περιβάλλοντος, την άρση των αποκλεισμών και την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Κάθε ένα από τα παραπάνω

εργαλεία έχει γενικούς και ειδικούς όρους συμμετοχής, συγκεκριμένες προϋποθέσεις εφαρμογής αλλά και δεδομένες διαδικασίες αξιολόγησης και διαχείρισης. Η διαφάνεια και η μέγιστη αποτελεσματικότητα των διατιθέμενων πόρων αποτελούν κεντρικό ζητούμενο σε αυτό το «κύκλωμα» πολιτικής και εφαρμογής που γίνεται ιδιαίτερα σύνθετο αν αναλογιστεί κανείς τις διαφορετικές συνθήκες, πλαίσια και συστήματα διακυβέρνησης κάθε κράτους μέλους.

Σε μία προσπάθεια εξειδίκευσης των στρατηγικών κατευθύνσεων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε το 2010 την Στρατηγική «Ευρώπη 2020» με σκοπό τη δημιουργία συνθηκών για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, έχει οραματικό χαρακτήρα και δίνει έμφαση σε νέους όρους όπως η πράσινη και η έξυπνη ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, θέτει σαφώς τρεις (3) προτεραιότητες στρατηγικής: **(I) Έξυπνη ανάπτυξη:** ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία, **(II) Βιώσιμη ανάπτυξη:** προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας, **(III) Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς:** μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή. Σε επίπεδο ΕΕ, έχουν συμφωνηθεί πέντε (5) πρωταρχικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το τέλος του 2020. Οι στόχοι αυτοί αφορούν την απασχόληση, την έρευνα και την ανάπτυξη, το κλίμα/ την ενέργεια, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και τη μείωση της φτώχειας. Η συλλογιστική επέβαλε οι στόχοι να είναι μετρήσιμοι, ικανοί να αντικατοπτρίζουν την πολυμορφία των καταστάσεων στα κράτη μέλη και να βασίζονται σε επαρκώς αξιόπιστα στοιχεία για τους σκοπούς της σύγκρισης.

Για να μετουσιωθούν οι στόχοι σε αποτελέσματα απαιτείται η εξειδίκευση της διαδικασίας εφαρμογής στο επίπεδο του τοπικού. Βασική αναφορά σε αυτό το πλαίσιο αποτελεί το εργαλείο της Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ) που αποτελεί εξέλιξη της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER με κεντρική αναφορά στην από τα κάτω διαδικασία του σχεδιασμού και τις τοπικές εταιρικές σχέσεις δημόσιου – ιδιωτικού τομέα, καλούμενες *Ομάδες Τοπικής Δράσης* (ΟΤΔ), αλλά και τα προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) όλων των κατηγοριών (διμερή, πολυμερή, κ.λπ.) για την ενδυνάμωση των συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αλλά και με τρίτες χώρες.

Η συνεργασία των διαφόρων προγραμμάτων στην κατεύθυνση της κοινής συνιστώσας που καλείται βιώσιμη ανάπτυξη τίθεται στο επίκεντρο του προβληματισμού. Για τον λόγο αυτό, η διαδικασία του χωροταξικού σχεδιασμού δεν μπορεί να κινείται ανεξάρτητα από το πλαίσιο των επενδύσεων. Τα επιμέρους έργα οφείλουν να είναι συμπληρωματικά και να εντάσσονται στο γενικότερο αναπτυξιακό πλάνο όπως σαφώς έχει οριστεί εκ των προτέρων. Σε αυτή την προβληματική, ο ρόλος του ΕΣΠΑ 2014-2020 ως του βασικού

στρατηγικού σχεδίου για την ανάπτυξη της χώρας που επιδιώκει την επίτευξη των στόχων της Πολιτικής Συνοχής και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ), αποκτά καταλυτικό ειδικό βάρος. Στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές αλλά και πολιτικές συνθήκες, η στοχευμένη και αποτελεσματική εξειδίκευση των τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων σε επίπεδο εφαρμογής (άξονες, θεματικοί στόχοι, δράσεις, δείκτες αποτελέσματος) αξιολογείται καθοριστικής σημασίας. Είτε θα λειτουργήσει ως εφελκυστήρας και μοχλός επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας που βρίσκεται σε καθεστώς βαθιάς αναδιάρθρωσης, είτε θα συντηρήσει δυνάμεις ανακύκλωσης δράσεων περιορισμένης αποτελεσματικότητας.

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται ουσιαστική μεταρρύθμιση σε πολλούς τομείς με έμφαση στα ζητήματα δημόσιας διοίκησης, απασχόλησης, κοινωνικής αλληλεγγύης και περιβάλλοντος. Επιδιώκεται, με άλλα λόγια, η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας που συνετέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αλλά και των αρνητικών επιπτώσεων και προβλημάτων που αυτή δημιούργησε. Στη διαδικασία αυτή η εδαφική διάσταση φέρει πρωτεύοντα ρόλο στο πλαίσιο των Τομεακών και, πολύ περισσότερο, των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Ειδικά τα ΠΕΠ που έχουν καταγράψει και αξιολογήσει τις τοπικές ανάγκες και ο σχεδιασμός τους συνολικά αξιοποιεί τα ενδογενή χαρακτηριστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής αναφοράς τους, απαιτείται να κινούνται παράλληλα με τις προτεραιότητες που έχουν αναδειχθεί από τα Εθνικά και Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και να λαμβάνουν υπόψη τις χωρικές επιπτώσεις των επενδύσεων που αυτόματα οδηγούν σε μετασχηματισμό των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών των «θέσεων» υποδοχής. Για το λόγο αυτό, τονίστηκε και εξετάστηκε ιδιαίτερα η έννοια της «Ολοκληρωμένης Προσέγγισης στη Χωρική Ανάπτυξη», καθώς αποτελεί τη μέθοδο ολιστικής προσέγγισης του σχεδιασμού και των αποτελεσμάτων του για την Τοπική Ανάπτυξη με αξιοποίηση εργαλείων όπως η «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων», η «Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη» και η «Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

3.1. Εισαγωγή

Το εθνικό πλαίσιο προγραμματισμού έργων, ενεργειών και επενδύσεων αποτελεί κεντρική αναφορά στο πλαίσιο της παρούσας Εργασίας. Ως διαδικασία και πολιτική ρυθμίζεται και εγκρίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ προκύπτει από τη σύζευξη των αναγκών σε εθνικό επίπεδο (διεκδικήσεις) με την ωριμότητα και σκοπιμότητα των έργων και τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις – προτεραιότητες όπως έχουν προσδιοριστεί στα κείμενα στρατηγικής και προγραμματισμού. Προϋποθέτει αναλυτική καταγραφή, στοχοθεσία, καινοτομία στην προσέγγιση και βεβαίως εντατικές διαβουλεύσεις με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, τους κοινωνικούς εταίρους και την Επιτροπή. Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη συνδρομή πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας. Επίσης, το ΕΣΠΑ 2014-2020 καλείται να συνδράμει στην επίτευξη των εθνικών στόχων έναντι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την προαγωγή μιας ανάπτυξης: (i) έξυπνης, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, (ii) βιώσιμης, χάρη στην αποφασιστική μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, και (iii) χωρίς αποκλεισμούς, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας.

Η αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπει επτά (7) Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και δεκατρία (13) Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, ένα (1) για κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της χώρας. Για το σύνολο των προτεραιοτήτων κάθε ΕΠ λαμβάνεται μέριμνα στο πλαίσιο μιας αρχιτεκτονικής των προγραμμάτων που αναδεικνύει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων, τη μεταξύ τους συνέργεια και συνεργασία για την επίτευξη πολλαπλασιαστικών και, κυρίως, μετρήσιμων αποτελεσμάτων.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 η «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη» αποτελεί μία ουσιαστική καινοτομία ως προς τη φιλοσοφία, την προσέγγιση, τη πολυτομεακή και πολυταμειακή χρηματοδότηση αλλά και τη διαχείριση συνολικά. Σε επίπεδο εφαρμογής στοχεύει στη συνδυασμένη και ολοκληρωμένη προώθηση της

αποδοτικής εφαρμογής των νέων εργαλείων που αφορούν στην Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, στη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και στην Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση. Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης.

Στις παραγράφους που ακολουθούν, εκτός από την παρουσίαση της βασικής δομής του ΕΣΠΑ πραγματοποιείται εξειδίκευση του πλαισίου εφαρμογής των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων ως κεντρική αναφορά ολοκληρωμένης προσέγγισης στην αναπτυξιακή διαδικασία με σαφή ενσωμάτωση της χωρικής διάστασης που όπως διαπιστώσαμε στα κεφάλαια 1 και 2 συνδιαμορφώνει τα αποτελέσματα της Πολιτικής Συνοχής σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

3.2. Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014 - 2020

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας που επιδιώκει την επίτευξη των στόχων της Πολιτικής Συνοχής και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», με τη συνδρομή πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο εγκεκριμένο έγγραφο προγραμματισμού του ΕΣΠΑ 2014 -2020, αναγνωρίζεται η ανάγκη αναχαίτισης της παρατεταμένης ύφεσης και στη συνέχεια η επίτευξη σταθερής, ποιοτικής και διατηρήσιμης ανάκαμψης. Στη κατεύθυνση αυτή, η Ελλάδα υιοθετεί – με διαφορετική προφανώς ένταση – το σύνολο των πιο πάνω Θεματικών Στόχων που προβλέπονται από τους κανονισμούς της ΕΕ για τα προγράμματα της επόμενης προγραμματικής περιόδου. Η επιλογή αυτή είναι απόλυτα συμβατή με τις ανειλημμένες θεσμικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις και τη στρατηγική επικέντρωση της αναπτυξιακής προσπάθειας σε επιλεγμένους στόχους και αντίστοιχους τομείς και δράσεις, δεδομένου ότι είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν ταυτόχρονα προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά, υποδομών, ποιότητας ζωής, κλπ. Για το σύνολο των προτεραιοτήτων λαμβάνεται μέριμνα - στο πλαίσιο μιας αρχιτεκτονικής των προγραμμάτων που αναδεικνύει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων να συνεργούν μεταξύ τους και να συμπληρώνονται για την επίτευξη πολλαπλασιαστικών και, κυρίως, ορατών και μετρήσιμων αποτελεσμάτων.

Για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας επιλέγονται στο πλαίσιο της στρατηγικής οι ακόλουθες πέντε χρηματοδοτικές προτεραιότητες:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας: Πρόκειται για τη βασική στρατηγική προτεραιότητα και την εμβληματικότερη αυτών, καθώς σηματοδοτεί με το περιεχόμενό της και τον ολοκληρωμένο της χαρακτήρα, την κύρια στροφή στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική Ενσωμάτωση: Εμβληματική χρηματοδοτική προτεραιότητα, καθώς καλείται να αντιμετωπίσει τις πλέον αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης και της ύφεσης - την ανεργία και την φτώχεια θέτοντας τα θεμέλια για μια βιώσιμη ανάπτυξη που δημιουργεί απασχόληση. Λόγω της έντασης των προβλημάτων θα αναζητηθούν οι μέγιστες συνέργειες των πολιτικών απασχόλησης για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων μέσω συνδυασμού μέτρων και παρεμβάσεων που επιδιώκουν μια καλύτερη ισορροπία ανάμεσα στα αντικυκλικά και στα διαρθρωτικά μέτρα στο πλαίσιο της επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας.
- Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον: Βασική επιδίωξη για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η εξοικονόμηση ενέργειας – ενεργειακή αποδοτικότητα, αποτελούν βασικές προτεραιότητες, από τις οποίες αναμένεται να προκύψει και νέα «πράσινη» επιχειρηματικότητα. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί δυνητικά για τη χώρα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι δράσεις στο πεδίο αυτό θα έχουν ως γνώμονα την προστασία της δημόσιας υγείας και της ζωής των πολιτών. Οι δράσεις για τη μείωση του περιβαλλοντικού και κλιματικού αποτυπώματος της γεωργικής και κτηνοτροφικής δραστηριότητας και την ενίσχυση της δασοπροστασίας, όπως επίσης και τη μείωση των επιπτώσεων της αλιείας στο θαλάσσιο περιβάλλον, αποτελούν προϋποθέσεις για την προώθηση υπηρεσιών οικοσυστήματος και τη δυνατότητα αξιοποίησης του φυσικού περιβάλλοντος ως «πόρου» για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων όπως ο οικοτουρισμός.
- Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη : Κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του τομέα μεταφορών για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 παραμένει η περαιτέρω ανάπτυξη του Εθνικού

Συστήματος Μεταφορών και η προώθηση των συνδυασμένων Μεταφορών για την άμεση αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης και την ανάδειξη της Ελλάδας σε κύρια Ευρωπαϊκή πύλη και κόμβο μεταφορών των Βαλκανίων και της Μεσογείου, επαρκώς συνδεδεμένη με τα άλλα κράτη μέλη και κυρίως με τον κεντρικό αναπτυξιακό πυρήνα της Ε.Ε.

- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης: Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού και γενικότερα του συστήματος διακυβέρνησης της χώρας, αποτελεί προϋπόθεση, αλλά και καθοριστικό παράγοντα για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την επίτευξη των στόχων της εμβληματικής προτεραιότητας για την ανταγωνιστικότητά της και την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2014-2020.

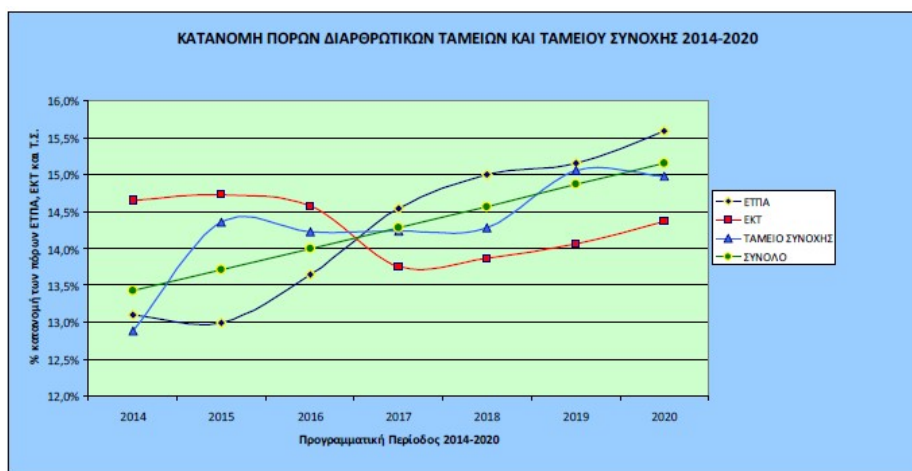
3.3. Η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική και η προσέγγιση για την ΟΧΕ: Καινοτομίες στον Σχεδιασμό

3.3.1. Τομεακές Πολιτικές και ΠΕΠ

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας που συνετέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αλλά και των προβλημάτων, οικονομικών και κοινωνικών, που αυτή δημιούργησε.

Διάγραμμα 3.1

Κατανομή πόρων Διαρθρωτικών Ταμείων και Ταμείου Συνοχής στο ΕΣΠΑ 2014-2020

Πηγή: Σύμφωνα Εταιρικής Σχέσης 2014-2020

Η αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπει:

- 7 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αλιεία) που αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς και έχουν ως γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής όλη τη χώρα και,
- 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της χώρας, που περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας.

Η χρηματοδότηση ανά ΕΠ είναι η εξής:

- Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ)** είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΤΣ). Ένα μέρος του προϋπολογισμού που αφορά στο περιβάλλον, και ειδικότερα του Ταμείου Συνοχής, εκχωρείται προς τα 13 ΠΕΠ, προκειμένου να τα διαχειριστούν οι Περιφέρειες για την υλοποίηση κυρίως έργων διαχείρισης υγρών αποβλήτων. Οι στόχοι του Ε.Π. συνίστανται στην προώθηση της ολοκλήρωσης βασικών μεταφορικών υποδομών (οδικών, σιδηροδρομικών, λιμένων, αεροδρομίων), την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και τον εκσυγχρονισμό του συστήματος Μεταφορών, τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας, καθώς και την ανάπτυξη βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (αστικών μέσων σταθερής τροχιάς) για την ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Στον τομέα του περιβάλλοντος οι στόχοι συνίστανται στην προστασία και αξιοποίηση του περιβάλλοντος, ως μέσου για την υποστήριξη της μετάβασης της Χώρας σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον με ταυτόχρονη υποστήριξη της δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στο σύνολο των τομέων της οικονομίας τη διευκόλυνση της προσέλκυσης επενδύσεων και την παροχή ευκαιριών άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στον ίδιο τον Τομέα του Περιβάλλοντος.
- Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»** είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και ΤΣ). Στρατηγικός στόχος του ΕΠΑνΕΚ είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και η αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Σηματοδοτεί την κύρια στροφή στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα που αναδεικνύει σε κεντρικό ρόλο παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και εξωστρεφείς κλάδους, όπως ο τουρισμός, ο αγροδιατροφικός τομέας, αλλά και η μεταποίηση και οι υπηρεσίες υψηλής εγχώριας προστιθέμενης αξίας, ώστε να αυξηθούν η κλίμακα/μέγεθος των μονάδων παραγωγής,

να επιταχυνθεί η εισαγωγή νέων προϊόντων/υπηρεσιών που δημιουργούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στη χώρα και τις επιμέρους περιφέρειες και ενσωματώνουν νέα γνώση, παράγοντας προϊόντα υψηλής ποιότητας και ανταγωνιστικά σε παγκόσμιο επίπεδο.

- Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»** είναι πολυτομεακό και μονοταμειακό (ΕΚΤ). Περιλαμβάνει ολοκληρωμένες πολιτικές για τη στήριξη της δημιουργίας βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, την προώθηση της ενεργητικής ένταξης στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της ένταξης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την ισχυροποίηση της σύνδεσης της εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας, με βασικό στόχο τον περιορισμό η/και την εξάλειψη των κοινωνικών συνεπειών της κρίσης, ή/και την ελαχιστοποίηση του κόστους που προκαλείται από την υψηλή ανεργία.
- Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»** είναι πολυτομεακό και πολυταμειακό (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ). Περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην εισαγωγή μεταρρυθμίσεων μέσω και νέων τεχνολογιών και πληροφορικής στον Δημόσιο Αναμένεται να συμβάλει στην εθνική προσπάθεια προκειμένου στα επόμενα χρόνια, η ελληνική Δημόσια Διοίκηση να καταστεί συνεκτική, καλά συντονισμένη, ευέλικτη, εξωστρεφής και προσανατολισμένη στο αποτέλεσμα, αποκαθιστώντας τη σχέση εμπιστοσύνης του κράτους με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, παρέχοντας πολιτοκεντρικές και συνεχώς αναβαθμιζόμενες υπηρεσίες αποτελώντας έτσι έναν από τους βασικούς πυλώνες για την ανάκαμψη της χώρας.
- Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) χρηματοδοτείται από το ΕΓΤΑΑ ενώ το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θάλασσα και Αλιεία από το ΕΤΘΑ.
- Τα 13 πολυτομεακά και πολυταμειακά Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Επιπλέον, στις Περιφέρειες θα εκχωρηθεί η διαχείριση σημαντικών πόρων του Ταμείου Συνοχής για το Περιβάλλον και κυρίως πόρων που θα κατευθυνθούν στην κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας και των Περιφερειών που αφορούν στα υγρά απόβλητα, ενώ στις 13 Περιφέρειες εκχωρείται επίσης από το Τομεακό Πρόγραμμα της Αγροτικής Ανάπτυξης η διαχείριση περίπου 30% των πόρων του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης

- Επιπλέον, η Ελλάδα συμμετέχει σε Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας, 5 εκ των οποίων είναι διμερή δηλαδή αφορούν τη συνεργασία με ισάριθμες χώρες που γειτνιάζουν με την Ελλάδα και τα οποία χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και τον ΜΠΒ, όπως αναλυτικά παρουσιάστηκε στην παράγραφο 2.8.

Τα Προγράμματα εκπονήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές της χώρας σε συνεργασία και διαβούλευση με τους κοινωνικοοικονομικούς εταίρους και εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κάθε Πρόγραμμα περιλαμβάνει στρατηγικές προτεραιότητες και ενδεικτικές δράσεις που διαμορφώνουν τη συνεισφορά του στην υλοποίηση των στόχων του ΕΣΠΑ και κατ' επέκταση στην υλοποίηση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Η Ελλάδα ενεργοποίησε τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 νωρίτερα από κάθε άλλη χώρα της ΕΕ. Αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Οικονομίας, η απορρόφηση πόρων του ΕΣΠΑ για το 2016, έφτασε το 11,35% που αντιστοιχεί σε 1,6 δισ. ευρώ έναντι στόχου απορρόφησης 7%, υπερβαίνοντας κατά 60% το στόχο που αντιστοιχεί σε 1 δισ. ευρώ κοινοτική συνδρομή. Το ποσό των αιτημάτων πληρωμής που δήλωσε η Ελλάδα ανέρχεται σε € 1.612.537.278,15 κοινοτική συνδρομή. Το ποσό των αιτήσεων που αντιστοιχεί στα τομεακά προγράμματα ανέρχεται σε € 1.198.64.541,93, ενώ € 413.890.736,22 αντιστοιχούν στα περιφερειακά προγράμματα. Την προηγούμενη προγραμματική περίοδο 2007-2013, στο ίδιο χρονικό σημείο (τέλος 2009), με πολύ ευνοϊκότερες οικονομικές συνθήκες, η ποσοστιαία απορρόφηση ήταν 8 φορές μικρότερη, φτάνοντας μόλις στο 1,5%. Αναφορικά με την περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα το 2013 (με την τυπική αλλά όχι και ουσιαστική λήξη του ΕΣΠΑ 2007-2013) εμφάνιζε την 7^η υψηλότερη απορρόφηση στην Ευρώπη.

Πίνακας 3.1.

Κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020 ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		Δημόσια Δαπάνη* [€]	Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης [€]	Εθνική Συμμετοχή [€]
ΤΟΜΕΑΚΑ				
1	Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.665.144.590,00	3.646.378.272,00	1.018.766.318,00
2	Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	5.186.665.146,00	4.333.917.411,00	852.747.735,00
3	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.667.494.916,00	2.104.926.538,00	562.568.378,00
4	Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	486.913.888,00	377.228.416,00	109.685.472,00
5	Τεχνική Βοήθεια	401.870.438,00	317.612.097,00	84.258.341,00
6	Αγροτική Ανάπτυξη	5.880.192.246,00	4.718.291.793,00	1.161.900.453,00
7	Αλιεία & Θάλασσα	523.406.309,00	388.777.914,00	134.628.395,00
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ				
8	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	507.739.340,00	406.191.468,00	101.547.872,00
9	Κεντρική Μακεδονία	964.864.185,00	771.891.345,00	192.972.840,00
10	Θεσσαλία	401.130.674,00	320.904.539,00	80.226.135,00
11	Ήπειρος	325.846.893,00	260.677.513,00	65.169.380,00
12	Δυτική Ελλάδα	490.985.732,00	392.788.583,00	98.197.149,00
13	Δυτική Μακεδονία	330.737.741,00	264.590.187,00	66.147.554,00
14	Στερεά Ελλάδα	190.052.422,00	95.026.211,00	95.026.211,00
15	Πελοπόννησος	270.342.339,00	216.273.871,00	54.068.468,00
16	Ιόνια Νησιά	226.924.700,00	181.539.758,00	45.384.942,00
17	Βόρειο Αιγαίο	301.669.500,00	241.335.599,00	60.333.901,00
18	Κρήτη	434.883.125,00	347.906.498,00	86.976.627,00
19	Αττική	1.139.966.974,00	911.973.576,00	227.993.398,00
20	Νότιο Αιγαίο	168.170.562,00	84.085.281,00	84.085.281,00
ΣΥΝΟΛΟ (Τομεακά και Περιφερειακά)		25.565.001.720,00	20.382.316.870,00	5.182.684.850,00

Πηγή: ΕΣΠΑ 2014 - 2020

3.3.2. Εργαλεία Χωρικού Σχεδιασμού

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 η «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη» στοχεύει στη συνδυασμένη και ολοκληρωμένη προώθηση της αποδοτικής εφαρμογής των νέων εργαλείων που αφορούν στην Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, στη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και στην Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση. Ειδικότερα, η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη:

- ορίζει ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων
- εστιάζει στις ιδιαίτερες ανάγκες και στη φέρουσα δυνατότητα των επιμέρους χωρικών ενοτήτων
- χρησιμοποιεί ως κινητήριες δυνάμεις την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα.

Ο σχεδιασμός της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης γίνεται με επικέντρωση στις Επενδυτικές Προτεραιότητες ανά Διαρθρωτικό Ταμείο και με κατάλληλη «δόμηση» των διαθέσιμων χωρικών εργαλείων, ώστε να επιτυγχάνεται μόχλευση πόρων, με προϋπόθεση τη συνέργεια

των ΕΔΕΤ και τη διασφάλιση της «διακυβέρνησης» και συνεργασίας των εμπλεκόμενων επιπέδων.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης.

Στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη προωθείται μέσω των εργαλείων της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης για τα οποία πραγματοποιείται εκτενής ανάλυση στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας. Συνοπτικά αναφέρονται τα εξής:

Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ/ CLLD): Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (Community-Led Local Development) είναι ένας όρος τον οποίο χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να περιγράψει την προσέγγιση που αντιστρέφει την παραδοσιακή αναπτυξιακή πολιτική που κατευθύνεται «από την κορυφή προς τη βάση». Στο πλαίσιο της ΤΑΠΤΚ, ο τοπικός πληθυσμός αναλαμβάνει τα ηνία και συγκροτεί μια τοπική σύμπραξη, η οποία σχεδιάζει και εφαρμόζει ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική. Η εν λόγω στρατηγική είναι σχεδιασμένη κατά τρόπο ώστε να αξιοποιεί τα δυνατά σημεία ή τα «πλεονεκτήματα» της κοινότητας σε κοινωνικό, περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο, αντί απλώς να εστιάζει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της. Για τον σκοπό αυτό, η σύμπραξη λαμβάνει μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση και αποφασίζει πώς θα τη διαθέσει.

Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ/ ΙΤΙ): Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (Integrated Territorial Investment) αφορούν περιοχές που είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο. Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσοτέρων

συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους⁶, ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ.

Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ): Η ΒΑΑ σε επίπεδο εφαρμογής χρησιμοποιεί ως πλαίσιο διαχείρισης την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ), προσαρμοσμένη όμως στις ανάγκες ενός αστικού συγκροτήματος.

3.4. Πλαίσιο εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Χωρικών

Επενδύσεων

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν ένα νέο εργαλείο που θα εφαρμοστεί στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Οι χωρικές αυτές ενότητες είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων παρέχεται από τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων⁷ (ΚΚΔ) για τα Ευρωπαϊκά Επενδυτικά και Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).

Κανονισμοί ΕΔΕΤ

Συγκεκριμένα, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων ορίζει ότι η ΟΧΕ αφορά είτε την αστική ανάπτυξη είτε άλλη χωρική στρατηγική, και οφείλει να συνδυάζει περισσότερους τους ενός άξονες ενός επιχειρησιακού προγράμματος ή/ και περισσότερων του ενός επενδυτικών ταμείων. Ο ΚΚΔ διευκρινίζει επίσης ότι η χρήση ΟΧΕ πρέπει να έχει οριστεί στο (εθνικό)

---

⁶ Κανονισμός 1303/2013, άρθρο 96

⁷ Άρθρο 36, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ΤΟΥ ΕΥΡ. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006

σύμφωνο εταιρικής σχέσης εφαρμογής των ΕΔΕΤ 2014-2020 (Άρθρο 15, παρ.2).

Αναλυτικά:

Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση

- *Όταν μια στρατηγική αστικής ανάπτυξης ή άλλες χωρικές στρατηγικές ή χωρικά σύμφωνα απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνεπάγεται επενδύσεις από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ ή το Ταμείο Συνοχής στο πλαίσιο περισσότερων του ενός αξόνων προτεραιότητας ενός ή περισσότερων επιχειρησιακών προγραμμάτων, η οικεία ενέργεια μπορεί να υλοποιείται ως ολοκληρωμένη χωρική επένδυση (ΟΧΕ).*
- *Η ενέργεια που πραγματοποιείται στο πλαίσιο ΟΧΕ μπορεί να συμπληρώνεται με χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΕΓΤΑΑ ή το ΕΤΘΑ.*
- *Όταν μια ΟΧΕ υποστηρίζεται από το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ ή το Ταμείο Συνοχής, το σχετικό επιχειρησιακό πρόγραμμα ή τα σχετικά επιχειρησιακά προγράμματα περιγράφουν την προσέγγιση απέναντι στη χρήση του μέσου ΟΧΕ και την ενδεικτική κατανομή των πιστώσεων από κάθε άξονα προτεραιότητας, σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε Ταμείο.*
- *Όταν μια ΟΧΕ συμπληρώνεται με χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΕΓΤΑΑ ή το ΕΤΘΑ, η ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή και τα μέτρα που καλύπτονται αναγράφονται στο σχετικό πρόγραμμα ή στα σχετικά προγράμματα σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε Ταμείο.*
- *Το κράτος μέλος ή η διαχειριστική αρχή δύναται να ορίσει έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους φορείς, περιλαμβανομένων τοπικών αρχών, φορέων περιφερειακής ανάπτυξης ή μη κυβερνητικών οργανώσεων, για να ασκήσουν τη διαχείριση και την εφαρμογή μιας ΟΧΕ σύμφωνα με τους ειδικούς κανόνες για κάθε ταμείο.*
- *Το κράτος μέλος ή οι αρμόδιες διαχειριστικές αρχές διασφαλίζουν ότι το σύστημα παρακολούθησης του επιχειρησιακού προγράμματος ή των επιχειρησιακών προγραμμάτων προβλέπει τον προσδιορισμό των πράξεων και εκροών μίας προτεραιότητας που συμβάλλει σε μια ΟΧΕ.*

Το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) ορίζει επίσης:

α) ολοκληρωμένη προσέγγιση στην χωρική ανάπτυξη που στηρίζεται από τα ΕΔΕΤ ή συνοπτική παρουσίαση των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στην χωρική ανάπτυξη που βασίζονται στο περιεχόμενο των προγραμμάτων, προσδιορίζοντας:

i) τις ρυθμίσεις που διασφαλίζουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της χρήσης των ΕΔΕΤ για τη χωρική ανάπτυξη ειδικών υποπεριφερειακών περιοχών, ιδίως τις ρυθμίσεις εφαρμογής των άρθρων 32, 33 και 36 συνοδευόμενες από τις αρχές για τον καθορισμό των αστικών περιοχών στις οποίες πρόκειται να εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη,

ii) τους κύριους τομείς προτεραιότητας για τη συνεργασία στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ, λαμβάνοντας υπόψη, κατά περίπτωση, τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές και τις στρατηγικές για τις θαλάσσιες λεκάνες,

iii) κατά περίπτωση, ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται κατ' εξοχήν από τη φτώχεια ή των στοχευόμενων ομάδων που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, με ειδική μέριμνα για τις περιθωριοποιημένες κοινότητες και τα άτομα με αναπηρίες, τους μακροχρόνια ανέργους και τους νέους που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης,

iv) κατά περίπτωση, ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων των περιφερειών ή των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως αναφέρεται στο άρθρο 174 ΣΛΕΕ.

Συμπληρωματικά και στο πλαίσιο του ορισμού των διαδικασιών έγκριση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (άρθρο 96) ο ΚΔΔ ορίζει τις διαδικασίες υιοθέτησης μιας ΟΧΕ.

Οι γενικές κανονιστικές προβλέψεις για την έγκριση των επιχειρησιακών προγραμμάτων διευκρινίζουν (Άρθρο 96, ΚΚΔ) και την απαίτηση για εξέταση της χρήσης ΟΧΕ κατά τη διαμόρφωση του περιεχομένου τους (παρ. 3). Αναλυτικά:

3. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα περιγράφει, λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο και τους στόχους του, την ολοκληρωμένη προσέγγιση της χωρικής ανάπτυξης, έχοντας υπόψη το σύμφωνο εταιρικής σχέσης, και καταδεικνύοντας με ποιον τρόπο το επιχειρησιακό πρόγραμμα αυτό συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων του, προσδιορίζοντας όπου κρίνεται σκόπιμο, τα ακόλουθα:

α) την προσέγγιση στη χρήση μέσων τοπικής ανάπτυξης με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων και τις αρχές για τον καθορισμό των περιοχών όπου θα εφαρμοστεί,

β) το ενδεικτικό ποσό της στήριξης του ΕΤΠΑ για ολοκληρωμένες δράσεις για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, που θα υλοποιηθούν σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3 του κανονισμού ΕΤΠΑ και την ενδεικτική κατανομή της στήριξης του ΕΚΤ για ολοκληρωμένες δράσεις,

γ) την προσέγγιση της χρήσης του μέσου ΟΧΕ εκτός των περιπτώσεων του στοιχείου β), και την ενδεικτική κατανομή από κάθε άξονα προτεραιότητας,

δ) τις ρυθμίσεις για διαπεριφερειακές και διακρατικές δράσεις, στο πλαίσιο των επιχειρησιακών προγραμμάτων, με δικαιούχους εγκατεστημένους σε τουλάχιστον ένα άλλο κράτος μέλος,

ε) όταν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες συμμετέχουν σε μακροπεριφερειακές στρατηγικές και στρατηγικές θαλάσσιων λεκανών, με την επιφύλαξη των αναγκών της περιοχής του προγράμματος όπως προσδιορίζονται από το κράτος μέλος, τη συνεισφορά των προβλεπόμενων, σύμφωνα με το πρόγραμμα, παρεμβάσεων στις εν λόγω στρατηγικές.

Πέραν του ΚΚΔ, οι κανονισμοί που διέπουν τα επιμέρους ταμεία προσδιορίζουν περαιτέρω το πλαίσιο εφαρμογής των ΟΧΕ. Ο Κανονισμός ΕΤΠΑ ορίζει ότι το 5% των διαθέσιμων πόρων οφείλει να επενδυθεί μέσω ΟΧΕ για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)⁸ ενώ ο Κανονισμός ΕΚΤ⁹ επιβεβαιώνει τη δυνατότητα χρήσης πόρων ΕΚΤ κατά τη διαμόρφωση διαφόρων τύπων χωρικών στρατηγικών (Άρθρο 12):

1. Το ΕΚΤ δύναται να στηρίζει στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης που πραγματοποιούνται με την πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων σε αστικές και αγροτικές περιοχές, όπως αναφέρεται στα άρθρα 32, 33 και 34 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, εδαφικά σύμφωνα και τοπικές πρωτοβουλίες για την απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης των νέων, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη, καθώς και ολοκληρωμένες εδαφικές επενδύσεις (ΟΕΕ), όπως αναφέρεται στο άρθρο 36 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013

---

⁸ Άρθρο 7, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 ΤΟΥ ΕΥΡ. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006

⁹ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 ΤΟΥ ΕΥΡ. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17 Δεκεμβρίου 2013 για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου

Διευκρινίζεται ότι στο πλαίσιο των ανωτέρω κανονισμών, η χωρική εστίαση των ΕΔΕΤ σε υποπεριφερειακές περιοχές περιλαμβάνει και την «Τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων» (τοπική ανάπτυξη Leader) η οποία υποστηρίζεται από το ΕΓΤΑΑ, αλλά μπορεί να υποστηρίζεται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ ή το ΕΤΘΑ, αποτελώντας αντικείμενο συντονισμού μεταξύ τους και υλοποιείται βάσει μιας ή περισσότερων προτεραιοτήτων του σχετικού προγράμματος ή των σχετικών προγραμμάτων (Άρθρα 32, 33 και 34 του ΚΚΔ).

Τέλος, στο πλαίσιο του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας διευκρινίζεται ότι η διαχείριση και εφαρμογή ΟΧΕ γίνεται είτε από νομικό πρόσωπο το οποίο έχει συσταθεί από δημόσιες αρχές ή φορείς τουλάχιστον δύο συμμετεχουσών χωρών, είτε από ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ), σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

3.4.1. Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη σε επίπεδο εφαρμογής τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 – 2020

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ2014—2020) όπως έχει εγκριθεί από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υιοθετεί πλήρως νέα προσέγγιση για την Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, ορίζοντας ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, εστιάζοντας στη φέρουσα δυνατότητα και τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιμέρους χωρικών ενότητων και χρησιμοποιώντας ως κινητήρες της, την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα. Η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στο ορισμένο χωρικό επίπεδο, εκεί δηλαδή όπου εκδηλώνονται οι ανισότητες, δρουν οι μακροπρόθεσμοι παράγοντες δημιουργίας τους και υπάρχει το ενδογενές δυναμικό για την αντιστροφή τους.

Από τα παραπάνω συνεπάγεται ότι η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη στοχεύει στην εξασφάλιση των απαραίτητων συνεργιών για την παραγωγική ανασυγκρότηση, την απόκτηση ανταγωνιστικότητας, και την καταπολέμηση της ανεργίας, με συνδυασμό όλων των αναπτυξιακών παρεμβάσεων που αναφέρονται στην ίδια Χωρική Ενότητα, αλλά και με την συνευθύνη των εμπλεκόμενων φορέων.

Η ανωτέρω προσέγγιση του ΕΣΠΑ δομείται ως εξής:

1. Οι Περιφέρειες ορίζουν... τις συγκεκριμένες στρατηγικές τους με βάση τα προβλήματα και τις προκλήσεις... και τους συγκεκριμένους τύπους χωρικών ενότητων στο εσωτερικό τους ή ακόμη και Δια-περιφερειακές ενότητες.

2. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα επιλέγουν τα εργαλεία με τα οποία θα υλοποιήσουν τη στρατηγική τους σε ό,τι αφορά στους πόρους ΕΤΠΑ και ΕΚΤ (Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων, Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση) και ορίζουν αντιστοίχως τους τύπους χωρικών ενότητων, τα κριτήρια επιλογής τους, το αναγκαίο ελάχιστο περιεχόμενο των τοπικών σχεδίων και τα κριτήρια αξιολόγησης τους, τους Θεματικούς Στόχους, Επενδυτικές Προτεραιότητες και τύπους δράσεων που θα καλύπτονται από τη στρατηγική ανά εργαλείο, τη χρηματοδότηση της στρατηγικής συνολικά και ανά εργαλείο, τις στρατηγικές, σχεδιαστικές, εφαρμοστικές και χρηματοδοτικές συνέργειες με τα άλλα Προγράμματα.

3. Τα τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ορίζουν τους ειδικούς στόχους, τους τύπους δράσεων και τις Επενδυτικές Προτεραιότητες κατά Θεματικό Στόχο στους Άξονες Προτεραιότητας τους καθώς και τους πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων που στηρίζουν, ενιαία, την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στις Περιφέρειες, συνεργώντας με τα, ενιαία, εργαλεία που ορίζονται στα ΠΕΠ...

4. Ως ολοκληρωμένη, η προσέγγιση στη χωρική ανάπτυξη, αν και πρέπει να διαθέτει θεματική επικέντρωση για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη αποδοτικότητα στη χρήση των πόρων, είναι δυνατόν, κατά περίπτωση, να επεκτείνεται σε περισσότερους Θεματικούς Στόχους και Επενδυτικές Προτεραιότητες..

5. Τα ΕΔΕΤ υποστηρίζουν χρηματοδοτικά τα εργαλεία της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης στις περιοχές που επιλέγονται, κατ' αναλογία των Επενδυτικών Προτεραιοτήτων, Περιοχών Εστίασης, Θεματικών Στόχων και Θεματικών Πεδίων που τους αντιστοιχούν, δια των ΠΕΠ και δια των τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Η συνεργασία των ΕΔΕΤ είναι απαραίτητη και η εξασφάλιση αρμονικής διακυβέρνησης (όλων των εμπλεκόμενων επιπέδων) απόλυτα αναγκαίος όρος.

6. Σε Προγράμματα όπου η αναγνώριση των προκλήσεων και ο σχεδιασμός της κατάλληλης στρατηγικής για την αντιμετώπιση τους διαθέτουν την αναγκαία ωριμότητα (στη βάση πάντα των ανάλογων κεντρικών κατευθύνσεων), ορίζονται οι συγκεκριμένες χωρικές ενότητες για

την εφαρμογή των εργαλείων και οι απαιτήσεις περιεχομένου, Επενδυτικών Προτεραιοτήτων και τύπων δράσεων, φορέα υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα και μόχλευσης πόρων. Στα λοιπά Προγράμματα, ορίζεται σταδιακή, χρονικά προσδιορισμένη, διαδικασία εφαρμογής των εργαλείων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, για την προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 η Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη καλείται: (α) να αντιμετωπίσει συγκροτημένα (και όχι μερικώς κατά Επενδυτική Προτεραιότητα και Θεματικό Στόχο) τις ιδιαίτερες προκλήσεις στο χωρικό επίπεδο όπου εμφανίζονται, (β) να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από το ΕΣΠΑ σε χωρικό επίπεδο, οργανώνοντας κατάλληλες συνέργειες ανάμεσα στους Θεματικούς Στόχους, τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, αλλά και στις παράλληλες αναπτυξιακές πολιτικές και άλλες πηγές χρηματοδότησης (πολυτομεακές και πολυταμειακές προσεγγίσεις), (γ) να προωθήσει την αποδοτική εφαρμογή των νέων εργαλείων που αφορούν στην Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ), στη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και στην Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ).

Ακολουθεί ανάλυση των γενικών χαρακτηριστικών των τριών εργαλείων από όπου προκύπτουν και οι μεταξύ τους διαφοροποιήσεις.

Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων

Οι παρεμβάσεις ΤΑΠΤΟΚ έχουν ως κοινό τόπο την προώθηση κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση της τοπικής ευθύνης, συμμετοχής και πρωτοβουλίας και εφαρμόζονται σε τρεις κατηγορίες τρεις κατηγορίες χωρικών τύπων, ως εξής:

- Υπο-περιφερειακές, ή και διαπεριφερειακές κατεξοχήν αγροτικές/ αλιευτικές περιοχές

με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις
- Αστικές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις
- Περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικού αγροτικού χώρου είναι ιδιαίτερα σημαντική ή προβληματική

Οι κατηγορίες ορίζονται με δικαιοδοτικά κριτήρια ή μέσω προσδιορισμού λειτουργικών περιοχών.

Ως βασικά πλεονεκτήματα από τη χρήση του εν λόγω εργαλείου θεωρούνται τα παρακάτω:

A) Ο σχεδιασμός των στρατηγικών και η επιλογή των έργων γίνεται από τους τοπικούς φορείς. Σε σύγκριση με άλλες παραδοσιακές τοπικές προσεγγίσεις, οι άνθρωποι που προηγουμένως αποτελούσαν τους παθητικούς «δικαιούχους» μιας πολιτικής γίνονται πλέον ενεργοί εταίροι και μοχλοί της ανάπτυξής της. Η συμμετοχή των ανθρώπων στη «συμπαράγωγή» της αναπτυξιακής πολιτικής αποφέρει σειρά σημαντικών οφελών, όπως :

- Οι άνθρωποι που εκλαμβάνονταν ως το πρόβλημα αποκτούν τη δύναμη που χρειάζονται, ώστε να αποτελέσουν μέρος της λύσης.
- Η άμεση πείρα τους – σε συνδυασμό με τις απόψεις άλλων ενδιαφερόμενων μερών – μπορεί να συμβάλει ώστε οι πολιτικές να προσαρμόζονται πολύ καλύτερα στις πραγματικές ανάγκες και ευκαιρίες.
- Η συμμετοχή τους στη διαδικασία αυξάνει την ικανότητά τους να δρουν και να αναλαμβάνουν εποικοδομητικές πρωτοβουλίες.
- Καλλιεργείται ένα αίσθημα τοπικής ταυτότητας και υπερηφάνειας, και ταυτόχρονα την αίσθηση ενστερνισμού και ευθύνης για τις δραστηριότητες.
- Η συμμετοχή επί ίσοις όροις στο ίδιο τραπέζι με τους άλλους εταίρους οικοδομεί γέφυρες και εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων, των ιδιωτικών επιχειρήσεων, των δημόσιων φορέων και των τομεακών ομάδων συμφερόντων.
- Επειδή ο σχεδιασμός των στρατηγικών ΤΑΠΤοΚ, όπως και η επιλογή των έργων, γίνεται από τον τοπικό πληθυσμό, οι λύσεις μπορούν να είναι προσαρμοσμένες ειδικά στις τοπικές ανάγκες και οι συμπράξεις μπορούν να καθοδηγούνται από τις ενέργειες των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των νέων.

B) Οι στρατηγικές ΤΑΠΤοΚ μπορούν να είναι περισσότερο ευέλικτες από άλλες προσεγγίσεις. Οι δραστηριότητες που υποστηρίζονται στο πλαίσιο της ΤΑΠΤοΚ δεν είναι υποχρεωτικό να ακολουθούν επακριβώς τα τυποποιημένα μέτρα που περιγράφονται στα προγράμματα, αρκεί να είναι συνεπείς προς τους γενικούς στόχους τους. Δεν είναι απαραίτητη η αυστηρή οριοθέτηση μεταξύ των ταμείων, στον βαθμό που υπάρχουν συστήματα τα οποία να εξασφαλίζουν ότι οι δικαιούχοι δεν διεκδικούν την επιστροφή της ίδιας δαπάνης από διαφορετικές πηγές της ΕΕ.

Γ) Το διευρυμένο πεδίο εφαρμογής της ΤΑΠΤοΚ προκειμένου να καταστεί δυνατή η εστίαση των τοπικών στρατηγικών σε προκλήσεις όπως η κοινωνική ένταξη, η κλιματική

αλλαγή, ο διαχωρισμός των Ρομά και άλλων μειονεκτουσών ομάδων, η ανεργία των νέων, η υποβάθμιση των αστικών κέντρων, οι διασυνδέσεις μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών κοκ.

Κεντρικό σημείο στο πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδίου για την Ελλάδα του 2020 αποτελεί η ιδιαίτερη μέριμνα για τις περιοχές με μόνιμα γεωγραφικά και δημογραφικά μειονεκτήματα δηλαδή, των νησιών (μικρά και πολύ μικρά κατοικημένα νησιά , νησιά στο νοτιο-ανατολικό άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης), των ορεινών, των δύσκολα προσβάσιμων και των αραιοκατοικημένων περιοχών.

Επιδιώκεται επίσης, η χρήση ενός ή περισσότερων Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), ανά χωρική ενότητα εφαρμογής, με χρηματοδοτική βαρύτητα κάθε Ταμείου ανάλογη του περιεχομένου, της περιοχής παρέμβασης και των Θεματικών Στόχων/Προτεραιοτήτων σε κάθε ενιαίο σχέδιο ΤΑΠΤοΚ. Στις παρεμβάσεις στις αγροτικές περιοχές προγραμματίζεται κατ' ελάχιστον 5% των πόρων του ΕΓΤΑΑ, με δυνατότητα παρέμβασης και άλλων Ταμείων.

Από την παραπάνω περιγραφή του χωρικού εργαλείου των στρατηγικών ΤΑΠΤοΚ καθίσταται σαφής ο συμμετοχικό και συνεργατικό υπόβαθρο του σχεδιασμού. Προκύπτει, επιπλέον, η ευθεία σύνδεση των τοπικών αναγκών όπως αναλυτικά καταγράφονται στο πλαίσιο διευρυμένων διαβουλεύσεων με τις δυνατότητες χρηματοδότησης σε όρους ωριμότητας έργων και αποτελεσματικού πλαισίου διαχείρισης.

Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Το εργαλείο της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) αντιμετωπίζει κατά κύριο λόγο την πρόκληση της ολοκληρωμένης και στοχευμένης αναπτυξιακής παρέμβασης στα αστικά κέντρα για την αποκατάσταση του οικονομικού τους ιστού και τη λειτουργία τους ως κινητήριες δυνάμεις στην ευρύτερη περιοχή επιρροής τους. Οι προκρινόμενες από το ΕΣΠΑ περιοχές εφαρμογής, είναι οι:

- Περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης.
- Περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις: οικονομικές/ περιβαλλοντικές/ κλιματικής αλλαγής/ δημογραφικές/ λειτουργικής οργάνωσης της πόλης.

- Ζώνες αποβιομηχάνισης ή περιοχές που δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας και υψηλών ποσοστών ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΕΣΠΑ, κατά τον σχεδιασμό και έγκριση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, ο προγραμματισμός εστιάστηκε σε αστικά κέντρα με λειτουργική περιοχή με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων.

Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για άλλες χωρικές στρατηγικές

Πέραν των ΤΑΠΤΟΚ και ΒΑΑ, το εργαλείο ΟΧΕ επιλέγεται επίσης και για άλλους τύπους χωρικών ενότητων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως περιοχές τουριστικού, πολιτιστικού, οικολογικού ενδιαφέροντος, περιοχές με συγκεκριμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά (ΡΟΜΑ) περιοχές με ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (νησιωτικές και παράκτιες περιοχές, λίμνες) ή περιοχές που αντιμετωπίζουν τις ακόλουθες προκλήσεις:

- Προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας με τελικό στόχο την επίτευξη απασχόλησης, κοινωνικής συνοχής και διατήρησης των πόρων
- Παραγωγική ανασύνταξη στις ζώνες εκτεταμένης αποδιάρθρωσης των τοπικών ή περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων.
- Εξισορρόπηση των ενδο-περιφερειακών ανισοτήτων και της μονοκεντρικότητας του

ελληνικού οικονομικού και κοινωνικού χώρου, καταπολέμηση της ανοργάνωτης αστικής διάχυσης και των παραδοσιακών ανισοτήτων που σχετίζονται με τα ειδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά/ μειονεκτήματα, αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και των ειδικών προκλήσεων σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, ανάσχεση στην καταλληλότερη κλίμακα των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Στις περιπτώσεις αυτές, οι σχετικοί Θεματικοί Στόχοι είναι κατά σειρά προτεραιότητας:

- (ΘΣ3) βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ).

- (ΘΣ6) προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων·
- (ΘΣ7) προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων·
- (ΘΣ8) προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας της εργασίας,

και συνοδευτικά, κατά σειρά προτεραιότητας, οι:

- (ΘΣ1) ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας,
- (ΘΣ4) υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς,
- (ΘΣ2) βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών,
- (ΘΣ5) προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων.

Περιοχές Παρέμβασης

Οι περιοχές που θα εφαρμοστούν οι ΟΧΕ είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή ΟΧΕ προκρίνεται σε τρεις χωρικούς τύπους:

- Υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, όπου την πρωτοβουλία του σχεδιασμού αναλαμβάνει η Περιφέρεια,
- Δια-περιφερειακές περιοχές με ομοιογενή χαρακτηριστικά και κοινές προκλήσεις,

αλλά και προβλήματα που απαντώνται στις μειονεκτικές γεωγραφικές περιοχές του ελληνικού χώρου, όπου το σχεδιασμό αναλαμβάνει κεντρικός φορέας ή διαπεριφερειακό συντονιστικό όργανο,

- Περιοχές επιρροής τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη τοπική στρατηγική/ σχέδιο, όπου το σχεδιασμό αναλαμβάνει κεντρικός

φορέας, ιδιαίτερα αν αυτές ορίζονται συγκεκριμένα στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης ή σε τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Αειφόρος Προσέγγιση

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης αποτελεί, κατά την βιβλιογραφία, καινοτόμο χαρακτηριστικό των εργαλείων που αναλύθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους και θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης. Στους στόχους της ολοκληρωμένης χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, παύει πλέον να θεωρείται σκοπός ένα μεμονωμένο έργο υποδομής π.χ. μια πλατεία, ένας δρόμος, κλπ., ακόμη και αν αυτό πληροί σχεδιαστικές και περιβαλλοντικές προδιαγραφές, και πλέον στόχος είναι οι περιοχές που παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα ή διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες να μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναπτυχθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Ωστόσο, σε μία προσπάθεια κριτικής προσέγγισης του ολοκληρωμένου χαρακτήρα των ΟΧΕ, ο κος Μιχαηλίδης, Καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης του ΑΠΘ, σε πρόσφατη συνέντευξή του (2016)¹⁰ εύστοχα επισημαίνει ότι τα σημεία που προβάλλονται ως καινοτόμα, είχαν εισαχθεί στο πλαίσιο του σχεδιασμού πριν από δεκαετίες, ωστόσο η εφαρμογή τους δεν αναπτύχθηκε στον βαθμό που προβλεπόταν. Σύμφωνα με τον Μιχαηλίδη «*Στο Τρίτο και ίσως και στο Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης υπήρχε, η έννοια των ολοκληρωμένων χωρικών παρεμβάσεων με τη βοήθεια και του ότι εκείνα τα προγράμματα ήταν πολυταμειακά. Άρα, στα προγράμματα αυτών των περιόδων, υπήρχε καταρχήν ένα υπόβαθρο, ένα background, για ολοκληρωμένο προγραμματισμό παρεμβάσεων.*». Ιδιαίτερη αναφορά χρήζει το γεγονός ότι στην «4η προγραμματική περίοδο του ΕΣΠΑ 2007-2014 υπήρχε πλέον στο πλαίσιο συγκεκριμένης δράσης η έννοια της ολοκληρωμένης χωρικά παρέμβασης» μέσα από τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ).

¹⁰ http://observatory.egnatia.gr/06_extras/G.Michailidis_interview_2016-10.htm

Τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης εφαρμόστηκαν σε πρωτεύουσες νομών καθώς και σε αστικά κέντρα με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 με στόχο την βιώσιμη αστική ανάπτυξη των περιοχών εφαρμογής. Για την ΠΔΕ βλ. σχετ.: αρ. πρωτ. 2994/ 16-09-2011 πρόσκλησης της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής του Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας για την υποβολή Προτάσεων «Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ)» και «Σχεδίων Παρεμβάσεων Τοπικής Ανάπτυξης (ΣΠΤΑ.)» που εντάσσονται στον Άξονα 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Δυτικής Ελλάδας» του ΠΕΠ 2007 – 2013. Κάθε ΟΣΑΑ προσδιόριζε με σαφήνεια τους γενικούς και ειδικούς στόχους των προτεινόμενων παρεμβάσεων, τη χωρική του εμβέλεια, τις δράσεις του, τον φορέα υλοποίησης και τις διαδικασίες αξιολόγησης – εφαρμογής – χρηματοδότησης – διαχείρισης. Το ΟΣΑΑ περιελάμβανε μια ομάδα αλληλοσχετιζόμενων δράσεων που εφαρμόστηκαν σε μια καθορισμένη περιοχή παρέμβασης με σκοπό την προστασία και την αειφόρο ανάπτυξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, την οικονομική ευημερία, την βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη, την αναζωογόνηση των ιδιαίτερα υποβαθμισμένων γειτονιών, την πρόνοια για την κοινωνική συνοχή και την αποφυγή των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, της δεδομένης αστικής περιοχής. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε κατά τη σύνταξη του ΟΣΑΑ, στην προβολή της ιδιαίτερης ταυτότητας της πόλης στη βάση της πολιτισμικής αναγνώρισης και της σύνδεσης κοινοτήτων και πολιτισμών

Σύμφωνα με τον Μιχαηλίδη (2016), τα ΟΣΑΑ απευθύνονταν *«ειδικά για τις πόλεις και αποκλειστικά με κονδύλια ΕΤΠΑ, που σήμαινε ότι ο χαρακτήρας των παρεμβάσεων ήταν εξαρχής περιορισμένος και απευθύνονταν μόνο σε δήμους. Άρα, μάλλον, θα μπορούσαμε να πούμε ότι προσωρινά απέτυχε η προσπάθεια»*. Πλέον τα θεσμικά όργανα και οι αρχές διαχείρισης προτάσσουν την προσέγγιση του ολοκληρωμένου ως ικανή και αναγκαία συνθήκη για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής. Όπως αναφέρει ο Μιχαηλίδης *«την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020 έχει εισαχθεί μετ’ επιτάσεως, θα λέγαμε, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η έννοια της «ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης», σαν ουσιαστικά κεφαλαιοποίηση της εμπειρίας που υπήρξε σε άλλα κράτη-μέλη, όπου το εργαλείο της ολοκληρωμένης χωρικής παρέμβασης το χρησιμοποίησαν κατά κόρον. Για παράδειγμα, συγκεκριμένη ποσόστωση, των πόρων του ΕΤΠΑ και των άλλων Ταμείων θα πρέπει να αφορά τις αστικές περιοχές. Για άλλες μορφές ολοκληρωμένης παρέμβασης δεν υπάρχει ποσόστωση, αλλά είναι αυτό που λέμε «strongly recommended» και επειδή η Επιτροπή στην νέα Προγραμματική Περίοδο έχει πάρα πολλές εξουσίες, ουσιαστικά προσπαθεί να το επιβάλει επειδή, προϊόντος του χρόνου, όσο αυξάνονται τα κράτη – μέλη και αναλόγως πολλαπλασιάζονται και τα επιχειρησιακά προγράμματα, δεν μπορεί καν η Επιτροπή να εξασφαλίσει ότι κάθε ένα πρόγραμμα μπορεί να έχει μια δικιά του στρατηγική, να είναι*

συνολικά αυτή η στρατηγική ολοκληρωμένη ή όχι για την Περιφέρεια την οποία αφορά..... Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» τα συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΕ προγράμματα πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των Ευρωπαϊκών στόχων και όχι το αντίθετο. Αυτό καταλήγει σε ένα, θα λέγαμε, γραφειοκρατικά οργανωμένο σύστημα σχεδιασμού, το οποίο μοιάζει και σε πολύ μεγάλο βαθμό στο γνωστό δικό μας Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων..... Επομένως, το ότι έρχεται τώρα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λέει δυνατά «κάντε κάτι» για ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις, είναι καλό για την Ελλάδα η οποία δεν έχει αυτόνομη περιφερειακή πολιτική. Αυτή είναι ας πούμε η καινοτομία πια για τη χώρα μας».

3.4.2. Η εξειδίκευση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων στο πλαίσιο της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, το σύνολο των ΠΕΠ έχει επιλέξει το εργαλείο της ΟΧΕ. Με άλλα λόγια, βάση του σχεδιασμού των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις διακρίνονται σε: Α) ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και Β) ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές¹¹.

Σε επίπεδο εφαρμογής, οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και της πρώτης και της δεύτερης κατηγορίας, μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον Άξονες Προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσότερων συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους,¹ ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ. Οι ΟΧΕ μπορεί να περιλαμβάνουν μεγαλύτερο αριθμό Θεματικών Στόχων και Επενδυτικών Προτεραιοτήτων εφόσον η στρατηγική τους τεκμηριωμένα τους υποδεικνύει ως αναγκαίους και κατάλληλους.

Στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα περιγράφονται οι ιδιαιτερότητες κάθε Περιφέρειας (ανάγκες, προβλήματα, αναπτυξιακές προκλήσεις) που εντοπίζονται σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες της επικράτειάς της, τα εργαλεία ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης που επιλέγονται για τις αντίστοιχες χωρικές ενότητες καθώς και ο τρόπος με τον

---

¹¹ Αφορά όλες τις χωρικές ενότητες εκτός αυτών που προβλέπονται για τις ΟΧΕ Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

οποίο συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων των Προγραμμάτων.

- Ως προς τους τύπους των αστικών περιοχών, προτεραιότητα δίνεται κυρίως στα αστικά κέντρα των πρωτεύουσών των Περιφερειών, ενώ σε μεμονωμένες περιπτώσεις επιλέγονται λειτουργικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων. Παράλληλα, υφίσταται η αναγκαιότητα παρεμβάσεων και σε πρωτεύουσες Περιφερειακών Ενοτήτων. Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούν οι νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας, όπου προβλέπονται παρεμβάσεις στα μεγαλύτερα πληθυσμιακά αστικά κέντρα, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται ανάγκες αστικών παρεμβάσεων σε πρωτεύουσες νησιών στις οποίες εντοπίζονται αστικές λειτουργίες.
- Ως προς τις διαδικασίες επιλογής των στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης καταγράφονται περιπτώσεις όπου ρητά αναφέρεται η επιλογή της ανταγωνιστικής διαδικασίας, σε άλλες ο συνδυασμός της ανταγωνιστικής διαδικασίας και της άμεσης επιλογής, ενώ σε άλλες δεν υπάρχει σχετική αναφορά.
- Ως προς τη συμβολή Τομεακών Προγραμμάτων στις στρατηγικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης γίνονται σημειακές αναφορές χωρίς ωστόσο να περιγράφεται αναλυτικά η επιδιωκόμενη συμπληρωματικότητα μεταξύ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

3.4.3. Νόμος 4314/2014 για τη διαχείριση αναπτυξιακών παρεμβάσεων

Πέραν του γενικού πλαισίου ανάπτυξης, η εφαρμογή των ΟΧΕ εξειδικεύεται στο πλαίσιο του Ν. 4314/14 για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών

παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 (ΦΕΚ 265 Α/23-12-2014). Οι

προβλέψεις εστιάζουν στις διαχειριστικές παραμέτρους της εφαρμογής των ΟΧΕ. Τα κύρια χαρακτηριστικά μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Οι ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ) και οι στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία κοινοτήτων διαχωρίζονται τόσο σε επίπεδο ορισμών όσο και σε επίπεδο διαχείρισης. Ειδικότερα, η ΤΑΠΤΟΚ δεν θεωρείται ως άλλο ένα διαθέσιμο μέσο για την εφαρμογή ΟΧΕ αλλά ένα διαφορετικό εργαλείο.

- Η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση ορίζεται ως εργαλείο εφαρμογής των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη ή για άλλες

Χωρικές Στρατηγικές, όπως περιγράφονται στο ΕΣΠΑ 2014-2020 και προβλέπονται

στα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020.

- Η διαχείριση δράσεων ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων ή βιώσιμης αστικής ανάπτυξης δύναται να αναληφθεί από Ενδιάμεσους Φορείς, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (και του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στις περιπτώσεις που απαιτείται), μετά από εισήγηση του οικείου Περιφερειάρχη (Άρθρο 13, παρ. 7α).
- Τα κριτήρια επιλογής Ενδιάμεσων Φορέων για την υλοποίηση Προγραμμάτων Τοπικής Ανάπτυξης με πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και όπου απαιτείται των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, μετά από εισήγηση του οικείου Περιφερειάρχη (Άρθρο 13, παρ. 7β).
- Για την εφαρμογή και συντονισμό των ΟΧΕ, προβλέπεται αυξημένος ρόλος για την Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΑΣ) η οποία μεταξύ άλλων παρακολουθεί και συντονίζει τη συγκέντρωση των πόρων για ειδικές κατηγορίες παρεμβάσεων που προβλέπονται από τους Κανονισμούς της ΕΕ, όπως για τη θεματική συγκέντρωση των Επενδυτικών και Διαρθρωτικών Ταμείων, την κατανομή πόρων ανά κατηγορία περιφέρειας και τις παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, της αστικής και χωρικής ανάπτυξης και της καταπολέμησης της φτώχειας (άρθρο 14, παρ.3β). Θέματα που άπτονται του πολυετούς Δημοσιονομικού πλαισίου της Ένωσης, της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, των Ευρωπαϊκών Κανονισμών και της «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας» ανατίθενται στην Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ), ως Ειδική Υπηρεσία της ΕΑΣ (Άρθρο 15).

Συμπληρωματικά αναφέρεται ότι «στο πλαίσιο της χωρικής και αστικής ανάπτυξης» δύναται να ανατεθεί η υλοποίηση Μέσων Χρηματοοικονομικής Τεχνικής για τη χρηματοδότηση δράσεων βιώσιμων αναπτυξιακών επενδύσεων και υποδομών ΣΔΙΤ στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Βιώσιμης Ανάπτυξης και Υποδομών ΣΔΙΤ της Ειδικής Γραμματείας ΣΔΙΤ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (Άρθρο 46 και εφαρμοστική υπουργική απόφαση).

3.4.4. Εγκύκλιος Εφαρμογής των ΟΧΕ

Στο πλαίσιο της άσκησης των ανωτέρω καθηκόντων της, η Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού & Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ) εξέδωσε την υπ. αρ. πρωτ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796/ 30-07-2015 Εγκύκλιο περί «Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020». Η εγκύκλιος επιβεβαιώνει την οριοθέτηση δύο διαθέσιμων στρατηγικών ΟΧΕ: α) ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και β) ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές (που αφορά όλες τις ενότητες εκτός αυτών που προβλέπονται για τις ΟΧΕ Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης).

Πέραν της ΕΑΣ/ ΕΥΣΣΑ αρμόδιοι φορείς για τη εφαρμογή ΟΧΕ είναι οι:

- Διαχειριστικές Αρχές (ΔΑ) ως αρμόδιες αρχές για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής των Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων με ευθύνη για: (i) την εξειδίκευση των βασικών κατευθύνσεων για την εφαρμογή των ΟΧΕ, (ii) τον προσδιορισμό φορέων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό Στρατηγικών ΟΧΕ και το επίπεδο εμπλοκής τους στην εφαρμογή Στρατηγικών και την υλοποίηση επί μέρους δράσεων/ πράξεων, (iii) τη διαβούλευση με τις τοπικές αρχές και τους τοπικούς φορείς για την ωρίμανση των ΟΧΕ, (iv) την επιλογή του τρόπου εφαρμογής των ΟΧΕ, (v) τη διαμόρφωση μεθοδολογίας και κριτηρίων επιλογής των ΟΧΕ ή/και επί μέρους δράσεων/ πράξεων, (vi) τις ενέργειες δημοσιότητας και προώθησης των ΟΧΕ.
- Αστικές αρχές, ως ενδιάμεσοι φορείς για την υλοποίηση ΒΑΑ
- Ενδιάμεσοι φορείς (κατά την έννοια του Άρθρου 123 (7) του ΚΚΔ/ του Άρθρου 13 του Ν.4314/ 2014). οι οποίοι μπορεί είναι κεντρικοί φορεί, περιφερειακές αρχές ή διαπεριφερειακό συντονιστικό όργανο, αστικές αρχές και τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς όπως οργανισμοί και νομικά πρόσωπα των ΟΤΑ. Δίνεται επίσης η δυνατότητα

ύπαρξης Φορέων Στρατηγικής οι οποίοι διαμορφώνουν και υποβάλλουν τη χωρική στρατηγική (εκτός ΒΑΑ) χωρίς να αναλαμβάνουν καθήκοντα ενδιάμεσου φορέα.

Η εγκύκλιος δίνει, επίσης, βασικές κατευθύνσεις για τον προσδιορισμό των περιοχών παρέμβασης, τη διαδικασία εφαρμογής, τα κριτήρια αξιολόγησης της επιλογής ΟΧΕ, την υλοποίηση της ΟΧΕ καθώς και την περιγραφή της οικονομικής διαχείρισης και της παρακολούθησης της ΟΧΕ¹². Σε ότι αφορά τις άλλες χωρικές στρατηγικές, βασικά σημεία της εγκυκλίου είναι τα εξής:

- Για τη διαμόρφωση της Στρατηγικής της ΟΧΕ είναι απαραίτητη η περιγραφή από τη ΔΑ των κύριων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι προτεινόμενες χωρικές ενότητες για την αντιμετώπιση των οποίων, κρίνεται ότι η ΟΧΕ είναι ένα ικανό εργαλείο εφαρμογής. Οι ΔΑ στο Έγγραφο Εξειδίκευσης περιλαμβάνουν, αρχικά, τον εντοπισμό του «τοπικού αναπτυξιακού δυναμικού» και στη συνέχεια τη διαμόρφωση των κύριων επιλογών για τη χρήση του εργαλείου της ΟΧΕ, συνυπολογίζοντας στοιχεία όπως οι κύριες αναπτυξιακές επιλογές του ΠΕΠ και της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης και ο χωροταξικός σχεδιασμός (Γενικό Πλαίσιο, Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια, Ρυθμιστικά Σχέδια, ΓΠΣ, ΣΧΟΑΑΠ, ΖΟΕ, Τομεακά Χωροταξικά Σχέδια, πενταετή Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ α' βαθμού, άλλα τοπικά αναπτυξιακά σχέδια). Στο σημείο αυτό πραγματοποιείται ευθεία σύνδεση των εργαλείων και των διαφορετικών σχεδιασμού και προγραμματισμού έτσι ώστε να τονιστεί η συμπληρωματικότητα των δράσεων και η συνοχή της Στρατηγικής – πλαίσιο στη βάση της οποίας υλοποιούνται οι επιμέρους παρεμβάσεις. Αντιστοίχως καθορίζεται ο συνδυασμός των Ταμείων που θα χρηματοδοτήσουν την ΟΧΕ και η ένταξη σε Άξονες Προτεραιότητας, επενδυτικές προτεραιότητες, πεδία παρέμβασης καθώς και η Δημόσια Δαπάνη.
- Η προετοιμασία της ΟΧΕ μπορεί να γίνει είτε από:
  - τη Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ) η οποία πρέπει να διαμορφώσει κατάλληλα το Έγγραφο Εξειδίκευσης του ΕΠ καταλήγοντας στην πρόσκληση για την υποβολή των προτάσεων που θα απευθύνει καθώς και στην περιγραφή των

¹² Παράρτημα ΙΩ της υπ. αρ. πρωτ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796 Εγκύκλιο Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής

καθήκοντα που ενδεχομένως θα εκχωρηθούν σε Ενδιάμεσο Φορέα (ΕΦ) της ΟΧΕ.

- από άλλους αρμόδιους φορείς όπως α) υπο-περιφερειακές αρχές (Δήμοι,

συμπράξεις Δήμων, περιφερειακές διοικητικές δομές κ.α.), με θεσμικά κατοχυρωμένη διοικητική αρμοδιότητα, β) εταιρικά σχήματα (σχήματα συνεργασίας περιφερειακών και τοπικών αρχών/ δημόσιων ή /και ιδιωτικών εταιρειών/επαγγελματικών ενώσεων και επιμελητηρίων) γ) κεντρικούς και περιφερειακούς φορείς (Υπουργεία, εποπτευόμενοι φορείς Υπουργείων, Υπηρεσίες, Φορείς της Περιφέρειας).

Με βάση τα παραπάνω, η εφαρμογή της Στρατηγικής Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης προκύπτει ως εξής:

- Σε περίπτωση που στο ΠΕΠ ή στο Έγγραφο εξειδίκευσης προβλέπονται ρητά συγκεκριμένες περιοχές ΟΧΕ άλλων χωρικών στρατηγικών, η ΔΑ καλεί τους Φορείς Στρατηγικής ή/και Ενδιάμεσους φορείς να υποβάλλουν το ακριβές και αναλυτικό περιεχόμενο της Στρατηγικής ΟΧΕ (αναλυτικό προϋπολογισμό, Σχέδιο Δράσης, συμπληρωματικότητα με χρηματοδοτικά εργαλεία, συμμετοχή άλλων προγραμμάτων και προτεινόμενο σύστημα διαχείρισης, εφόσον χρειάζεται). Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ακολούθησε τη συγκεκριμένη εναλλακτική για την προσέγγιση της Στρατηγικής των ΟΧΕ με σαφή πλεονεκτήματα διαχείρισης. Σήμερα (Φεβρουάριος 2017), έχουν ολοκληρωθεί οι κύκλοι διαβουλεύσεων με τους τοπικούς φορείς στρατηγικής, η ΕΥΔ έχει εγκρίνει τα τελικά κείμενα στρατηγικής που κατατέθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2016 και περί τις αρχές Απριλίου του 2017 αναμένονται η δημοσίευση των πρώτων προσκλήσεων.
- Σε περίπτωση που στο ΠΕΠ ή στο Έγγραφο Εξειδίκευσης δεν προβλέπονται συγκεκριμένες περιοχές ΟΧΕ άλλων χωρικών στρατηγικών, η ΔΑ καλεί τους ενδιαφερόμενους φορείς, να καταθέσουν προτάσεις ΟΧΕ με σύντομη περιγραφή. Για την/ τις πρόταση/ προτάσεις ΟΧΕ που θα επιλεγεί/ ούν, κατατίθεται στη συνέχεια αναλυτικό σχέδιο.
- Συστήνεται από την ΕΥΣΣΑ, σε κάθε Περιφέρεια, το πλήθος των ΟΧΕ να οριστεί ανάλογα με το συνολικό μέγεθος και τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού, τη

συμμετοχή των παραγωγικών δραστηριοτήτων στο ΑΕΠ της και τη συνολική απασχόληση σύμφωνα με τις προτεραιότητες των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ο περιορισμένος αριθμός των ΟΧΕ θα δημιουργήσει πολλαπλασιαστικές θετικές επιπτώσεις και θα αυξήσει την ορατότητα των παρεμβάσεων.

- Η Στρατηγική ΟΧΕ θα ήταν σκόπιμο να περιλαμβάνει έργα/ δράσεις/ ενέργειες που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό ωριμότητας και προτείνεται οι τυχόν απαιτούμενες τεχνικές μελέτες ωριμότητας να μην ξεπερνούν το 10% της προτεινόμενης δημόσιας δαπάνης και απαραιτήτως να καταλήγουν σε υλοποιήσιμα έργα στο πλαίσιο της εγκεκριμένης ΟΧΕ.
- Οι ΟΧΕ μπορούν να υλοποιηθούν (διαχείριση και παρακολούθηση): (i) είτε από τη Διαχειριστική Αρχή, (ii) είτε από Ενδιάμεσο Φορέα/ Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης¹³, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εγχειρίδιο του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου¹⁴. Για την ΠΔΕ, όπως θα διαπιστώσουμε αναλυτικά στις παραγράφους που ακολουθούν, οι Στρατηγικές ΟΧΕ ΚΑΙ ΒΑΑ θα είναι υπό τη διαχειριστική ευθύνη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020.
- Η οικονομική διαχείριση της ΟΧΕ γίνεται σύμφωνα με το ισχύον Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου ΕΣΠΑ με κοινοποίηση της απόφασης ένταξης στη Δ/νση Δημοσίων Επενδύσεων με μέριμνα της ΔΑ και εγγραφή στη Συλλογική Απόφαση (ΣΑΕΠ) της αρμόδιας Περιφέρειας. Στην περίπτωση που μία στρατηγική ΟΧΕ περιλαμβάνει πόρους από διαφορετικά τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, πριν την απόφαση ένταξης των έργων που εκδίδεται από την Διαχειριστική Αρχή, πρέπει να υπάρχει και απόφαση εκχώρησης του αντίστοιχου ποσού στη ΔΑ ή ΕΦ από τον αρμόδιο υπουργό. Λειτουργικά έξοδα των ΕΦ (εκτός μισθοδοσίας), ποσού 50.000€ ή έως του ύψους του 0,5% της εγκεκριμένης συνολικής δημόσιας δαπάνης της ΟΧΕ, δύναται να καλυφθούν από τη Τεχνική Βοήθεια του ΕΠ.
- Η Παρακολούθηση της ΟΧΕ γίνεται από τον φορέα διαχείρισης (ΔΑ ή ΕΦ) σύμφωνα με τους βασικούς δείκτες (εκροών και αποτελέσματος) που αναφέρονται στο Σχέδιο Δράσης της ΟΧΕ και οι οποίοι θα πρέπει να συνάδουν με τους αντίστοιχους που προβλέπονται στο ΕΠ. Το σημείο αυτό αποτελεί τεκμήριο της συμπληρωματικότητας

---

¹³ Βλ. άρθρο 13 του Ν. 4314 και άρθρα 36 και 123 (6) (7) του Γενικού Κανονισμού 1303/2013 και 7 (4) (5) του κανονισμού ΕΤΠΑ 1301/2013.

¹⁴ Δεν έχει εκδοθεί το ΣΔΕ ειδικά για τις ΟΧΕ, ωστόσο επισημαίνεται ότι η διαδικασία παρακολούθησης πράξεων ΟΧΕ ακολουθεί τις διαδικασίες ορισμού και παρακολούθησης από ΕΦ, όπως προβλέπονται στο ΣΔΕ του ΕΣΠΑ 2014 – 2020.

και συνάφειας της στρατηγικής με τους στόχους του ΕΠ και αξιολογείται ιδιαίτερα σημαντικό. Στο πλαίσιο της παρακολούθησης των αποτελεσμάτων, ο ΕΦ ετοιμάζει ετήσιες εκθέσεις της πορείας της υλοποίησης και της εκπλήρωσης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, ενώ προβλέπεται συζήτηση της πορείας υλοποίησης της ΟΧΕ στην Επιτροπή Παρακολούθησης του ΕΠ.

- Το καθεστώς ενίσχυσης για δράσεις που θα εφαρμοστούν μέσω των ΟΧΕ ακολουθεί το ίδιο νομικό πλαίσιο με τις δράσεις του ΕΣΠΑ.

3.5. Ανακεφαλαίωση

Στο εγκεκριμένο έγγραφο προγραμματισμού του ΕΣΠΑ 2014 -2020, αναγνωρίζεται η ανάγκη αναχαίτισης της παρατεταμένης ύφεσης και στη συνέχεια η επίτευξη σταθερής, ποιοτικής και διατηρήσιμης ανάκαμψης, ενώ συγχρόνως πραγματοποιείται προσπάθεια συγχρονισμού με τους στόχους σε ευρωπαϊκό επίπεδο για βελτίωση της ποιότητας ζωής και υιοθέτησης των σύγχρονων αρχών σχεδιασμού και προγραμματισμού όπως έχουν εφαρμοστεί επιτυχώς και αναδειχθεί σε διεθνές επίπεδο. Στη κατεύθυνση αυτή, η Ελλάδα υιοθετεί θεσμικές και οργανωτικές μεταρρυθμίσεις, δίνει έμφαση στην έρευνα, την ανάπτυξη και το περιβάλλον και εισάγει νέα εργαλεία ολοκληρωμένης προσέγγισης με στρατηγικό στόχο την ενεργοποίηση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Το νέο ΕΣΠΑ 2014 – 2020 ακολουθεί σε γενικές γραμμές τη δομή της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013, τα αποτελέσματα της οποίας είμαστε πλέον στη χρονική φάση απολογισμού ώστε να τα εξετάσουμε κριτικά και επί της ουσίας. Για την περίοδο έως το 2020 για το σύνολο των προτεραιοτήτων κάθε ΕΠ λαμβάνεται μέριμνα στο πλαίσιο μιας αρχιτεκτονικής των προγραμμάτων που αναδεικνύει τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων -πιο εμφατικά από ότι την προηγούμενη περίοδο- τη μεταξύ τους συνέργεια και συνεργασία για την επίτευξη πολλαπλασιαστικών και, κυρίως, μετρήσιμων αποτελεσμάτων.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 η «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη» αποτελεί μία ουσιαστική καινοτομία ως προς τη φιλοσοφία, την προσέγγιση, τη πολυτομεακή και πολυταμειακή χρηματοδότηση αλλά και τη διαχείριση συνολικά. Σε επίπεδο εφαρμογής στοχεύει στη συνδυασμένη και ολοκληρωμένη προώθηση της αποδοτικής εφαρμογής των νέων εργαλείων που αφορούν στην Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤοΚ/ CLLD), τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ/ ΙΤΙ).

Ειδικότερα, η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη: (i) ορίζει ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, (ii) εστιάζει στις ιδιαίτερες ανάγκες και στη φέρουσα δυνατότητα των επιμέρους χωρικών ενότητων, (iii) χρησιμοποιεί ως κινητήριες δυνάμεις την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα. Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης.

Ο σχεδιασμός της Ολοκληρωμένης Προσέγγισης γίνεται με επικέντρωση στις Επενδυτικές Προτεραιότητες ανά Διαρθρωτικό Ταμείο και με κατάλληλη προσέγγιση των διαθέσιμων χωρικών εργαλείων, ώστε να επιτυγχάνεται μόχλευση πόρων, με προϋπόθεση τη συνέργεια των ΕΔΕΤ και τη διασφάλιση της «διακυβέρνησης» και συνεργασίας των εμπλεκόμενων επιπέδων. Στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Όπως αναλυτικά διαπιστώσαμε στο κεφάλαιο 3, οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν ένα νέο εργαλείο που θα εφαρμοστεί στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενότητων. Οι χωρικές αυτές ενότητες, προσδιορίστηκαν ήδη από τη σύνταξη των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων με ορθολογικά κριτήρια που συνδέονται με τους στόχους των ΕΠ. Πρόκειται για χωρικές ενότητες που είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων παρέχεται από τον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ) για τα Ευρωπαϊκά Επενδυτικά και Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ). Η εξειδίκευσή του σε εθνικό επίπεδο πραγματοποιήθηκε από το Ν. 4314/2014 και την υπ. αρ. πρωτ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796/ 30-07-2015 Εγκύκλιο περί «*Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020*». Η εγκύκλιος επιβεβαιώνει την οριοθέτηση των διαθέσιμων στρατηγικών ΟΧΕ και εξειδικεύει όλα τα κρίσιμα ζητήματα στρατηγικής, συστήματος διαχείρισης, χρηματοδότησης και διαδικασίας εφαρμογής και παρακολούθησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠ «ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ» 2014 – 2020 ΚΑΙ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

4.1. Εισαγωγή

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2014-2020»¹⁵ αναδεικνύει το όραμα, τους στρατηγικούς στόχους, τις αναπτυξιακές ανάγκες, τις βασικές προκλήσεις στις οποίες η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καλείται να ανταποκριθεί, μέσα από την χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα αυτής. Το όραμά του ΠΕΠ σε προγραμματικό επίπεδο αποδίδεται από την φράση «*Η αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον*», ενώ η εξειδίκευσή του προκύπτει μέσα από διευρυμένη καταγραφή των αναγκών των δήμων και των περιοχών αναφοράς.

Το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας θα χρηματοδοτηθεί στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 από τρεις πυλώνες χρηματοδότησης και συγκεκριμένα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αλλά και αμιγώς εθνικούς πόρους και έχει ως στόχο αφενός να καλύψει τις ανάγκες της Περιφέρειας, αφετέρου να συμβάλλει στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, συμπληρωματικά με τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020.

Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά τα επίπεδα εξειδίκευσης της στρατηγικής του ΠΕΠ «Δυτική Ελλάδα» 2014-2020 από το επίπεδο της στοχοθεσίας για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος στο επίπεδο των Αξόνων Προτεραιότητας και των επιμέρους Θεματικών Στόχων. Επιπλέον, παρουσιάζεται η «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης» (RIS3) και οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες για την ολοκλήρωση των σχεδιαζόμενων στρατηγικών που τέθηκαν ως δικλίδες ασφαλείας και επίτευξης της ωριμότητας των έργων που εντάσσονται στο πρόγραμμα. Η σύνδεση των Θεματικών

---

¹⁵ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα» 2014-2020 – Έκδοση 1.4

Στόχων με τις αντίστοιχες Επενδυτικές Προτεραιότητες θεωρείται προαπαιτούμενο ώστε η ανάλυση να καταλήξει στην εξειδίκευση των προτεραιοτήτων σε ενδεικτικές Δράσεις.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΠΠΧΣΑΑ) καθώς αποτελεί το βασικό πλαίσιο «κανόνων» πάνω στο οποίο δομείται η αναπτυξιακή πολιτική σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο που παράλληλα εξετάζει τις χωρικές αλληλεξαρτήσεις, πιέσεις και τους μετασχηματισμούς που βρίσκονται σε μία διαλεκτική σχέση με το παραγωγικό και οικιστικό σύστημα αλλά και τους περιβαλλοντικούς πόρους. Επιπλέον, παρουσιάζεται το έργο «Σχεδιασμός και εφαρμογή δράσεων τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας» και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, δύο εργαλεία που παρά τους περιορισμένους πόρους έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και συνδέονται άμεσα τόσο με την εφαρμογή του ΠΕΠ όσο και με αυτή καθέ αυτή την ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση.

Τα παραπάνω εισάγουν τον αναγνώστη στο πλαίσιο ενσωμάτωσης της χωρικής διάστασης στη διαδικασία της εφαρμογής ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων η οποία για την περίοδο 2014 – 2020 θα επιτευχθεί μέσα από τις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη και για άλλες χωρικές στρατηγικές. Η ανάλυση εστιάζει στη στρατηγική της ΠΔΕ και τη λογική σχεδιασμού των ΒΑΑ και ΟΧΕ, τα κριτήρια επιλογής των χωρικών ενοτήτων, τα χαρακτηριστικά τους, το σύστημα διαχείρισης και παρακολούθησης των πράξεων και τις λοιπές συνιστώσες του αναπτυξιακού πλαισίου. Τη φάση της αποτύπωσης στο περιφερειακό επίπεδο διαδέχεται το Κεφάλαιο 5 που εστιάζει στις Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ από τους Φορείς Στρατηγικές (Αστικές Αρχές και ΕΥΔ/ΠΔΕ), την ωριμότητα και τη συμπληρωματικότητα των προτεινόμενων Σχεδίων στην εξυπηρέτηση της περιφερειακής στρατηγικής, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και το επίπεδο ωριμότητας των Σχεδίων.

4.2. Αναπτυξιακό Όραμα

Η υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) ως σημείο εκκίνησης του Προγράμματος, οι επιτυχίες, οι αστοχίες και τα διδάγματα από την υλοποίηση πολιτικών και προγραμμάτων της ΠΔΕ κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και οι απόψεις και προτάσεις που εκφράστηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας σχεδιασμού για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αναδεικνύουν το όραμα, τους στρατηγικούς στόχους, τις αναπτυξιακές ανάγκες, τις βασικές προκλήσεις στις οποίες η ΠΔΕ καλείται να ανταποκριθεί μέσα από την χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα της στρατηγικής αυτής.

Η νέα αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας που περιγράφεται αναλυτικά στη συνέχεια, συνάδει απόλυτα τόσο με τις ανάγκες και τις δυνατότητες της χώρας όπως περιγράφονται στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020, όσο και με τα διαλαμβανόμενα στο Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (ΚΣΠ), στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, τις Ειδικές Συστάσεις του Συμβουλίου για τη χώρα, καθώς και με τους στόχους για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της ευρωπαϊκής στρατηγικής E2020.

Βασική επιδίωξη αποτελεί το να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για μια ευημερία που θα στηρίζεται στην ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της Περιφέρειας και προϋπόθεση γι' αυτό είναι η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Προς τούτο βασική επιδίωξη κατά την εκκίνηση του Προγράμματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας είναι να ενισχυθούν κατά προτεραιότητα επενδύσεις σε τομείς με πιο άμεσες και διασφαλισμένες αποδόσεις, και σταδιακά, θα επεκταθεί σε τομείς που αποδίδουν μακροχρόνια μεγαλύτερες προστιθέμενες αξίες και δύνανται να αυξήσουν της ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Υπό το πρίσμα των ως άνω το όραμα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 είναι: *«Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον».*

4.3. Στρατηγική στοχοθεσία

Η Π.Δ.Ε. έχει θέσει πέντε στρατηγικούς στόχους, οι οποίοι συνδέονται με συγκεκριμένους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που ικανοποιούν τόσο την εθνική στρατηγική όπως αυτή εκφράζεται από το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020, όσο και την ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Οι βασικοί στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού είναι:

Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 1: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»

- ΘΣ 2: «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών»
- ΘΣ 3: «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων»

Ο ΘΣ1 αποτελεί τον πυρήνα της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ, η οποία συμπληρώνεται σε σημαντικό βαθμό από τον ΘΣ2 και ΘΣ3 και σε μικρότερο βαθμό από τον ΘΣ4 και ΘΣ6 του Στρατηγικού Στόχου 2.

Η στρατηγική του ΘΣ1, ΘΣ2 και ΘΣ3 παρουσιάζει σημαντικό βαθμό συνέργειας με το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑΝΕΚ), που χρηματοδοτεί δράσεις και έργα που ενισχύονται κυρίως από το ΕΤΠΑ για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας. Επιπρόσθετα, υπάρχει συνέργεια με το ΕΠ «Αγροτικής Ανάπτυξης» σε ότι αφορά δράσεις στον αγροτικό τομέα και το ΕΠ «Θάλασσας και Αλιείας»

Στρατηγικός Στόχος 2: Προστασία του Περιβάλλοντος - μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 4: «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»
- ΘΣ 5: «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων»
- ΘΣ 6: «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων»

Η στρατηγική του ΘΣ4, ΘΣ5 και ΘΣ6 παρουσιάζει συνέργεια με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταφορές και Περιβάλλον» το οποίο και χρηματοδοτεί τις βασικές υποδομές περιβάλλοντος της Περιφέρειας και εν μέρει με το ΕΠΑΝΕΚ, ενώ μέρος του προϋπολογισμού που αφορά στο περιβάλλον, και ειδικότερα του Ταμείου Συνοχής, εκχωρείται προς την Περιφέρεια για την υλοποίηση κυρίως έργων διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων. Επίσης οι παρεμβάσεις της Περιφέρειας για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης επιχειρήσεων που εμφανίζουν αυξημένη κατανάλωση (π.χ. στον τομέα της γεωργίας, της μεταποίησης τροφίμων κ.α.), προβλέπεται να καλυφθούν επίσης από το ΕΠ «Μεταφορές και Περιβάλλον». Σημαντικό μέρος των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων που πλαισιώνουν τον συγκεκριμένο ΣΣ αφορούν μεταφερόμενα έργα από

την ΠΠ 2007-2013. Επίσης από την μέχρι σήμερα εμπειρία ο ΘΣ6 παρουσιάζει έμμεση συνέργεια και με τον ΘΣ8 καθώς τα έργα που υλοποιούνται συνεισφέρουν σημαντικά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Τέλος, ο εν λόγω ΣΣ παρουσιάζει συνέργεια και με το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία».

Στρατηγικός Στόχος 3: Ανάπτυξη - εκσυγχρονισμός - συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 7: «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων»

Η στρατηγική του ΘΣ7 παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργειας με το ΕΠ «Μεταφορές και Περιβάλλον», το οποίο και χρηματοδοτεί τις βασικές υποδομές μεταφορών της Περιφέρειας. Οι περιφερειακά στοχευμένες παρεμβάσεις του τομεακού προγράμματος σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις του ΘΣ7 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας διαμορφώνουν τη συνολική στρατηγική για τις μεταφορές της ΠΠ 2014-2020 για την Περιφέρεια.

Στρατηγικός Στόχος 4: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 8: «Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ).
- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ)

Η στρατηγική του ΘΣ8 και ΘΣ9 παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργειας με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και το ΕΠΑΝΕΚ ως προς το τμήμα του ΕΚΤ.

Στρατηγικός Στόχος 5: Ανάπτυξη - εκσυγχρονισμός - συμπλήρωση κοινωνικών υποδομών, υποδομών υγείας και εκπαίδευσης.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ)

- ΘΣ 10: «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ)

Η στρατηγική του ΘΣ9 και ΘΣ10 παρουσιάζει υψηλό βαθμό συνέργειας με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» ως προς το τμήμα του ΕΤΠΑ.

Τέλος, η στρατηγική της ΠΔΕ εξυπηρετεί και την στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου, της οποίας το σχέδιο δράσης για την επίτευξη των στόχων της εγκρίθηκε από την ΕΕ του Ιούνιο του 2014.

Άξονες Προτεραιότητας

Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

- Θεματικός Στόχος 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- Θεματικός Στόχος 2: Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους.
- Θεματικός Στόχος 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Άξονας Προτεραιότητας 2: Προστασία του Περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

- Θεματικός Στόχος 4: Στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς.
- Θεματικός Στόχος 5: Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων.
- Θεματικός Στόχος 6: Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων.

Άξονας Προτεραιότητας 3: Ανάπτυξη - Εκσυγχρονισμός – Συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών.

- Θεματικός Στόχος 7: Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων.

Άξονας Προτεραιότητας 4: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων.

- Θεματικός Στόχος 8: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ).

Άξονας Προτεραιότητας 5: Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση κοινωνικών υποδομών, υγείας και εκπαίδευσης.

- Θεματικός Στόχος 9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ).
- Θεματικός Στόχος 10: Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ).

4.4. Πηγές χρηματοδότησης

Το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας θα χρηματοδοτηθεί στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 από τρεις πυλώνες χρηματοδότησης και συγκεκριμένα από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αλλά και αμιγώς εθνικούς πόρους και έχει ως στόχο αφενός να καλύψει τις ανάγκες της Περιφέρειας, αφετέρου να συμβάλλει στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, συμπληρωματικά με τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2014-2020.

Η κατανομή της χρηματοδότησης στα 13 Περιφερειακά Προγράμματα αποτυπώνεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4.1.

Χρηματοδότηση ανά ΠΕΠ

ΠΕΠ	Δημόσια Δαπάνη (€)	Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (€)	Εθνική Συμμετοχή (€)
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	507.739.340,00	406.191.468,00	101.547.872,00
Κεντρικής Μακεδονίας	964.864.185,00	771.891.345,00	192.972.840,00
Δυτικής Μακεδονίας	330.737.741,00	264.590.187,00	66.147.554,00
Ηπείρου	325.846.893,00	260.677.513,00	65.169.380,00
Θεσσαλίας	401.130.674,00	320.904.539,00	80.226.135,00
Ιονίων Νήσων	226.924.700,00	181.539.758,00	45.384.942,00
Δυτικής Ελλάδας	490.985.732,00	392.788.583,00	98.197.149,00
Στερεάς Ελλάδας	190.052.422,00	95.026.211,00	95.026.211,00
Αττικής	1.139.966.974,00	911.973.576,00	227.993.398,00
Πελοποννήσου	270.342.339,00	216.273.871,00	54.068.468,00
Βορείου Αιγαίου	301.669.500,00	241.335.599,00	60.333.901,00
Νοτίου Αιγαίου	168.170.562,00	84.085.281,00	84.085.281,00
Κρήτης	434.883.125,00	347.906.498,00	86.976.627,00
ΣΥΝΟΛΟ	5.753.314.187,00	4.495.184.429,00	1.258.129.758,00

Πηγή: www.espa.gr

Το σχέδιο χρηματοδότησης ανά Άξονα Προτεραιότητας του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας δίνεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4.2.

Χρηματοδότηση ανά Άξονα Προτεραιότητας του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας

Άξονας Προτεραιότητας	Χρηματοδότηση σε €
A.Π.1	70.390.886,00
A.Π.2	157.585.730,00
A.Π.3	131.460.848,00
A.Π.4	81.618.629,00
A.Π.5	40.893.093,00
Τεχνική Βοήθεια	9.036.545
Σύνολο	490.985.732,00

Πηγή: ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020

Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (32,1%) του συνολικού προϋπολογισμού κατευθύνεται στον Α.Π. 2 (Προστασία του Περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον), ενώ επίσης μεγάλο ποσοστό (26,8%) κατευθύνεται και στον Α.Π.3 (Ανάπτυξη - Εκσυγχρονισμός – Συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών).

4.5. Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)

Για την επίτευξη του κοινού οράματος για την έξυπνη εξειδίκευση στην ΠΔΕ. και την αντιμετώπιση των διαπιστωμένων προκλήσεων σε αυτή την προσπάθεια επίτευξης του οράματος εκπονήθηκε ένα Στρατηγικό Σχέδιο το οποίο περιλαμβάνει τρεις Στρατηγικούς Στόχους – Προτεραιότητες που βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με την πολιτική της συνοχής της περιόδου 2020 αλλά και τις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ. Ειδικότερα, η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης περιλαμβάνει τρεις Στρατηγικούς Στόχους/Προτεραιότητες, οι οποίοι είναι οι εξής:

Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Στρατηγικός Στόχος 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους και αξιοποίηση τους στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Στρατηγικός Στόχος 3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας προσανατολισμένη στις τεχνολογικές, τομεακές και διατομεακές περιοχές προτεραιότητας έξυπνης εξειδίκευσης της ΠΔΕ

Πίνακας 4.3.

Βαθμός Συγκέντρωσης Δράσεων ανά Θεματική Περιοχή Προτεραιότητας και ανά Στρατηγικό Στόχο

Στρατηγικοί Στόχοι	Θεματικές Περιοχές Έξυπνης Εξειδίκευσης				
	Γεωργία-Ιχθυοκαλλιέργειες και Τρόφιμα	Τουρισμός-Πολιτισμός	Νέες Τεχνολογίες / Προηγμένα υλικά - Μικροηλεκτρονική	Ενέργεια	ΤΠΕ
Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	√√	√	√√√	√√√	√√√
Βελτίωση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), της χρήσης και ποιότητάς τους	√√	√√	√	√√	√√√
Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό και οικονομική διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας	√√√	√√	√	√	√

√√√ Μεγάλη συγκέντρωση δράσεων,

√√ Μέτρια συγκέντρωση δράσεων

√ Μικρή συγκέντρωση δράσεων

Πηγή: Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

4.6. Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες και ολοκλήρωση στρατηγικών

Οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες αποτελούν προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν το αναγκαίο πλαίσιο ρυθμίσεων και συνθηκών για την ουσιαστική υποστήριξη από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στο πλαίσιο του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης. Οι αιρεσιμότητες διακρίνονται σε γενικές και θεματικές και εφαρμόζονται σε όλα τα Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014 – 2020. Στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 εφαρμόζονται 29 εκ των προτέρων αιρεσιμότητες (7 γενικές και 22 θεματικές). Οι 18 εξ αυτών (2 γενικές και 16 θεματικές) έχουν αξιολογηθεί ως μη ή μερικώς εκπληρούμενες στο εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Η ολοκλήρωση της κατάρτισης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (θεματική αιρεσιμότητα 1.1) ολοκληρώθηκε έγκαιρα και πριν από την 1^η συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠ.

4.7. Εργαλεία για την υλοποίηση της στρατηγικής της ΠΔΕ

4.7.1. Εξειδίκευση του ΠΕΠ «Δυτική Ελλάδα» 2014 – 2020

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) «Δυτική Ελλάδα» 2014-2020, με σκοπό την εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού οράματος για την περιοχή, διαρθρώνεται σε πέντε Στρατηγικούς Στόχους. Οι Στόχοι αυτοί αντιστοιχίζονται πλήρως με πέντε Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες, οι οποίες αποτελούν και τους Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος. Οι Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες συνδέονται με Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) του ΠΕΠ ως ακολούθως:

Προτεραιότητα Χρηματοδότησης 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

- ΘΣ1 - Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας
- ΘΣ2 - Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών
- ΘΣ 3 - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Προτεραιότητα Χρηματοδότησης 2: Προστασία του περιβάλλοντος - μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον

- ΘΣ 4 - Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς
- ΘΣ 5 - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων
- ΘΣ 6 – Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων

Προτεραιότητα Χρηματοδότησης 3: Ανάπτυξη - εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών

- ΘΣ 7 - Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

Προτεραιότητα Χρηματοδότησης 4: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων

- ΘΣ 8 - Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων (ΕΚΤ)
- ΘΣ 9 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης (ΕΚΤ)

Προτεραιότητα Χρηματοδότησης 5: Ανάπτυξη - εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση κοινωνικών υποδομών, υποδομών υγείας και εκπαίδευσης

- ΘΣ 9 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης (ΕΤΠΑ)
- ΘΣ 10 - Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση

Επιπλέον, για κάθε Θεματικό Στόχο έχουν επιλεγεί αντίστοιχες Επενδυτικές Προτεραιότητες λαμβάνοντας υπόψη τη συμφωνία εταιρικής σχέσης, με βάση τον εντοπισμό των περιφερειακών και, κατά περίπτωση, των εθνικών αναγκών και οι οποίες εξειδικεύονται σε Ενδεικτικές Δράσεις. Στις δράσεις αυτές μπορούν να προστεθούν και άλλες με βάση τους στόχους του προγράμματος ή να μην υπάρξει πρόσκληση για κάποιες από αυτές αν κάτι τέτοιο κρίνεται απαραίτητο από την εφαρμογή.

4.7.2. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) μαζί με τον **αναπτυξιακό σχεδιασμό** για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, αποτελεί ένα ουσιαστικό εργαλείο και ένα πλαίσιο κανόνων, με σκοπό να οικοδομηθεί πάνω σε αυτό μια βιώσιμη αναπτυξιακή πολιτική που θα σέβεται πάνω απ' όλα τον άνθρωπο, θα προστατεύει το περιβαλλοντικό απόθεμα της περιοχής και θα ενισχύει την επιχειρηματικότητα.

Ειδικότερα, το ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στοχεύει στον προσδιορισμό των στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την οργάνωση του χώρου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τα επόμενα δεκαπέντε (15) χρόνια στοχεύοντας στη διαμόρφωση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης που θα σέβεται τον άνθρωπο και το περιβάλλον και θα αναδεικνύει τη φυσική και πολιτιστική ταυτότητα, θα δημιουργεί παραγωγικές δραστηριότητες και θα αξιοποιεί ή/ και θα δημιουργεί τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Τα ΠΠΧΣΑΑ καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια της χώρας και αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων με τα οποία¹⁶:

- καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει,
- καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας,
- αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο επίπεδο της περιφέρειας και
- προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξη της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εγκρίθηκε το 2003 (ΦΕΚ 1470 Β/09-10-2003) και αναθεωρήθηκε σε δύο φάσεις την περίοδο 2012-2014, στο πλαίσιο του Προγράμματος εκπόνησης των μελετών για την «Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση των εγκεκριμένων Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» για το σύνολο των Περιφερειών της Χώρας (εκτός της Αττικής), σε

¹⁶ Πηγή: <http://www.ypeka.gr>

εφαρμογή του Ν. 2742/1999 - ΦΕΚ Α 207 / 07-10-1999 και σύμφωνα με την Υ.Α. 51949/2010 - ΦΕΚ 1925/Β/13-12-2010 για την «Παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του Γενικού των Ειδικών και των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης».

Το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας στοχεύει:

- Στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις αρχές της «Εδαφικής Ατζέντας της ΕΕ 2020».
- Στην εξειδίκευση των εγκεκριμένων Γενικού και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και στη συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας.
- Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του ΕΣΠΑ (2014-2020) και του ΠΕΠ της ΠΔΕ, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να αποτελέσει τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.
- Στην εξασφάλιση της ικανότητάς του να λειτουργεί ως κατευθυντήριο πλαίσιο στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΡΣ, ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ, ΠΟΑΠΔ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.
- Στον καθορισμό προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, οι ρυθμίσεις, τα μέτρα και προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Οι στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ λαμβάνουν υπόψη τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές της πρότασης της ΠΔΕ για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και περιλαμβάνουν: i) την αναβάθμιση της χωρικής ένταξης της Περιφέρειας στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, ii) την αναπτυξιακή αναδιάρθρωση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας/εξωστρέφειας της ΠΔΕ σε κρίσιμους παραγωγικούς τομείς, iii) τη

βιώσιμη ανάπτυξη – οικιστική διάρθρωση και ανάδειξη της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου, iv) τη προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπίων της ΠΔΕ, v) την ανάδειξη των βιώσιμων μεταφορών με προτεραιότητα των ΔΕΔ – Μ και των φιλικών προς το περιβάλλον δικτύων και ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών, vi) τη χωρική αναβάθμιση κρίσιμων ζωνών του ενδοπεριφερειακού χώρου με τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του παράκτιου χώρου (ιδιαίτερα αυτού που δέχεται οικιστικές-τουριστικές πιέσεις) και με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης του μειονεκτικού ορεινού χώρου, vii) τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση της Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Όσον αφορά στις χωρικές ενότητες εντός της ΠΔΕ, με βάση πιο εξειδικευμένα και ομοιογενή χωρικά και αναπτυξιακά κριτήρια και χαρακτηριστικά, προσδιορίστηκαν ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες με περισσότερο ομοιογενή ή συμπληρωματικά χαρακτηριστικά στην έκτασή τους. Οι ενότητες αυτές αποτέλεσαν τη βάση του σχεδιασμού για τις ΒΑΑ και τις ΟΧΕ και είναι οι εξής:

- Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας: 1) Χωρική ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρομέρου πλην της Δ.Ε. Φυτειών του Δ. Ξηρομέρου, 2) Χωρική ενότητα Δήμων Αγρινίου και Θέρμου και η Δ.Ε. Φυτειών του Δήμου Ξηρομέρου, 3) Χωρική ενότητα δήμου Ναυπακτίας, 4) Χωρική ενότητα δήμων Αμφιλοχίας και Ακτίου – Βόνιτσας.
- Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας: 1) Χωρική ενότητα Δήμων Πατρέων, Δυτ. Αχαΐας και Ερυμάνθου, 2) Χωρική ενότητα Δήμων Αιγιαλείας και Καλαβρύτων.
- Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας: 1) Χωρική ενότητα Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, 2) Χωρική ενότητα Δήμων Ήλιδας, Πηνειού και Ανδραβίδας – Κυλλήνης.

Βασικοί πόλοι και άξονες ανάπτυξης είναι οι ακόλουθοι:

- Αναπτυξιακός πόλος ευρύτερης περιοχής Πατρών, ο πιο σημαντικός πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια/δυτική πύλη της, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στις μεταφορές, στις υπηρεσίες – τεχνολογία - καινοτομία, στην παραγωγή ενέργειας και στον ειδικό και ποιοτικό τουρισμό (συνεδριακός και αστικός τουρισμός).
- Αναπτυξιακό τρίπολο ευρύτερης περιοχής Αγρινίου (εθνικός πόλος, το μεγαλύτερο σε πληθυσμό και δραστηριότητες αστικό κέντρο της Αιτωλ/νίας) – Μεσολογγίου

(πρωτεύων περιφερειακός πόλος, έδρα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας) – Αστακού (δευτερεύων περιφερειακός πόλος), με συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διαμετακομιστικό εμπόριο (λιμάνι - ελεύθερη ζώνη ΝΑΒΙΠΕ Πλατυγυάλι Αστακού σε συμπληρωματική σχέση με τα λιμάνια Πατρών και Ηγουμενίτσας), στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό (θαλάσσιος, αλιευτικός, οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία και υδατοκαλλιέργεια.

- Αναπτυξιακό δίπολο ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι) με συγκριτικά πλεονεκτήματα στον πολιτισμό, στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό [Διεθνούς σημασίας μνημεία - Αρχαία Ολυμπία, Αρχαία Ήλιδα, Επικούρειος Απόλλων, σημαντικοί λιμένες Κατάκολου (κρουαζιέρα), Κυλλήνης (ανήκει στο εκτεταμένο δίκτυο ΔΕΔ-Μ), διεθνούς σημασίας υγρότοποι, προστατευόμενα τοπία διεθνούς και εθνικής σημασίας, ιαματικές πηγές, κ.λπ.], στη γεωργία (εύφορες πεδινές εκτάσεις Ηλείας) με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και στην παραγωγή ενέργειας (βεβαιωμένο κοίτασμα στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολου).

4.7.3. Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης ΠΔΕ

Η ανάδειξη και προβολή της ιδιαίτερης αξίας τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, μέσα από ένα ευρύ δίκτυο συνεργασιών και συνεργειών όλων των αρμόδιων και εξειδικευμένων σ' αυτό το αντικείμενο φορέων, παραμένουν κύριοι πυλώνες Αειφορικής Ανάπτυξης στην ΠΔΕ. Με στόχο τον άρτιο σχεδιασμό, σε τεχνικό και οργανωτικό επίπεδο και την αποτελεσματική και έγκαιρη υλοποίηση της προβολής του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, η ΠΔΕ προχώρησε στη σύναψη προγραμματικής σύμβασης μεταξύ της ΠΔΕ, του Συνδέσμου Ελλήνων Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) και του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης (ΠΤΑ) Δυτικής Ελλάδας, για την υλοποίηση του έργου «Σχεδιασμός και εφαρμογή δράσεων τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας».¹⁷

Το έργο «Σχεδιασμός και εφαρμογή δράσεων τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας» περιλαμβάνει τους ακόλουθους τρεις άξονες ενεργειών:

1. Άξονας Ενεργειών «Σχεδιασμός και τεκμηρίωση του τουριστικού brand της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας»

---

¹⁷ Υπ' αριθμ. 298/2016 απόφαση της Επιτροπής Αναπτυξιακής & Κοινωνικής Πολιτικής Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας

2. Άξονας Ενεργειών «Ανάπτυξη περιεχομένου δημιουργικών εργαλείων και ψηφιακών συστημάτων για την προβολή του τουριστικού προϊόντος»

3. Άξονας Ενεργειών «Υλοποίηση δράσεων προώθησης/ προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας»

4.7.4. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας με έργα που συμβάλλουν στην ανανέωση και την αύξηση του ιδιωτικού και δημοσίου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση. Μέσω των χρηματοδοτήσεων του ενισχύονται κυρίως οι ακόλουθοι αναπτυξιακοί τομείς:

- μεταφορές και περιβάλλον με έργα κυρίως υποδομών,
- ενέργεια και επιχειρηματικότητα με έργα αξιοποίησης των ενεργειακών πόρων και ενισχύσεις των ιδιωτικών επενδύσεων,
- ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου με δράσεις ενίσχυσης της κοινωνίας της γνώσης,

και ενισχύονται πολιτικές με χρηματοδοτήσεις από εθνικούς πόρους για έργα και δράσεις που είναι σε συνάφεια και συνέργεια με τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα ώστε να υπάρξει ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό αποτέλεσμα.

Είναι σαφές ότι στην παρούσα φάση της δημοσιονομικής κρίσης που διανύει η χώρα είναι επιβεβλημένη, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, η ορθή κατανομή των περιορισμένων πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων προκειμένου να επιτυγχάνεται το μέγιστο δυνατό αναπτυξιακό αποτέλεσμα, συμβάλλοντας στην πραγματική επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας.

Η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της ΠΔΕ συγκεντρώνει προτάσεις από τους φορείς υλοποίησης έργων ή/και μελετών του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων καθώς και από τους Υπόλογους Διαχειριστές (έργων - μελετών) και κάθε έτος την αντίστοιχη πρόταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

4.8. Στρατηγική ΟΧΕ και ΒΑΑ στη Δυτική Ελλάδα

4.8.1. Αρχικός Προσδιορισμός Περιοχών Εφαρμογής ΟΧΕ

Πέραν του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020 και της υπ. αριθ. πρωτ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796/

30-7-2015 Εγκυκλίου της ΓΓ Δημοσίων Επενδύσεων ΕΣΠΑ του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού περί «Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020», βασικό κείμενο αναφοράς για την υλοποίηση Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων αποτελεί το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΠΠΧΣΑΑ)¹⁸, όπως σε γενικές και ειδικές αναφορές τονίζεται από τους θεωρητικούς της διαδικασίας σχεδιασμού¹⁹.

Το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ έχει θεσπιστεί από την 25297 ΥΑ (ΦΕΚ 1470 Β/09-10-2003), ενώ όπως και το σύνολο των ΠΠΧΣΑΑ της χώρας βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης η οποία έχει ξεκινήσει το 2012. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, η Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας²⁰ γίνεται σε δύο φάσεις εκ των οποίων η Α φάση έχει ολοκληρωθεί και έχει γίνει αποδεκτή από το Περιφερειακό Συμβούλιο Δυτικής

Ελλάδας με βάση και την από 6/3/2013 απόφαση με αριθμό 50384/246 (ΒΕΔΦ7Λ6-4ΥΩ).

---

¹⁸ ΦΕΚ 1470Β/ 9-10-2003 «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας»

¹⁹ Μιχαηλίδης, 2016

²⁰ Με την υπ.αρ. ΓΓ 231/1.2.2012 Απόφαση ΓΓ Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος το σχετικό έργο

Η Β Φάση της μελέτης αναθεώρησης των ΠΠΧΣΑΑ έχει τεθεί σε διαβούλευση (Φεβρουάριος 2014) χωρίς όμως να έχει ολοκληρωθεί (με την έκδοση ΥΑ) για καμία περιφέρεια της χώρας.

Ιδιαίτερη σημασία για την εξειδίκευση των ΟΧΕ έχει το γεγονός ότι η Α Φάση του νέου ΠΠΧΣΑΑ ενσωματώνει και αναλύει τις κατευθύνσεις του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που αφορούν την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Στο πλαίσιο της διάγνωσης των χωρικών επιπτώσεις πολιτικών (εθνικού και περιφερειακού επιπέδου) και της αξιολόγηση προοπτικών στην ΠΔΕ, το υπό διαμόρφωση ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας εντοπίζει τέσσερα (υφιστάμενα) πολυπολικά συμπλέγματα ανάπτυξης ως εξής:

- Πάτρα – Ναύπακτος – Κ. Αχαΐα (εθνικής – διαπεριφερειακής εμβέλειας)
- Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Αιτωλικό – Αστακός (ΝΑΒΙΠΕ) – Θέρμο (εθνικής– διαπεριφερειακής εμβέλειας)
- Πύργος – Αμαλιάδα – Αρχαία Ολυμπία – Ζαχάρω
- Αίγιο – Ακράτα – Καλάβρυτα

Επιπλέον, τα ανωτέρω εξειδικεύονται στο πλαίσιο της Β Φάσης (Τεύχος Β1) σε βασικούς πόλους και άξονες ανάπτυξης της ΠΔΕ ως εξής:

ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΟΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1: Ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πατρών, ο πιο σημαντικός πρωτεύων εθνικός πόλος ανάπτυξης σε ολόκληρο το δυτικό διαμέρισμα της χώρας και νότια/δυτική πύλη της, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στις μεταφορές, στις υπηρεσίες – τεχνολογία - καινοτομία, στην παραγωγή ενέργειας

(προσδοκώμενο κοίτασμα υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο) και στον ειδικό και ποιοτικό τουρισμό (συνεδριακός και αστικός τουρισμός, αναβάθμιση παράκτιου τουρισμού).

ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΟΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2: Το αναπτυξιακό τρίπολο της ευρύτερης περιοχής Αγρινίου (αποτελεί λοιπό εθνικό πόλο και το μεγαλύτερο σε πληθυσμό και δραστηριότητες πολεοδομικό συγκρότημα της Αιτωλοακαρνανίας) – Μεσολογγίου (πρωτεύων περιφερειακός πόλος, έδρα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας) – Αστακού (δευτερεύων

περιφερειακός πόλος), με συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διαμετακομιστικό εμπόριο (λιμάνι - ελεύθερη ζώνη NABΠΕ Πλατυγαλίου Αστακού, σε συμπληρωματική σχέση με τα λιμάνια Πατρών και Ηγουμενίτσας), στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό (θαλάσσιος, αλιευτικός, οικοτουρισμός, ορεινός τουρισμός) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία.

ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΟΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 3: Ο αναπτυξιακός πόλος της ευρύτερης περιοχής Πύργου – Αμαλιάδας (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι, χαρακτηρισμένο δίπολο οικισμών από το Γενικό ΠΧΣΑΑ) με συγκριτικά πλεονεκτήματα στον πολιτισμό, στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό, στον αθλητισμό (διεθνούς σημασίας μνημεία: Αρχαία Ολυμπία, Αρχαία Ήλιδα, Επικούρειος Απόλλων, σημαντικοί λιμένες: Κατάκολου (κρουαζιέρα), Κυλλήνης που ανήκει στο εκτεταμένο δίκτυο ΔΕΔ-Μ, διεθνούς σημασίας

υγρότοποι, προστατευόμενα τοπία διεθνούς και εθνικής σημασίας, ιαματικές πηγές κλπ.), στη γεωργία (εύφορες πεδινές εκτάσεις Ηλείας) και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και στην παραγωγή ενέργειας (βεβαιωμένο κοίτασμα υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολου καθώς και αξιοποίηση ΑΠΕ και βιοαερίου).

Καθορίζοντας τις γενικές και στρατηγικές κατευθύνσεις καθώς και συμπλέγματα/ πόλους ανάπτυξης, **το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ ουσιαστικά οριοθετεί και το πεδίο**

υλοποίησης ΟΧΕ στην ΠΔΕ την περίοδο 2014-2020 ως εξής:

Για τον **ΒΑΣΙΚΟ ΠΟΛΟ 1** (πόλη και ευρύτερη περιοχή Πάτρας), το οποίο αφορά αστικό κέντρο 2ου επιπέδου, ενδείκνυται η εφαρμογή της προσέγγισης της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Η προσέγγιση αυτή έχει ήδη υιοθετηθεί από το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας

2014-2020. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο του νέου ΠΠΧΣΑΑ εντάσσεται στον αστικό πόλο

της Πάτρας και το Δήμο Ναυπακτίας και ειδικά την πόλη της Ναυπάκτου, ενώ λόγω και της περιορισμένης διαθεσιμότητας πόρων, το Η προσέγγιση αυτή συνάδει με την προσέγγιση της αστικής λειτουργικής περιοχής (functional urban region), όπως υιοθετείται από το ΕΣΠΑ, την εγκύκλιο 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796 αλλά και την περιοχή Ρυθμιστικού Σχεδίου Πάτρας.

Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΟΛΟΣ 3 (ευρύτερη περιοχή Πύργου – Αμαλιάδας) ενδείκνυται για την εφαρμογή της προσέγγισης ΟΧΕ της κατηγορίας «Υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, όπου την πρωτοβουλία του σχεδιασμού αναλαμβάνει η Περιφέρεια». Με βάση το ΠΠΧΣΑΑ τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του πόλου αφορούν στον πολιτισμό, στον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό, στον αθλητισμό στη γεωργία και στην παραγωγή ενέργειας. Με βάση και τη διαθεσιμότητα πόρων, στο ΠΕΠ Δυτικής

Ελλάδας 2014-2020 έχει ήδη προβλεφθεί η εφαρμογή ΟΧΕ σε τμήμα του πόλου (άξονας

Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία) με άξονα την ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη. Εντούτοις, εκφράστηκε προβληματισμός και κρίθηκε αναγκαία η εξέταση διεύρυνσης της προσέγγισης τόσο θεματικά/τομεακά όσο και γεωγραφικά. Στο επίπεδο της οργάνωσης της τουριστικής ανάπτυξης δεν μπορεί να αγνοηθεί ότι ο «πόλος» στο πλαίσιο του ΠΠΧΣΑΑ δεν είναι η μόνο η Αρχαία Ολυμπία αλλά περιλαμβάνει ένα τρίπολο το οποίο περιλαμβάνει την Αρχαία Ήλιδα (προς Βορρά) και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα (προς νότο). Σε τομεακό επίπεδο, αξιολογήθηκε σκόπιμο να εξεταστεί και η δυνατότητα συνεργειών με παρεμβάσεις στο γεωργικό τομέα.

Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΟΛΟΣ 2 (αναπτυξιακό τρίπολο Αγρινίου – Μεσολογγίου- Αστακού),

αποτελεί επίσης ενδεδειγμένη περιοχή για την εφαρμογή της προσέγγισης ΟΧΕ της κατηγορίας «Υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, όπου

στόχευση προκειμένου να αποφευχθεί η διάχυση/ διασπορά επενδύσεων που μπορεί να μειώσει την αποτελεσματικότητά τους.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας **εκπόνησε μελέτες** για την ανάδειξη των προοπτικών ΟΧΕ εντός της ευρύτερης περιοχής

Πύργου - Αμαλιάδας αλλά και εντός των ορίων της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας και

συγκεκριμένα εντός του τριπόλου Αγρινίου - Μεσολογγίου - Αστακού.

Οι Μελέτες για την εφαρμογή **ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη** για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 ανέπτυξαν επιχειρηματολογία για δύο αστικές περιοχές και συγκεκριμένα:

ΒΑΑ-1) ΟΧΕ ΒΑΑ στο Δήμο Πατρέων: Η παρέμβαση της συγκεκριμένης ΟΧΕ ΒΑΑ αφορά στα διοικητικά όρια του Δήμου Πατρέων που περιλαμβάνει την πόλη Πατρών, πρωτεύουσα της ΠΕ Αχαΐας και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και τρίτο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας. Η κεντροβαρής θέση των Πατρών στο οικιστικό δίκτυο, ενισχύει τον παραγωγικό, διοικητικό και κοινωνικό της ρόλο. Είναι το μεγαλύτερο οικονομικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας, κέντρο επιχειρηματικότητας, υπηρεσιών και εξυπηρητήσεων για ολόκληρο το δυτικό άξονα και τα νησιά του Ιονίου, λιμάνι διεθνούς σημασίας και κομβικό σημείο για το εμπόριο και την επικοινωνία με την Ιταλία, την ΕΕ και τρίτες χώρες. Ο «μητροπολιτικός» ρόλος της Πάτρας, αναπτύσσει ισχυρές σχέσεις και αλληλεξαρτήσεις σε διαπεριφερειακό και διανομαρχιακό επίπεδο στους τομείς των μεταφορών, του εμπορίου, του τουρισμού, του πολιτισμού, της έρευνας και τεχνολογίας, της υγείας και όλων των υπηρεσιών. Περαιτέρω, έχει χαρακτηριστεί ως Περιφερειακός Πόλος Καινοτομίας (ΠΠΚ) διαθέτοντας πολύ σημαντικές υποδομές και επιδόσεις στην έρευνα και τεχνολογία. Συγκεκριμένα, διαθέτει δύο διεθνώς αναγνωρισμένα Πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο) και ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και συνδεδεμένα με αυτά Τεχνολογικό Πάρκο, ερευνητικά ινστιτούτα, θερμοκοιτίδες, κ.λπ. Η ακτίνα «επιρροής» και «έλξης» των Πατρών για όλες τις αστικές λειτουργίες (είτε πρόκειται για εγκατάσταση – ανάπτυξη υπηρεσιών και επιχειρήσεων, είτε πρόκειται για οικιστικές χρήσεις, είτε για νέες θέσεις απασχόλησης, κ.ο.κ) ολοένα μεγαθύνεται και αυτό, μεταξύ άλλων, μαρτυρά τη συνεχή ενίσχυση της δυναμικής της πόλης. Η Πάτρα, μία πόλη από τη φύση της ανοιχτή, μπορεί να αναβαθμίσει τη θέση της σαν σύγχρονος πόλος ανάπτυξης. Κρίσιμα ζητήματα για την Πάτρα αποτελούν οι μετασχηματισμοί της παραγωγικής βάσης, η συρρίκνωση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων με παράλληλη ανάπτυξη σύγχρονων μορφών οικονομίας με άξονα την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα στον κλάδο της υψηλής τεχνολογίας καθώς αλλαγές στο μέγεθος και το πλήθος των παραγωγικών μονάδων. Ο Δήμος Πατρέων έχει έκταση 333,14 τ. χλμ. και πληθυσμό 213.984 κατοίκους σύμφωνα με την γενική απογραφή του πληθυσμού από την Ελληνική Στατιστική Αρχή για το 2011.

BAA-2) ΟΧΕ ΒΑΑ στο Δήμο Αγρινίου: Η παρέμβαση της συγκεκριμένης ΟΧΕ ΒΑΑ αφορά στα διοικητικά όρια του Δήμου Αγρινίου. Ο Δήμος Αγρινίου προέκυψε από την συνένωση των δήμων Αγγελοκάστρου, Αγρινίου, Αρακύνθου, Θεστιέων, Μακρυνείας, Νεάπολης, Παναιτωλικού, Παραβόλας, Παρακαμπυλίων και Στράτου στο πλαίσιο της Νέας Αρχιτεκτονικής της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/ 2010). Σύμφωνα με την Μελέτη για την εφαρμογή των ΟΧΕ ΒΑΑ για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020²¹, το *περιβάλλον*, αποτελεί για το Δήμο Αγρινίου πολύτιμο φυσικό πόρο, που μπορεί να αξιοποιηθεί για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε νέους τομείς, με δυναμικές πράσινες και καινοτόμες πρωτοβουλίες. Η ποικιλομορφία του τοπίου, οι ορεινοί όγκοι, η πεδιάδα, η προστασία, ανάδειξη και ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων υδάτινων πόρων, των φυσικών και τεχνητών λιμνών, του Αχελώου, η επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων λυμάτων του Βιολογικού, η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων με σύγχρονες και οικολογικές μεθόδους, η μείωση της ενεργειακής σπατάλης και η προώθηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η δραστηκή αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η διαχείριση του δημόσιου χώρου με αισθητική και ευαισθησία, η αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού, με την εφαρμογή συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης και την αποθάρρυνση της χρήσης των ιδιωτικών αυτοκινήτων στο κέντρο της πόλης, συνθέτουν το πλέγμα των δράσεων στον τομέα αυτό. Η πλούσια πεδιάδα και ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, αποτελούν επίσης σημαντικό πλεονέκτημα, που η αξιοποίησή του θα συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. Η παραγωγή προϊόντων ποιότητας, θεωρείται σήμερα ο σημαντικότερος παράγοντας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων. Τα Πανεπιστημιακά Τμήματα που εδρεύουν στο Αγρίνιο, μπορούν να λειτουργήσουν ως «προωθητικός μηχανισμός» στους τομείς του *περιβάλλοντος* και του *πρωτογενή τομέα*, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Άλλωστε, αποτελεί σήμερα κοινό τόπο για όλον τον ανεπτυγμένο κόσμο ότι γεωργία, βιομηχανία, τουρισμός, ενέργεια, μπορούν να συνυπάρξουν εποικοδομητικά, με έμπρακτη προστασία της φύσης. Η πόλη του Αγρινίου αποτελεί αστικό κέντρο εθνικής σημασίας²² και κόμβο εμπορικής δραστηριότητας και παροχής υπηρεσιών. Η έκτασή του Δήμου Αγρινίου ανέρχεται σε 1.246,65 τ.χλμ. και ο πληθυσμός σε 96.321 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

---

²¹ ΑΝΑΠΛΑΣΗ Σύμβουλοι Μηχανικοί Α.Ε., Δεκέμβριος 2015.

²² Αστικό κέντρο 4ου επιπέδου («λοιποί πόλοι εθνικού επιπέδου») σύμφωνα με την Αναθεώρηση του ΠΠΧΣΑΑ

Οι Μελέτες για την εφαρμογή **ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές** για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 ανέπτυξαν επιχειρηματολογία για δύο περιοχές και συγκεκριμένα:

ΟΧΕ-1) ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού: Ο πυρήνας της παρέμβασης αφορά το σύνολο της έκτασης του Δήμου Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου, όπως περιγράφεται και εντάσσεται στην ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα (ΑΧΕ) χωρική Ενότητα Δήμων Ι.Π. Μεσολογγίου και Ξηρόμερου (εκτός ΔΕ Φυτειών) σύμφωνα με την πρόταση αναθεώρηση του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας (2014). Υπό προϋποθέσεις ωριμότητας και διαθεσιμότητας πόρων, η στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει σημειακές ή αξονικές παρεμβάσεις, εκτός του Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου, εφόσον έχουν θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα των υδάτων και της βιοποικιλότητας (πράσινοι διάδρομοι και υποδομές) ή/και στην επισκεψιμότητα της περιοχής. Η ευρύτερη περιοχή αναφοράς μπορεί να περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου, τον ποταμό Αχελώο και το τμήμα της λεκάνης απορροής του που βρίσκεται εντός της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας. Κατά αντιστοιχία, τα όρια της περιοχής μπορεί να επεκταθούν εντός της θαλάσσιας ζώνης προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργική ένταξη περιοχής στη Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής Ιουνίου Πελάγους και Κορινθιακού Κόλπου αλλά και η απρόσκοπτη παροχή των υπηρεσιών των οικοσυστημικών προς όφελος της τοπικής οικονομίας. Ο πληθυσμός του Δήμου σε περίπου

35.000 κατοίκους, έχοντας μειωθεί ελαφρά (-2%) σε σχέση με το 1991. Στο Δήμο

συγκεντρώνεται περίπου το 16% της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας που αντιστοιχεί στο 5% του πληθυσμού της ΠΔΕ.

ΟΧΕ-2) ΟΧΕ Άξονας Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία: Ο πυρήνας της παρέμβασης αφορά τον άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία ο οποίος εντάσσεται στους Δήμους Πύργου και Αρχαίας Ολύμπιας, όπως περιγράφονται και εντάσσονται στην ενδοπεριφερειακή αναπτυξιακή χωρική ενότητα (ΑΧΕ) Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, σύμφωνα με την πρόταση αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας (2014). Υπό προϋποθέσεις ωριμότητας και διαθεσιμότητας πόρων, δύναται να περιλαμβάνει επενδύσεις που σχετίζονται με την ανάδειξη του ενιαίου «αρχαιολογικό πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούρειος Απόλλωνας» και των ορεινών περιοχών Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας και Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα και το Δρυοδάσος της Φολόης που ορίζονται ως «Αναξιοποίητες περιοχές» στην πρόταση ΠΠΧΣΑΑ. Ο Δήμος Πύργου το 2011 αριθμούσε 47.995 κατοίκους, καθιστώντας

τον πολυπληθέστερο δήμο της ΠΕ Ηλείας, και τον 4ο πολυπληθέστερο δήμο της ΠΔΕ. Ο Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας με 13.409 κάτοικους είναι ο δεύτερος πολυπληθέστερος δήμος της ΠΕ Ηλείας. Οι δύο δήμοι της περιοχής αναφοράς με συνολικό πληθυσμό περίπου 61.000 κατοίκους, το 2011, συγκεντρώνουν το 38% του πληθυσμού της Ηλείας και σχεδόν το 10% του πληθυσμού της ΠΔΕ.

Οι παραπάνω προσεγγίσεις, που όπως επισημάνθηκε βασίζονται στα συμπεράσματα της Αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ και εξειδικεύονται από Μελέτης της ΕΥΔ του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020, απαντούν στα ερωτήματα/ προκλήσεις που αποτελούν θεμελιώδεις παραμέτρους για την αποτελεσματική διαμόρφωση και έγκριση στρατηγικής ολοκληρωμένης χωρικής επένδυσης εντός των ορίων της ΠΔΕ.

4.8.2. Λογική Σχεδιασμού

Το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή επιτροπή ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020¹⁰ ενεργοποιεί

το σύνολο των διαθέσιμων εργαλείων χωρικής ανάπτυξης, προβλέποντας χρηματοδότηση των παρεμβάσεων τόσο μέσω ΕΤΠΑ όσο και μέσω ΕΚΤ. Το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας εστιάζει σε περιοχές που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα έντονες οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές και φυσικές προκλήσεις μέσω:

Α) ΤΑΠΤΟΚ σε υπο-περιφερειακές αγροτικές/ αλιευτικές περιοχές: Οι παρεμβάσεις

ΤΑΠΤΟΚ εστιάζονται σε υπο-περιφερειακές αγροτικές/ αλιευτικές περιοχές με ειδικά

χαρακτηριστικά και προκλήσεις, αξιοποιώντας την εμπειρία των Ομάδων Τοπικής Δράσης LEADER, για τη δημιουργία νέων σχημάτων ή για τη βελτίωση των υφιστάμενων δομών. Εντούτοις, προβλέπεται ότι το ΠΕΠ θα διαθέσει πόρους από το ΕΤΠΑ μέσω των

θεματικών στόχων ΘΣ3, ΘΣ5, ΘΣ6, ΘΣ7). Διευκρινίζεται επίσης ότι δύναται να αξιοποιηθούν και πόροι του ΕΚΤ, ενώ θα επιδιωχθεί να διατεθούν πόροι και από άλλα Προγράμματα.

B) Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης σε μεγάλες αστικές περιοχές (άνω των 70.000

κατοίκων): Στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020 η προσέγγιση της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης για την ΠΔΕ όπως και για όλες τις περιφέρειες θα εφαρμοστεί μέσω του εργαλείου των ΟΧΕ. Ο βασικός στόχος της ΒΑΑ για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι η ευφυής και βιώσιμη αστική ανάπτυξη στη βάση των ιδιαίτερων χωρικών και κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών της. Η παρέμβαση ΒΑΑ θα συμβάλει στον στόχο της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης για την ανάπτυξη ενεργειακά έξυπνων πόλεων. Μέσω της ΒΑΑ αναμένεται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις που θα καλύπτουν το σύνολο των στρατηγικών παραμέτρων της Περιφέρειας για τη νέα ΠΠ όπως χωροταξία – πολιτισμός – περιβάλλον - μεταφορές - έξυπνες εφαρμογές - δικτύωση – ανθρώπινο δυναμικό – επιχειρηματικότητα. Σύμφωνα με το εγκεκριμένο ΠΕΠ, η στρατηγική ΒΑΑ εντοπίζει ως «καταλληλότερης κλίμακας αστικής παρέμβασης στα μεγάλα αστικά κέντρα τα οποία έχουν σημαντική πληθυσμιακή βαρύτητα στο σύνολο της Περιφέρειας, συγκεντρώνουν υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες καθώς και υπηρεσίες εκπαίδευσης και σε αυτά καταγράφονται έντονες προκλήσεις οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικής αλλαγής, δημογραφικές, λειτουργικής οργάνωσης της πόλης και συγκεντρώνονται ανισότητες όπως δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας από τις περιθωριοποιημένες ομάδες, υψηλή ανεργία στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού κλπ.. Σημειώνεται δε ότι η πλειονότητα των προβλημάτων εντοπίζεται στην ευρύτερη αστική λειτουργική περιοχή της Πάτρας». Η επιλογή, έγκριση και χρηματοδότηση των στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης θα γίνει στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας, με κριτήρια που θα αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, στη συμβολή τους στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του Προγράμματος, και στη διαχειριστική επάρκεια, την τεχνική ετοιμότητα και την ικανότητα μόχλευσης πόρων του φορέα. Οι Στρατηγικές ΒΑΑ θα είναι υπό τη διαχειριστική ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής του ΠΕΠ. Οι αρμόδιες αστικές αρχές που θα υποβάλλουν τις προτεινόμενες στρατηγικές και θα είναι αρμόδιες για την επιλογή των επιμέρους δράσεων/ έργων τουλάχιστον (Καν. ΕΤΠΑ αρθ. 7 παρ. 4,5).

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, πληθυσμό άνω των 70.000 κατοίκων έχουν **ο Δήμος της Πάτρας και ο Δήμος Αγρινίου**. Στις περιοχές αυτές η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη σε επίπεδο Στρατηγικής εξειδικεύτηκε από τις αρμόδιες δημοτικές αρχές.

Για την υλοποίηση της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης θα αξιοποιηθούν πόροι του ΠΕΠ που προέρχονται τόσο από το ΕΤΠΑ (άνω του 5%) όσο από το ΕΚΤ (άνω του 8%) σύμφωνα και με τον πίνακα που ακολουθεί, ενώ αναμένεται να συνεισφέρουν χρηματοδοτικά και από άλλα Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, όπως το «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη». Η προσέγγιση θα γίνει στο πλαίσιο των στόχων, κατευθύνσεων και κριτηρίων που θέτει το ΕΣΠΑ και θα ζητηθεί να συμβάλλουν πόροι και δράσεις των τομεακών ΕΠ.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα εφαρμόσει τα διαθέσιμα «εργαλεία» ώστε να επιτύχει τη μέγιστη δυνατή μόχλευση πόρων και τα μέγιστα αποτελέσματα στη συνέργεια ΕΔΕΤ, ΘΣ και ΕΠ, αλλά και παράλληλων πολιτικών και πηγών χρηματοδότησης. Οι Θεματικοί Στόχοι του ΠΕΠ που θα χρηματοδοτήσουν την ΒΑΑ είναι οι ΘΣ2, ΘΣ3, ΘΣ6, ΘΣ7 και ΘΣ9 (ΕΚΤ) και κυρίως μέσω των επενδυτικών προτεραιοτήτων 2β, 3α, 3γ, 6α, 6β, 6γ, 6δ, 6ε, 7γ για το ΕΤΠΑ και σε ότι αφορά το ΕΚΤ τις 9i, 9ii και 9iii. Η ενδεικτική κατανομή πόρων ΒΑΑ όπως περιλαμβάνεται στο εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 διαμορφώνεται στα **€ 29.500.000** και παρατίθεται στον πίνακα που ακολουθεί. Τονίζεται, ότι στο πλαίσιο της εφαρμογής, η παραπάνω δαπάνη τροποποιήθηκε σε υψηλότερα επίπεδα όπως αναλυτικά θα διαπιστώσουμε στην ενότητα 4.3.3 που ακολουθεί. Η διαφοροποίηση αυτή ενισχύει το ειδικό βάρος συμμετοχής των ΟΧΕ και ΒΑΑ στην προσέγγιση των στρατηγικών στόχων της ΠΔΕ.

Πίνακας 4.4.

Ολοκληρωμένες δράσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη – ενδεικτικά ποσά στήριξης μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ όπως περιλαμβάνονται στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020

Ταμείο	Στήριξη μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ (ενδεικτικά) σε ευρώ	Ποσοστό της συνολικής ενίσχυσης του ταμείου για το πρόγραμμα
Σύνολο ΕΚΤ	5.500.000,00	8,27%
Σύνολο ΕΤΠΑ	24.000.000,00	7,36%
Σύνολο ΕΤΠΑ + ΕΚΤ	29.500.00,00	7,51%

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ): Σε ότι αφορά τις ολοκληρωμένες χωρικές

επενδύσεις (ΟΧΕ) για άλλες χωρικές στρατηγικές²³, το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020

εστιάζει στην αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων αλλά και την αξιοποίηση επενδυτικών προτεραιοτήτων και θεματικών στόχων που παρουσιάζουν καινοτόμο χαρακτήρα σε συνδυασμό με τις τοπικές ανάγκες και τις επιλογές της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης. Οι ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές έχουν ως στόχο τα έργα του δομημένου περιβάλλοντος να εντάσσονται σε ένα εννοιολογικό δίκτυο που υπό προϋποθέσεις δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για έναρξη ή και ενδυνάμωση επιχειρηματικής και όχι μόνο δραστηριότητας. Σκοπός της ολοκληρωμένης στρατηγικής είναι η γενικότερη χωρική βελτίωση των περιοχών όπου απευθύνονται, και περιλαμβάνοντας τομείς όπως η τοπική οικονομία, η απασχόληση, η βελτίωση της καθημερινής ζωής των δημοτών, καθώς επίσης και η προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Πρόσθετο ζητούμενο αποτελεί η μέγιστη δυνατή μόχλευση οικονομικών πόρων και αποδοτικότητα των διαθέσιμων δημόσιων πόρων. Βρίσκουν εφαρμογή σε περιοχές που είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο (π.χ. περιβαλλοντικά), είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες (π.χ. ενίσχυση επιχειρηματικότητας) οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε υπο-περιφερειακές περιοχές με κοινή αναπτυξιακή στόχευση που αφορούν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας προτείνεται η **ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη των αξόνων Πύργος – Κατάκολο – Αργαία Ολυμπία και Μεσολόγγι – Αιτωλικό.**

Η υλοποίηση του Σχεδίου Στρατηγικής ΟΧΕ μπορεί να χρηματοδοτείται από διαφορετικές πηγές (ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ, Η2020, κ.α.) μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, επιτυγχάνοντας έτσι την επίτευξη πολλαπλών αλληλοσυμπληρούμενων στόχων. Σε επίπεδο ΠΕΠ η προτεινόμενη ολοκληρωμένη παρέμβαση αφορά τύπους δράσεων των επενδυτικών προτεραιοτήτων 7.α, 7.β, 2.β, 3.α, 6.ε, 8.1, 8.3, 9.1 και 9.6. Φορείς υλοποίησης των

²³ Η ενότητα 4.3 του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 έχει τον τίτλο «Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις (ΟΧΕ) (κατά περίπτωση)». Είναι προφανές αναφέρεται στο εργαλείο που εκ των υστέρων (στο Ν. 4314 και στη εγκύκλιο 1796) ονοματίστηκε «άλλες χωρικές στρατηγικές»

παρεμβάσεων πλην της Περιφέρειας αναμένεται να είναι αρμόδιες Υπηρεσίες των Υπουργείων, λοιποί φορείς της αυτοδιοίκησης, συλλογικοί παραγωγικοί φορείς κ.α.

Προκειμένου να διασφαλιστεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των παρεμβάσεων και η συντονισμένη εφαρμογή και διαχείριση της ΟΧΕ, στο στάδιο της εφαρμογής η ΕΥΔ ΠΔΕ έλεγξε και ενέκρινε τα τελικά Σχέδια Στρατηγικής, βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών και με κριτήρια που αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, τη συμβολή της στην βέλτιστη επίτευξη των αποτελεσμάτων του ΕΠ, τη διαχειριστική ικανότητα, την τεχνική ετοιμότητα και την δυνατότητα μόχλευσης πόρων των φορέων που συμμετέχουν²⁴.

Οι προς ένταξη πράξεις αξιολογήθηκαν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία μεταξύ άλλων διασφαλίζουν την εφαρμογή του σχεδιασμού της εγκεκριμένης στρατηγικής χωρικής ανάπτυξης στην περιοχή παρέμβασης, σύμφωνα και με το εγκεκριμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του ΕΠ. Πλην των παραπάνω ενδεικτικών κριτηρίων θα εξεταστεί και το επίπεδο της ενεργειακής απόδοσης και η ευπάθεια της εδαφικής περιοχής στην κλιματική αλλαγή.

Η ενδεικτική κατανομή πόρων ΟΧΕ όπως περιλαμβάνεται στο εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 διαμορφώνεται στα **€19.360.000**, παρατίθεται στους πίνακες που ακολουθούν. Τονίζεται, ότι στο πλαίσιο της εφαρμογής, η παραπάνω δαπάνη τροποποιήθηκε σε υψηλότερα επίπεδα όπως αναλυτικά θα διαπιστώσουμε στην ενότητα 4.3.3 που ακολουθεί. Η διαφοροποίηση αυτή ενισχύει το ειδικό βάρος συμμετοχής των ΟΧΕ και ΒΑΑ στην προσέγγιση των στρατηγικών στόχων της ΠΔΕ.

Πίνακας 4.5.

Ενδεικτική χρηματοδοτική ενίσχυση για τις ΟΧΕ, εκτός της ενίσχυσης που αναφέρεται στον πίνακα 4.1 (συνολικό ποσό) όπως περιλαμβάνονται στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020

Άξονας Προτεραιότητας	Ταμείο	Ποσοστό της συνολικής ενίσχυσης του ταμείου για το πρόγραμμα (€)
1 - Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην	ΕΤΠΑ	3.200.000,0

²⁴ Σχετ.: Οι υπ. αριθ. πρωτ. 2720/05-07-2016 και 2721/05-07-2016 προσκλήσεις της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υποβολή των στρατηγικών σχεδίων ολοκληρωμένης χωρικής επένδυσης

ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας		
2 - Προστασία του Περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον	ΕΤΠΑ	800.000,0
3 - Ανάπτυξη - Εκσυγχρονισμός – Συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών	ΕΤΠΑ	13.600.000,0
4 - Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων	ΕΚΤ	1.760.000,0
ΣΥΝΟΛΟ		19.360.000,0

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Πίνακας 4.6.

Ενδεικτική χρηματοδοτική ενίσχυση για τις ΟΧΕ ΒΑΑ και τις ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές όπως περιλαμβάνονται στο ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020

Άξονας Προτεραιότητας	1 - Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας	2 - Προστασία του Περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον	3 - Ανάπτυξη - Εκσυγχρονισμός – Συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών	4 - Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων	ΣΥΝΟΛΟ (€)
ΟΧΕ ΒΑΑ 1. Πάτρα 2. Αργίτιο	2.000.000,0	21.000.000,0	1.000.000,0	5.500.000,0	29.500.000,0
ΟΧΕ άλλες χωρικές στρατηγικές 1. Πύργος – Κατάκολο - Αρχαία Ολυμπία, 2. Μεσολόγγι - Αιτωλικό	3.200.000,0	800.000,0	13.600.000,0	1.760.000,0	19.360.000,0
ΣΥΝΟΛΟ					48.860.000,0

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

4.8.3. Πλαίσιο Εφαρμογής

Αρμόδιοι φορείς: Ως αρμόδιοι φορείς για την προετοιμασία, υποβολή και εφαρμογή της Στρατηγικής στο πλαίσιο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα όπως σαφώς ορίστηκαν στο πλαίσιο των υπ. αριθ. πρωτ. 2720/05-07-2016 και 2721/05-07-2016 Προσκλήσεων της ΕΥΔ του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υποβολή των στρατηγικών σχεδίων ΒΑΑ και ΟΧΕ, είναι οι κάτωθι Αρχές:

Πίνακας 4.7.

Αρμόδιοι Φορείς για την προετοιμασία, υποβολή και εφαρμογή της Στρατηγικής στο πλαίσιο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	ΦΟΡΕΑΣ
ΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΤΡΑΣ (ΒΑΑ)	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ
ΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΡΙΝΙΟΥ (ΒΑΑ)	ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΑΚΟΛΟ – ΠΥΡΓΟΣ – ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ (ΟΧΕ)	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ – ΑΙΤΩΛΙΚΟ (ΟΧΕ)	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Πηγή: ΕΥΔ ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 (2016γ)

Ειδικότερα οι Αστικές Αρχές εμπλέκονται και στην επιλογή των πράξεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ΒΑΑ. Επίσης, οι Αστικές Αρχές (Δήμοι) των εγκεκριμένων Στρατηγικών ΒΑΑ, θα οριστούν με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, μετά από εισήγηση του Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας, ως Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης (ΕΦΔ) με αρμοδιότητα την επιλογή των πράξεων.

Από τα παραπάνω προκύπτει ένα σύνθετο σύστημα διαχείρισης που απαιτείται να επιδείξει ισχυρά αντανακλαστικά και υψηλή ετοιμότητα προκειμένου να αξιοποιηθεί στους απαιτούμενους χρόνους το εργαλείο των ΟΧΕ και ΒΑΑ.

Οικονομικά Στοιχεία: Σε επίπεδο εφαρμογής, η Συνολική Δημόσια Δαπάνη που διατίθεται από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υλοποίηση πράξεων που εντάσσονται σε Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με τις αρχικές ενδεικτικές τιμές που περιλαμβάνονται στο εγκεκριμένο προγραμματικό πλαίσιο. Αναλυτικά:

Πίνακας 4.8.

Δαπάνη ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υλοποίηση πράξεων που εντάσσονται σε Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ ανά Θεματικό Στόχο και Επενδυτική Προτεραιότητα

ΕΤΠΑ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ	
1	2:Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	b	Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ	1	Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ	2.b.1.1.«Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού	500.000,00	1.500.000,00

ΕΤΠΑ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ	
					(πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ.)»			
2	2:Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	c	Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας	1	Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες	2.c.1.1.«Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»	500.000,00	500.000,00
3	3:Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	a	Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη	1	.Αύξηση των επενδύσεων σε επιχειρήσεις που συνδέονται με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	3.a.1.1 «Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) & ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	5.000.000,00	5.000.000,00

ΕΤΠΑ							
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ	
		στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρήσεων					
4	4:Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	e	1	Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας	4.e.1.1. «Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον»	500.000,00	500.000,00

ΕΤΠΑ							
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ
5	6:Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	b	Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	2	Αύξηση της αποδοτικής χρήσης των υδατικών πόρων	6.b.2.1. «Επενδύσεις στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων εντός περιοχών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης	12.500.000,00
6	6:Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	c	Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	1	Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών και πολιτιστικών περιοχών	6.c.1.1. Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων και προώθηση δράσεων	6.800.000,00 6.000.000,00

ΕΤΠΑ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ	
					βιώσιμη κινητικότητα			
7	6:Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	d	Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών	1	Προστασία των περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας	6.d.1.1. Επενδύσεις για την προστασία εθνικά προστατευόμενων περιοχών που δεν καλύπτονται από Φορέα Διαχείρισης	500.000,00	3.000.000,00

ΕΤΠΑ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ	
8	6:Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	e	Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	1	Στήριξη για βιώσιμη και ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη	6.e.1.1. Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	7.000.000,00	27.000.000,00
9	7:Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	a	Στήριξη ενός πολυτροπικού ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών μέσω επενδύσεων στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ	2	Βελτίωση υφιστάμενων λιμένων του ΔΕΔ-Μ και αναβάθμιση/εκσυγχρονισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών	7a.2.1.Αναβάθμιση λιμενικών υποδομών του δικτύου ΔΕΔ-Μ.	10.000.000,00	

ΕΤΠΑ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ	
10	7:Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	b	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	1	Βελτίωση της προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και σε σημεία γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	7.β.1.1.Αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών αξόνων που συνδέουν και υποστηρίζουν τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών. (Δράση7.β.1.1-α.)	14.000.000,00	
11	7:Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	b	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	1	Βελτίωση της προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και σε σημεία γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	7.β.1.1.Αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών αξόνων που συνδέουν και υποστηρίζουν τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών. (Δράση7.β.1.1-β)*	5.000.000,00	1.000.000,00

ΕΤΠΑ							
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	BAA
12	7:Πρώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	c	Ανάπτυξη και βελτίωση φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα συστημάτων μεταφορών (στα οποία περιλαμβάνονται και τα συστήματα χαμηλού θορύβου), συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών πλωτών οδών και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των αερολιμενικών υποδομών, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας	1	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας	7.c.1.2. Εφαρμογή ευφυών συστημάτων ελέγχου μεταφορών	1.500.000,00
ΣΥΝΟΛΑ						49.800.000,00	58.500.000,00

*αφορά έργα τοπικής οδοποιίας που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος χωρικής παρέμβασης .Η χωρική παρέμβαση θα πρέπει να έχει συγκεκριμένο αναμενόμενο και μετρήσιμο αποτέλεσμα. Επιπλέον, ένα έργο τοπικής οδοποιίας να πληροί σωρευτικά και τα παρακάτω κριτήρια:

- να έχει βοηθητικό ρόλο σε σχέση με την κύρια παρέμβαση,
- να αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για την επίτευξη του αναπτυξιακού στόχου και να είναι αναλογικό για το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα
- και να μην έχει ως αντικείμενο την αποκατάσταση ολόκληρου τοπικού δικτύου.

ΕΚΤ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ
1	9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	v	Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	1	9v. Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο	Επενδύσεις στην κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο	500.000,00	500.000,00
2	8: Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των	1	Πρόσβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των	1	8.1. Αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων της Περιφέρειας με έμφαση σε αυτούς με	8.1.1.1 Δράσεις βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού μέσω προγραμμάτων κατάρτισης 8.1.1.2 Προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων	300.000,00	300.000,00

ΕΚΤ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ
	εργαζομένων		μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που βρίσκονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και της υποστήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού		υψηλά τυπικά προσόντα	εργασίας για ανέργους με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς με συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια.		
3	8:Πρώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	3	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	1	8.3.Αύξηση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης.	8.3.1.1 Προγράμματα για τη δημιουργία νέων (start up) και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	300.000,00	300.000,00
4	8:Πρώθηση της	5	Προσαρμογή των	1	8.5.«Ενίσχυση της	8.5.1.1. Προγράμματα	300.000,00	300.000,00

ΕΚΤ								
A/A	Θεματικός Στόχος	Επενδυτική Προτεραιότητα		ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΟΧΕ	ΒΑΑ
	βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων		εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές		ικανότητας προσαρμογής εργαζομένων και επιχειρηματιών στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης».	υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς της οικονομίας που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης		
ΣΥΝΟΛΑ							1.400.000,00	1.400.000,00

Πηγή: Πηγή: ΕΥΔ ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 (2016γ)

4.9. Ανακεφαλαίωση

Στο κεφάλαιο 4 διερευνήθηκε ο ρόλος του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Δυτική Ελλάδα 2014-2020»²⁵ ως βασικού αναπτυξιακού εργαλείου το οποίο προσδιορίζει το όραμα, τους στρατηγικούς στόχους, τις αναπτυξιακές ανάγκες και τις βασικές προκλήσεις στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Η σύνδεση ανάμεσα στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα και τις προτεραιότητες της στρατηγικής για το μέλλον της Ένωσης με το εφαρμοστικό πλαίσιο στην χώρα μας και ειδικά στο επίπεδο των περιφερειών (ως γεωγραφικές αλλά και διοικητικές ενότητες) πραγματοποιείται μέσα από ένα πλέγμα προγραμμάτων και μηχανισμών, στο οποίο δεσπόζουσα θέση έχει το ΠΕΠ.

Αν και το κείμενο αυτό καθέ αυτό είναι κύρια τεχνικό, το όραμα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 κωδικοποιείται μέσα από την φράση: *«Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον»*. Όροι και έννοιες όπως η έξυπνη ή πράσινη ανάπτυξη, η εδαφική συνοχή και η ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση βρίσκονται στο υπόβαθρο αυτής της συλλογιστικής και προκύπτουν μέσα από την εξειδίκευση του πλαισίου σε πέντε (5) Στρατηγικούς Στόχους, οι οποίοι με τη σειρά τους εξειδικεύονται σε δέκα (10) Θεματικούς Στόχους και ακολούθως σε Επενδυτικές Προτεραιότητες για να καταλήξουμε στο τελευταίο επίπεδο εξειδίκευσης των προτεραιοτήτων σε ενδεικτικές Δράσεις. Κάθε Δράση παρακολουθείται μέσα από ένα σύστημα ποσοτικών δεικτών (εκροών, αποτελέσματος) ενώ τα ποιοτικά χαρακτηριστικά δεν είναι πάντοτε μετρήσιμα. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του ΠΕΠ «Δυτική Ελλάδα 2014-2020» είναι σε πολλούς τομείς σημαντικά, ωστόσο ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των επενδύσεων επιτάσσει συνέργειες τόσο με τα τομεακά όσο και με τα ευρωπαϊκά προγράμματα αλλά και τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

Σε αυτή τη διερεύνηση δεν θα μπορούσε να μην πραγματοποιηθεί αναφορά στη χωρική διάσταση του σχεδιασμού της αναπτυξιακής πολιτικής η οποία εξυπηρετείται από το «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΠΠΧΣΑΑ). Το ΠΠΧΣΑΑ περιλαμβάνει μία εκτενή και στοχευμένη αποτύπωση και συνθέτει το βασικό πλαίσιο κανόνων πάνω στο οποίο πρέπει να δομείται κάθε αναπτυξιακή πολιτική και παρέμβαση σε τοπικό-περιφερειακό επίπεδο. Οι χωρικές αλλά και περιβαλλοντικές διαστάσεις των επενδύσεων όπως προέκυψε από την ανάλυση είναι καταλυτικές για το μέλλον των περιφερειών.

---

²⁵ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020

Το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εξυπηρετεί κεντρικούς στόχους της Ευρωπαϊκής πολιτικής και η εφαρμογή του συνδέεται άρρηκτα με την αναπτυξιακή διαδικασία. Όσον αφορά στις χωρικές ενότητες εντός της ΠΔΕ, το ΠΠΧΣΑΑ υπέδειξε ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες με περισσότερο ομοιογενή ή συμπληρωματικά χαρακτηριστικά στην έκτασή τους με βάση πιο εξειδικευμένα κριτήρια. Οι ενότητες αυτές αποτέλεσαν τη βάση του σχεδιασμού για τις ΒΑΑ και τις ΟΧΕ.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω πλαίσιο, επέδειξε γρήγορα αντανακλαστικά, εκπόνησε μελέτες για την ανάδειξη των προοπτικών ΒΑΑ και ΟΧΕ εντός των τριών ΠΕ Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας και προσδιόρισε εξαρχής τις περιοχές εφαρμογής των ΟΧΕ με βάση τα γενικά κριτήρια εφαρμογής. Οι Μελέτες για την εφαρμογή ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 ανέπτυξαν επιχειρηματολογία για δύο αστικές περιοχές που πληρούν τα κριτήρια της εφαρμογής και συγκεκριμένα: ΒΑΑ-1) ΟΧΕ ΒΑΑ στο Δήμο Πατρέων, ΒΑΑ-2) ΟΧΕ ΒΑΑ στο Δήμο Αγρινίου. Οι Μελέτες για την εφαρμογή ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές ανέπτυξαν επιχειρηματολογία επίσης για δύο περιοχές και συγκεκριμένα: ΟΧΕ-1) ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού και ΟΧΕ-2) ΟΧΕ Άξονας Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία.

Όπως διαπιστώσαμε ήδη από το Κεφάλαιο 3, η υλοποίηση του Σχεδίου Στρατηγικής ΒΑΑ και ΟΧΕ μπορεί να χρηματοδοτείται από διαφορετικές πηγές (ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ, Η2020, κ.α.) μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, επιτυγχάνοντας έτσι την επίτευξη πολλαπλών αλληλοσυμπληρούμενων στόχων. Προκειμένου να διασφαλιστεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των παρεμβάσεων και η συντονισμένη εφαρμογή και διαχείριση της ΟΧΕ, στο στάδιο της εφαρμογής η ΕΥΔ ΠΔΕ, οι προς ένταξη πράξεις αξιολογήθηκαν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία μεταξύ άλλων διασφαλίζουν την εφαρμογή του σχεδιασμού της εγκεκριμένης στρατηγικής χωρικής ανάπτυξης στην περιοχή παρέμβασης, σύμφωνα και με το εγκεκριμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του ΕΠ.

Επιπλέον, ελέγχονται κριτήρια που αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, τη συμβολή της στην βέλτιστη επίτευξη των αποτελεσμάτων του ΕΠ, τη διαχειριστική ικανότητα, την τεχνική ετοιμότητα και την δυνατότητα μόχλευσης πόρων των φορέων που συμμετέχουν, το επίπεδο της ενεργειακής απόδοσης και η ευπάθεια της εδαφικής περιοχής στην κλιματική αλλαγή.

Κατά την διαδικασία εκκίνησης των ΒΑΑ και ΟΧΕ, πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις ενημέρωσης σε όλη την ΠΔΕ (Πάτρα, Αγρίνιο, Πύργος, Μεσολόγγι) ενώ στη διαδικασία διαβούλευσης κλήθηκαν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς για την υποβολή προτάσεων. Με την

ολοκλήρωση της διαβούλευσης, οι Φορείς Στρατηγικής κλήθηκαν να υποβάλλουν στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 το ακριβές και αναλυτικό περιεχόμενο της Στρατηγικής ΟΧΕ (αναλυτικό προϋπολογισμό, Σχέδιο Δράσης, σκοπιμότητα, συμπληρωματικότητα με χρηματοδοτικά εργαλεία, συμμετοχή άλλων προγραμμάτων). Στις υπ. αριθ. πρωτ. 2720/05-07-2016 και 2721/05-07-2016 Προσκλήσεων της ΕΥΔ του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υποβολή των στρατηγικών σχεδίων ΒΑΑ και ΟΧΕ, προσδιορίστηκαν οι κάτωθι Αρχές για τον σχεδιασμό και την ευθύνη υλοποίησης των σχεδίων: ΒΑΑ-1) Αστική περιοχή Πάτρας, αρμόδια αρχή Δήμος Πατρέων, ΒΑΑ-2) Αστική περιοχή Αγρινίου, αρμόδια αρχή Δήμος Αγρινίου, ΟΧΕ-1) Περιοχή Κατάκολο – Πύργος – Αρχαία Ολυμπία, αρμόδια αρχή Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ΟΧΕ-2) Περιοχή Μεσολόγγι – Αιτωλικό αρμόδια αρχή Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Στο πλαίσιο των ανωτέρω προσκλήσεων η δαπάνη του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 για την υλοποίηση πράξεων που εντάσσονται σε Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ εξειδικεύθηκε ως εξής: ΕΤΠΑ: 49.800.000,00 για ΟΧΕ και 58.500.000,00 για ΒΑΑ, ΕΚΤ: 1.400.000,00 για ΟΧΕ και 1.400.000,00 για ΒΑΑ.

Οι Στρατηγικές που υποβλήθηκαν από τους αρμόδιους φορείς (καταληκτική ημερομηνία υποβολής ήταν η 30^η Σεπτεμβρίου 2016) και εγκρίθηκαν μόλις πρόσφατα (21 Δεκεμβρίου 2016 για τις ΟΧΕ και 27 Ιανουαρίου 2017 για τις ΒΑΑ) από την αρμόδια Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020, θα εξεταστούν στις παραγράφους του Κεφαλαίου 5 της παρούσας που ακολουθεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΑ ΧΩΡΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

5.1. Εισαγωγή

Για την εφαρμογή της ολοκληρωμένης χωρικής προσέγγισης στο σύστημα αναπτυξιακού προγραμματισμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας πραγματοποιήθηκαν εντατικές και συστηματικές προσπάθειες αποκωδικοποίησης των απαιτήσεων και προσδιορισμού ενός οδικού χάρτη για τα επιμέρους βήματα. Σε αυτή την διαδικασία συμμετείχαν τόσο οι στρατηγικοί φορείς όσο και οι εμπλεκόμενοι τοπικοί φορείς που είτε θα αποτελέσουν φορείς υλοποίησης των έργων είτε εκφράζουν τοπικές ανάγκες και χαρακτηριστικά που πρέπει να ληφθούν υπόψη στις Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ.

Η ΠΔΕ λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω πλαίσιο και με την εμπειρία διαχείρισης μεγάλων αναπτυξιακών προγραμμάτων, στις μελέτες της έγκαιρα προσδιόρισε τις περιοχές εφαρμογής ΒΑΑ και ΟΧΕ με βάση τα γενικά κριτήρια εφαρμογής που ισχύουν για όλη την Ελλάδα (υπ. αρ. 81168/ ΕΥΣΣΑ 1796/ 30-07-2015 Εγκύκλιο) αλλά και τα συμπεράσματα του Γενικού ΠΧΣΑΑ, της αναθεώρησης του ΠΠΧΣΑΑ και λοιπών στρατηγικών κειμένων όπως το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της ΠΔΕ 2014 -2019, το Ειδικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό, τη Μελέτη για την Φτώχεια και τον προσανατολισμό των δράσεων ΕΚΤ, το Εθνικό και Περιφερειακό Σχέδιο για τους Ρομά, τη Στρατηγικής της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής – Ιονίου, κ.λπ.

Ακολούθησε εντατική τεχνική ενημέρωση των στρατηγικών φορέων για την εμπέδωση των διαδικασιών. Αφού οι στρατηγικοί φορείς αντιλήφθηκαν τον αυξημένο ρόλο τους στο σχήμα διαχείρισης των ΒΑΑ και ΟΧΕ, ξεκίνησε η διαδικασία διαμόρφωσης των τοπικών Σχεδίων Στρατηγικής. Κατά την διαδικασία εκκίνησης, πραγματοποιήθηκαν ημερίδες ενημέρωσης σε όλη την ΠΔΕ (Πάτρα, Αργίνιο, Πύργος, Μεσολόγγι) και συντάχθηκαν τα πρώτα Σχέδια Στρατηγικής (ΣΣ) από τις επιμέρους ομάδες έργου. Τα ΣΣ τέθηκαν σε ευρεία διαβούλευση ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί, αλλά και οι πολίτες να καταθέσουν τις προτάσεις τους. Η διαδικασία του συμμετοχικού σχεδιασμού και της από τα κάτω προσέγγισης ενισχύθηκε από την ευρεία δημοσιότητα που λάμβανε κάθε δράση ενημέρωσης από την πλευρά της ΠΔΕ.

Με την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, οι Φορείς Στρατηγικής κατέληξαν στα τελικά σχέδια τα οποία και υπέβαλαν στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζει το σύστημα διαχείρισης των συγχρηματοδοτούμενων έργων για την περίοδο 2014 – 2020. Σε αυτή τη διαδικασία, η ολοκληρωμένη προσέγγιση, η σκοπιμότητα, η ωριμότητα και η συνάφεια των προτεινόμενων ΣΣ με τους στόχους του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 αποτελούν τις βασικές κατηγορίες των κριτηρίων αξιολόγησης.

Η ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της προσέγγισης του σχεδιασμού για κάθε ΣΣ και περαιτέρω το περιεχόμενο, η συμπληρωματικότητα και η σύνδεση των παρεμβάσεων υπό το πρίσμα της ολοκληρωμένης προσέγγισης, έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον για τις περιοχές ΒΑΑ και ΟΧΕ. Ως αναμένεται, κάθε Στρατηγική φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά, δομή και επίπεδο ωριμότητας. Η συγκριτική αξιολόγηση των ΣΣ που προκύπτει από τις παραγράφους του Κεφαλαίου 5, οδηγεί σε ουσιαστικά συμπεράσματα για τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή των χωρικών εργαλείων αλλά και το σύστημα προγραμματισμού, όπως εφαρμόζεται από το ΕΣΠΑ και εκτελείται από τους τοπικούς φορείς είτε έχουν τον ρόλο του ενδιάμεσου φορέα είτε του φορέα υλοποίησης. Το επίπεδο ετοιμότητας και ωριμότητας κάθε φορά είναι ενδεικτικό της αντικειμενικής δυνατότητας του φορέα για τήρηση των απαιτούμενων διαδικασιών διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων ώστε να μην υπάρχουν καθυστερήσεις στη χρηματοδότηση. Ωστόσο, καταγράφονται και περιπτώσεις που λιγότερο ώριμες προτάσεις στη φάση της υποβολής, στη συνέχεια τέθηκαν σε προτεραιότητα και ολοκληρώθηκαν επιτυχώς εντός των ορίων χρόνου και προϋπολογισμού όπως προσδιορίστηκαν στην ένταξη τους στο ΕΠ.

Οι τελικές Στρατηγικές που υποβλήθηκαν από τους αρμόδιους φορείς εγκρίθηκαν ως προς τη φιλοσοφία, τα έργα και τον προϋπολογισμό τους μόλις πρόσφατα (21 Δεκεμβρίου 2016 για τις ΟΧΕ και 27 Ιανουαρίου 2017 για τις ΒΑΑ) από την αρμόδια Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020. Η τρέχουσα περίοδος είναι περίοδος προετοιμασίας για τους στρατηγικούς φορείς καθώς περί τις αρχές Απριλίου του 2017 αναμένεται η δημοσίευση των πρώτων προσκλήσεων για τη χρηματοδότηση των προτεινόμενων έργων.

5.2. Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Οι πόλεις είναι χωρικές συγκεντρώσεις ανθρώπινης και οικονομικής δραστηριότητας και επικοινωνίας. Αποτελούν, κατά κοινή διαπίστωση, τις μηχανές της ευρωπαϊκής οικονομίας

παρέχοντας θέσεις εργασίας και υπηρεσίες και λειτουργούν ως καταλύτες δημιουργικότητας και καινοτομίας σε όλη την ΕΕ. Το 2013 στην ΕΕ καταγράφονται 271 αστικές περιφέρειες (metro regions)²⁶ οι οποίες συγκεντρώνουν το 59% του πληθυσμού, το 62% της απασχόλησης και το 68% του ΑΕΠ της ΕΕ²⁷. Ωστόσο, είναι επίσης και οι χώροι όπου έντονες κοινωνικές αντιθέσεις και διαχρονικά προβλήματα όπως η ανεργία, η φτώχεια, η περιθωριοποίηση καθώς και οι περιβαλλοντικές πιέσεις, εμφανίζουν υψηλές συγκεντρώσεις. Οι ασκούμενες πολιτικές στις αστικές περιοχές έχουν συνεπώς ευρύτερη σημασία για την ΕΕ συνολικά. Καθίσταται όλο και πιο σαφές ότι οι ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιφέρειες – οικονομικές, περιβαλλοντικές, κλιματικές, κοινωνικές και δημογραφικές – συνυφαίνονται, και η επιτυχία στο πλαίσιο της αστικής ανάπτυξης επιτυγχάνεται μόνο μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Για τον λόγο αυτό σε επίπεδο ΕΕ, σχεδιάζονται και εφαρμόζονται πολιτικές αποκλειστικά για τον αστικό χώρο. Οι στόχοι για την τρέχουσα περίοδο, μεταξύ άλλων περιγράφονται:

- στην Αστική Ατζέντα της ΕΕ (Urban Agenda for the EU)²⁸ που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων στις 24 Ιουνίου 2016,
- στην Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών.

Ολοκληρωμένες αστικές στρατηγικές στο πλαίσιο του άρθρου 7 του ΕΤΠΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του ΕΤΠΑ, οι ολοκληρωμένες αστικές στρατηγικές πρέπει να απαρτίζονται από αλληλένδετες δράσεις που επιδιώκουν την επίτευξη μακροχρόνιας βελτίωσης των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, κοινωνικών και δημογραφικών συνθηκών μιας αστικής περιοχής. Μολονότι οι πράξεις που υποστηρίζονται από τα ΕΔΕΤ δεν χρειάζεται να καλύπτουν όλα αυτά τα στοιχεία, η ευρύτερη στρατηγική πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις προαναφερόμενες πτυχές.

Όσον αφορά την έννοια των «αλληλοσυσχετιζόμενων» ή «αλληλένδετων» δράσεων, σημαίνει ότι οι δράσεις δεν πρέπει να προτείνονται και να χρηματοδοτούνται εντελώς ανεξάρτητα η μία από την άλλη, αλλά ότι θα πρέπει να αναπτύσσονται στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ολοκληρωμένης στρατηγικής με σαφή στόχο τη δημιουργία μιας συνεκτικής και ολοκληρωμένης απάντησης στα προβλήματα της αντίστοιχης αστικής περιοχής (υποβαθμισμένη συνοικία, περιοχή πόλης, ολόκληρη πόλη, μητροπολιτική περιοχή, κ.λπ.).

---

²⁶ Nuts – 3 περιοχές ή ομάδες Nuts – 3 περιοχών που συγκεντρώνουν > 250.000 κατοίκους

²⁷ EC (2016) *The State of European Cities 2016, Cities leading the way to a better future*

²⁸ <http://urbanagendaforthe.eu/>

Μολονότι ενθαρρύνονται έντονα οι ολοκληρωμένες δράσεις, δεν είναι απαραίητο μια μεμονωμένη δράση να είναι ολοκληρωμένη.

5.2.1. Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξης της Πάτρας

5.2.1.1. Γενικά στοιχεία για την Πάτρα

Το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας είναι το τρίτο μεγαλύτερο στην Ελλάδα με 168.034 κατοίκους σύμφωνα με την γενική απογραφή του πληθυσμού για το 2011 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011). Ο Δήμος Πατρέων συνολικά έχει έκταση 333,14 τ. χλμ. και πληθυσμό 213.984 κατοίκους.

Η Πάτρα είναι πρωτεύουσα Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και τρίτο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας. Η κεντροβαρής θέση των Πατρών στο οικιστικό δίκτυο, ενισχύει τον παραγωγικό, διοικητικό και κοινωνικό της ρόλο. Είναι το μεγαλύτερο οικονομικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας, κέντρο επιχειρηματικότητας, υπηρεσιών και εξυπηρετήσεων για ολόκληρο το δυτικό άξονα και τα νησιά του Ιονίου, λιμάνι διεθνούς σημασίας και κομβικό σημείο για το εμπόριο και την επικοινωνία με την Ιταλία, την ΕΕ και τρίτες χώρες. Ο «μητροπολιτικός» ρόλος της Πάτρας, αναπτύσσει ισχυρές σχέσεις και αλληλεξαρτήσεις σε διαπεριφερειακό και διανομαρχιακό επίπεδο στους τομείς των μεταφορών, του εμπορίου, του τουρισμού, του πολιτισμού, της έρευνας και τεχνολογίας, της υγείας και όλων των υπηρεσιών.

Περαιτέρω, έχει χαρακτηριστεί ως Περιφερειακός Πόλος Καινοτομίας (ΠΠΚ) διαθέτοντας πολύ σημαντικές υποδομές και επιδόσεις στην έρευνα και τεχνολογία. Συγκεκριμένα, διαθέτει δύο διεθνώς αναγνωρισμένα Πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Πατρών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο) και ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και συνδεδεμένα με αυτά Τεχνολογικό Πάρκο, ερευνητικά ινστιτούτα, θερμοκοιτίδες, κ.λπ. Η ακτίνα «επιρροής» και «έλξης» των Πατρών για όλες τις αστικές λειτουργίες (είτε πρόκειται για εγκατάσταση – ανάπτυξη υπηρεσιών και επιχειρήσεων, είτε πρόκειται για οικιστικές χρήσεις, είτε για νέες θέσεις απασχόλησης, κ.ο.κ) ολοένα μεγαθύνεται και αυτό, μεταξύ άλλων, μαρτυρά τη συνεχή ενίσχυση της δυναμικής της πόλης. Η Πάτρα, μία πόλη από τη φύση της ανοιχτή, μπορεί να αναβαθμίσει τη θέση της σαν σύγχρονος πόλος ανάπτυξης. Κρίσιμα ζητήματα για την Πάτρα αποτελούν οι μετασχηματισμοί της παραγωγικής βάσης, η συρρίκνωση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων με παράλληλη ανάπτυξη σύγχρονων μορφών οικονομίας με άξονα την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα στον κλάδο της

υψηλής τεχνολογίας καθώς αλλαγές στο μέγεθος και το πλήθος των παραγωγικών μονάδων.

Στα πλαίσια της αστικής της γεωγραφίας η Πάτρα διαιρείται στην Άνω και Κάτω πόλη. Αυτό είναι αποτέλεσμα μιας αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο φυσικό ανάγλυφο και το δομημένο- ανθρωπογενές περιβάλλον της πόλης. Η Κάτω πόλη, η οποία περιλαμβάνει το ιστορικό κέντρο της Πάτρας τον αστικό δηλαδή πυρήνα του 19ου αιώνα και το λιμάνι, βρίσκεται δίπλα στη θάλασσα και απλώνεται μεταξύ των εκβολών των ποταμών Γλαύκου και Χαράδρου και είναι χτισμένη πάνω σε ένα αρχικά ποταμογενές και ελώδες έδαφος, ενώ η Άνω πόλη καλύπτει την περιοχή των παλαιότερων οικισμών, γύρω από το φρούριο, πάνω στις δυτικότερες υπώρειες του Παναχαϊκού όρους (1.928 μέτρα) πριν τον Πατραϊκό Κόλπο.

Μεγάλης σημασίας για τη βιοποικιλότητα της περιοχής και για τη διαφύλαξη του μικροκλίματος της, έχει το έλος της Αγυιάς, ένα μικρό και παράκτιο υδατικό οικοσύστημα, μόλις 30 εκταρίων που βρίσκεται βόρεια του κέντρου της πόλης. Κύρια χαρακτηριστικά του υγροτόπου είναι η προφανής σπανιότητα της διάσωσης του στην καρδιά ενός πυκνοκατοικημένου αστικού κέντρου, με ένα σχετικά ξηρό κλίμα και το θεωρούμενο ως υψηλό επίπεδο της βιοποικιλότητας με πάνω από 90 είδη πτηνών να έχουν παρατηρηθεί στην περιοχή ως τις αρχές της δεκαετίας του 1990, σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας.

5.2.1.2. Στρατηγική παρέμβασης

Το Σχέδιο ΟΧΕ για τη ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων αποτυπώνει τα ειδικά χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του Δήμου, εντοπίζει το τοπικό αναπτυξιακό δυναμικό των περιοχών εφαρμογής του και θα αποτελέσει εργαλείο για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών σε τέσσερις (4) χωρικές ενότητες. Στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής ζωής των δημοτών καθώς και η αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Παρουσιάστηκε στους φορείς της πόλης σε ημερίδα διαβούλευσης την 20η Απριλίου 2016 και η τελική του έκδοση που υποβλήθηκε στην ΕΥΔ ΠΔΕ στο πλαίσιο της υπ. αριθ. πρωτ. 2720/05-07-2016 Πρόσκλησης. Η τελική του έκδοση προέκυψε αφού η δημοτική αρχή έλαβε υπόψη τα σχόλια – προτάσεις φορέων που υποβλήθηκαν κατά τη φάση της ανοιχτής διαβούλευσης²⁹.. Εγκρίθηκε επίσης από το Δημοτικό Συμβούλιο.

²⁹ Η διαβούλευση διήρκησε έως τις 31 Μαΐου 2016.

Το Σχέδιο Στρατηγικής για την ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων είναι ένα φιλόδοξο Σχέδιο με συνολικό προϋπολογισμό €98.620.000 και περιλαμβάνει έργα και δράσεις τα οποία επιδιώκεται να ενταχθούν στο νέο ΕΣΠΑ 2014 – 2020 (Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα), στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και στα Διακρατικά Ευρωπαϊκά Προγράμματα.

Το όραμα του Δήμου Πατρέων³⁰ συνοπτικά διαμορφώνεται ως εξής:

«Πόλη που αγωνίζεται και καταπολεμά την ανεργία, την φτώχεια, την έλλειψη σύγχρονων υποδομών ιδιαίτερα σε υποβαθμισμένες συνοικίες της,

Πόλη που αποκαθιστά την ιστορική της φυσιογνωμία και ταυτότητα, την επαφή της με την θάλασσα,

Πόλη που επιδιώκει την αξιοποίηση του τεχνικού, επιστημονικού και όλου του ανθρώπινου δυναμικού της»

- Οι κατευθυντήριες αρχές του Δήμου Πατρέων για την επίτευξη του οράματός του όπως διατυπώθηκε στην προηγούμενη παράγραφο είναι οι ακόλουθες:
- Η δημιουργία νέων έργων και δομών που εξυπηρετούν τις ανάγκες των λαϊκών στρωμάτων και αναβαθμίζουν την κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης.
- Η ανάδειξη του κοινωνικού – πολιτιστικού ρόλου του Δήμου.
- Η βιώσιμη ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος και η διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης.
- Η προώθηση δράσεων «έξυπνης πόλης» για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των δημοτών.
- Η βελτίωση της ποιότητας της τοπικής διοίκησης, η αξιοποίηση των ΤΠΕ και η ενεργή συμμετοχή του δημότη σε οργανωμένες διαδικασίες διεκδίκησης.

Ο Δήμος στοχεύει στην κατεύθυνση της υλοποίησης ολοκληρωμένων έργων και δράσεων σε κατάλληλες περιοχές, έτσι ώστε, συναθροίζοντας τα αποτελέσματα, αυτά να επηρεάζουν θετικά την κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης.

Σύμφωνα με τις στρατηγικές προτεραιότητες του Δήμου, πρώτης προτεραιότητας θεωρούνται έργα για τις στοιχειώδεις υποδομές, όπως νερό, αποχέτευση, περιβάλλον, υγεία,

---

³⁰ Δήμος Πατρέων, 2016

πολιτισμός, αθλητισμός, αντισεισμική – αντιπλημμυρική – αντιπυρική προστασία. Ειδικότερα, η κατασκευή ελλειπόντων αποχευτικών έργων σε εκτεταμένες πυκνοδομημένες παραθαλάσσιες περιοχές, θα αλλάξει ριζικά την ακτογραμμή, από την Παραλία μέχρι τα Μποζαϊτικά, η οποία παραμένει σχεδόν κατεστραμμένη επί 50 χρόνια από ρυπογόνες βιομηχανίες (σήμερα κλειστές), αλλά και από την διοχέτευση, χωρίς επεξεργασία, των αστικών λυμάτων. Η καθαρότητα και μόνο της θάλασσας θα αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων των εκεί ζωνών.

Ο δεύτερος άξονας αφορά ένα εκτεταμένο σχέδιο παρεμβάσεων στην κατεύθυνση ανάκαμψης και ανάταξης του αστικού περιβάλλοντος στο Ιστορικό Κέντρο. Αυτό επιτυγχάνεται με την προβολή καίριων στοιχείων της πόλης, με βελτίωση της λειτουργικότητας της σε όλα σχεδόν τα επίπεδα, όπως π.χ. το κυκλοφοριακό, με βήματα αποκατάστασης της βαθιά πληγωμένης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας της, μέσω ανάδειξης των αρχαιολογικών της χώρων (Ωδείο, Στάδιο, Υδραγωγείο, Φρούριο) ως ενιαίο σύνολο, αλλά και των νεότερων μνημείων και κτισμάτων της.

Ο τρίτος άξονας του σχεδίου ΒΑΑ της Πάτρας είναι έργα που θα συμβάλλουν στην ουσιαστική σύνδεση του αστικού ιστού με την παραλιακή ζώνη. Η ύπαρξη της σιδηροδρομικής γραμμής, η μόλυνση και η μέχρι πρότινος ύπαρξη ενός άθλιου χώρου μπαζών στην Ακτή Δυμαίων, τα κάγκελα και η μέχρι σήμερα χρήση του Παλιού Λιμανιού, συνέβαλαν στο να αποκοπεί η Πάτρα από τον νευραλγικό αυτό χώρο για την ανάπτυξη της. Είναι πια ώριμη η αξιοποίηση, προς όφελος του Πατραϊκού Λαού όλης της περιοχής, με την ανάδειξη του εκκλησιαστικού συμπλέγματος του Αγίου Ανδρέα, τη δημιουργία του Νότιου Πάρκου στην Ακτή Δυμαίων, με αναβαθμισμένους, ελεύθερους και κοινόχρηστους τους χερσαίους χώρους στο Παλιό Λιμάνι, με την κατασκευή της προβλεπόμενης οδού Καραμανλή που θα απαλλάξει από την κυκλοφορία την οδό Ηρώων Πολυτεχνείου. Οι παραπάνω παρεμβάσεις σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των περιοχών του Έλους της Αγυιάς και της Πλαζ θα βελτιώσουν ριζικά τη φυσιογνωμία και τον παραλιακό χαρακτήρα της πόλης.

Τέταρτος άξονας είναι η δημιουργία έργων πρόσβασης και αξιοποίησης των σημαντικών Αρχαιολογικών χώρων και των δυνατοτήτων περιήγησής τους. Το σύνολο που αποτελείται από τον μοναδικής σημασίας Μυκηναϊκό Οικισμό και νεκροταφείο της Βούντενης, τη σπάνια Ρωμαϊκή Γέφυρα και το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο, μαζί με τα μνημεία στο Κέντρο της Πόλης μπορούν να τοποθετήσουν την Πάτρα, σε πολύ ισχυρή θέση, στο χάρτη των προορισμών Αρχαιολογικού ενδιαφέροντος της χώρας μας, πέραν της γειτνιάσής της με τους Δελφούς και την Ολυμπία.

Ο πέμπτος άξονας είναι τα έργα αξιοποίησης του μεγάλου αποθέματος εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών κελυφών, έναντι του νέου Λιμένα, σε συνδυασμό και με στόχο την ριζική αναβάθμιση των γύρω από αυτά παλιών εργατικών γειτονιών, οι οποίες πρέπει να αποκτήσουν ικανούς ελεύθερους χώρους και διέξοδο στη θάλασσα. Στα έργα αυτά περιλαμβάνεται η ανάπλαση συνοικιών των Ζαρουχλείκων, η μεταφορά ρυπογόνων βιομηχανιών και η πολεοδομική ανασυγκρότηση της περιοχής.

Η συνέργεια των παραπάνω κατευθύνσεων υλοποιούμενη με δεκάδες επιμέρους έργα και δράσεις, είναι βέβαιο ότι θα συμβάλλει στη βελτίωση του οικιστικού περιβάλλοντος της Πάτρας, στη δημιουργία συνθηκών για νέες θέσεις εργασίας, για δημιουργία συνθηκών μόνιμης και νέας παραγωγικής δουλειάς και επιχειρηματικότητας στον τομέα των υπηρεσιών.

5.2.1.3. Στόχοι του σχεδιασμού

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι η ΟΧΕ ΒΑΑ υπόκειται στη λογική της παρέμβασης (intervention logic) των περιφερειακών και τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Μέσα από αυτά αντλεί πόρους και επομένως σχεδιάζει και υλοποιεί δράσεις εντός του συγκεκριμένου πλαισίου. Η προσέγγιση της ΟΧΕ στοχεύει στην ενίσχυση της αποδοτικότητας των Ταμείων με έμφαση στα αποτελέσματα και τη δημιουργία «λογικών συνδέσεων» ανάμεσα στις αναπτυξιακές ανάγκες, την επιλογή των στόχων και την επίτευξη των αποτελεσμάτων. Ειδικότερα, η ΟΧΕ, σύμφωνα με τον Δήμο Πατρέων διαμορφώνει μία σύνθετη «*Εσωτερική Λογική Παρέμβασης*», η οποία με τη σειρά της να διαμορφώνει ένα επίσης δυναμικό μη γραμμικό σύνθετο αλλά συγκεκριμένο «*μίγμα στρατηγικής*».

Οι βασικοί γενικοί στόχοι μέσω των οποίων θεμελιώνεται η Στρατηγική του Δήμου Πατρέων όπως διατυπώνεται στο τεύχος που τέθηκε σε διαβούλευση είναι οι εξής:

A. Ο Δήμος Πατρέων από τους βασικούς συντελεστές της κοινωνικής ανάπτυξης της πόλης και της ευρύτερης περιοχής

Ο Δήμος έχοντας επίγνωση των εν δυνάμει ισχυρών πλεονεκτημάτων της πόλης της Πάτρας αλλά και των αδυναμιών της, επιδιώκει να συμβάλλει στην προώθηση νέων ευκαιριών, ώστε να επιτύχει την ουσιαστική ανάδειξη της πόλης της Πάτρας ως ισχυρό πόλο κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Ο Δήμος, ως παράγοντας της συγκεκριμένης αναπτυξιακής προοπτικής, διεκδικεί αλλά και στηρίζει μια σειρά από έργα, δράσεις και θεσμικές ρυθμίσεις με αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Έργα βασικών υποδομών ύδρευσης – αποχέτευσης, περιβάλλοντος, αντισεισμικής – αντιπυρικής προστασίας, κοινωνικών υποδομών και πολιτισμού.
- Μεγάλα έργα υπερτοπικής σημασίας στο τομέα των μεταφορών, συγκοινωνιών και των τεχνικών υποδομών.
- Σημαντικά έργα ενεργειακού ενδιαφέροντος και επικοινωνιών.
- Αξιοποίηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και του παραλιακού μετώπου της πόλης.
- Αξιοποίηση θέσης και υποδομών (νέο λιμάνι, σιδηροδρομικό δίκτυο, Ολυμπία οδός, Ιόνια οδός).
- Αξιοποίηση των ορεινών και δασικών εκτάσεων για την προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού και αναψυχής.
- Διεκδίκηση έργων και δράσεων που αναδεικνύουν την ιδιαίτερη ταυτότητα της πόλης και της σημασίας της ως σημαντικού ελληνικού αστικού κέντρου.
- Διεκδίκηση έργων και δράσεων που αναβαθμίζουν τις συνθήκες ζωής Πατραϊκού λαού, αναδεικνύουν και προβάλλουν την ταυτότητα της πόλης ως ελκυστικό προορισμό για επισκέπτες, και έδρα για οργανισμούς και επιχειρήσεις.
- Στήριξη ευκαιριών και δραστηριοτήτων και διαμόρφωση ελαστικού περιβάλλοντος ανάπτυξης.
- Στήριξη δράσεων με στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής – πολιτιστικής ανάπτυξης.

B. Ο Δήμος Πατρέων ως Φορέας Διαμόρφωσης του Αστικού Χώρου, του Περιβάλλοντος και της Εικόνας της Πόλης

- Το Σχέδιο του Δήμου για την βελτίωση της ποιότητας ζωής και της συνολικής εικόνας της πόλης εκφράζεται σε ιεραρχημένες επιλογές στους παρακάτω τομείς:
- Ορθολογική πολεοδομική ανάπτυξη με βάση το εγκεκριμένο Σχέδιο Πόλης και τις πολεοδομικές, κυκλοφοριακές και πληθυσμιακές ανάγκες των περιοχών της πόλης.
- Δημιουργία Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας.
- Αύξηση των ζωτικών χώρων πρασίνου και χώρων αναψυχής και παιδότοπων.

- Αναπλάσεις που αναδεικνύουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της πόλης.
- Συνολική βελτίωση της αισθητικής εικόνας της πόλης και ανάδειξη σημείων ιστορικού, πολιτιστικού, τουριστικού και θρησκευτικού ενδιαφέροντος.
- Ποιοτική αναβάθμιση των διαθέσιμων ελεύθερων χώρων και ενίσχυση του αστικού πρασίνου.
- Βελτίωση των υπηρεσιών καθαριότητας και εφαρμογή του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων.
- Ενίσχυση των μέτρων κυκλοφοριακής αποσυμφόρησης και αποφυγής στάθμευσης στο κέντρο της πόλης.
- Προστασία και ανάδειξη του ιδιαίτερου κάλλους περιαστικού φυσικού περιβάλλοντος και φυσικών πόρων.
- Διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης και στάσης που μεταφράζεται σε οικολογικά ευαίσθητες συμπεριφορές και συνήθειες.
- Ενίσχυση της προστασίας και ασφάλειας των δημοτών από φυσικές καταστροφές.
- Ενίσχυση πυρασφάλειας και δημιουργία αντιτυρικών ζωνών.
- Ολοκλήρωση σχεδίων πόλης για τις Καποδιστριακές Δημοτικές Ενότητες.
- Ολοκλήρωση και επέκταση του αποχετευτικού δικτύου του Δήμου.
- Υλοποίηση υφιστάμενων μελετών κατασκευής συλλεκτήριων ομβρίων.
- Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας του Δήμου.
- Μετατροπή των κτιριακών και υπαίθριων υποδομών του Δήμου σε υποδομές μηδενικής κατανάλωσης ενέργειας και αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Γ. Η Παιδεία, ο Πολιτισμός, ο Αθλητισμός και ο Τουρισμός ως Προτεραιότητες του Δήμου Πατρέων

- Η προσπάθεια κοινωνικής ανάπτυξης μέσω της στήριξης των υποδομών εκπαίδευσης, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του τουρισμού αναδεικνύει τις συγκεκριμένες δραστηριότητες ως ιδιαιτέρως σημαντικές στην διαμόρφωση μιας διαφορετικής

ταυτότητας της πόλης, γεγονός που μεταφράζεται σε στήριξη έργων, πρωτοβουλιών και δράσεων στις παρακάτω κατευθύνσεις:

- Παραγωγή υψηλής καλλιτεχνικής και αισθητικής αξίας έργου, η προβολή των αξιών του Πατραϊκού λαού αλλά και η μεταρρύθμιση στοιχείων του Καρναβαλιού.
- Ανάπτυξη – βελτίωση της διαχείρισης της πολιτιστικής υποδομής και στήριξη των δημιουργικών και καλλιτεχνικών ομάδων της πόλης.
- Αξιοποίηση του Παμπελοποννησιακού Σταδίου και των υπόλοιπων μεγάλων αθλητικών – και όχι μόνο – εγκαταστάσεων της πόλης εις όφελος του μαζικού αθλητισμού.
- Ενίσχυση των προγραμμάτων μαζικής άθλησης του Δήμου με στόχο την αύξηση του χαμηλού ποσοστού ασκουμένων όλων των ηλικιών.
- Στήριξη δράσεων ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (θρησκευτικός, πολιτιστικός, αθλητικός, ορεινός κ.λπ.).
- Προώθηση δράσεων και τοπικών συνεργασιών για την ανάπτυξη νέων τομέων τουρισμού.

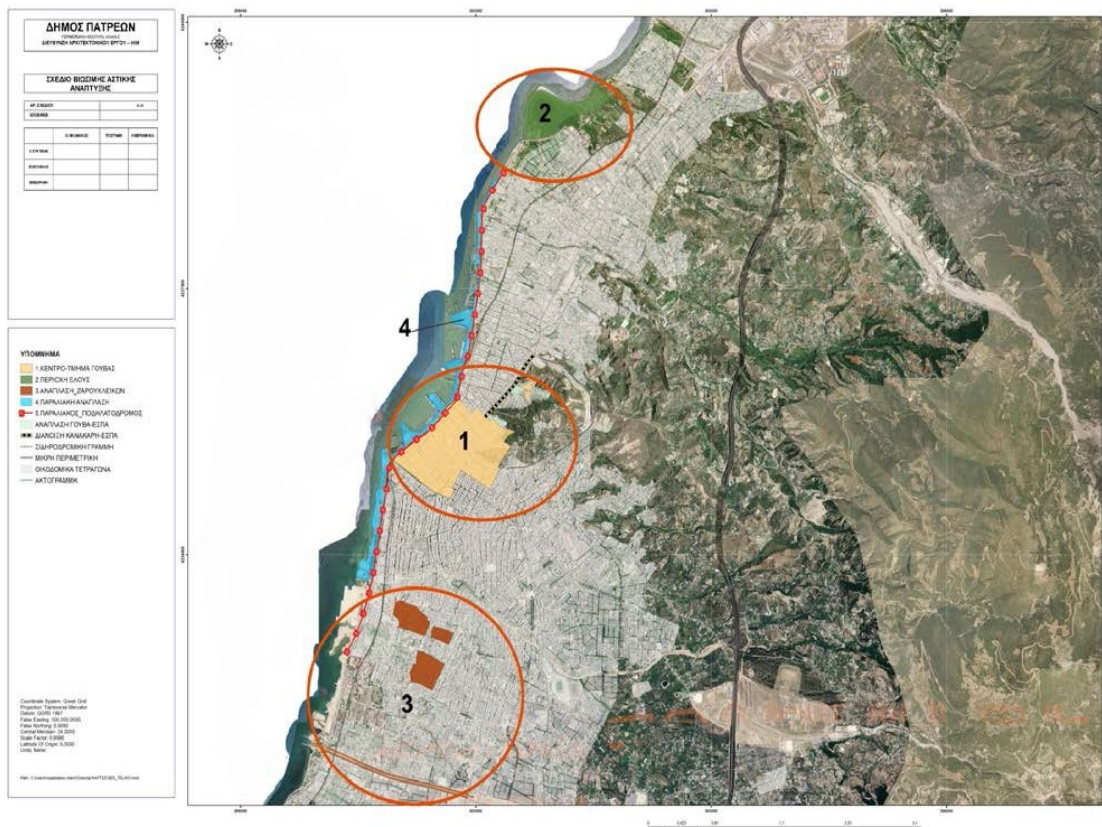
5.2.1.4. Προσδιορισμός χωρικών ενότητων Δήμου Πατρέων

Οι χωρικές ενότητες για τις προτεινόμενες δράσεις προσδιορίζονται με αντίστοιχες τέσσερις (4) κύριες ζώνες που επιλέχθηκαν με βάση τον στρατηγικό στόχο του Δήμου αλλά και τις κατευθύνσεις της Αναθεώρησης του ΓΠΣ ως περιοχές που χρήζουν άμεσης παρέμβασης και συνδέονται με οριζόντιες δράσεις. Συγκεκριμένα: (i) Ποδηλατόδρομος κατά μήκος της παραλιακής ζώνης, Ηλεκτρικό λεωφορείο με διαδρομή για την σύνδεση των ζωνών, (ii) Δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας μέσω των παρεμβάσεων στις ζώνες, (iii) Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών, (iv) Κοινωνικές Δράσεις.

Όπως διαπιστώθηκε στα κεφάλαια που προηγήθηκαν, τα επενδυτικά εργαλεία περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης αλληλοεπιδρούν με τη διαδικασία, τις αρχές και τους στόχους του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού σε όλα τα επίπεδα αναφοράς (δίκτυα, κοινωνικές υποδομές, επιχειρηματικότητα, οικιστική δραστηριότητα, επενδύσεις, κ.λπ.). Στο πλαίσιο η ΟΧΕ του Δήμου Πατρέων αναφέρεται στις παρακάτω περιοχές αλλά και στη μεταξύ τους σύνδεση.

Χάρτης 5.1.

Ζώνες εφαρμογής ΟΧΕ ΒΑΑ Δήμου Πατρέων

Πηγή: Δήμος Πατρέων, 2016

Ζώνη 1: Αποτελεί τμήμα του ιστορικού Κέντρου της πόλης των Πατρέων, το οποίο έχει θεσμοθετηθεί με το ΦΕΚ 499/Δ/ 16-5-1996. Σε αυτήν την ζώνη προβάλλονται, πλέον της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας της πόλης και άλλα λοιπά χαρακτηριστικά της όπως η δυναμική εμπορική παρουσία του παρελθόντος, η πολυεθνικότητα του χώρου – αφού η Πάτρα στο παρελθόν αποτελούσε σταυροδρόμι ανθρώπων διαφόρων εθνικοτήτων και πολιτικών τάσεων του ευρύτερου Ευρωπαϊκού χώρου – και η συνύπαρξη της νεότερης πόλης με μεμονωμένα μνημεία και μνημειακούς χώρους που καθιστούν την εικόνα της ιστορικότητας Πάτρας παρούσα ανά τους αιώνες. Η Ζώνη 1 εφάπτεται με την περιοχή του Βλατερού, στο οποίο εκτελέστηκαν έργα ανάπλασης στα πλαίσια του προηγούμενου χρηματοδοτικού προγράμματος ΕΣΠΑ και μέσω της οδού Κανακάρη (έργο ομοίως χρηματοδοτούμενο από το ΕΣΠΑ) συνδέεται με την περιοχή της «Γούβας» που επίσης συμπεριλαμβάνεται στο ανωτέρω έργο «Ανάπλαση Κοινοχρήστων χώρων περιοχών Βλατερού - Δασυλλίου- Καβουκάκι - Γούβα». Για την Ζώνη 1 προβλέπονται έργα για την ολοκληρωμένη αστική ανάπλαση της, που αφορούν στην βιοκλιματική αναβάθμιση της περιοχής, την ανάδειξη και προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, στη βελτίωση της μετακίνησης και της εικόνας της πόλης, στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, στην

οικονομική ανάπτυξη και βιωσιμότητα αλλά και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Βασικός στόχος είναι να έλθει ο κάτοικος της πόλης και ο επισκέπτης της σε επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά και να δημιουργήσει μια όσο το δυνατόν πληρέστερη γνώση της πόλης. Παράλληλα, να λειτουργήσει σαν πόλος έλξης, με παράγωγο αποτέλεσμα την αύξηση της πρωτογενούς ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες και την ενίσχυση του δικτύου των εμπορικών λειτουργιών του κέντρου της πόλης, ώστε οι διελεύσεις μέσα από τη Ζώνη 1 να προκύπτουν ως συνέπεια της γενικότερης χρήσης και διακίνησης στο ευρύτερο κέντρο της πόλης για την κάλυψη και αυτών των καθημερινών αναγκών.

Ζώνη 2: Βρίσκεται στο ΒΔ τμήμα της πόλης και σε απόσταση 4 χλμ. από το κέντρο της. Εκτείνεται εκατέρωθεν της οδού Κανελλοπούλου, η οποία αποτελεί την βόρεια συνδετήρια οδό της ΝΕΟ Πατρών – Αθηνών με τον αστικό ιστό της πόλης αφού η «προέκτασής» της, η παράκτια δηλαδή οδός Ηρώων Πολυτεχνείου, οδηγεί στο Ιστορικό και Εμπορικό Κέντρο της πόλης. Χαρακτηριστικά σημεία ενδιαφέροντος στην ζώνη αυτή είναι το Έλος της Αγυιάς, οι εγκαταστάσεις του κάμπινγκ του ΕΟΤ στην Αγυιά, το παραλιακό μέτωπο της πόλης, κ.λπ.

Ζώνη 3: Η ζώνη αυτή βρίσκεται στο ΝΔ άκρο της παράκτιας ζώνης και νότια και σε επαφή με την αμέσως περιβάλλουσα το Κέντρο Πόλης περιοχή. Κατέχει σημαντική και στρατηγική θέση στο αστικό συγκρότημα της Πάτρας αφού αναπτύσσεται στο μέτωπο του Νέου Λιμένα. Στην περιοχή, που είναι φορτισμένη με μνήμες από την πρώτη βιομηχανική ανάπτυξη της πόλης, προβάλλεται εμφανώς ο διαφορετικός χαρακτήρας με τον οποίο αναπτύχθηκε η νοτιοδυτική Πάτρα σε σχέση την βορειοανατολική, αφού η ύπαρξη παλαιότερα των βιομηχανικών εγκαταστάσεων οδήγησε στην εγκατάσταση στα ανάντι αυτών των μονάδων χρήσεων κατοικίας για χαμηλά εισοδηματικά στρώματα. Με πρόσωπο επί της οδού Ακτής Δυμαίων υπάρχουν μεγάλες ιδιοκτησίες και σημαντικά κτιριακά κελύφη, ανενεργών μεν των περισσότερων σήμερα, αλλά παλαιότερα σημαντικών για την Ελληνική οικονομία βιομηχανικών εγκαταστάσεων και ικανοποιητικός αριθμός κτιρίων ιστορικής μνήμης, που είτε έχουν κηρυχθεί διατηρητέα είτε είναι υπό κήρυξη (Εργοστάσιο Λαδόπουλου, Πειραική – Πατραϊκή , ΒΕΣΟ, οινοπνευματεία Σπηλιόπουλου κλπ.).

Ζώνη 4: Αφορά στο Θαλάσσιο Μέτωπο (ΘΜ) της πόλης της Πάτρας που έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της οικιστικής δομής της. Η πόλη αναπτύχθηκε σε επιμήκη διάταξη κατά κύριο λόγο στον άξονα βορά – νότου, παράλληλα προς το θαλάσσιο μέτωπο. Κύριο χαρακτηριστικό του ΘΜ είναι το λιμάνι το οποίο μαζί με τη λοφώδη έξαρση της αρχαίας ακρόπολης (το μετέπειτα ενετικό κάστρο) αποτελούν τα πρωταρχικά δομικά στοιχεία του οικιστικού ιστού της πόλης, από την αρχαία εποχή μέχρι και σήμερα. Η

σημαντικότητα του λιμανιού αναδεικνύεται από τον ρόλο που προσδιορίζει για την Πάτρα ως «δυτικής πόλης» της χώρας προς την Δυτική Ευρώπη και τις χώρες της Μεσογείου. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται και οι ναοί του Αγ. Ανδρέου, διεθνής πόλος έλξης πιστών. Επίσης, σε τμήμα του μετώπου αυτού αναπτύχθηκε η βιομηχανική ζώνη της Πάτρας η οποία και της προσέδωσε τα χαρακτηριστικά της σημαντικής βιομηχανικής πόλης στον ελλαδικό χώρο κατά τον 20ο αιώνα. Η εκτεταμένη παραλιακή ζώνη της Πάτρας σε συνδυασμό με το ιστορικό κέντρο προσδιορίζουν μονοσήμαντα τη φυσιογνωμία της πόλης αλλά και τα σημεία αναφοράς της. Το θαλάσσιο μέτωπο αποτελεί για τη σημερινή πόλη βασικό στοιχείο προσδιορισμού της «προσωπικότητας». Αξίζει να σημειωθεί ότι στους Στρατηγικούς Στόχους της μελέτης «Αναθεώρησης του γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της Πάτρας» και υπό το πρίσμα της αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος, έχει καταγραφεί η ανάγκη αποκατάστασης της σχέσης της πόλης με τη θάλασσα, αναμόρφωσης - αναβάθμισης του ΘΜ καθώς και η εξυγίανση – ανάδειξη των παρόχθιων εκτάσεων.

5.2.1.5. Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που τέθηκε σε Διαβούλευση

Στην «Μελέτη για την εφαρμογή ΟΧΕ για βιώσιμη αστική ανάπτυξη για το ΕΠ ΔΕ 2014-2020» που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης της ΠΔΕ (2015), η ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων δομείται σε 5 Στρατηγικούς Στόχους (ΣΣ) που συνδέονται άμεσα με τους ειδικούς στόχους του ΕΠ ΔΕ, 4 Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) οι οποίοι επί της ουσίας εξειδικεύουν το περιεχόμενο της ΟΧΕ ΒΑΑ και συνδέονται με συγκεκριμένους θεματικούς στόχους ΘΣ του ΕΠ ΔΕ και 13 Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) που βρίσκονται σε αντιστοίχιση με τις Επενδυτικές Προτεραιότητες του ΕΠ ΔΕ.

Αναλυτικά:

Πίνακας 5.1.

Στρατηγικοί Στόχοι, Άξονες Προτεραιότητας και Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που τέθηκε σε διαβούλευση

Στρατηγικοί Στόχοι της ΟΧΕ για ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων	
ΣΣ1	Βελτίωση της ελκυστικότητας της πόλης της Πάτρας ως ισχυρό πόλο της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξής της
ΣΣ2	Προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και αναζωογόνηση του αστικού και κοινωνικού ιστού της πόλης της Πάτρας
ΣΣ3	Βελτίωση της ποιότητας ζωής, της προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων
ΣΣ4	Καταπολέμηση της ανεργίας και της φτώχειας
ΣΣ5	Ανάδειξη και βελτίωση του πλαισίου κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης

Άξονες Προτεραιότητας της ΟΧΕ για ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων	
ΑΠ1	Ανάταξη και ανάδειξη του αστικού περιβάλλοντος στο ιστορικό κέντρο της Πάτρας
ΑΠ2	Αξιοποίηση της περιοχής του Έλους της Αγυιάς και της Πλαζ για τη βελτίωση της φυσιογνωμίας και του παραλιακού χαρακτήρα της πόλης
ΑΠ3	Ανασυγκρότηση της περιοχής έναντι του νέου Λιμένα και αναβάθμιση των εργατικών περιοχών
ΑΠ4	Ανάδειξη παραλιακού μετώπου της Πάτρας προς όφελος δημοτών και επισκεπτών

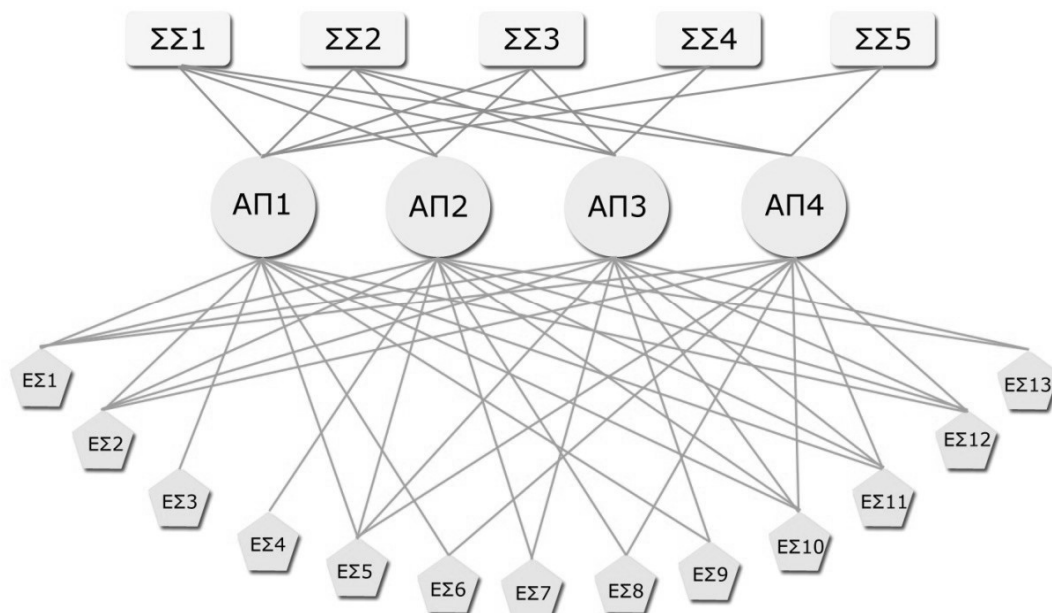
Πίνακας 5.1

Συνέχεια

Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ για ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων	
ΕΣ1	Ανάπτυξη και εφαρμογή λύσεων «έξυπνης» πόλης στις αστικές περιοχές
ΕΣ2	Βελτίωση μικροκλίματος αστικών περιοχών, αύξηση πράσινων ζωνών και χώρων αναψυχής
ΕΣ3	Αποκατάσταση φέρουσας ικανότητας – αντισεισμική θωράκιση κτιριακών υποδομών
ΕΣ4	Διάσωση ευπαθών οικοσυστημάτων
ΕΣ5	Προώθηση βιώσιμης κινητικότητας με τη διευκόλυνση και προστασία της κίνησης των πεζών και προώθηση ήπιων μορφών μετακίνησης
ΕΣ6	Βελτίωση ενεργειακού ισοζυγίου δημοτικών κτιρίων και υποδομών για τη μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
ΕΣ7	Ολοκλήρωση βασικών υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων
ΕΣ8	Ενίσχυση τοπικής οικονομίας
ΕΣ9	Προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
ΕΣ10	Αύξηση της επισκεψιμότητας και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού
ΕΣ11	Βελτίωση προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ σε υποδομές και υπηρεσίες
ΕΣ12	Ενίσχυση υποδομών Παιδείας και Αθλητισμού
ΕΣ13	Ορθολογικές παρεμβάσεις για την κάλυψη των πολεοδομικών και κυκλοφοριακών αναγκών της πόλης

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, Δεκέμβριος 2015

Ακολουθεί ενδεικτικό διάγραμμα συσχέτισης των Στρατηγικών Στόχων με τους Άξονες Προτεραιότητας και τους Ειδικούς Στόχους, στο οποίο περιγράφεται διαγραμματικά η φιλοσοφία της «λογικής παρέμβασης» της ΟΧΕ ΒΑΑ. Σε επίπεδο προτεινόμενων Δράσεων, η αντιστοίχιση με Άξονες και Στόχους αλλά και δυνητικές πηγές χρηματοδότησης πραγματοποιείται στην παράγραφο 5.2.1.7. που ακολουθεί.

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, Δεκέμβριος 2015

Κάθε ειδικός στόχος αναλύεται σε επιμέρους δράσεις που αφορούν στις διαφορετικές ζώνες παρεμβάσεων. Το Σχέδιο που προτάθηκε από τον Δήμο Πατρέων περιλαμβάνει 31 Δράσεις με εντοπισμό θέσης, σύντομη τεχνική περιγραφή, στοιχεία προϋπολογισμού και αντιστοίχιση με δυνητική πηγή χρηματοδότησης. Ακολουθεί το σχέδιο χρηματοδότησης που περιλαμβάνεται στην πρόταση του Δήμου Πατρέων, το οποίο εγκρίθηκε από την ΠΔΕ με μερικές τροποποιήσεις μόλις πρόσφατα στις 27 Ιανουαρίου 2017.

5.2.1.6. Ωριμότητα της Στρατηγικής

Η ανάπτυξη της Στρατηγικής αφορά όλο το φάσμα των αρμοδιοτήτων του Δήμου, ενώ η επιλογή των τεσσάρων (4) χωρικών ενοτήτων παρέμβασης υποδηλώνει μία προσπάθεια ισόρροπης ανάπτυξης με έργα στις διαφορετικές συνοικίες της πόλης. Ωστόσο, η Ζώνη 1 (κέντρο πόλης) σε σχέση με τις άλλες Ζώνες φέρει το μεγαλύτερο ειδικό βάρος τόσο ως προς το πλήθος των προτεινόμενων έργων όσο και ως προς το ύψος του προϋπολογισμού.

Ο μακρύς κατάλογος έργων που περιλαμβάνει το Σχέδιο της Στρατηγικής του Δήμου Πατρέων που τέθηκε σε διαβούλευση (31 Δράσεις προϋπολογισμού από € 300.000 έως €13.000.000) ενδεχομένως να «κοστίζει» σε όρους συνοχής ή αμιγούς ταυτότητας της πόλης, ωστόσο αναδεικνύει πλήθος ζητημάτων που εισέρχονται στη φάση της διεκδίκησης υπό μία ενιαία λογική σχεδιασμού. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, ωστόσο, παραμένει σε ένα πλαίσιο ελλιπούς τεκμηρίωσης κυρίως ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων.

Η αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης προκύπτει στιβαρή όταν παρατίθενται αναλυτικά οι επενδυτικές προτεραιότητες ή οι δράσεις τις οποίες προτίθεται να διεκδικήσει ο Δήμος όταν δημοσιευθούν οι σχετικές προσκλήσεις από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα³¹. Στο πλαίσιο της Μελέτης οι αναφορές εξαντλούνται στο επίπεδο του Επιχειρησιακού Προγράμματος με αναφορά στον Άξονα Προτεραιότητας, ενώ εξειδίκευση στις επενδυτικές προτεραιότητες πραγματοποιείται μόνο για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020.

Στοιχεία που τεκμηριώνουν την ωριμότητα των προτεινόμενων έργων (ανάλυση προϋπολογισμών, μελέτες, άδειες, περιβαλλοντικοί όροι, κ.λπ.) δεν παρατίθενται σε κανένα σημείο του «Σχεδίου ΟΧΕ για ΒΑΑ στο Δήμο Πατρέων» (Δήμος Πατρέων, 2016) που τέθηκε σε διαβούλευση και με την ενσωμάτωση των σχολίων των φορέων υποβλήθηκε στην ΕΥΔ της ΠΔΕ. Στις περιπτώσεις έργων που υπάρχει ένα καλό επίπεδο ωριμότητας, η επισήμανσή του ως συγκριτικό πλεονέκτημα θα μπορούσε να ενισχύσει επί της ουσίας την επιχειρηματολογία της ΟΧΕ ΒΑΑ. Περαιτέρω, μία περισσότερο αναλυτική σύνδεση των προτεινόμενων έργων με άλλα έργα συναφή ή συμπληρωματικά που υλοποιούνται στις συνοικίες θα συνέβαλε επίσης στη σκοπιμότητα και τη συλλογιστική τεκμηρίωσης των προτάσεων της ΟΧΕ. Από την άλλη πλευρά, η αποτύπωση των δράσεων συνοδεύεται κατά κανόνα από χαρτογραφικά αποσπάσματα και φωτογραφικό υλικό ενώ από την ανάλυση τεκμαίρεται ότι εξυπηρετεί μία γενικότερη στρατηγική – πλαίσιο για την πόλη των Πατρών.

---

³¹ Η Εξειδίκευση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από την Επιτροπή Παρακολούθησης αποτελεί έναν χρήσιμο οδηγό προς αυτή την κατεύθυνση.

5.2.1.7. Προτεινόμενο Σχέδιο Χρηματοδότησης

Το Προτεινόμενο από το Σχέδιο Στρατηγικής για την ΟΧΕ ΒΑΑ χρηματοδοτικό πλάνο περιγράφεται στον πίνακα που ακολουθεί. Αποτυπώνεται όπως ακριβώς τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση, ενώ, επιπλέον, στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε σύνδεση με τους Στρατηγικούς Στόχους (ΣΣ), τους Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), τους Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) και τις Επενδυτικές Προτεραιότητες του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020 ώστε να προκύπτει ευθέως η σύνδεση των δύο προγραμματικών κειμένων και η αναπτυξιακή διάσταση της ΒΑΑ για την Πάτρα.

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
1	1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΤΡΑΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 2 (ΚΑΤΩ ΠΟΛΗ) ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 3 (ΔΙΚΤΥΟ ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΩΝ)	1, 2, 3, 5	1	1, 2, 5, 10, 11	2b - Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ 6e - Ανάλυση δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	13.000.000,00
2	1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΤΡΑΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 1 (ΑΝΩ ΠΟΛΗ ΠΑΤΡΩΝ)	1, 2, 3, 5	1	1, 2, 5, 10, 11	2b - Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ 6e - Ανάλυση δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	12.000.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
						(συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου		
3	1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΘΕΑΤΡΟΥ «ΑΠΟΛΛΩΝ» - ΜΕΓΑΡΟΥ ΛΟΓΟΥ & ΤΕΧΝΗΣ	1, 2	1	3, 6, 9, 10, 11	6c - Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	4.000.000,00
4	1	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΛΙΜΑΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΤΡΩΝ	1	1	9, 10	6c - Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	1.200.000,00
5	1	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΑΤΡΩΝ & ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΛΛΟΓΩΝ	1, 3	1	3, 6, 9, 10, 11	6c - Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς 2b - Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	500.000,00
6	1	ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΑΛΑΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΣΕ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ – ΜΟΥΣΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟ	1, 2	1	3, 6, 9, 10, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	6.000.000,00
7	1	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ	1, 2	1	3, 6, 9, 10, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ	4.000.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Λογιστική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
		ΠΡΩΗΝ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ					(ΑΠ 14)	
8	1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΓΟΥΒΑΣ	2, 3, 4	1	2, 5, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14) Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	1.500.000,00
9	1	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ	3	1	1, 6, 12	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	1.000.000,00
10	1	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ	3	1	1, 6	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14) Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής	1.000.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
							Συνεργασίας	
11	1	ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΙΘΟΥΣΩΝ ΣΥΝΤΗΡΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ	1, 3	1	3, 6, 9, 10, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14) Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	800.000,00
12	1	ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΑΜΕΑ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	3	1	9, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14) Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	500.000,00
13	1	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΥ ΤΩΝ ΥΨΗΛΩΝ ΑΛΩΝΙΩΝ	1	1	9, 10	-	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	120.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
14	1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΜΕΑ ΣΕ ΔΥΟ ΣΚΑΛΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	1, 4	1	10, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	500.000,00
15	1	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΣΟΓΕΙΑΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΕΡΓΑΤΟΥΠΑΛΛΗΛΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΤΡΑΣ	2, 4	1	11, 12	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	400.000,00
16	1	ΑΝΑΔΕΙΞΗ – ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΠΑΤΡΑΣ	1, 2, 5	1	2, 9, 10, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	1.500.000,00
17	1	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΛΟΥΤΡΟΥ ΝΔ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΤΡΩΝ	1, 2, 5	1	2, 9, 10	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	300.000,00
Σύνολο Ζώνης 1								47.620.000,00
18	2	ΑΝΑΠΛΑΣΗ – ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ CAMPING - ΕΛΟΥΣ ΑΓΥΙΑΣ	1, 3	2	2, 4, 5, 8, 10, 11, 12	6c - Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς 6d - Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	3.500.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
						και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών 6ε - Ανάλυση δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου		
19	2	ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ ΥΠΟΖΩΝΗΣ Α2.5 (ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΛΑΖ)	3	2	7	6α - Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020	3.000.000,00
20	2	ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΟΔΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ	2	2	1, 5, 13	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	5.000.000,00
21	2	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΑΠΟ ΟΔΟ ΤΕΡΨΙΘΕΑΣ ΕΩΣ ΟΔΟ	1, 2, 3	2	1, 2, 5, 8, 10, 11	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	1.500.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
		ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ					Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	
22	2	ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΡΟΜΟΥ ΠΑΡΚΙΝΓΚ ΠΛΑΖ - ΟΔΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ	2	2	1, 13	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	500.000,00
23	2	ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΥΠΟΖΩΝΗΣ Α3Α ΚΑΙ Α3Β (ΕΞΩ ΑΓΥΙΑ)	3	2	7	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	13.000.000,00
Σύνολο Ζώνης 2								26.500.000,00
24	3	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΖΑΡΟΥΧΛΕΪΚΩΝ	2, 3, 4	3	1, 2, 5, 11	6e - Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου 9i - Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020	4.000.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Δυνητική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
						<p>προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστήριας συμμετοχής και τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης.</p> <p>9iii - Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών</p>		
25	3	ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΓΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΛΥΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΛΙΑΚΩΝ ΥΠΟΖΩΝΩΝ Α6 ΚΑΙ Α7 ΠΟΛΕΩΣ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ (ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΕΟΥ ΛΙΜΕΝΑ)	3	3	7	6α - Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων, ώστε να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ένωσης και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις	ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020	10.000.000,00
26	3	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ – ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ	3, 4	3	2, 11, 12	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	600.000,00
27	3	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	3	3	7	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	3.500.000,00

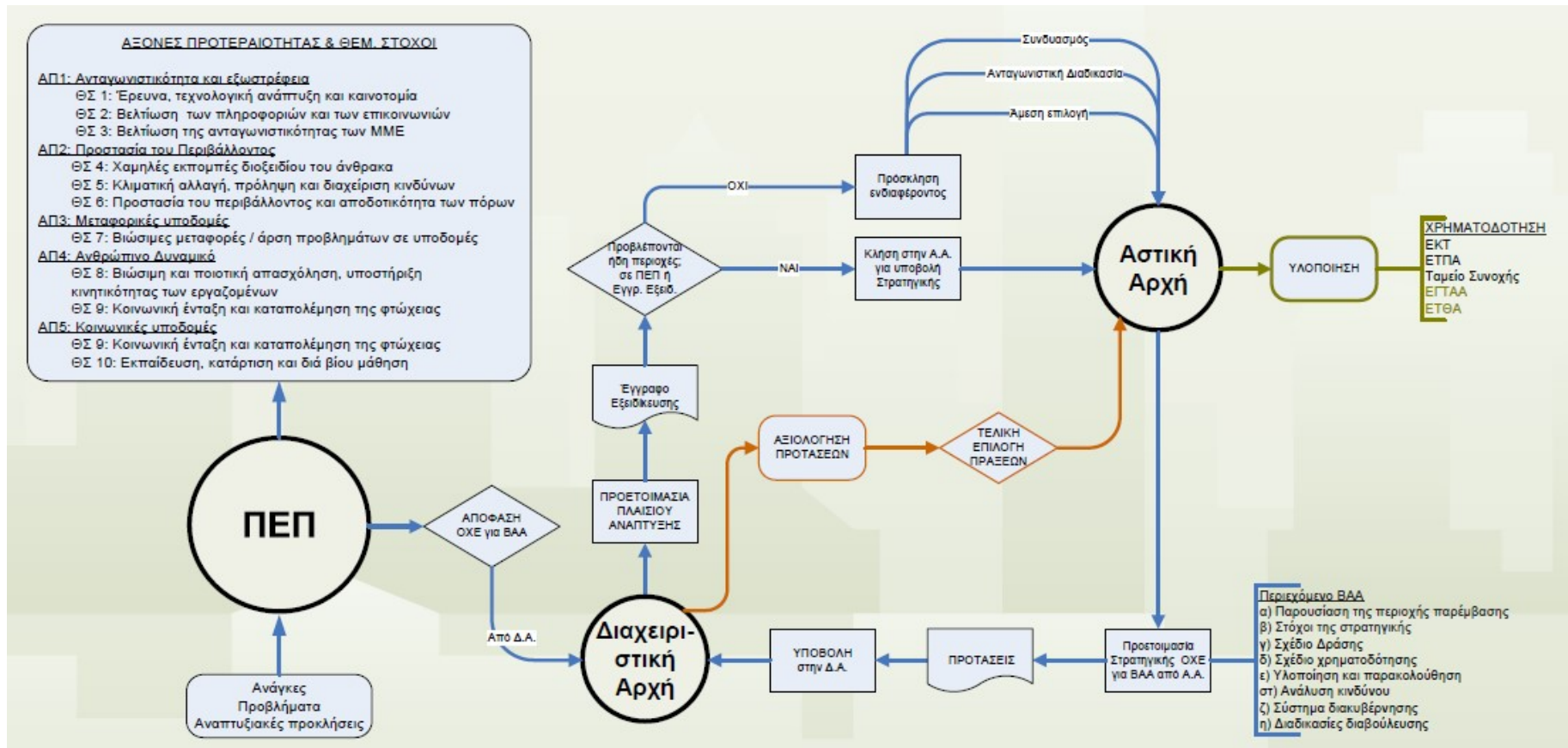
Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Λογιστική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
28	3	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ DA VINCI (ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ)	1	3	9, 10	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14) Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	500.000,00
29	3	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΣΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΣΦΑΓΕΙΩΝ	1	3	8, 9, 10	-	Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας	400.000,00
Σύνολο Ζώνης 3								19.000.000,00
30	4	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ ΑΠΟ ΟΔΟ ΓΟΥΝΑΡΗ ΕΩΣ ΟΔΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1, 2, 5,	5	1, 2, 5, 6, 8, 10, 11, 12	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	5.000.000,00

Α/Α	ΖΩΝΗ	ΔΡΑΣΗ	ΣΣ	ΑΠ	ΕΣ	Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΠ ΔΕ	Λογιστική Πηγή Χρηματ.	ΠΡΟΫΠ/ΣΜΟΣ
Σύνολο Ζώνης 4								5.000.000,00
31	Διασύνδεση ζωνών	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΥ (ΤΕΡΨΙΘΕΑΣ - ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ)	2	1, 2, 3, 4	5, 10	-	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ (ΑΠ 14)	500.000,00
Γενικό Άθροισμα								98.620.000,00

Πηγή: Δήμος Πατρέων (2016) – Ιδία επεξεργασία

5.2.1.8. Σχήμα Διαχείρισης

Το Διάγραμμα Ροής για τις ΟΧΕ ΒΑΑ όπως αποτυπώνεται Μελέτη για την εφαρμογή ΟΧΕ για βιώσιμη αστική ανάπτυξη που εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο του 2015³² για λογαριασμό της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 παρουσιάζεται στη συνέχεια και αποτυπώνει τις σύνθετες διαδικασίες αλλά και τις καινοτομίες που εισάγει το εργαλείο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Παρεμβάσεων.

³² ΑΝΑΠΛΑΣΗ Σύμβουλοι Μηχανικοί, 2015

Από το παραπάνω διάγραμμα ροής προκύπτει ότι στο σχήμα χρηματοδότησης και υλοποίησης των έργων οι αστικές αρχές και εν προκειμένω, ο Δήμος Πατρέων έχει διττό ρόλο: είναι φορέας προγραμματισμού και υλοποίησης μεγάλου μέρους των δράσεων και ταυτόχρονα ενδιάμεσος φορέας για τρίτους φορείς. Ενδεικτικά, άλλοι φορείς υλοποίησης μπορούν να είναι η ΠΔΕ, συλλογικοί φορείς, αναπτυξιακές συμπράξεις, ιδιωτικές επιχειρήσεις, κ.λπ.

5.2.1.9. Έγκριση ΒΑΑ Πάτρας

Το Σχέδιο ΒΑΑ Πάτρας εγκρίθηκε από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας μόλις πρόσφατα στις 27 Ιανουαρίου 2017³³. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου διαμορφώθηκε σε **88.997.000** ευρώ, έναντι 98.620.000 της αρχικής πρότασης που τέθηκε σε διαβούλευση, εκ των οποίων τα **43.880.000** ευρώ (το 49,3% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Το υπόλοιπο μέρος των έργων αναμένεται να χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, κ.λπ.).

Στρατηγικός Φορέας ορίζεται ο Δήμος Πατρέων με τον διττό ρόλο που εμφανίζεται στο διάγραμμα ροής (βλ. σχετ. παράγραφο 5.2.1.8.). Συγκεκριμένα: Η Αστική Αρχή του Δήμου Πατρέων αναλαμβάνει ρόλο Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) του ΒΑΑ, με αρμοδιότητα μόνο όσον αφορά στη διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής των πράξεων της Στρατηγικής. (Στάδιο Β1 αξιολόγησης πράξεων). Με την έγκριση του Στρατηγικού Σχεδίου, ο Περιφερειάρχης Δυτικής Ελλάδας θα εισηγηθεί στον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης την έκδοση Υπουργικής Απόφασης Ορισμού Ενδιάμεσου Φορέα για την Αστική Αρχή του Δήμου Πατρέων.

Η ημερομηνία έναρξης υλοποίησης της Στρατηγικής δεν πρέπει να υπερβαίνει την 31η Δεκεμβρίου 2017, ενώ ημερομηνία ολοκλήρωσης των έργων της Στρατηγικής ορίζεται η 31/12/2023, όπως άλλωστε για όλα τα έργα της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020. Οι θεματικοί στόχοι, οι δράσεις και τα έργα που εγκρίθηκαν στην Πάτρα από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020 με χρηματοδότηση ΕΤΠΑ και ΕΚΤ κωδικοποιούνται ως εξής:

---

³³ Υπ. αρ. πρωτ.388/27-01-2017 «Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Πατρέων»

Πίνακας 5.2.

Προϋπολογισμός ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Ταμείο	Προϋπολογισμός
ΕΤΠΑ	43.500.000
ΕΚΤ	300.000
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	80.000
ΣΥΝΟΛΟ	43.880.000

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

Αναλυτικά, σε επίπεδο έργων, η κατανομή έχει ως εξής:

Πίνακας 5.3.

Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΤΠΑ

ΕΤΠΑ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ (€)
1	Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	1.1	Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ).	Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών των τοπικών επιχειρήσεων	850.000,0
		1.2	Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών	Έξυπνες εφαρμογές ΤΠΕ για την προώθηση του θεματικού	200.000,00

ΕΤΠΑ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ (€)
				τουρισμού	
				Ανάπτυξη δικτύου έξυπνων αισθητήρων για την βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος	150.000,00
2	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	2.1	Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) και ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	Παραγωγική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων από τοπικές επιχειρήσεις στους τομείς περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	3.000.000,00
3	Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	3.1	Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον	Κατασκευή Παραλιακής Διαδρομής Ποδηλατοδρόμου (Τερψιθέας – Παπαφλέσσα)	500.000,00
4	Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	4.1	Επενδύσεις στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων εντός περιοχών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης	Βασικές Υποδομές Αποχέτευσης Λυμάτων	11.300.000,00
		4.2	Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	Αποκατάσταση Θεάτρου «ΑΠΟΛΛΩΝ» - Μεγάρου Λόγου και Τέχνης	5.000.000,00

ΕΤΠΑ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ (€)
			και των φυσικών τοπίων και προώθηση δράσεων βιώσιμης κινητικότητας	Ενεργειακή Αναβάθμιση Δημοτικής Βιβλιοθήκης Πατρών και Ψηφιοποίηση Συλλογών	500.000,00
		4.3	Επενδύσεις για την προστασία εθνικά προστατευόμενων περιοχών που δεν καλύπτονται από Φορέα Διαχείρισης	Ανάπλαση – Αξιοποίηση Περιοχής Camping – Έλους Αγυιάς	3.000.000,00
		4.4	Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	Ολοκληρωμένη Αστική Ανάπτυξη Ιστορικού Κέντρου Πάτρας	17.000.000,00
				Αστική Ανάπτυξη Περιοχής Ζαρουχλειϊκών	500.000,00
5	Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	5.1	Αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών αξόνων που συνδέουν και υποστηρίζουν τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών		
		5.2	Εφαρμογή ευφών συστημάτων ελέγχου μεταφορών	Παρεμβάσεις Έξυπνης Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (με 2 Υποέργα)	1.500.000,00
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΠΑ					43.5000,00

Πίνακας 5.4.

Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΚΤ

ΕΚΤ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ (€)
6	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	6.1	Επενδύσεις στην κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο		
7	Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	7.1	Δράσεις βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού μέσω προγραμμάτων κατάρτισης	Συμβουλευτικό Κέντρο Ενημέρωσης Ανέργων	150.000,00
		7.2	Προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για ανέργους με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς με συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια		
		7.3	Προγράμματα για τη δημιουργία νέων (start up) και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης		
		7.4	Προγράμματα	Υποστήριξη των	150.000.00

ΕΚΤ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ (€)
			υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς της οικονομίας που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης	τοπικών επιχειρήσεων στην αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων στους τομείς περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤ					300.000.00

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

Πίνακας 5.5.

Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων που θα χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης

A/A	ΕΡΓΑ	Π/Υ (ΕΥΡΩ)	ΠΙΘΑΝΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
1	Ψηφιακό Κέντρο Οπτικοακουστικής Κληρονομιάς στο Παλιό Δημοτικό Νοσοκομείο Πατρών	5.000.000€	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας ή Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020 ή άλλη πηγή χρηματοδότησης
2	Αποκατάσταση – Ενεργειακή Αναβάθμιση πρώην Αρσάκειου Πατρών	4.000.000	Έχει ήδη υποβληθεί πρόταση στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 - 2020 (Πρόσκληση 14.6.33.33.1-3)
3	Παρεμβάσεις Εξοικονόμησης Ενέργειας σε Σχολικά Κτίρια	1.000.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020 ή/ και Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας
4	Παρεμβάσεις Εξοικονόμησης	300.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος

A/A	ΕΡΓΑ	Π/Υ (ΕΥΡΩ)	ΠΙΘΑΝΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	Ενέργειας σε Δημοτικά Κτίρια		Ανάπτυξη 2014 – 2020
5	Μετατροπή κτιρίου Αργυροπούλειου Κληροδοτήματος σε Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη & Δημιουργία Αιθουσών Συντηρητών Έργων Τέχνης	800.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
6	Παρεμβάσεις Προσβασιμότητας ΑΜΕΑ σε Πολιτιστικούς Χώρους	500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020 ή/και Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας
7	Αξιοποίηση του Παλαιού Πολεμικού Καταφυγίου των Υψηλών Αλωνίων	120.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
8	Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για ΑΜΕΑ σε δυο σκάλες της Πόλης	500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
9	Ανακατασκευή Ισόγειας Αίθουσας Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Πάτρας	400.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
10	Ανάδειξη – Αξιοποίηση Ρωμαϊκού Σταδίου Πάτρας	1.500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
11	Αξιοποίηση – Ανάδειξη Ρωμαϊκού Λουτρού ΝΔ του Παλαιού Ι.Ν Αγίου Ανδρέα Πατρών	300.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
12	Πρόσβαση Πάρκινγκ Πλάζ από Οδό Κανελλοπούλου	500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
13	Διάνοιξη Οδού Καραμανλή	5.000.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος

A/A	ΕΡΓΑ	Π/Υ (ΕΥΡΩ)	ΠΙΘΑΝΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
			Ανάπτυξη 2014 – 2020
14	Ανάπλαση Παραλιακού Μετώπου από Οδό Τερψιθέας έως Οδό Κανελλοπούλου	1.500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020 ή/και Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας
15	Βασικά Έργα Αποχέτευσης Υποδομής Α3Α Και Α3Β (Εξω Αγυιά)	13.000.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
16	Κατασκευή Κτιρίου Νηπιαγωγείου – Παιδικού Σταθμού	600.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
17	Αντικατάσταση Δικτύου Ύδρευσης Νοτιοανατολικής Πάτρας	3.500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
18	Συντήρηση Αίθουσας Da Vinci (Εργοστάσιο Λαδόπουλου)	500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020 ή/και Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας
19	Δημιουργία Δημιουργικής Βιομηχανίας με Ειδίκευση στο Καρναβάλι στους χώρους των Παλαιών Σφαγείων	Προϋπολογισμός Δήμου Πατρέων 1.097.000 επί συνόλου έργου 2.715.000	Υποβλήθηκε στη 1η Πρόσκληση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα - Ιταλία 2014 – 2020
20	Ανάπλαση Παραλιακού Μετώπου από Οδό Γούναρη έως Οδό Θεσσαλονίκης	5.000.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
16	Κατασκευή Κτιρίου Νηπιαγωγείου – Παιδικού Σταθμού	600.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020
17	Αντικατάσταση Δικτύου Ύδρευσης Νοτιοανατολικής	3.500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος

A/A	ΕΡΓΑ	Π/Υ (ΕΥΡΩ)	ΠΙΘΑΝΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
	Πάτρας		Ανάπτυξη 2014 – 2020
18	Συντήρηση Αίθουσας Da Vinci (Εργοστάσιο Λαδόπουλου)	500.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020ή/και Επιχειρησιακά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας
19	Δημιουργία Δημιουργικής Βιομηχανίας με Ειδίκευση στο Καρναβάλι στους χώρους των Παλαιών Σφαγείων	Προϋπολογισμός Δήμου Πατρέων 1.097.000 επί συνόλου έργου 2.715.000	Υποβλήθηκε στη 1η Πρόσκληση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Ελλάδα - Ιταλία 2014 – 2020
20	Ανάπλαση Παραλιακού Μετώπου από Οδό Γούναρη έως Οδό Θεσσαλονίκης	5.000.000	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014 – 2020

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

5.2.2. Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξης του Αγρινίου

5.2.2.1. Γενικά στοιχεία για το Αγρίνιο

Η πόλη του Αγρινίου αποτελεί αστικό κέντρο εθνικής σημασίας³⁴ και κόμβο εμπορικής δραστηριότητας και παροχής υπηρεσιών. Η έκτασή του Δήμου Αγρινίου ανέρχεται σε 1246,65 τ.χλμ. και ο πληθυσμός σε 96.321 κατοίκους σύμφωνα με την γενική απογραφή της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το 2011. Σύμφωνα με την Μελέτη για την εφαρμογή των ΟΧΕ ΒΑΑ για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020³⁵, το *περιβάλλον*, αποτελεί για το Δήμο Αγρινίου πολύτιμο φυσικό πόρο, που μπορεί να αξιοποιηθεί για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε νέους τομείς, με δυναμικές πράσινες και καινοτόμες πρωτοβουλίες. Η ποικιλομορφία του τοπίου, οι ορεινοί όγκοι, η πεδιάδα, η προστασία, ανάδειξη και ορθολογική διαχείριση των διαθέσιμων υδάτινων πόρων, των

³⁴ Αστικό κέντρο 4ου επιπέδου («λοιποί πόλοι εθνικού επιπέδου») σύμφωνα με την Αναθεώρηση του ΠΠΧΣΑΑ

³⁵ ΑΝΑΠΛΑΣΗ Σύμβουλοι Μηχανικοί Α.Ε., Δεκέμβριος 2015.

φυσικών και τεχνητών λιμνών, του Αχελώου, η επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων λυμάτων του Βιολογικού, η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων με σύγχρονες και οικολογικές μεθόδους, η μείωση της ενεργειακής σπατάλης και η προώθηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, η δραστική αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η διαχείριση του δημόσιου χώρου με αισθητική και ευαισθησία, η αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού, με την εφαρμογή συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης και την αποθάρρυνση της χρήσης των ιδιωτικών αυτοκινήτων στο κέντρο της πόλης, συνθέτουν το πλέγμα των δράσεων στον τομέα αυτό. Η πλούσια πεδιάδα και ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, αποτελούν επίσης σημαντικό πλεονέκτημα, που η αξιοποίησή του θα συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας. Η παραγωγή προϊόντων ποιότητας, θεωρείται σήμερα ο σημαντικότερος παράγοντας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων. Τα Πανεπιστημιακά Τμήματα που εδρεύουν στο Αγρίνιο, μπορούν να λειτουργήσουν ως «προωθητικός μηχανισμός» στους τομείς του περιβάλλοντος και του πρωτογενή τομέα, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Άλλωστε, αποτελεί σήμερα κοινό τόπο για όλον τον ανεπτυγμένο κόσμο ότι γεωργία, βιομηχανία, τουρισμός, ενέργεια, μπορούν να συνυπάρξουν εποικοδομητικά, με έμπρακτη προστασία της φύσης.

5.2.2.2. Στρατηγική παρέμβασης

Το όραμα του Δήμου Αγρινίου περικλείεται για την ΟΧΕ ΒΑΑ περικλείεται στην πρόταση: «*Αγρίνιο, Δήμος με ταυτότητα, τόπος να ζεις*». Ειδικότερα, για το μεγάλο αστικό κέντρο του Δήμου, την πόλη του Αγρινίου, το παραπάνω όραμα αναδεικνύει το Αγρίνιο:

- Ως «πράσινη» πόλη, με αξιοποίηση ενεργειακών τεχνολογιών στις δημόσιες υποδομές και λειτουργίες και συμβολή στην ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος, σε συνδυασμό με παρεμβάσεις βιώσιμης αστικής κινητικότητας.
- Ως «έξυπνη» Πόλη, με ανάπτυξη και υιοθέτηση νέων τεχνολογιών που βελτιώνουν τις υπηρεσίες προς τους πολίτες, τους επισκέπτες, τις επιχειρήσεις κ.λπ., προσελκύουν τους νέους και δημιουργούν νεοφυείς επιχειρήσεις.
- Ως «Βιώσιμη» Πόλη, κάτω από την αλληλεπίδραση περιβαλλοντικών, κυκλοφοριακών και κοινωνικών παρεμβάσεων και υπηρεσιών.

Το Σχέδιο της Στρατηγικής ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου παρουσιάστηκε στους φορείς της πόλης σε ημερίδα διαβούλευσης την 26η Απριλίου 2016 και η τελική του έκδοση που

υποβλήθηκε στην ΕΥΔ ΠΔΕ στο πλαίσιο της υπ. αριθ. πρωτ. 2721/05-07-2016 Πρόσκλησης. Η τελική έκδοση του Σχεδίου προέκυψε αφού η δημοτική αρχή έλαβε υπόψη τα σχόλια – προτάσεις φορέων που υποβλήθηκαν κατά τη φάση της ανοιχτής διαβούλευσης³⁶. Εγκρίθηκε επίσης από το Δημοτικό Συμβούλιο.

5.2.2.3. Στόχοι του σχεδιασμού

Η παραπάνω στρατηγική κατεύθυνση της ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου τοποθετείται σε επίπεδο γενικών στόχων ως εξής:

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: Βιώσιμη αστική ανάπτυξη και εξοπλισμός της πόλης

Με το δεδομένο ότι το αστικό περιβάλλον σήμερα, στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών αστικών πολιτικών, συνιστά παράγοντα ποιότητας ζωής για τους κατοίκους, καθώς και πεδίο σύγχρονων παραγωγικών δραστηριοτήτων με έμφαση στην ανάπτυξη των οικονομιών παροχής υπηρεσιών, η βιώσιμη αστική ανάπτυξη της πόλης της Αγρινίου αποτελεί σημαντικό άξονα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής ευημερίας και της απασχόλησης, την παροχή στέγης σε όλες τις κοινωνικές ομάδες, την προαγωγή της ισότητας, της κοινωνικής ένταξης και της αναζωογόνησης του αστικού ιστού, σε συνδυασμό με την προστασία και αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος, αλλά και με μέσο την ενδυνάμωση των τοπικών αρχών διακυβέρνησης.

Η ήπια συγκριτικά οικιστική ανάπτυξη του αστικού κέντρου της Αγρινίου, η μακρόχρονη πολιτιστική του ιστορία που έχει αφήσει τα ίχνη της σε διάφορα τμήματα του οικιστικού ιστού (διατηρητέα κτήρια), οι νέες παραγωγικές υποδομές που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο της αστικοποίησης, οι μεταφορικές υποδομές που διαθέτει, οι οποίες προσδίδουν προοπτική μεταφορικού κόμβου σε ευρύτερη γεωγραφική ζώνη, κ.λπ., παρέχουν τη δυνατότητα, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου πολεοδομικού σχεδιασμού, να λειτουργήσει η περιοχή σαν μια σύγχρονη πόλη, με εξασφάλιση βιωσιμότητας στο αστικό της περιβάλλον.

Προϋπόθεση αποτελεί η μεταμόρφωση του αστικού ιστού της πόλης (Πολεοδομικό Συγκρότημα) και η συντονισμένη επίλυση των σημερινών προβλημάτων που τη χαρακτηρίζουν, όπως: χωρικές ανισότητες, προβλήματα κυκλοφοριακών συμφορήσεων στις κεντρικές ζώνες και εξάρτηση από το ΙΧ, αναξιοποίητα πολιτιστικά τοπόσημα,

---

³⁶ Η διαβούλευση διήρκησε έως τις 31 Μαΐου 2016

υποβαθμισμένες περιοχές κατοικίας, έλλειψη διασύνδεσης των κεντρικών λειτουργιών, ανεπαρκής εικόνα – αισθητική και λειτουργία του δημόσιου χώρου, γερασμένο οικιστικό απόθεμα, ελλείψεις κοινωνικού εξοπλισμού και αστικών δικτύων, κ.ά.

Στον στόχο αυτό εντάσσεται και η προστασία – ανάδειξη – αιεφόρος διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος στον αστικό χώρο με τη λήψη μέτρων για τη διατήρηση, προστασία, ανάδειξη και επέκταση των φυσικών τοπίων μέσα στον αστικό ιστό (πάρκα, άλση, περιαστικά δάση, ρέματα κ.ά.), συστηματική παρακολούθηση των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων και

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: Κοινωνική και Οικονομική Ανάπτυξη – Κοινωνική Συνοχή

Η σύγχρονη χωροταξική ένταξη του Δήμου Αγρινίου, ως ενός σημαντικού αστικού κέντρου της χώρας παρά τον υπό συγκρότηση δυτικό αναπτυξιακό της άξονα, μπορεί σήμερα να συμβάλει σε μια δυναμική αναπτυξιακή πορεία διεύρυνσης του διεθνούς, εθνικού, διαπεριφερειακού και περιφερειακού του ρόλου στη ΝΑ Ευρώπη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα, με μεταστροφή της μέχρι σήμερα υστέρησης της περιοχής, λόγω έκκεντρης θέσης της σε σχέση με τον κεντρικό αναπτυξιακό άξονα της χώρας, σε προωθητική δύναμη μεγέθυνσης της ακτινοβολίας της στον εθνικό και διεθνή της περίγυρο, με μεγαλύτερη εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της πόλης και με ηγετικό ρόλο στο πλαίσιο του διεθνούς και εθνικού ανταγωνισμού ο οποίος έχει πλέον επεκταθεί και μεταξύ πόλεων.

Η πόλη του Αγρινίου χωροθετείται σε νευραλγική θέση σε σχέση με τον υπό κατασκευή Δυτικό οδικό άξονα – Ιόνια Οδός, αλλά και το σχεδιαζόμενο Δυτικό σιδηροδρομικό άξονα, σε συνδυασμό με την υπαγωγή του σε διεθνείς, εθνικούς και περιφερειακούς – ενδοπεριφερειακούς άξονες ανάπτυξης: Διεθνής – Εθνικός Δυτικός Άξονας/ Κακαβιά, Ιωάννινα, Άρτα, Αγρίνιο, Μεσολόγγι, Πάτρα, Αμαλιάδα, Πύργος, Καλαμάτα, Δευτερεύων Διαπεριφερειακός Άξονας Ανάπτυξης /Βόλος, Λαμία, Καρπενήσι, Αγρίνιο – σύνδεση με Δυτικό Άξονα και Πλατυγιάλι, Ενδοπεριφερειακός Άξονας Ανάπτυξης: Ναύπακτος, Θέρμο, Αγρίνιο.

Στο πλαίσιο μετεξέλιξης της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σε περιφέρεια – Πύλη προς την ΕΕ, μέσω των θαλάσσιων και αεροπορικών συνδέσεων προς Ιταλία, και προς την Εγνατία/ Βαλκανική, μέσω του Δυτικού Άξονα, η πόλη της Αγρινίου διαμορφώνει προοπτική ανάπτυξης συμπληρωματικών σχέσεων αστικής ολοκλήρωσης της πόλης του Αγρινίου, στο πλαίσιο του τριπόλου συνεργασίας και χωρικής ολοκλήρωσης Αγρινίου, Μεσολογγίου

- Αιτωλικού, και λιμανιού – ζώνης ελεύθερου εμπορίου στο Πλατυγιάλι Αστακού, με συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διαμετακομιστικό εμπόριο και τον ειδικό τουρισμό, καθώς και με δυνατότητες εξειδίκευσης στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία.

Τέλος, υπάρχει προοπτική ανάπτυξης σημαντικών προωθητικών δραστηριοτήτων: Ανώτατη Εκπαίδευση, Διοίκηση – Υπηρεσίες, Εμπόριο, Μεταποίηση, Παροχή αστικών υπηρεσιών στήριξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού της ευρύτερης περιοχής, Παραγωγή αγροτικών προϊόντων, παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων, μεταποίησης και εμπορίου.

Υπό το φως των παραπάνω αναπτυξιακών προοπτικών της πόλης του Αγρινίου και γενικότερα του Δήμου, κρίνονται αναγκαίες σύνθετες δράσεις και παρεμβάσεις οι οποίες να κατευθύνονται στην επίλυση των σημερινών προβλημάτων αναπτυξιακής υστέρησης, ανεργίας και κοινωνικών ανισοτήτων, αποσκοπώντας κατά κύριο λόγο στη μεγιστοποίηση του αναπτυξιακού προϊόντος και τη δημιουργία νέων σύγχρονων επιχειρηματικών υποδομών, παράλληλα με τα μέτρα άμβλυνσης των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων που διαπιστώνονται, για την επίτευξη μιας νέας αναπτυξιακής δυναμικής και μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής.

5.2.2.4. Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που τέθηκε σε διαβούλευση

Η ανάπτυξη της Στρατηγικής αφορά όλο το φάσμα των αρμοδιοτήτων του Δήμου και όλη την περιοχή παρέμβασης και περιλαμβάνει τις παρακάτω ιδιαίτερα γενικές κατηγορίες δράσεων³⁷:

- 1) Εξοικονόμηση ενέργειας και ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων.
  - Συστηματική αναβάθμιση του Δημοτικού φωτισμού, με αντικατάσταση ενεργοβόρων λαμπτήρων.
  - Χρήση υλικών φιλικών προς το περιβάλλον σε όλα τα εντός περιοχής παρέμβασης έργα.
  - Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων (Δημοτικό κατάστημα)

---

³⁷ ΕΥΔ ΠΔΕ, 2015

2) Δράσεις προώθησης της Κοινωνικής Συνοχής – Καταπολέμησης της Φτώχειας - Ανάπτυξης Τοπικών Κοινωνικών Δικτύων

- Ανάπτυξη δομών - υπηρεσιών – δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
- Ανάπτυξη ειδικών δράσεων για άστεγους, θύματα trafficking, θύματα ενδοοικογενειακής βίας.
- Ολοκλήρωση υποδομών και βελτίωση του επιπέδου παροχής υπηρεσιών πρόνοιας (βρεφικών και παιδικών δομών, δομών και υποδομών για ΑμεΑ, για άτομα τρίτης ηλικίας)
- Συνέχιση και επέκταση των δράσεων υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών. Καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας.

3) ΡΟΜΑ – Μετανάστες: Εφαρμογή ειδικού προγράμματος κοινωνικής ένταξης των ΡΟΜΑ. Δημιουργία δομής στήριξης μεταναστών.

4) Δράσεις ενίσχυσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

5) Δράσεις ενίσχυσης του Πολιτισμού

- Κατασκευή και αναβάθμιση πολιτιστικών υποδομών.
- Ενίσχυση πολιτιστικών προγραμμάτων και δράσεων.

6) Δράσεις ενίσχυσης του Αθλητισμού: Βελτίωση και επέκταση των αθλητικών δομών και υπηρεσιών, ενεργειακή αναβάθμιση Δ.Α.Κ.

7) Δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης και της τοπικής επιχειρηματικότητας: Εκπόνηση τοπικού σχεδίου δράσης για την απασχόληση, σε συνεργασία με τους τοπικούς κοινωνικούς, επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς φορείς.

Οι παραπάνω ιδιαίτερα γενικές αναφορές εξειδικεύονται ως ένα σημείο στον κατάλογο που ακολουθεί:

ΔΕΣΜΗ ΔΡΑΣΕΩΝ Α. Αστική ανάπλαση και περιβαλλοντική αναβάθμιση κεντρικής περιοχής πόλης Αγρινίου: Η κεντρική, και οι όμορες αυτής περιοχές, του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Αγρινίου (ΠΣΑ) οργανώθηκαν με βάση το συνεχές σύστημα, που είναι και

το επικρατέστερο στο σύνολο της πόλης. Το σύστημα αυτό, σε συνδυασμό με τη στενότητα των δρόμων ειδικά στις κεντρικές γειτονιές, το μεγάλο ύψος και την πυκνότητα των κτιρίων που δημιουργήθηκε λόγω των «ευνοϊκών όρων δόμησης», έχει συμβάλει στη δημιουργία δυσμενών περιβαλλοντικών συνθηκών του αστικού περιβάλλοντος. Τα πιο σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, που έχουν καταγραφεί στο αστικό περιβάλλον του ΠΣΑ, αφορούν στην έλλειψη χώρων πρασίνου και ελεύθερων χώρων, στην κακή ποιότητα της ατμόσφαιρας, στην υποβάθμιση του υπάρχοντος πρασίνου και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος των ρεμάτων που διασχίζουν το ΠΣΑ. Η παρέμβαση περιλαμβάνει:

Δίκτυα πεζοδρόμων: Αποδυνάμωση – αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας στο κέντρο με έμφαση στην περιοχή περί την κεντρική πλατεία και γενικότερα στον παραδοσιακό τομέα της πόλης και την απόδοσή του σε μεγάλο βαθμό στον πεζό, τον κάτοικο, τον εργαζόμενο αλλά και τον επισκέπτη. Η σημαντικότερη παρέμβαση συνίσταται στην πλήρη απαγόρευση διάσχισης της κεντρικής πλατείας της πόλης με την πεζοδρόμηση του συνόλου σχεδόν των παράπλευρων δρόμων της. Σημαντική επίσης παρέμβαση αποτελεί η προτεινόμενη πεζοδρόμηση του μεγαλύτερου τμήματος της οδού Μαβίλη που, μέσω της πεζοδρόμησης των οδών Γεράκη και Δεληγιώργη αλλά και την δημιουργία κοινοχρήστου χώρου - πεζοδρόμων στο εσωτερικό του ΟΤ 185, θα ενοποιηθεί με την πλατεία Παναγοπούλου και την Κεντρική Πλατεία. Επίσης προτείνεται η πεζοδρόμηση, μερική ή ολική, μιας σειράς οδών δευτερεύουσας σημασίας (Μπότσαρη, Καραππαπά, Πολυζωΐδη κλπ.) με στόχο την επίτευξη της επιθυμητής πολεοδομικά εικόνας στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου του Αγρινίου, με την δημιουργία διαδρομών πεζών που θα διατρέχουν, κατά κανόνα αξονικά, την πόλη. Οι όποιες παρεμβάσεις θα γίνουν με υλικά επίστρωσης φιλικά προς το περιβάλλον.

Ανάδειξη αξιόλογων κτιρίων και «τοπόσημων» της πόλης: Η έλλειψη συνέχειας στο δίκτυο δρόμων και κοινόχρηστων χώρων, οδηγεί στην έλλειψη ιστορικής συνέχειας στην εικόνα του συνόλου της πόλης. Τα στοιχεία του αστικού ιστού αποτελούν στοιχεία της ταυτότητας και της φυσιογνωμίας μιας πόλης. Η διάσπαση ή η εξαφάνισή τους εμποδίζει την ανάπτυξη σχέσης οικειότητας ανάμεσα στον άνθρωπο και την πόλη, καθώς ο κάτοικος δεν ταυτίζεται με το περιβάλλον στο οποίο ζει. Οι πεζοδρομήσεις και η δημιουργία ενός δικτύου υπαίθριων χώρων, η οποία θα επιτευχθεί με την σύνδεση και αναβάθμιση της μορφής και λειτουργίας των ήδη υπάρχοντων υπαίθριων χώρων, σε μια διαδρομή που θα συνδέσει αξιόλογα κτίρια και τοπόσημα της πόλης. Η ανάδειξη και αξιοποίηση των

αξιόλογων κτιρίων και τοπόσημων, που αποτελούν στοιχεία της ιστορικής διαδρομής της πόλης, και η σύνδεσή των με τα δίκτυα πεζοδρόμων και πρασίνου θα προσφέρει μια εναλλακτική εικόνα της πόλης στον πεζό, κάτοικο ή επισκέπτη.

Αξιοποίηση κτιρίων πρώην Καπναποθηκών Παπαστράτου: Στο πλαίσιο της προηγούμενης παραγράφου εντάσσεται η αξιοποίηση του συγκροτήματος των πρώην Καπναποθηκών Παπαστράτου (παλαιές και νέες).

Αστικές Συγκοινωνίες: Ενίσχυση του συστήματος αστικών συγκοινωνιών, με τη δρομολόγηση ενός μικρού ηλεκτροκίνητου λεωφορείου, το οποίο θα κινείται στο κέντρο της πόλης και θα αλληλοτροφοδοτείται με τις υφιστάμενες και τις προτεινόμενες από την Κυκλοφοριακή Μελέτη αξονικές γραμμές (Αστικό ΚΤΕΛ).

Στάθμευση: Παράλληλα με τη δημιουργία χώρων στάθμευσης, απαιτείται η εφαρμογή ενός νέου καινοτόμου συστήματος διαχείρισης της ελεγχόμενης στάθμευσης και πληροφόρησης οδηγών για ελεύθερες θέσεις.

Απορρίμματα: Η υπογειοποίηση κάδων στην κεντρική περιοχή πόλης Αγρινίου (όπου αυτό είναι δυνατό) συμβάλλει ουσιαστικά στη βελτίωση της εικόνας της πόλης.

Ολοκληρωμένες Ψηφιακές Υπηρεσίες – Ψηφιακός Δήμος: Η ανάπλαση και περιβαλλοντική αναβάθμιση της κεντρικής περιοχής της πόλης, πρέπει να συνοδεύεται με την προσπάθεια ανάπτυξης και προσφοράς στους κατοίκους και τους επισκέπτες υπηρεσιών «έξυπνης πόλης»: ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο σε δημόσιους χώρους και δημοτικά κτίρια, αξιοποίηση και αναβάθμιση των συστημάτων γεωπληροφορικής, κ.α.

ΛΕΣΜΗ ΔΡΑΣΕΩΝ Β. Δημιουργία πράσινου δακτυλίου περιμετρικά της πόλης, λειτουργική διασύνδεσή του με πνεύμονες πρασίνου (Πάρκο, Άγιος Χριστόφορος) και συνοδά έργα ανάπλασης ρεμάτων: Ο «πράσινος δακτύλιος» θα περικλείει το μεγαλύτερο μέρος ΠΣΑ και θα λειτουργεί ως ενιαία ενότητα με το αστικό και περιαστικό πράσινο, αλλά και με τα ρέματα που «εισέρχονται» στον πολεοδομικό ιστό. Η δημιουργία διόδων πρασίνου μέσα στην πόλη, συμβάλλει στη βελτίωση του μικροκλίματος, καθώς στις βόρειες και βορειο-ανατολικές παρυφές της συνοικίας υπάρχει το δάσος του Αγίου Χριστοφόρου και σημαντικά ρέματα, που ευνοούν την κίνηση καταβατικών ρευμάτων αέρα από τους λόφους στα βόρεια προς το εσωτερικό του ΠΣΑ.

Πάρκο: Ο μεγαλύτερος υπαίθριος χώρος της κεντρικής περιοχής του ΠΣΑ είναι αυτός του Παπαστράτειου Δημοτικού Πάρκου. Το έργο ανάπλασης του Πάρκου είχε ενταχθεί στο ΕΣΠΑ 2007 – 2013, αλλά δεν εκτελέστηκε.

Ανάδειξη του δάσους του Αγίου Χριστοφόρου: Το πευκοδάσος του Αγίου Χριστοφόρου, που περιβάλλει την πόλη του Αγρινίου βόρεια και βορειοανατολικά, έχει συγκεκριμένο καθεστώς διαχείρισης και προστασίας που επιβλέπεται από τη Δασική Υπηρεσία και το Δήμο. Τμήμα του τεχνητού δάσους του Αγίου Χριστοφόρου χωροθετείται εντός του Πολεοδομικού Συγκροτήματος του Αγρινίου. Το δάσος του Αγίου Χριστοφόρου είναι, εκτός από φυσικός πνεύμονας πρασίνου, ιστορικά συνδεδεμένο με το Αγρίνιο έχοντας ιδιαίτερη σημασία στις μνήμες των κατοίκων. Μπορεί να αποτελέσει οργανωμένο χώρο αναψυχής.

Ρέματα: Τα ρέματα που διασχίζουν το ΠΣΑ, έχουν διευθετηθεί στο μεγαλύτερο τμήμα τους, είναι κλειστά και έχουν αντικατασταθεί από τους δρόμους της πόλης. Αποτελούν τους κύριους συλλεκτήρες του αποχετευτικού δικτύου του Αγρινίου, το οποίο δέχεται μαζί με τα αστικά λύματα και τα όμβρια (παντορροϊκό σύστημα). Η πρακτική αυτή έχει εφαρμοστεί σχεδόν σε όλη την περιοχή του Δήμου Αγρινίου, όπου έχουν κατασκευαστεί δίκτυα αποχέτευσης. Ανοικτά τα ρέματα έχουν παραμείνει στις βόρειες, βορειο-ανατολικές και ανατολικές περιοχές του ΠΣΑ, καθώς και στις οικιστικές επεκτάσεις στο νότιο τμήμα του. Τα ρέματα αυτά θα πρέπει να αντιμετωπισθούν ως σημαντική περιβαλλοντική κληρονομιά. Οι κοίτες των ρεμάτων ευνοούν την ανάπτυξη φυσικής βλάστησης και πανίδας, σχηματίζοντας αξιόλογους βιοτόπους που έχουν όχι μόνο οικολογική, αλλά και αισθητική αξία. Μέσω της διαδρομής του ίχνους των κλάδων του ρεματος Λυκοραχίτη επιδιώκεται η δημιουργία πράσινων διαδρόμων που θα συνδέουν τους κεντρικούς υπαίθριους χώρους της πόλης με το δάσος του Αγίου Χριστοφόρου. Μέτρα προστασίας και ανάπλασης θα πρέπει να εφαρμοστούν στα ανοικτά ρέματα που διατηρούν την κοίτη τους και το περιβάλλον τους. Αυτά είναι: το ρέμα του Αγίου Κωνσταντίνου, το οποίο παραμένει ανοικτό στους δύο κλάδους του στο ύψος της Αγίας Παρασκευής και του Αγίου Γρηγορίου. Επίσης, ο Ρεμπελιάς, ο Κατουρλής, ο Λυκοραχίτης I και II παραμένουν ανοικτά από το όριο του ΠΣΑ και προς βορρά. Ο Λυκοραχίτης III και το ρέμα Καρπενησίου είναι ανοικτά στο μεγαλύτερο τμήμα τους και εντός του ΠΣΑ προς την ανατολική περιοχή του. Τέλος το ρέμα του Αγίου Κωνσταντίνου είναι ανοικτό προς νότο κάτω από την Εθνική Οδό και ο Ρεμπελιάς κάτω από την αρδευτική διώρυγα στο ύψος των εργατικών κατοικιών στην περιοχή Βοϊδολίβαδο παράλληλα με το όριο επέκτασης του

Δοκιμίου. Είναι πολύ σημαντικό να διατηρηθεί η ανάμνηση του ρέματος στον ιστό της πόλης, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση πρασίνου. Οι φυτεύσεις στο ίχνος των ρεμάτων μπορούν να δημιουργήσουν πράσινες διαδρομές στην πόλη, και να επηρεάσουν θετικά το μικροκλίμα. Επιπλέον με τον τρόπο αυτό προσδίδεται μια συνέχεια στη σχέση φυσικού και αστικού περιβάλλοντος αλλά και μια σύνδεση, έστω και συμβολική όπου δεν είναι εφικτή η προσπέλαση του ίχνους της κοίτης από τον πεζό, με τους δημόσιους υπαίθριους χώρους της περιοχής. Προτείνεται η δημιουργία δενδροστοιχιών κατά μήκος του ίχνους των ρεμάτων με τέτοιο τρόπο, ώστε οι φυτεύσεις να είναι χαμηλές κοντά σε αξιόλογα κτίρια, εισόδους και εξόδους, ή κόμβους των διαδρομών με το δίκτυο υπαίθριων χώρων, ενώ να εγκατασταθεί υψηλή βλάστηση για τη βελτίωση της αισθητικής εικόνας του χώρου στην περίπτωση που έχουμε μόνο υψηλά και αντιαισθητικά κτίρια (πολυκατοικίες).

ΛΕΣΜΗ ΔΡΑΣΕΩΝ Γ. Λειτουργική αναβάθμιση εισόδου πόλης στην περιοχή «Αλιμέντα»: Οι δυτικές και νότιες συνοικίες και κυρίως το μέτωπο της εθνικής οδού, όπου αναπτύσσεται και το επιχειρησιακό πάρκο, είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένες. Η όψη στην είσοδο της πόλης, δεν είναι καλή και δεν συμβάλλει στην ενίσχυση του αναπτυξιακού της προφίλ και σε ανάπτυξη νέων υπηρεσιών με βάση τον τουρισμό και γενικά τον τριτογενή τομέα. Επιπλέον, τα συχνά τροχαία ατυχήματα με ανθρώπινα θύματα, επιβάλλουν την άμεση παρέμβαση με στόχο την άρση της επικινδυνότητας και την τόνωση του επιχειρησιακού χαρακτήρα της περιοχής. Σημειώνουμε ότι η περιοχή υπάγεται στη θεσμοθετημένη από το ΓΠΣ περιοχή του επιχειρησιακού πάρκου, η οποία χρήζει αισθητικής και περιβαλλοντικής αναβάθμισης. Η παρέμβαση περιλαμβάνει: (i) τη διαμόρφωση νέου κυκλικού κόμβου στη Χ. Τρικούπη, (ii) την απόδοση σε κυκλοφορία της διανοιγμένης οδού όπισθεν των εγκαταστάσεων του υπεραστικού ΚΤΕΛ, ώστε το ΚΤΕΛ και οι επιχειρήσεις της χαρακτηρισμένης ως επιχειρησιακό πάρκο περιοχής να αποκτήσουν ασφαλή πρόσβαση στην εθνική οδό Αγρινίου – Αντιρρίου, (iii) την ανάπτυξη πρασίνου.

Στην «Μελέτη για την εφαρμογή ΟΧΕ για βιώσιμη αστική ανάπτυξη για το ΕΠ ΠΔΕ 2014-2020» που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Δεκέμβριος 2015), η ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου δομείται σε 6 Στρατηγικούς Στόχους (ΣΣ) που συνδέονται άμεσα με τους ειδικούς στόχους του ΕΠ ΔΕ, 5 Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) οι οποίοι επί της ουσίας εξειδικεύουν το περιεχόμενο της ΟΧΕ ΒΑΑ και συνδέονται με συγκεκριμένους θεματικούς στόχους ΘΣ του ΕΠ ΔΕ και Ειδικούς Στόχους (ΕΣ) που βρίσκονται σε αντιστοίχιση με τις Επενδυτικές Προτεραιότητες του ΕΠ ΔΕ αλλά δεν προσδιορίζονται επακριβώς.

Στη Μελέτη για τη «Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Αγρινίου» που εκπονήθηκε για λογαριασμό του Δήμου Αγρινίου ορισμένους μήνες αργότερα (Σεπτέμβριος 2016) και εγκρίθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο με την υπ. αρ. 242/26-9-2016 απόφαση, η δομή της Στρατηγικής αλλάζει. Αναλυτικά: η Στρατηγική εξειδικεύεται σε 4 Στρατηγικούς Στόχους (ΣΣ), 3 Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) και 7 Ειδικούς Στόχους που πλέον ορίζονται σαφώς. Οι δύο Μελέτες έχουν βασικές αποκλίσεις, ενώ το επίπεδο προετοιμασίας είναι σαφώς αναβαθμισμένο στην Μελέτη που ενέκρινε το ΔΣ.

Πίνακας 5.6.

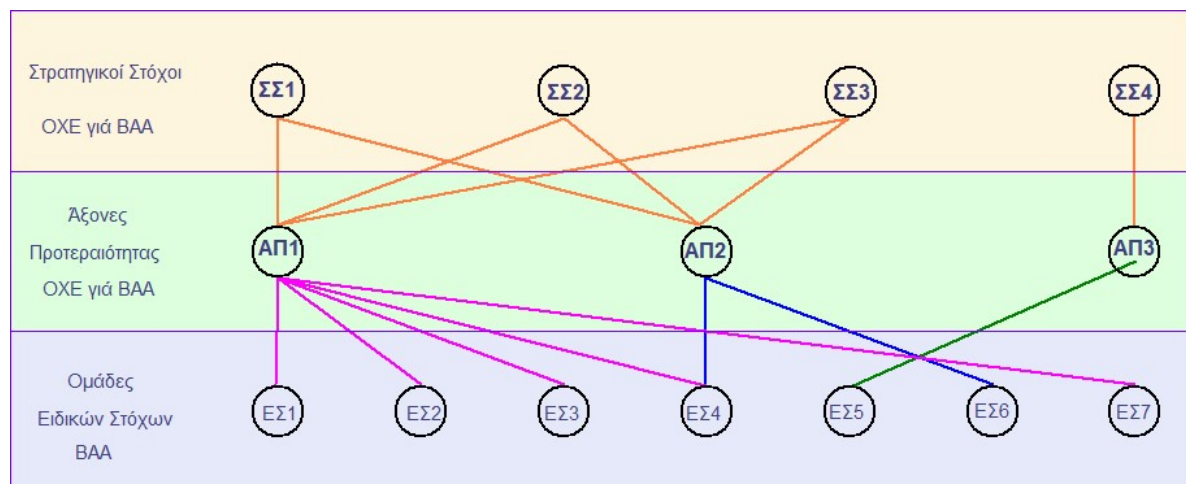
Στρατηγικοί Στόχοι, Άξονες Προτεραιότητας και Ειδικό Στόχοι της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το ΔΣ

Στρατηγικοί Στόχοι της ΟΧΕ για ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου	
ΣΣ1	Βελτίωση της ελκυστικότητας της Πόλης του Αγρινίου. Ανάδειξη Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων και Προσέλκυση Επενδύσεων, Προαγωγή της Ανταγωνιστικότητας και της Επιχειρηματικότητας, Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας
ΣΣ2	Προώθηση της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και Αναζωογόνηση του Αστικού και Κοινωνικού Ιστού της Πόλης, Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και τη βιώσιμη διαχείριση των αστικών περιβαλλοντικών πόρων
ΣΣ3	Προώθηση της Κοινωνικής Συνοχής – Καταπολέμηση της Φτώχειας – Ανάπτυξη Τοπικών Κοινωνικών Δικτύων
ΣΣ4	Ανάπτυξη και εφαρμογή «έξυπνων» λύσεων στις αστικές - κοινωνικές λειτουργίες
ΣΣ5	Βελτίωση της ελκυστικότητας της Πόλης του Αγρινίου. Ανάδειξη Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων και Προσέλκυση Επενδύσεων, Προαγωγή της Ανταγωνιστικότητας και της Επιχειρηματικότητας, Ενίσχυση της Κοινωνικής Οικονομίας
Άξονες Προτεραιότητας της ΟΧΕ για ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου	
ΑΠ1	Αναβάθμιση και ανάδειξη του αστικού περιβάλλοντος της πόλης του Αγρινίου και ενίσχυση αστικού και περιαστικού πρασίνου της πόλης
ΑΠ2	Προώθηση της επιχειρηματικότητας και στήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων.
ΑΠ3	Ανάπτυξη και εφαρμογή «έξυπνων» λύσεων στις αστικές (smart city, smart energy, eco-city) και κοινωνικές λειτουργίες (social innovation)

Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ για ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου	
ΕΣ1	Βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος με ανάπλαση της πόλης, αναβάθμιση υποβαθμισμένων περιοχών, μείωση των ρύπων και περιορισμό του θορύβου.
ΕΣ2	Αύξηση της επισκεψιμότητας με προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, προστασία, ανάδειξη και προβολή της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
ΕΣ3	Προώθηση βιώσιμης κινητικότητας με τη διευκόλυνση και προστασία της κίνησης των πεζών, χρήση ήπιων μορφών μετακίνησης και βελτίωση προσβασιμότητας των ΑΜΕΑ σε υποδομές και υπηρεσίες.
ΕΣ4	Ορθολογικές παρεμβάσεις για την κάλυψη των πολεοδομικών και κυκλοφοριακών αναγκών της πόλης.
ΕΣ5	Ανάπτυξη και εφαρμογή λύσεων «έξυπνης» πόλης στις αστικές περιοχές
ΕΣ6	Ενίσχυση τοπικής οικονομίας
ΕΣ7	Ολοκλήρωση βασικών υποδομών υγρών αποβλήτων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων

Πηγή: Δήμος Αγρινίου, 2016

Ακολουθεί ενδεικτικό διάγραμμα συσχέτισης των Στρατηγικών Στόχων με τους Άξονες Προτεραιότητας και τους Ειδικούς Στόχους, στο οποίο περιγράφεται διαγραμματικά η φιλοσοφία της «λογικής παρέμβασης» της ΟΧΕ ΒΑΑ.

Πηγή: Δήμος Αγρινίου, 2016

5.2.2.5. Ωριμότητα της Στρατηγικής

Στην «Μελέτη για την εφαρμογή ΟΧΕ για βιώσιμη αστική ανάπτυξη για το ΕΠ ΠΔΕ 2014-2020» που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Δεκέμβριος 2015) καταγράφονται εμφανείς ελλείψεις και χαρακτηριστικές αστοχίες. Επιπλέον, είναι εμφανής η πρόθεση των Μελετητών για τη «μεταφορά» σύγχρονων εννοιών, στη γενική τους όμως διάσταση, τόσο στη Στρατηγική των Πατρών όσο και στη Στρατηγική του Αγρινίου χωρίς όμως αυτή η πρόθεση να συνοδεύεται με εις βάθος διερεύνηση, κριτική ανάλυση βάση των τοπικών δεδομένων και χαρακτηριστικών κάθε περιοχής και στοχευμένες προτάσεις που απαντούν στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Είναι χαρακτηριστικό ότι κάποιες εκφράσεις απλώς επαναλαμβάνονται στις δύο περιπτώσεις χωρίς να αποσαφηνίζεται το περιεχόμενό τους.

Το σχέδιο της Στρατηγικής του Δήμου Αγρινίου που τέθηκε σε διαβούλευση (Μάιος 2016), σε αντίθεση με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε τελικά από το Δημοτικό Συμβούλιο Αγρινίου, δεν περιλάμβανε αναλυτικές περιγραφές και κατάλογο έργων. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κείμενο της διαβούλευσης είναι μόλις 2 σελίδες.

Στη Μελέτη για τη «Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Αγρινίου» (Σεπτέμβριος 2016), ωστόσο, η λογική παρέμβασης για τη ΒΑΑ έχει πλέον λάβει σαφή προσανατολισμό και εξειδίκευση. Αναπτύσσεται μακρύς κατάλογος έργων, ο τρόπος παρέμβασης σε κάθε περίπτωση, ανάλυση του χρηματοδοτικού πλάνου, στοιχεία προϋπολογισμού αλλά και πληροφορίες σχετικά με τις ενέργειες διαβούλευσης και τη δημοσιότητα του Σχεδίου. Η σκοπιμότητα και ωριμότητα των έργων παρουσιάζεται σε επίπεδο μελετών, αδειών και χρονοδιαγραμμάτων. Επιπλέον, περιλαμβάνεται ανάλυση διαχείρισης κινδύνου αλλά και αναλυτική καταγραφή των φορέων που θα συμμετέχουν στην υλοποίηση του Σχεδίου.

Η εγκεκριμένη Στρατηγική του Δήμου Αγρινίου έχει αναλυτική δομή, πλήρη τεκμηρίωση, λογική συνέχεια και αναδεικνύει πλήθος ζητημάτων που χρήζουν παρέμβασης για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, ωστόσο, παραμένει σε ένα πλαίσιο ελλιπούς τεκμηρίωσης, γεγονός που διαπιστώθηκε και για την Πάτρα, κυρίως ως προς τις δράσεις δημιουργίας οικοσυστήματος για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, προσέλκυσης νέων επενδύσεων και μόχλευσης κεφαλαίων. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για το Σχέδιο στο σύνολο του και τη συμπληρωματικότητα των αποτελεσμάτων θα μπορούσε να υπογραμμιστεί οριζόντια στη Μελέτη.

5.2.2.6. Έγκριση ΒΑΑ Αγρινίου

Το Σχέδιο ΒΑΑ Αγρινίου εγκρίθηκε από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας στις 27 Ιανουαρίου 2017³⁸. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου διαμορφώθηκε σε **70.830.000** ευρώ, έναντι 88.997.000 του Σχεδίου ΒΑΑ Πάτρας, εκ των οποίων τα **20.980.000** ευρώ (το 29,6% του συνολικού προϋπολογισμού του Σχεδίου) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Το υπόλοιπο μέρος των έργων θα διεκδικήσουν χρηματοδότηση από άλλες πηγές (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, κ.λπ.). Στρατηγικός Φορέας ορίζεται ο Δήμος Αγρινίου.

Συγκεκριμένα: Η Αστική Αρχή του Δήμου Αγρινίου αναλαμβάνει ρόλο Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) του ΒΑΑ, με αρμοδιότητα μόνο όσον αφορά στη διαδικασία αξιολόγησης και επιλογής των πράξεων της Στρατηγικής. (Στάδιο Β1 αξιολόγησης πράξεων). Με την έγκριση του Στρατηγικού Σχεδίου, ο Περιφερειάρχης Δυτικής Ελλάδας θα εισηγηθεί στον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης την έκδοση Υπουργικής Απόφασης Ορισμού Ενδιάμεσου Φορέα για την Αστική Αρχή του Δήμου Αγρινίου. Σε πολύ μεγάλο ποσοστό δικαιούχος, φορέας υλοποίησης και φορέας λειτουργίας των έργων θα είναι ο ίδιος ο Δήμος Αγρινίου.

Η ημερομηνία έναρξης υλοποίησης της Στρατηγικής δεν πρέπει να υπερβαίνει την 31η Δεκεμβρίου 2017, ενώ ημερομηνία ολοκλήρωσης των έργων της Στρατηγικής ορίζεται η 31/12/2023, όπως άλλωστε για όλα τα έργα της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020. Οι θεματικοί στόχοι, οι δράσεις και τα έργα που εγκρίθηκαν στο Αγρίνιο από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020 με χρηματοδότηση ΕΤΠΑ και ΕΚΤ κωδικοποιούνται ως εξής:

---

³⁸ Υπ. αρ. πρωτ. 386/27-01-2017 «Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Αγρινίου»

Πίνακας 5.7.

**Προϋπολογισμός ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020**

Ταμείο	Προϋπολογισμός
ΕΤΠΑ	20.200.000
ΕΚΤ	700.000
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	80.000
ΣΥΝΟΛΟ	20.980.000

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

Αναλυτικά, σε επίπεδο έργων, η κατανομή έχει ως εξής:

Πίνακας 5.8.

**Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου που θα
χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 –
ΕΡΓΑ ΕΤΠΑ**

ΕΤΠΑ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ
1	Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	1.1	Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών σε δυναμικούς παραγωγικούς τομείς της περιφερειακής οικονομίας με προτεραιότητα στις αρχές του Ανοικτού Λογισμικού (πολιτισμός, τουρισμός, αγροτική οικονομία κλπ).	Εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ	650.000

ΕΤΠΑ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ
		1.2	Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών	Σύστημα Διαχείρισης Στάθμευσης και Πληροφόρησης	170.000
				Σύστημα διαχείρισης Στόλου οχημάτων	50.000
				Επέκταση και αναβάθμιση και συστήματος GIS Δήμου Αγρινίου	30.000
2	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	2.1	Στήριξη επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) και ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας»	Στήριξη επιχειρήσεων υφιστάμενων και νέων και ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας	2.000.000
3	Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	3.1	Προώθηση εναλλακτικών μορφών αστικών μεταφορών φιλικών στο περιβάλλον	Προμήθεια ηλεκτρικών ποδηλάτων και λεωφορείων και κατασκευή στάσεων	500.000
4	Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	4.1	Επενδύσεις στη διαχείριση των υγρών αποβλήτων εντός περιοχών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης	Εκσυγχρονισμός και επέκταση υποδομών συλλογής αστικών λυμάτων, περιοχής Αγίας Βαρβάρας	1.200.000
		4.2	Επενδύσεις για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών με την προστασία και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων και	Ανάπλαση Παπαστρατείου Πάρκου Αγρινίου	1.800.000

ΕΤΠΑ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ
			προώθηση δράσεων βιώσιμης κινητικότητας		
		4.3	Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης	Επέκταση και αναβάθμιση δικτύου πεζοδρόμων της πόλης	4.000.000
				Διαμόρφωση κοινοχρήστων χώρων σχεδίου πόλης	2.500.000
				Ενίσχυση αστικού πρασίνου και αστικού εξοπλισμού	1.300.000
				Ανάδειξη περιοχών ανοικτών ρεμάτων (Α φάση)	1.700.000
5	Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	5.1	Αναβάθμιση των ενδοπεριφερειακών οδικών αξόνων που συνδέουν και υποστηρίζουν τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών	Λειτουργική αναβάθμιση επιχειρηματικού κέντρου στη νοτιοανατολική είσοδο της πόλης	4.300.000
ΣΥΝΟΛΟ					20.200.000,00

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

Πίνακας 5.9.

Θεματικοί Στόχοι, Δράσεις και Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αργινίου που θα χρηματοδοτηθούν από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 – ΕΡΓΑ ΕΚΤ

ΕΚΤ					
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ		ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ
6	Πρόωθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	6.1	Επενδύσεις στην κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο	Στήριξη κοινωνικών επιχειρήσεων	250.000
7	Πρόωθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	7.1	Δράσεις βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού μέσω προγραμμάτων κατάρτισης	Προγράμματα κατάρτισης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας	150.000
		7.2	Προγράμματα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας για ανέργους με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς με συγκριτικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια		
		7.3	Προγράμματα για τη δημιουργία νέων (start up) και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης		Προγράμματα για την δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της περιφερειακής

ΕΚΤ				
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΡΑΣΕΙΣ		ΕΡΓΑ	Π/Υ
			έξυπνης εξειδίκευσης	
	7.4	Προγράμματα υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τομείς της οικονομίας που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης	Προγράμματα υποστήριξης επιχειρήσεων σε τομείς που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή εξειδίκευση	150.000
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤ				700.000

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

Πίνακας 5.10.

Έργα της ΟΧΕ ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου που θα χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης

Α/Α	ΕΡΓΑ	Π/Υ (ΕΥΡΩ)	ΠΙΘΑΝΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
1	Ανάδειξη περιοχών ανοικτών ρεμάτων (Β φάση)	6.100.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ
2	Προστασία και αναβάθμιση του περιαστικού δάσους Αγίου Χριστοφόρου του Δήμου Αγρινίου	3.550.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ
3	Αποκατάσταση- Αρχοντικού Σωχωρίτη και δημιουργία μικρού αστικού πάρκου πέριξ αυτού	1.200.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ
4	Αξιοποίηση και ενεργειακή Αναβάθμιση Δημοτικών κτιρίων	28.000.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, ΕΠΑνΕΚ,, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
5	Αξιοποίηση και ενεργειακή Αναβάθμιση σχολικών μονάδων	5.200.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, ΕΠΑνΕΚ, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
6	Δημιουργία κόμβου επί της Ε.Ο. Αγρινίου - Ιωαννίνων στη θέση του Εθνικού Σταδίου.	500.000	ΠΕΠ ΠΔΕ 2014 -2020 (εκτός ΒΒΑ), ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ
7	Ενεργειακή αναβάθμιση δημοτικού φωτισμού	1.000.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, ΕΠΑνΕΚ
8	Υπογειοποίηση κάδων απορριμμάτων	1.000.000	ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ- ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
9	Παρεμβάσεις προσβασιμότητας ΑΜΕΑ σε κοινόχρηστους χώρους	500.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ
10	Αντικατάσταση τμημάτων αποχετευτικού δικτύου πόλεως Αγρινίου και αντικατάσταση του συνδετήριου αγωγού λυμάτων με τον κεντρικό συλλεκτήριο.	2.800.000	ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ
	ΣΥΝΟΛΟ	49.850.000	

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Αγρινίου – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

5.3. Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για άλλες χωρικές στρατηγικές

5.3.1. Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση «Μεσολόγγι-Αιτωλικό»

5.3.1.1. Γενικά στοιχεία για τη περιοχή παρέμβασης

Το ευρύτερο σύμπλεγμα υγροτόπων λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου- Αιτωλικού αποτελεί τον μεγαλύτερο σε έκταση υγρότοπο στην Ελλάδα και έναν από τους μεγαλύτερους της Μεσογείου. Το τεράστιας σημασίας υδάτινο σώμα διαμορφώνεται από τα δύο μεγάλα ποτάμια της περιοχής, τον Αχελώο και τον Εύηνο, καθιστώντας το υδάτινο στοιχείο το βασικό χαρακτηριστικό, όχι μόνο του περιβάλλοντος, αλλά και της οικονομίας και της κοινωνίας της περιοχής.

Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ενιαία λιμνοθάλασσα στην Ελλάδα και μία από τις μεγαλύτερες της Μεσογείου με έκταση 112.000 στρέμματα και βάθος που κυμαίνεται από 0.30μ.-1.70μ. Η περιοχή περιλαμβάνει ένα από τα πιο σπάνια και ποικίλα σε φυσικές διαπλάσεις οικοσυστήματα. Οι βασικές παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής είναι τρεις: η αλιεία, η γεωργική εκμετάλλευση και η παραγωγή άλατος. Το Μεσολόγγι (επισήμως, Ιερή Πόλη Μεσολογγίου) είναι πρωτεύουσα της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Το όνομα της πόλης σύμφωνα με ιστορικές πηγές, προέρχεται από την ένωση των δύο ιταλικών λέξεων MEZZO/ MESSO και LAGHI το οποίο σημαίνει «ένα μέρος εν μέσω λιμνών» ή «ένα μέρος που περιβάλλεται από λίμνες».

Παραδοσιακά, η οικιστική και παραγωγική οργάνωση της περιοχής κυριαρχείται από το υδάτινο στοιχείο με τους σημαντικότερους οικισμούς να είναι παράκτιοι/ παραλίμνιοι και με έντονη αλιευτική και ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα, αλλά και τη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή στην «ενδοχώρα» να οργανώνεται με βάση το ανάγλυφο, την πορεία των δύο ποταμών της περιοχής και τη διαθεσιμότητα ύδατος κατά μήκος τους.

Παρά την αφθονία φυσικών πόρων, η περιοχή ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία η οποία καταγράφεται κυρίως στη μείωση και γήρανση του πληθυσμού και ειδικά του οικονομικά ενεργού τμήματος αυτού. Στην περιοχή καταγράφονται επίσης φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και περιθωριοποίησης τα οποία χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης.

Η ιστορική σημασία της περιοχής τόσο στα αρχαία/ ρωμαϊκά χρόνια όσο και το ειδικό βάρος της διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους και ο προσιτός χαρακτήρας της την

καθιστά σημαντικό πόλο έλξης για εγχώριο τουρισμό. Στην Αιτωλοακαρνανία καταγράφεται μικρός αριθμός διεθνών αφίξεων, αλλά υψηλότερος αριθμός αφίξεων ημεδαπών με υψηλότερη μέση διάρκεια παραμονής. Τα περιθώρια ανάπτυξης τόσο σε ότι αφορά το εγχώριο όσο και το διεθνή τουρισμό φαίνεται να είναι σημαντικότερα, αν και εφόσον αντιμετωπιστούν ελλείψεις τόσο ως προς τις υποδομές όσο και ως προς την οργάνωση της αγοράς προς την κατεύθυνση των μοναδικών και ανταγωνιστικών της πλεονεκτημάτων.

Στα πλεονεκτήματα αυτά συγκαταλέγεται και ο χαρακτηρισμός του συμπλέγματος ως οικότοπου προτεραιότητας. Ο χαρακτηρισμός επιβεβαιώνεται από την ποικιλία ενδιαιτημάτων και ειδών χλωρίδας και πανίδας, πολλά εκ των οποίων σπάνια ενδημικά και απειλούμενα. Ειδικότερα, ο πλούτος της περιοχής ως προς την ορνιθοπανίδα, την καθιστά ένα διεθνούς ενδιαφέροντος σημείο, όπου καταγράφονται σχεδόν 300 είδη πουλιών, μεταξύ των οποίων το σύνολο σχεδόν των ημερόβιων αρπακτικών αρπαχτικών της Ελλάδας και πολύ μεγάλος αριθμός υδρόβιων και παρυδάτιων ειδών εκ των οποίων τουλάχιστον 65 από αυτά είναι απειλούμενα.

5.3.1.2. Στρατηγική παρέμβασης

Σήμερα στην περιοχή αναφοράς, η ισορροπία του συστήματος «πόλη και νερό», έχει διαταραχθεί. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι η πόλη εξελίχθηκε χωρίς να ληφθούν υπόψη οι παράμετροι και τα χαρακτηριστικά του τοπίου. Οι συνεχείς επιχωματώσεις που πραγματοποιούνται από το 1874 μέχρι και σήμερα απομάκρυναν τη θάλασσα από την πόλη. Αποτέλεσμα αυτών είναι η δημιουργία μιας ζώνης, στο παραθαλάσσιο μέτωπο, με μεγάλης κλίμακας οικοδομικά τετράγωνα η οποία, αποτελεί ένα φράγμα, ένα εμπόδιο. Η πόλη φαίνεται να στρέφει την πλάτη της προς τη θάλασσα.

Η σχέση των κατοίκων της με το νερό έχει αλλοιωθεί. Καθώς εισέρχεται κανείς στην πόλη, δεν αντιλαμβάνεται ότι το σημείο αναφοράς της, είναι η λιμνοθάλασσα γιατί, δεν μπορεί να προσανατολιστεί με βάση αυτήν. Η κίνηση είναι έμμεση και μπλοκαρισμένη από το «τείχος - φράγμα». Η πόλη είναι αποκομμένη από το λιμάνι. Αποκομμένη από τον πλουτοπαραγωγικό της τουριστικό και πολιτιστικό της πόρο.

Θέλοντας να αποκατασταθεί αυτή τη σχέση και να επαναπροσδιοριστεί η ταυτότητα της πόλης και ταυτόχρονα η αναπτυξιακή δυναμική του υγρού στοιχείου ως πόλος ανάπτυξης (τουριστικός και πολιτιστικός), εντοπίζονται τα νευραλγικά σημεία όπου παρεμβαίνοντας κάποιος, η εικόνα της περιοχής αρχίζει να αλλάζει. Στόχος, είναι η αποκατάσταση της

ισορροπίας των δύο πόλων του οικοσυστήματος, του ανθρωπογενούς και του φυσικού, με την εισχώρηση του ενός μέσα στο άλλο.

Το όραμα της στρατηγικής ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στην περιοχή του συμπλέγματος λιμνοθαλασσών Μεσολογίου - Αιτωλικού, διατυπώνεται ως εξής:

«Η καθιέρωση ενός νέου οικο-αναπτυξιακού και χωροταξικού προτύπου βασισμένου στο ενδογενές ανθρώπινο, φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο της περιοχής της λιμνοθάλασσας Μεσολογίου, αναγνωρίζοντας τη θεμελιώδη συμβολή του υδάτινου στοιχείου στην ταυτότητα και οικονομία της περιοχής»

Η λογική της παρέμβασης, ξεκινάει από τη σχέση της πόλης με το νερό και το πως το Μεσολόγγι προσδιορίζεται από το υγρό στοιχείο. Στα πλαίσια μίας στρατηγικής που θεωρεί το ανθρωπογενές και το φυσικό οικοσύστημα ως αδιαίρετο σύνολο προτείνονται χειρισμοί σε όλες τις κλίμακες που επιδιώκουν την αποκατάσταση της ισορροπίας αυτού του συνόλου.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το υγρό στοιχείο αποτελεί τον πυρήνα γύρω από τον οποίο διαμορφώνεται και η στρατηγική εφαρμογής ΟΧΕ στην περιοχή, με κύριες κατευθύνσεις:

- τη διαμόρφωση ενός εξωστρεφούς και ανταγωνιστικού παραγωγικού ιστού, στους τομείς περιφερειακής προτεραιότητας και ειδικά στον τομέα της αγροδιατροφής και του πολιτισμού - τουρισμού. Σε ότι αφορά την αγροδιατροφή, η στρατηγική περιλαμβάνει το σύνολο του πρωτογενούς τομέα, καλύπτοντας γεωργικά, κτηνοτροφικά και αλιευτικά προϊόντα. Σε ότι αφορά τον πολιτισμό και τον τουρισμό, επιδιώκεται συντονισμένη προσπάθεια για την ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με έμφαση τόσο στον πολιτιστικό- αρχαιολογικό όσο και στον αθλητικό, ναυταθλητικό τουρισμό και τον οικοτουρισμό.
- τη διασφάλιση καλής ποιότητας των υδάτων της λιμνοθάλασσας, ως το θεμελιώδες ζήτημα επιβίωσης και ανάπτυξης της περιοχής, σε ότι αφορά παραδοσιακές και νέες αγροτικές, αλιευτικές και τουριστικές δραστηριότητες, οι οποίες στο σύνολο τους βασίζονται στην απρόσκοπτη παροχή των οικοσυστημικών υπηρεσιών της λιμνοθάλασσας αλλά και των ποταμών Αχελώου και Εύηνου.
- την κατοχύρωση και ενίσχυση της ελκυστικότητας της περιοχής ως χώρο διαμονής και επίσκεψης.

- την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού, πολλά από τα οποία είναι χρόνια.

Στην εγκριτική απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου³⁹ αναφέρεται ρητά πως η ΠΔΕ «αναγνωρίζει ως αγαθό της Λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου-Αιτωλικού, ως «αναπτυξιακό πόλο» μιας Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης, που μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για την ανάδειξη ενός brand name για την πόλη, για τον Νομό και για την Περιφέρεια, με εθνικό και διεθνή χαρακτήρα, δεμένο με τη θάλασσα, τον πολιτισμό, τον τουρισμό και την ιστορία της. Φιλοδοξία είναι η σχεδιαζόμενη στρατηγική να σηματοδοτήσει το άνοιγμα της πόλης στη λιμνοθάλασσα και να αποτελέσει μια καινοτόμο παρέμβαση που αποβλέπει στην κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής».

Στο πλαίσιο της ΟΧΕ, η σύνδεση Τοπικής Παραγωγής βασισμένης στο υγρό στοιχείο, του Πολιτισμού και της στόχευσης σε εναλλακτικές μορφές του Τουρισμού προωθεί και προγραμματίζει αμφίδρομα την ενίσχυση των αποτελεσμάτων και των θετικών επιπτώσεων από μια μελλοντική μεγέθυνση της τουριστικής οικονομίας στην Περιφέρεια στην πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη. Οδηγεί, δηλαδή, από τον Τουρισμό στον Πολιτισμό (με υπόβαση τον πρωτογενή τομέα) και ανατροφοδοτεί έτσι έναν αναπτυξιακό κύκλο που θα κινηθεί αντίθετα από τον υφιστάμενο φαύλο κύκλο της ύφεσης που δημιουργεί η σημερινή οικονομική συγκυρία. Η προσέγγιση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, αν όχι αναγκαία σήμερα, υπό το καθεστώς των ιδιαίτερα περιορισμένων πόρων για τομείς όπως ο Πολιτισμός και το Περιβάλλον.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η Στρατηγική στην περιοχή του συμπλέγματος λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού είναι στιβαρή ως προς την τεκμηρίωση, συνεκτική ως προς τις προτεινόμενες δράσεις, συγκροτημένη ως την ανάλυση. Έχει κεντρικές αναφορές – στρατηγικούς στόχους και γύρω από αυτούς αναπτύσσεται μία υποστηρικτική θεώρηση που συνδέει επί της ουσίας τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα με τις αναπτυξιακές δυνατότητες. Πρόκειται για στρατηγική με σαφείς στόχους και αναλυτική λογική σχεδιασμού που αξιοποιεί τις αρχές της ολοκληρωμένης παρέμβασης

---

³⁹ Υπ. αριθ. 111/28-09-2016 απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας με θέμα «Έγκριση Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) για άλλες χωρικές στρατηγικές, στην περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Αιτωλικού»

5.3.1.3. Στόχοι του σχεδιασμού

Η ανάπτυξη της στρατηγικής στο ευρύτερο σύμπλεγμα υγροτόπων λιμνοθάλασσας Μεσολογίου- Αιτωλικού στηρίζεται σε δύο (2) θεμελιώδεις ορισμούς:

(Α) Ορισμός περιοχής παρέμβασης: Ο πυρήνας της περιοχής παρέμβασης περιλαμβάνει τις λιμνοθαλάσσιες, χερσαίες και ποτάμιες περιοχές του νότιου τμήματος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας, με έμφαση στις προστατευόμενες εκτάσεις μεταξύ των ποταμών Εύηνου και Αχελώου. Η ευρύτερη περιοχή παρέμβασης περιλαμβάνει τη χωρική ενότητα Δήμου Ιεράς Πόλης Μεσολογίου, ενώ υπό προϋποθέσεις μπορεί να περιλαμβάνει σημειακές ή αξονικές παρεμβάσεις με θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα των υδάτων και της βιοποικιλότητας (πράσινοι διάδρομοι και υποδομές) ή/ και στην επισκεψιμότητα της περιοχής. Κατά αντιστοιχία, τα όρια της περιοχής μπορεί να επεκταθούν εντός της θαλάσσιας ζώνης, προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργική ένταξη της περιοχής στη Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής Ιονίου Πελάγους και Κορινθιακού Κόλπου αλλά και η απρόσκοπτη παροχή των υπηρεσιών των οικοσυστημικών προς όφελος της τοπικής οικονομίας. Την περιοχή διατρέχει ο Εθνικής Σημασίας Δυτικός Άξονας ανάπτυξης της χώρας, ο οποίος συνδέει πρωτεύοντες εθνικούς πόλους εκατέρωθεν της περιοχής παρέμβασης, (Ιωάννινα και Ηγουμενίτσα προς Βορρά, Πάτρα προς Νότο). Εντός της περιοχής βρίσκεται ο τουριστικός λιμένας (μαρίνα) Μεσολογίου, ενώ τα κοντινότερα αεροδρόμια είναι αυτά του Ακτίου (βόρεια) και του Αράξου (Πάτρα, νότια).

(Β) Ορισμός τομέων παρέμβασης: Οι τομείς παρέμβασης της ΟΧΕ προκύπτουν από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (2014) και το εγκεκριμένο ΕΠ Δυτικής Ελλάδας (2014) ως εξής:

- Τουρισμός-Πολιτισμός: Η στρατηγική του Τουρισμού συνίσταται στην ανάδειξη του τουρισμού με το συνδυασμό του φυσικού και του πολιτιστικού αποθέματος σε ένα συνολικό προϊόν εμπειριών, που θα το χαρακτηρίζει η υψηλή ποιότητα σε όλες τις πτυχές των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Αγροδιατροφή: Η στρατηγική συνίσταται στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου παραγωγικού κλάδου, ικανού να συμβάλει στην οικονομική ευημερία και την ποιότητα ζωής των πολιτών, μέσω της παραγωγής ανταγωνιστικών, ποιοτικών και ασφαλών τροφίμων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, με υψηλή προστιθέμενη και διατροφική αξία. Η ανάπτυξη της αγρο-βιοδιατροφής αποτελεί σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο βασική προτεραιότητα προκειμένου να αλλάξει το παραδοσιακό

μοντέλο αγροτικής παραγωγής – ιχθυοκαλλιέργειας και παραγωγής – επεξεργασίας τροφίμων. Οι παραπάνω τομείς υποστηρίζονται από ενεργειακά συστήματα και εφαρμογές – ΤΠΕ που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των αλυσίδων αξίας τους.

Υπό το πρίσμα της γενικής Στρατηγικής όπως παρουσιάστηκε στις προηγούμενες παραγράφους, οι στρατηγικές επιλογές της πρότασης και οι στόχοι του Σχεδιασμού είναι:

- η υλοποίηση έργων προστασίας και αποκατάστασης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και του τοπικού οικοσυστήματος,
- η διευθέτηση του ορίου στη ζώνη του μικτού οικοσυστήματος, εκεί δηλαδή που το ανθρωπογενές οικοσύστημα συναντά το φυσικό, σε μία προσπάθεια ομαλής μετάβασης και φιλτραρίσματος από τον έναν στον άλλο πόλο, μέσω της δημιουργίας ενός «πράσινου ποδηλατοδρόμου» που συναντά το λιμάνι και δικτυώνεται με την Τουρλίδα και την «ενδοχώρα» της Λιμνοθάλασσας,
- η με κάθε τρόπο ενδυνάμωση της σχέσης πόλης και θάλασσας, διασφαλίζοντας λειτουργική και φυσική συνέχεια: σχέση που υλοποιείται αμφίδρομα και συμβολικά, με τη διείσδυση των αστικών οδών στο μέτωπο της πόλης στη λιμνοθάλασσα, τη δικτύωση μέσω ποδηλατικών- πολιτιστικών-τουριστικών διαδρομών και εμπειριών,
- η διείσδυση της θάλασσας στη πόλη μέσω της ανάπλασης του καναλιού που από φυσικό όριο γίνεται σημείο εισόδου σε αυτήν,
- η ρύθμιση των δικτύων κυκλοφορίας πεζών και οχημάτων από και προς την πόλη και τη λίμνη,
- η προστασία και ανάδειξη του τοπικού οικιστικού, πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής,
- η στήριξη, βελτίωση και ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στους τομείς εξυπηρέτησης της στρατηγικής της ΟΧΕ,
- η βελτίωση της τουριστικής ικανότητας της περιοχής - ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, με έμφαση στη ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού και επικέντρωση στην ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ διαφορετικών τομέων επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία τοπικής τουριστικής ταυτότητας – συνέργεια με πρωτογενή τομέα, τη δημιουργία συνθηκών πολυαπασχόλησης και διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας,

τη δημιουργία προδιαγραφών ποιότητας κ.α. ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων και πόλων έλξης με άξονα το νερό, το πολιτισμό και τον τουρισμό- οικοτουριστικές και πολιτιστικές δράσεις.

5.3.1.4. Σχήμα Διαχείρισης

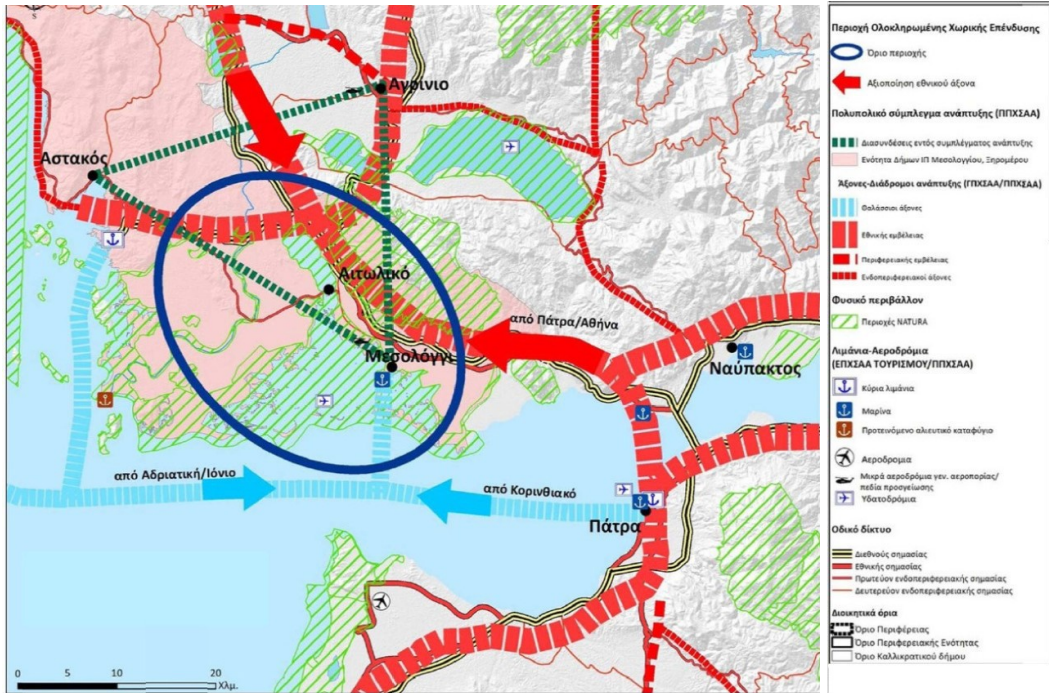
Στην ΟΧΕ στην περιοχή του συμπλέγματος λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου - Αιτωλικού, Στρατηγικός Φορέας είναι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας – ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Ωστόσο στο πλαίσιο της εγκριθείσας από το Περιφερειακό Συμβούλιο Στρατηγικής το Σχήμα Διαχείρισης αναλύεται και περιλαμβάνει τους φορείς που συμμετείχαν στη διαμόρφωση της χωρικής στρατηγικής, με τη διατύπωση προτάσεων υιοθέτησης παρεμβάσεων/ έργων που περιλαμβάνονται στη χωρική στρατηγική αλλά και τους Φορείς που αναλαμβάνουν την υλοποίηση και λειτουργία έργων που προτείνονται στη χωρική στρατηγική, υπό τον όρο «εμπλεκόμενοι φορείς». Αυτοί είναι: η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας, ο Δήμος ΙΠ Μεσολογγίου, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας, το Επιμελητήριο Αιτωλοακαρνανίας, η Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δυτικής Ελλάδας, ο Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου. Το σχήμα διαχείρισης προσδιορίζεται με λεπτομέρεια και χαρακτηρίζεται από επάρκεια και σύνθεση τοπικών «δυνάμεων» καθώς περιλαμβάνει εκπροσώπους από όλο το φάσμα δραστηριότητας (οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής, κ.λπ.) στην περιοχή παρέμβασης.

5.3.1.5. Προσδιορισμός της περιοχής εφαρμογής

Σε χωρικό επίπεδο, λοιπόν, η ΟΧΕ θα εστιάσει στην περιοχή λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου-Αιτωλικού και με προοπτικές διεύρυνσης προς το σύνολο του αναπτυξιακού τριπόλου Αγρίνιο – Μεσολόγγι – Αστακός, εφόσον υπάρξουν συμπληρωματικοί (πλην του ΠΕΠ) πόροι. Αντιστοίχως, και θεματικά, η ΟΧΕ εστιάζει στον τουρισμό, την προστασία του περιβάλλοντος και των υδάτων και την καινοτομία στους παραπάνω τομείς. Ο πυρήνας της παρέμβασης αφορά το σύνολο της έκτασης του Δήμου Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου και εντάσσεται στην ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα (ΑΧΕ) χωρική Ενότητα Δήμων ΙΠ Μεσολογγίου και Ξηρόμερου (εκτός ΔΕ Φυτειών) σύμφωνα με την πρόταση αναθεώρησης ΠΠΧΣΑΑ Δυτικής Ελλάδας (2014).

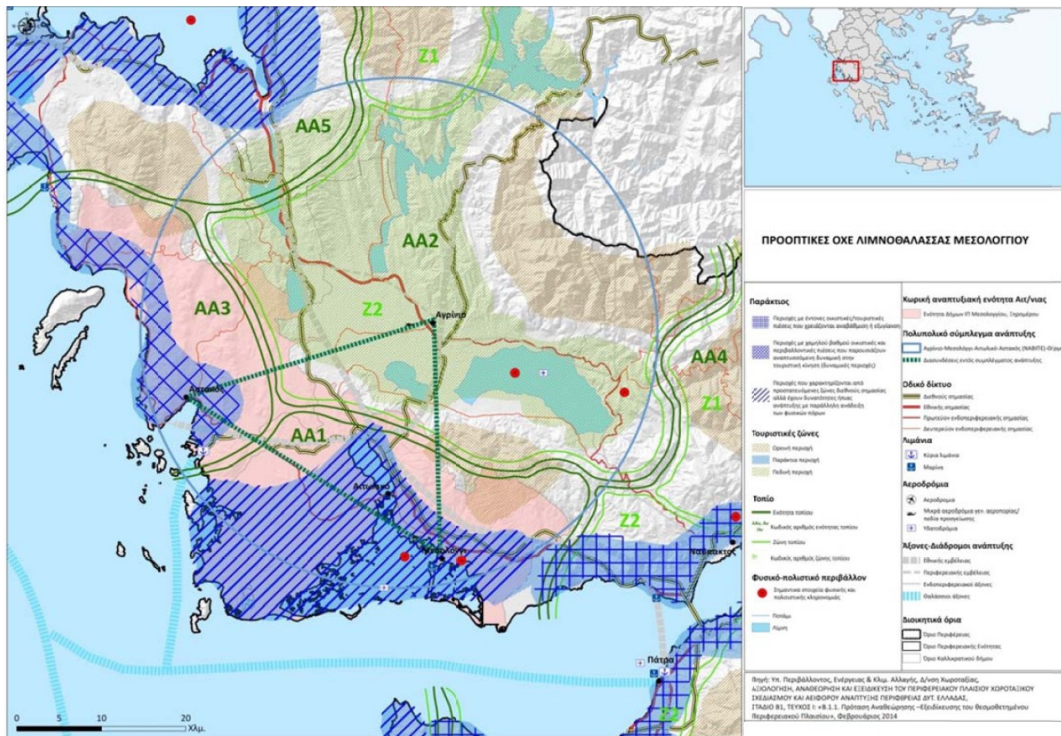
Χάρτης 5.2.

Περιοχή ΟΧΕ στην περιοχή Λιμνοθάλασας Μεσολογγίου – Αιτωλικού

Χάρτης 5.3.

Προοπτικές ΟΧΕ Λιμνοθάλασας Μεσολογγίου – Αιτωλικού

Πηγή: Απόφαση υπ. αριθ. 111/28-09- του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας

Κρίνεται, όμως, απαραίτητο να αναφερθεί ότι υπό προϋποθέσεις ωριμότητας και διαθεσιμότητας πόρων, η στρατηγική μπορεί να περιλαμβάνει σημειακές ή αξονικές παρεμβάσεις, εκτός του Δήμου ΙΠ Μεσολογγίου, εφόσον έχουν θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα των υδάτων και της βιοποικιλότητας (πράσινοι διάδρομοι και υποδομές) ή και στην επισκεψιμότητα της περιοχής. Η ευρύτερη περιοχή αναφοράς μπορεί να περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Πάρκου, τον ποταμό Αχελώο και το τμήμα της λεκάνης απορροής του που βρίσκεται εντός της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας. Κατά αντιστοιχία, τα όρια της περιοχής μπορεί να επεκταθούν εντός της θαλάσσιας ζώνης προκειμένου να διασφαλιστεί η λειτουργική ένταξη περιοχής στη Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής Ιουνίου Πελάγους και Κορινθιακού Κόλπου αλλά και η απρόσκοπτη παροχή των υπηρεσιών των οικοσυστημικών προς όφελος της τοπικής οικονομίας.

5.3.1.6. Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο

Στην περίπτωση των ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές, στρατηγικός φορέας είναι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας όπως αναλυτικά διαπιστώσαμε στην παράγραφο 4.7. Η διαδικασία σύνταξης και υποβολής του ΣΣ προς χρηματοδότηση είναι διαφορετική από αυτή των ΒΑΑ καθώς οι διαδικασίες της ΠΔΕ για τη διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων έργων είναι διαφορετικές από αυτές των Δήμων – Αστικών Αρχών. Στην περίπτωση των ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές, το ΣΣ εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο της ΠΔΕ και στη συνέχεια υποβλήθηκε ως συνοδευτικό της αίτησης χρηματοδότησης προς την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης. Στο «*Στρατηγικό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες χωρικές στρατηγικές στην περιοχή λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού*» που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο (Σεπτέμβριος, 2016), η ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού δομείται σε 2 Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), 4 Ειδικούς Στόχους και 7 Πυλώνες Παρέμβασης.

Αναλυτικά:

Πίνακας 5.11.

Άξονες Προτεραιότητας, Ειδικοί Στόχοι και Πυλώνες Παρέμβασης της ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο

Άξονες Προτεραιότητας της ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού	
ΑΠ1	Ανάδειξη Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού σε Διεθνή Οικοτουριστικό Προορισμό
ΑΠ2	Κοινωνική Αναζωογόνηση

Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού	
ΕΣ 1.1	Διατήρηση και Ανάδειξη της Υψηλής Ποιότητας του Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος
ΕΣ 1.2	Στήριξη της Καινοτόμου και Εξωστρεφούς Επιχειρηματικότητας, ειδικά μέσω Συνεργατικών Σχημάτων
ΕΣ 2.1	Βελτίωση της Απασχολησιμότητας
ΕΣ 2.2	Διασφάλιση Συνθηκών Κοινωνικής Ενσωματώσης

Πυλώνες Παρέμβασης της ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού	
ΠΠ1	Διασφάλιση – βελτίωση ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού
ΠΠ2	Ανάδειξη της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού ως αναγνωρίσιμο πόλο τουρισμού και πολιτισμού
ΠΠ3	Προβολή - προώθηση και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς
ΠΠ4	Ανάπτυξη έξυπνων εφαρμογών ΤΠΕ για την προώθηση θεματικού τουρισμού και αναβάθμιση ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών
ΠΠ5	Ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη και αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής
ΠΠ6	Προώθηση και Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας
ΠΠ7	Διασφάλιση και ενίσχυση συνθηκών απασχόλησης και ανθρώπινου δυναμικού

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, Σεπτέμβριος 2016

1^{ος} Πυλώνας: «Διασφάλιση – βελτίωση ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος

Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού»

Ο 1^{ος} Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται κυρίως με παρεμβάσεις βελτίωσης, διατήρησης και διασφάλισης της ποιότητας των υδάτων της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού, και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις :

Π.1.1 Συμπληρωματικά έργα αναβάθμισης των υδατικών οικοσυστημάτων της Ν.Δ. Αιτωλοακαρνανίας Π.1.2 Αποχέτευση - Αποστράγγιση Αντλιοστασίων D1, D2, D6 και συναφών έργων στη Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού

Π.1.3 Καινοτόμο Σύστημα Διαχείρισης λυματολάσπης και διαχείριση λιπάνσεων στις γεωργικές εκτάσεις του Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου

2ος Πυλώνας «Ανάδειξη της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού ως αναγνωρίσιμο πόλο τουρισμού και πολιτισμού»

Ο 2ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και κατάρτισης, τουριστικές διαδρομές σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ανάδειξη προορισμών με δραστηριότητες σχετικές με το περιβάλλον, αναβάθμισης χώρων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, διαδρομές οικοτουριστικής ανάπτυξης και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.2.1 Ποδηλατική διαδρομή μέσα στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού Π.2.2 Μουσείο Άλατος στην Τουρλίδα

Π.2.3 Δράσεις ανάδειξης Φύσης – Πολιτισμού στη Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού Π.2.4 Δράσεις εξυπηρέτησης Οικοτουρισμού στη Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού

Π.2.5 Δημιουργία ποδηλατικής διαδρομής στον άξονα σύνδεσης του Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου με την ανατολική περιμετρική

Π.2.6 Δημιουργία Ναυταθλητικού Κέντρου

Π.2.7 Δημιουργία υποθαλάσσιου πάρκου

3ος Πυλώνας «Προβολή - προώθηση και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς»

Ο 3ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις προβολής του πολιτιστικού, ιστορικού και αρχαιολογικού υποβάθρου της περιοχής, αναδεικνύοντας τον πολιτιστικό πλούτο, την ποικιλόμορφη ιστορική ταυτότητά της που είναι απόλυτα συνδεδεμένη με το «υδάτινο στοιχείο» και το φυσικό περιβάλλον, και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις

Π.3.1 Αποκατάσταση του διατηρητέου σχολικού κτιρίου με την επωνυμία «Ξενοκράτειο» στην Ι.Π. Μεσολογγίου και μετατροπή του σε μουσειακό χώρο για τη στέγαση αρχαιολογικών συλλογών

Π.3.2 Δημιουργία πολιτισμικής διαδρομής γύρω από την περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου- Αιτωλικού με χρήση έξυπνων ψηφιακών εφαρμογών

Π.3.3 Ανάδειξη Ανατολικών και Δυτικών Γεφυριών Αιτωλικού

4ος Πυλώνας «Ανάπτυξη έξυπνων εφαρμογών ΤΠΕ για την προώθηση θεματικού τουρισμού και αναβάθμιση ηλεκτρονικών υποδομών και υπηρεσιών»

Ο 4ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις ανάπτυξης έξυπνων εφαρμογών και τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών για την προώθηση θεματικού τουρισμού και για την αναβάθμιση – βελτίωση των παρεχόμενων στους πολίτες και επισκέπτες υπηρεσιών και υποδομών, και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις :

Π.4.1 Σύστημα ανάδειξης πολιτιστικής, ιστορικής, αρχαιολογικής, λαογραφικής και τουριστικής πληροφορίας για το Δήμο Ι.Π. Μεσολογγίου αξιοποιώντας mobile ψυχαγωγίας, τεχνολογίες και εφαρμογές εκπαιδευτικής

Π.4.2 Αναβάθμιση – Ψηφιοποίηση Πινακοθήκης Δήμου Μεσολογγίου

Π.4.3 Wi-Fi Δήμου για Επιχειρήσεις και Δημότες

5ος Πυλώνας «Ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη και αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής»

Ο 5ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις αναζωογόνησης και ανάπλασης αστικών περιοχών και σημείων τουριστικού και οικονομικού ενδιαφέροντος, ανάδειξης τοπικού τουριστικού αποθέματος, υποδομές πολιτιστικής και οικοτουριστικής ανάπτυξης, και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.5.1 Βελτίωση προσβασιμότητας περιοχής Τουρλίδας

Π.5.2 Βελτίωση - αναβάθμιση αστικής αρτηρίας οδού Ναυπάκτου έως 2ο Λύκειο

Π.5.3 Ανάπλαση ανατολικής Περιμετρικής και συνδετήριας με Δυτική Περιμετρική Οδό

Π.5.4 Ανάπλαση διαύλου πόλης και Βυρώνειο Πάρκο – Ανάπλαση οδού Κύπρου

Π.5.5 Ανάπλαση νοτίου τμήματος Αιτωλικού

Π.5.6 Ανάπλαση Δυτικής Περιμετρικής

Π.5.7 Αναβάθμιση οδών Μουστακλή, τμήματος Σπύρου Τρικούπη και γειτονικών πλατειών

Π.5.8 Αιτωλική Φιλοξενία «Το Σπίτι του Τουρίστα»

Π.5.9 Δημιουργία κέντρου τουριστικής πληροφόρησης για το «Σπίτι του Τουρίστα»

6ος Πυλώνας «Προώθηση και Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας

Ο 6ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις προώθησης επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, καθώς και με δράσεις αύξησης των επενδύσεων σε επιχειρήσεις που συνδέονται με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης. Ειδικότερα περιλαμβάνονται οι παρακάτω Πράξεις :

Π.6.1 Δράσεις ενίσχυσης και στήριξης επιχειρήσεων και ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας

Π.6.2 Αναβάθμιση - Ανάδειξη οικοπέδου περιοχής Αγ. Νεκταρίου ως επιχειρηματικό πάρκο

7ος Πυλώνας «Διασφάλιση και ενίσχυση συνθηκών απασχόλησης και ανθρώπινου δυναμικού»

Ο 7ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις υποστήριξης, κατάρτισης και βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (εργαζομένων και επιχειρήσεων) σε τομείς της τοπικής οικονομίας με συγκριτικά πλεονεκτήματα για την περιοχή που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις :

Π.7.1 Δράσεις βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυσης της απασχόλησης

Π.7.2 Δράσεις ενίσχυσης καινοτόμων επιχειρήσεων

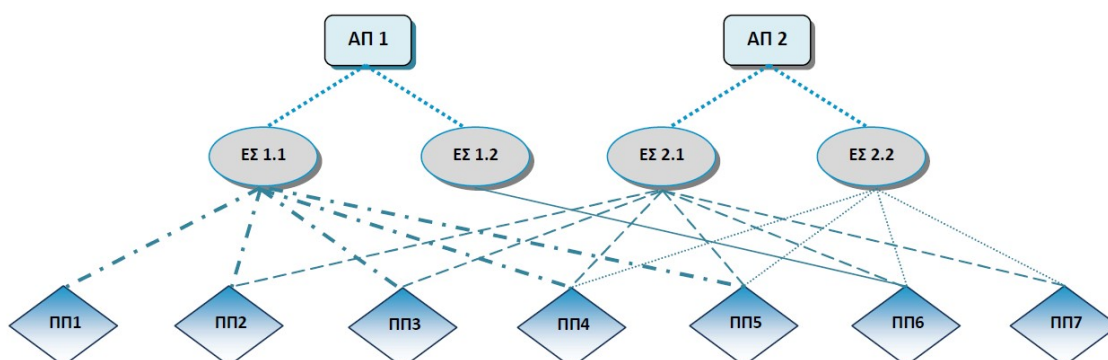
Π.7.3 Δράσεις υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρήσεων

Π.7.4 Σχεδιασμός και λειτουργία θερμοκοιτίδας Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας για όλους

Π.7.5 Προγράμματα κατάρτισης και υποστηρικτικών αυτών δράσεων για την κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία

Π.7.6 Βελτίωση - Αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών δημόσιων ιχθυοτροφείων

Ακολουθεί ενδεικτικό διάγραμμα συσχέτισης των Αξόνων Προτεραιότητας με τους Ειδικούς Στόχους και τους Πυλώνες Παρέμβασης στο οποίο περιγράφεται διαγραμματικά η φιλοσοφία της «λογικής παρέμβασης» της ΟΧΕ.

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, 2016

Στον παρακάτω πίνακα συσχετίζονται οι Άξονες Προτεραιότητας και οι Ειδικό Στόχοι της Στρατηγικής με τους Θεματικούς Στόχους, τις Επενδυτικές Προτεραιότητες και τους Ειδικούς Στόχους του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας για την υλοποίηση πράξεων που εντάσσονται στην Στρατηγική των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) για την περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου - Αιτωλικού.

Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο του επιχειρησιακού σχεδιασμού όπως αποτυπώνεται στο ΣΣ, αποτελεί η διαπίστωση ότι η Στρατηγική οφείλει να αποτελεί μια δυναμική διαδικασία που τροφοδοτείται, τροφοδοτεί και συντονίζει τους διαφορετικούς τομείς εμπλοκής φορέων και χρηματοδοτικών πηγών, για το λόγο αυτό είναι μια ανοιχτή - σε αλλαγές, επανακαθορισμό

στόχων, ένταξη νέων έργων, κ.α.- προσέγγιση σχεδιασμού ανάλογα με την πορεία υλοποίησής της και επίτευξης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων της. Κρίσιμο, συνεπώς ,στοιχείο αποτελεί η αξιολόγηση κατά τη διάρκεια της υλοποίησής της, τόσο σε σχέση με την εφαρμογή, όσο και με τις επιπτώσεις μίας παρέμβασης , έτσι ώστε να μπορεί να αναθεωρηθεί και να επανασχεδιαστεί με νέους όρους και στόχους σε στάδια προγενέστερα της ολοκλήρωσής της.

Πίνακας 5.12.

Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας / Ειδικών Στόχων Στρατηγικής με Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Αξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο					
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)		Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)	
1. Ανάδειξη Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού σε Διεθνή Οικοτουριστικό Προορισμό	1.1 Διατήρηση και Ανάδειξη της Υψηλής Ποιότητας του Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος	4	Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	e	Προώθηση στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλα τα είδη περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων	1	Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας
		6	Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	c	Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	1	Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών και πολιτιστικών περιοχών
				d	Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών	1	Προστασία των περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας
				e	Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	1	Στήριξη για βιώσιμη και ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη
7	Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	B	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	1	Βελτίωση της προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και σε σημεία γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος		

Πίνακας 5.12 Συνέχεια

Αξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο					
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)		Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)	
1. Ανάδειξη Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού σε Διεθνή Οικοτουριστικό Προορισμό	1.2 Στήριξη της Καινοτόμου και Εξωστρεφούς Επιχειρηματικότητας, ειδικά μέσω συνεργατικών σχηματισμών	2	Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	b	Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ	1	Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ
				c	Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας	1	Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες
		3	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	a	Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρήσεων	1	Αύξηση των επενδύσεων σε επιχειρήσεις που συνδέονται με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης

Πίνακας 5.12 Συνέχεια

Άξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Αντικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο						
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)		Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)		
2. Κοινωνική Αναζωογόνηση	2.1	Βελτίωση της απασχολησιμότητ ας	8	Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	1	Πρόσβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που βρίσκονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και της υποστήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	1	Αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων της Περιφέρειας με έμφαση σε αυτούς με υψηλά τυπικά προσόντα
					3	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	1	Αύξηση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης
					5	Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	1	Ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής εργαζομένων και επιχειρηματιών στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης
		9	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	v	Προώθηση της κοινωνική επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	1	Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο	

Πίνακας 5.12 Συνέχεια

Άξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Λυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο					
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)		Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)	
2. Κοινωνική Αναζωογόνηση	2.2 Διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής ενσωμάτωσης	8	Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	1	Πρόσβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που βρίσκονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και της υποστήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	1	Αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων της Περιφέρειας με έμφαση σε αυτούς με υψηλά τυπικά προσόντα
				1	Πρόσβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που βρίσκονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και της υποστήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	1	Αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων της Περιφέρειας με έμφαση σε αυτούς με υψηλά τυπικά προσόντα
				3	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	1	Αύξηση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης
				5	Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	1	Ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής εργαζομένων και επιχειρηματιών στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης
		9	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	v	Προώθηση της κοινωνική επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	1	Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, Σεπτέμβριος 2016

5.3.1.7. Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Στρατηγικής σε Ειδικούς Στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της ΟΧΕ στην περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 5.13.

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα Στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού

ΑΠ Στρατηγικής ΟΧΕ		ΕΣ Στρατηγικής ΟΧΕ		Αναμενόμενα Αποτελέσματα
1	Ανάδειξη Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού σε Διεθνή Οικοτουριστικό Προορισμό	1.1	Διατήρηση και Ανάδειξη της Υψηλής Ποιότητας του Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Προστασία περιβάλλοντος - διατήρηση της βιοποικιλότητας και της καλής ποιότητας των υδάτων ▪ Προσέλκυση ειδικών και εναλλακτικού τουρισμού με προεξέχοντες τον οικοτουρισμό, τον πολιτισμικό τουρισμό, τον αλιευτικό τουρισμό και τον αθλητικό τουρισμό ▪ Στοχευμένη στήριξη γεγονότων και εκδηλώσεων διεθνούς εμβέλειας που θα επιτρέψουν την ανάδειξη της ταυτότητας της περιοχής ▪ Την υλοποίηση στοχευμένων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων και μέτρων προστασίας και αποκατάστασης της υδρόβιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων ▪ Αναβάθμιση και αναζωογόνηση του οικοσυστήματος της περιοχής με δυνατότητες αξιοποίησης και αειφορικής χρήσης, υπερτοπικής σημασίας, με πολυποίκιλα μακροπρόθεσμα κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη για την περιοχή ▪ Διαμόρφωση και αξιοποίηση της Λιμνοθάλασσας σε ένα οικολογικό και πολιτισμικό χώρο αναψυχής, αθλητισμού και δημιουργικής απασχόλησης του κοινωνικού συνόλου συμβάλλοντας σημαντικά στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής της πόλης ▪ Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ▪ Τόνωση του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού και χαρακτήρα της περιοχής ▪ Αύξηση της επισκεψιμότητας και προώθηση εναλλακτικών μορφών κινητικότητας ▪ Υλοποίηση του οράματος για το άνοιγμα της

ΑΠ Στρατηγικής ΟΧΕ		ΕΣ Στρατηγικής ΟΧΕ		Αναμενόμενα Αποτελέσματα
				<p>πόλης προς την Λιμνοθάλασσα</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Βελτίωση του μικροκλίματος της περιοχής ▪ Αποκατάσταση της απρόσκοπτης επικοινωνίας του αστικού ιστού με το θαλάσσιο μέτωπο ▪ Εξασφάλιση λειτουργικής και αισθητικής συνοχής της παραλιακής ζώνης ▪ Προώθηση βιώσιμης κινητικότητας με την διευκόλυνση και προστασία της κίνησης των πεζών και προώθηση ήπιων μορφών μετακίνησης (ποδηλατοδρόμοι) ▪ Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας
		1.2	Στήριξη της Καινοτόμου και Εξωστρεφούς Επιχειρηματικότητας, ειδικά μέσω συνεργατικών σχηματισμών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενθάρρυνση και στήριξη τοπικών και -υπό προϋποθέσεις- υπερτοπικών επιχειρηματικών δικτύσεων / επιχειρηματικών διασυνδέσεων (clusters) σε όλους τους τομείς με έμφαση στον πρωτογενή τομέα, καθώς και στον κλάδο της αγροδιατροφής
2	Κοινωνική αναζωογόνηση	2.1	Βελτίωση της Απασχολησιμότητας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αύξηση της απασχόλησης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για στήριξη των δυναμικών και αναδυόμενων τομέων της οικονομίας της περιοχής ▪ Δράσεις για τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας, δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που οδηγούν σε πιστοποίηση γνώσεων, δράσεις αναβάθμισης γνώσεων και δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού σε θεματικές που συνδέονται με δυναμικούς ή αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας και δράσεις αναχαίτισης του μεταναστευτικού ρεύματος επιστημόνων (brain drain) ▪ Ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης, νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων και της διά βίου μάθησης
		2.2	Διασφάλιση συνθηκών κοινωνικής ενσωμάτωσης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δράσεις ενεργού ένταξης, ιδίως για ομάδες που αντιμετωπίζουν εντονότερα τον κίνδυνο αποκλεισμού όπως νέοι, γυναίκες και ΑμεΑ. ▪ Αξιοποίηση του στοιχείου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη των ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων στην αγορά εργασίας, ενώ θα επιδιωχθεί και η ανάπτυξη ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την κοινωνική ένταξη

5.3.1.8. Ωριμότητα της Στρατηγικής

Η ανάπτυξη της Στρατηγικής στη Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού αφορά όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και επιπλέον αναδεικνύονται συνέργειες ανάμεσα στα διαφορετικά έργα αλλά και η συνάφεια της Στρατηγικής με το ευρύτερο πλαίσιο προγραμματισμού. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι στο Στρατηγικό Σχέδιο ΟΧΕ της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού που εγκρίθηκε από την ΠΔΕ περιλαμβάνει αναλυτικούς πίνακες με τη συσχέτιση των ΑΠ και ΕΣ της Στρατηγικής ΟΧΕ με:

- Άξονα Προτεραιότητας, Μέτρο, Ειδικό Στόχο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα
- τους Στρατηγικούς Στόχους και με Θεματικές περιοχές της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης,
- τους Στρατηγικούς Στόχους και Κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας (ΠΠΧΣΑΑ),

Ο μακρύς κατάλογος έργων που περιλαμβάνει το Σχέδιο της Στρατηγικής της Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού που υποβλήθηκε από την ΠΔΕ και εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο (33 Έργα προϋπολογισμού από € 100.000 έως €10.128.915) χαρακτηρίζεται από συνοχή και εκφράζει την τοπική ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο σε επίπεδο φιλοσοφίας σχεδιασμού όσο και ως προς τις επιμέρους πράξεις. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, καλύπτεται σε ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό, ενώ ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων, οι κατευθύνσεις είναι σαφώς διατυπωμένες.

Η αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης και η ωριμότητα του Σχεδίου προκύπτει στιβαρή και επιδεικνύει υψηλό επίπεδο ωριμότητας. Στο Σχέδιο της Στρατηγικής παρατίθενται αναλυτικοί πίνακες με:

- χρονοδιάγραμμα υλοποίησης για κάθε Πυλώνα Παρέμβασης,
- τις απαιτούμενες ενέργειες ωρίμανσης και το επίπεδο ετοιμότητας (μελέτες, άδειες, κ.λπ.) για κάθε Πράξη ανά Πυλώνα Παρέμβασης,
- τη συμπληρωματικότητα και συνέργεια των Πράξεων με Στρατηγικές και στόχους της ΠΔΕ μέχρι το επίπεδο των δεικτών αποτελέσματος και εκροών,

- το χρηματοδοτικό σχέδιο με εκτίμηση προϋπολογισμού και αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης,
- αναλυτική αναφορά στις ενέργειες διαβούλευσης και ενημέρωσης των τοπικών φορέων, κ.α.

5.3.1.9. Έγκριση ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού

Το Σχέδιο ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας – Μεσολογγίου εγκρίθηκε από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας μόλις πρόσφατα στις 21 Δεκεμβρίου 2016⁴⁰. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου διαμορφώθηκε σε **47.768.915,67** ευρώ, εκ των οποίων τα **20.530.000,00** ευρώ (περίπου το 43% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Το υπόλοιπο μέρος των έργων αναμένεται να χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, κ.λπ.). Στρατηγικός Φορέας ορίζεται η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας. Η ημερομηνία έναρξης υλοποίησης της Στρατηγικής δεν πρέπει να υπερβαίνει την 31η Δεκεμβρίου 2017, ενώ ημερομηνία ολοκλήρωσης των έργων της Στρατηγικής ορίζεται η 31/12/2023, όπως άλλωστε για όλα τα έργα της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020. Οι θεματικοί στόχοι, οι δράσεις και τα έργα που εγκρίθηκαν στην Πάτρα από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020 με χρηματοδότηση ΕΤΠΑ και ΕΚΤ κωδικοποιούνται ως εξής:

Πίνακας 5.14.

Προϋπολογισμός ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Ταμείο	Προϋπολογισμός
ΕΤΠΑ	19.850.000,00
ΕΚΤ	600.000
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	80.000
ΣΥΝΟΛΟ	20.530.000

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

⁴⁰ Υπ. αρ. πρωτ.5734/21-12-2016 «Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες χωρικές στρατηγικές στην περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού»

5.3.2. Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση «Κατάκολο – Πύργος – Αρχαία Ολυμπία»

5.3.2.1. Γενικά στοιχεία για τη περιοχή παρέμβασης

Ο πόλος της Αρχαίας Ολυμπίας αποτελεί μνημείο παγκόσμιας αναγνωσιμότητας και έλξης, του οποίου η παρουσία επηρεάζει το σύνολο της περιφερειακής οικονομίας, ειδικά σε ότι αφορά τον τουρισμό και τον πολιτισμό, πεδία όπου αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο. Αντιστοίχως με δεδομένη την έμφαση της περιφερειακής στρατηγικής καινοτομίας στον πολιτισμό, τον τουρισμό και την εξωστρέφεια γίνεται αντιληπτό ότι η υλοποίηση της ΟΧΕ ξεπερνά κατά πολύ την «ενδοπεριφερειακή χωρική ενότητα» αλλά μπορεί να επηρεάσει θετικά την περιφερειακή και την εθνική οικονομία.

Η ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, στην οποία επιδιώκεται να εφαρμοστεί η στρατηγική της ΟΧΕ είναι πρόσφορη, δεδομένου ότι:

- Πρόκειται για μία διαφοροποιημένη και χωροταξικά/λειτουργικά οριοθετημένη υποπεριφερειακή περιοχή με διακριτή ταυτότητα - που χρήζει ωστόσο επαναπροσδιορισμού, η οποία διαθέτει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για παραγωγική ανασυγκρότηση, με στοιχεία «Έξυπνης Εξειδίκευσης» και για δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.
- Συνιστά έναν υποσχόμενο πόλο περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης, διαθέτοντας πόρους με διαχρονική αξία όπως είναι τα τοπία, οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι ορεινοί όγκοι, το οικολογικό απόθεμα, μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, εκκλησιές και μοναστήρια, ποιοτική αγρο-κτηνοτροφική παραγωγή κ.α.
- Η ολοκλήρωση των υποδομών του λιμένα Κατακόλου σε συνδυασμό με τον οικουμενικό χαρακτήρα και αναγνώριση της Αρχαίας Ολυμπίας αναπτύσσουν μια αυτόνομη παραγωγική αλυσίδα Πολιτισμού – Αγροδιατροφής – Μεταφορών - Έξυπνων Εφαρμογών - Υποδομών τουρισμού-Υπηρεσιών
- Η μεσαία και ορεινή ζώνη της περιοχής εμφανίζει σημαντικά περιθώρια υποδοχής τουριστικής διάχυσης και ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, σε διασύνδεση με την περαιτέρω προώθηση της ποιοτικής και βιώσιμης τουριστικής δραστηριότητας της παράκτιας ζώνης, και ιδιαίτερα δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού (π.χ. πολιτιστικού, οικολογικού, ορειβατικού, θρησκευτικού, γαστρονομικού, εμπειρίας).

Είναι φανερό ότι η περιοχή αναφοράς χαρακτηρίζεται από ένα αναπτυξιακό δυισμό. Από τη μια διαθέτει μία πρωτόγνωρη πύλη εισόδου τουριστικών ροών (Κατάκολο) προς σε ένα εμβληματικό πολιτιστικό χώρο οικουμενικής αξίας (Αρχαία Ολυμπία) η βιωσιμότητα του οποίου επιτάσσει την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης οικονομικής και περιβαλλοντικής ανασυγκρότησης και από την άλλη, μία αστική, ημιορεινή και ορεινή «ενδοχώρα» με σημαντικό αναπτυξιακό δυναμικό, συμπληρωματικό της παράκτιας ανάπτυξης, αλλά και αυτοδύναμο έως ένα βαθμό η οποία όμως δεν καρπώνεται παρά ελάχιστα από τις τουριστικές ροές.

5.3.2.2. Στρατηγική παρέμβασης

Η Αρχαία Ολυμπία αποτελεί ένα πόλο παγκόσμιας εμβέλειας και αναγνωρισιμότητας τον οποίο επισκέπτονται άνω των 450.000 επισκεπτών ετησίως, μεγάλος αριθμός των οποίων καταφθάνει μέσω κρουαζιέρας στο λιμένα Κατάκολου. Αν και οι αφίξεις στο Κατάκολο έχουν μειωθεί στους 585.000 περίπου (από 820.000 επισκέπτες το 2010), η περιοχή παραμένει ένας λιμένας μεγάλης σημασίας όχι μόνο για την τοπική αλλά και για την εθνική οικονομία.

Εντούτοις, η μέχρι σήμερα τουριστική ανάπτυξη της Αρχαίας Ολυμπίας έχει βασιστεί στην απευθείας σύνδεση της με άλλα σημεία εισόδου της Περιφέρειας ή της χώρας, χωρίς απαραίτητα τα οφέλη της αυξημένης επισκεψιμότητας να διαχέονται στην ευρύτερη περιοχή. Ταυτόχρονα, η αλματώδης οικονομική μεγέθυνση της προηγούμενης δεκαετίας δε συνοδεύτηκε από μακροπρόθεσμα οφέλη: ο πληθυσμός συνέχισε να εγκαταλείπει την περιοχή και η ανεργία αυξήθηκε δραματικά.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η διάχυση των οφελών από την ύπαρξη ενός παγκόσμιου πόλου έλξης αποτελεί σημαντική διέξοδο για παραγωγική ανασυγκρότηση και αντιμετώπιση της κρίσης, όχι μόνο για την ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας αλλά και για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συνολικά.

Στο πλαίσιο αυτό, η στρατηγική για ολοκληρωμένη χωρική επένδυση στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας στηρίζεται σε τρεις στρατηγικές κατευθύνσεις:

- διαμόρφωση και κατοχύρωση ενός συνολικού τουριστικού προϊόντος και διακριτής ταυτότητας που θα συνεισφέρει στην ελκυστικότητα της περιοχής και στη διατηρήσιμη ανάπτυξη. Όπως έχει φανεί, η ύπαρξη της Αρχαίας Ολυμπίας καθαυτής

δεν επαρκεί για την εξασφάλιση ικανοποιητικού αριθμού επισκεπτών, ούτε για τη διάχυση οφελών στην ευρύτερη περιοχή.

- η επισκεψιμότητα της Ολυμπίας αποτελεί σημείο αφετηρίας, για τη χωρική και παραγωγική ανασυγκρότηση της περιοχής προς την κατεύθυνση της αύξησης της εγγύτητας προστιθέμενης αξίας:
  - σε επίπεδο χωρικής οργάνωσης, η στρατηγική συνίσταται στη δημιουργία/ανάδειξη σημείων και πόλων προκειμένου να διασφαλιστεί η διάχυση των οφελών από την παρουσία εκατοντάδων χιλιάδων επισκεπτών, αντιμετωπίζοντας το φαινόμενο της αυθημερόν διέλευσης επισκεπτών χωρίς περαιτέρω παραμονή/διανυκτέρευση στην ΠΔΕ.
  - σε επίπεδο παραγωγικής οργάνωσης, αναγνωρίζεται ότι απαιτούνται στοχευμένες παρεμβάσεις προς την κατεύθυνση του εμπλουτισμού του προσφερόμενου προϊόντος και της συνολικής ποιοτικής αναβάθμισής του, ειδικά στους κλάδους της αγροδιατροφής και του πολιτισμού-τουρισμού όπως ορίζονται και στην Περιφερειακή Στρατηγική για την Καινοτομία (RIS3).
  - εξίσου σημαντική για την παραγωγική οργάνωση είναι η λειτουργική και επιχειρησιακή διασύνδεση προσφερομένων προϊόντων και υπηρεσιών με την υφιστάμενη τουριστική αγορά.
- τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και υψηλής ποιότητας τόσο στον αγροδιατροφικό κλάδο όσο και στον τουριστικό-πολιτιστικό κλάδο μέσα από τον συνδυασμό του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος καθώς και του επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού. Η ανάπτυξη της περιοχής την περίοδο μέχρι το 2008 απέχει πολύ από τα να χαρακτηριστεί «διατηρήσιμη»: το διάστημα 2001-2008 το ΑΕΠ της Ηλείας αυξήθηκε κατά 44% ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκε η ανεργία (κατά 70% από 5,6% σε 9,4%) και μειώθηκε ο πληθυσμός κατά 13%.

Πυρήνας της ΟΧΕ - στη χωρική της διάσταση - είναι οι «ράγες» του ιστορικού τρένου που συνδέει το επίνειο του Πύργου, το Κατάκολο, με την Αρχαία Ολυμπία και το ζητούμενο είναι, να αξιοποιηθεί/προβληθεί το πλεόνασμα πολιτιστικών, φυσικών και τουριστικών πόρων της ενδοχώρας της, του Νομού αλλά και της Περιφέρειας στο σύνολό της, ώστε ο κλάδος του πολιτιστικού τουρισμού να αποτελέσει όχι απλώς συμπληρωματικό του κυρίαρχου τουριστικού προϊόντος αλλά μοχλό ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής.

Απώτερος Σκοπός είναι:

- η δημιουργία ιδιαίτερης τουριστικής ταυτότητας που να στηρίζεται στους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της ευρύτερης περιοχής επιρροής της Αρχαίας Ολυμπίας,
- η δημιουργία πόλων και αξόνων συνδυασμένου ενδιαφέροντος σε αστικό επίπεδο και περιφερειακό επίπεδο,
- η ένταξη των τουριστικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας σε ένα ενιαίο δίκτυο προώθησης και προβολής - μέσω του τρένου,
- η δημιουργία ουσιαστικά ενός διακριτού, διεθνούς εμβέλειας και αναβαπτισμένου Τουριστικού και Πολιτιστικού ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ.

Συνοψίζοντας το όραμα της στρατηγικής ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στην ευρύτερη περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

«Η παραγωγική ανασυγκρότηση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας μέσω της ανάδειξης της παγκόσμιας ταυτότητάς της, με γνώμονα τον άνθρωπο και το περιβάλλον».

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η Στρατηγική στην ευρύτερη περιοχή του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία είναι στιβαρή ως προς την τεκμηρίωση, συνεκτική ως προς τις προτεινόμενες δράσεις, συγκροτημένη ως την ανάλυση. Έχει κεντρικές αναφορές – στρατηγικούς στόχους και γύρω από αυτούς αναπτύσσεται μία υποστηρικτική θεώρηση που συνδέει επί της ουσίας τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα με τις αναπτυξιακές δυνατότητες. Όπως και στην περίπτωση της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού, πρόκειται για στρατηγική με σαφείς στόχους και αναλυτική λογική σχεδιασμού που αξιοποιεί τις αρχές της ολοκληρωμένης παρέμβασης.

5.3.2.3. Στόχοι του σχεδιασμού

Η ανάπτυξη της στρατηγικής στηρίζεται σε δύο (2) θεμελιώδεις ορισμούς:

(Α) τον ορισμό της περιοχής παρέμβασης: Σημειακά ο πυρήνας των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων ορίζεται από την ίδια την Αρχαία Ολυμπία και περιλαμβάνει του Δήμους Πύργου και Αρχαίας Ολυμπίας. Η ευρύτερη περιοχή της παρέμβασης περιλαμβάνει τον αρχαιολογικό χώρο Αρχαίας Ήλιδας και το Ναό του Επικούριου

Απόλλωνα (συνθέτοντας αρχαιολογικό τρίπολο), καθώς και την ορεινή ενδοχώρα της Ολυμπίας και ειδικά το Δρυοδάσος της Φολόης.

(B) Τους άξονες παρέμβασης που αποτελούν τμήμα ευρύτερων αξόνων εθνικής σημασίας:

- τον οριζόντιο άξονα, που ορίζεται από τη σύνδεση Κατάκολο-Πύργος-Αρχαία Ολυμπία- Δάσος Φολόης, η οποία αποτελεί τμήμα του Άξονα Ανάπτυξης Εθνικής Σημασίας της Κεντρικής Πελοποννήσου, ο οποίος αποτελεί τμήμα και της διαπεριφερειακής τουριστικής- πολιτιστικής διαδρομής Ολυμπία- Επίδαυρος- Μυκήνες. Το δυτικό τμήμα της περιοχής παρέμβασης αποτελεί αναπτυσσόμενο πυρήνα μαζικού τουρισμού (με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού) και εντάσσεται στη Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής Ιουνίου Πελάγους (ZNA9), αποτελώντας σημαντικό σημείο εισροών από την Ιταλία και τον Αδριατικό διάδρομο. Το ανατολικό αποτελεί τμήμα του «Ορεινού χώρου Πελοποννήσου» (Περιοχή με περιθώρια ανάπτυξης ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού). Κατά μήκος του εν λόγω δυτικού- Ανατολικού άξονα αναπτύσσονται συνδυασμένες μεταφορές (οδικές, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες), με σημαντικά περιθώρια βελτίωσης και ένταξής τους στο τουριστικό-πολιτιστικό προϊόν
- τον κάθετο άξονα που ορίζεται από την Αρχαία Ήλιδα και το Ναό του Επικούριου Απόλλωνα, αποτελώντας όμως τμήμα του Εθνικής Σημασίας Δυτικού Άξονα, ο οποίος εκτείνεται προς Πάτρα (-Αθήνα) προς το βορρά και προς Καλαμάτα προς το Νότο. Ο άξονας αποτελεί και ένα όριο μεταξύ της παράκτιας τουριστικής ζώνης (πυρήνα μαζικού τουρισμού αλλά και προστατευόμενη περιοχή) και της αγροτικής/ορεινής ενδοχώρας. Στο βαθμό, που τεκμηριώνεται άμεση σύνδεση με τη ροή επισκεπτών από και προς την Αρχαία Ολυμπία, σημειακές παρεμβάσεις δράσεις στα βασικά σημεία του εν λόγω άξονα (π.χ. Αθήνα, Πάτρα, Καλαμάτα) δεν θα πρέπει να αποκλειστούν ειδικά σε ότι αφορά θέματα ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού ή/ και επιχειρηματικών συνεργασιών.

Η ΟΧΕ Κατάκολο - Αρχαία Ολυμπία είναι σκόπιμη για να βελτιώσει σε όρους αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας την υλοποίηση ενός σημαντικού μέρους του αναπτυξιακού σχεδιασμού της Περιφέρειας που αναφέρεται στην αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος προς όφελος της βιώσιμης (τουριστικής) ανάπτυξης.

Στόχοι της είναι να προσελκύσει επισκέπτες στην συγκεκριμένη περιοχή, να δημιουργήσει ευκαιρίες στις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών που

δραστηριοποιούνται στην περιοχή, ώστε να αυξήσουν τα έσοδά τους, να προσελκύσει νέες επενδύσεις, να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο και να εξασφαλίσει πόρους για συντήρηση/ ανάδειξη/ περαιτέρω αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και «ζωντανών» πολιτιστικών στοιχείων-στρατηγικά όχι μόνο της περιοχής αλλά του συνόλου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Μέσω της εφαρμογής της ΟΧΕ επιδιώκεται, αφενός η διασφάλιση της τουριστικής αειφορίας της Αρχαίας Ολυμπίας και η ενίσχυση της λειτουργίας της ως σημαντικού αναπτυξιακού πόλου για το σύνολο της ΠΔΕ και αφετέρου η ενδυνάμωση και αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος και η επιτάχυνση της ανάπτυξης της αστικής, ημιορεινής και ορεινής περιοχής της – συνδυαστικά με τον Πύργο, η οποία παρά τις παραγωγικές δυνατότητές της χαρακτηρίζεται από δημογραφική και οικονομική συρρίκνωση, εγκατάλειψη και κοινωνική υποβάθμιση.

5.3.2.4. Σχήμα Διαχείρισης

Στην ΟΧΕ στην ευρύτερη περιοχή του Άξονα Κατακόλου – Αρχαίας Ολυμπίας, Στρατηγικός Φορέας είναι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας – ΠΕ Ηλείας. Ωστόσο στο πλαίσιο της εγκριθείσας από το Περιφερειακό Συμβούλιο Στρατηγικής το Σχήμα Διαχείρισης αναλύεται και περιλαμβάνει τους φορείς που συμμετείχαν στη διαμόρφωση της χωρικής στρατηγικής, με τη διατύπωση προτάσεων υιοθέτησης παρεμβάσεων/ έργων που περιλαμβάνονται στη χωρική στρατηγική αλλά και τους Φορείς που αναλαμβάνουν την υλοποίηση και λειτουργία έργων που προτείνονται στη χωρική στρατηγική, υπό τον όρο «εμπλεκόμενοι φορείς». Αυτοί είναι: η Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας, ο Δήμος Πύργου, ο Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας, το Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο Πύργου, το Επιμελητήριο Ηλείας, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας. Το σχήμα διαχείρισης προσδιορίζεται με λεπτομέρεια και χαρακτηρίζεται από επάρκεια και σύνθεση τοπικών «δυνάμεων» καθώς περιλαμβάνει εκπροσώπους από όλο το φάσμα δραστηριότητας (οικονομικής, κοινωνικής, κ.λπ.) στην περιοχή παρέμβασης.

5.3.2.5. Προσδιορισμός της Περιοχής Εφαρμογής

Περιοχή εφαρμογής για την οποία συντάσσεται η Στρατηγική ΟΧΕ είναι η ευρύτερη περιοχή του Άξονα Κατακόλου - Αρχαίας Ολυμπίας, ως τμήμα της ενδοπεριφερειακής αναπτυξιακής χωρικής ενότητας (ΑΧΕ) Δήμων Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως και Ανδρίτσαινας - Κρεστένων, της Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας, της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

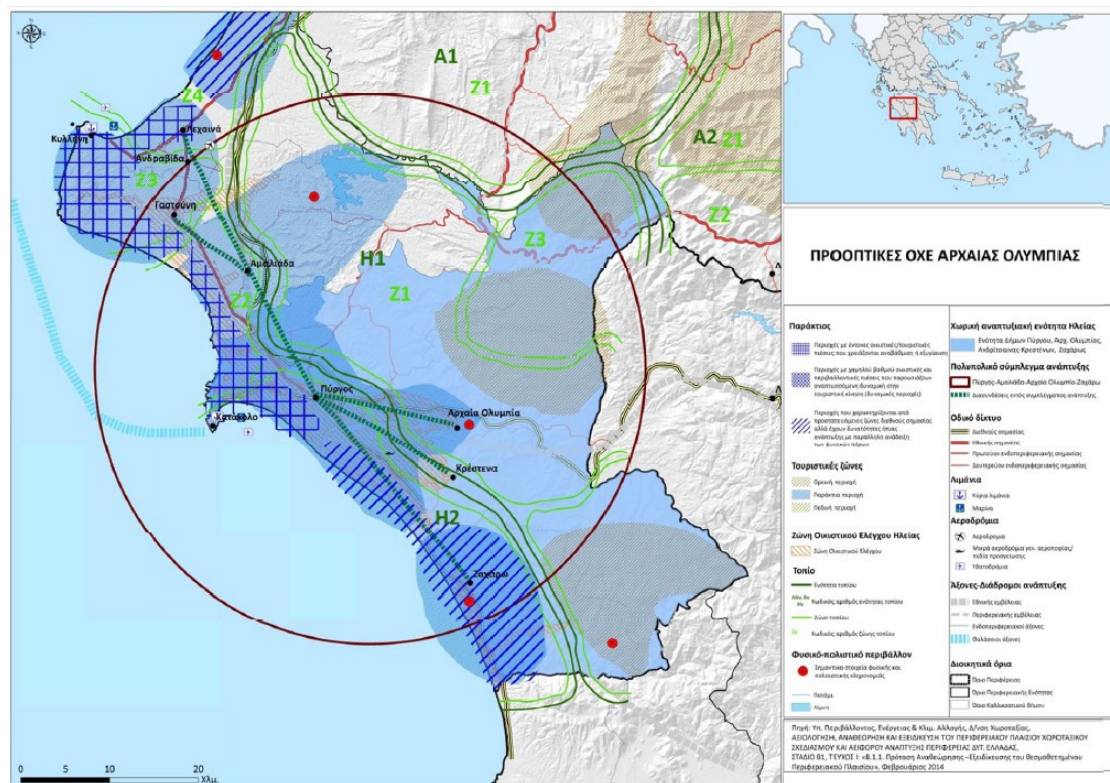
Η περιοχή εφαρμογής βρίσκεται σε απόλυτη συμβατότητα με τον χωρικό τύπο: «υποπεριφερειακές περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις, όπου την πρωτοβουλία του σχεδιασμού αναλαμβάνει η Περιφέρεια» όπως έχει προκριθεί από το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014 – 2020. Έχει δε προβλεφθεί ρητά ως «Περιοχή Εφαρμογής ΟΧΕ» στο εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-20204 υιοθετώντας μια ευρεία προσέγγιση ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης (Πολιτισμός- Αγροδιατροφή – Μεταφορές - Έξυπνες Εφαρμογές ενέργεια/ μετακινήσεις/ δικτύωση – ανθρώπινο δυναμικό- Ποιότητα Υπηρεσιών - Υποδομές), σε συνδυασμό με τους στόχους της Στρατηγικής της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής-Ιονίου, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανάγκη διεύρυνσης σε νέες αγορές (π.χ. άτομα με αναπηρία, τρίτης ηλικίας κ.λπ.). Επιπρόσθετα, ως τμήμα του αναπτυξιακού πόλου της ευρύτερης περιοχής «Πύργου – Αμαλιάδας» (πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι, χαρακτηρισμένο δίπολο οικισμών από το Γενικό ΠΧΣΑΑ) προσδιορίζεται και ανατροφοδοτείται από δύο (2) διακριτές τουριστικές ενότητες:

- την παράκτια περιοχή Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας – Δ. Ήλιδας – Αρχαίας Ήλιδας, η οποία ανήκει στις «τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές με έντονες οικιστικές/ τουριστικές πιέσεις που χρειάζονται αναβάθμιση/ εξυγίανση». Η περιοχή αυτή αντιμετωπίζεται ενιαία και χαρακτηρίζεται ως «αρχαιολογικό πολιτιστικό τρίπολο Αρχαία Ολυμπία – Αρχαία Ήλιδα – Επικούριος Απόλλωνας», και
- τις ορεινές περιοχές Πύργου – Αρχαίας Ολυμπίας και Ν.Δ. Ηλείας – Καϊάφα και το Δρυοδάσος της Φολόης ως «αναξιοποίητες περιοχές».

Χάρτης 5.4

Περιοχή εφαρμογής ΟΧΕ στον άξονα Αρχαία Ολυμπία – Κατάκολο

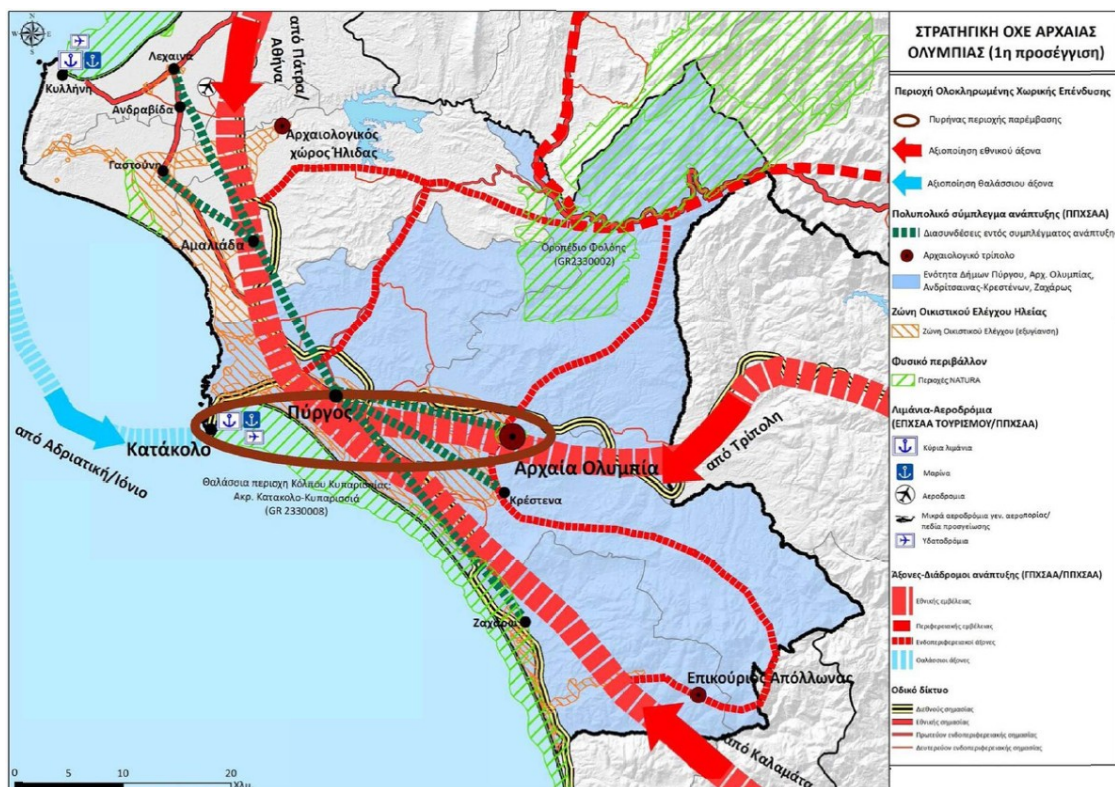
Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, 2016

Οι (χωρικοί) άξονες παρέμβασης στην περιοχή εφαρμογής της ΟΧΕ, είναι δυο και αποτελούν τμήμα ευρύτερων αξόνων εθνικής σημασίας:

- ο «οριζόντιος άξονας», ο οποίος ορίζεται από τη σύνδεση Κατάκολο - Πύργος - Αρχαία Ολυμπία - Δάσος Φολόης και
- ο «κάθετος άξονας», ο οποίος ορίζεται από την Αρχαία Ήλιδα και το Ναό του Επικούριου Απόλλωνα, αποτελώντας όμως τμήμα του Εθνικής Σημασίας Δυτικού Άξονα, ο οποίος εκτείνεται προς Πάτρα (-Αθήνα) προς το βορρά και προς Καλαμάτα προς το Νότο. Ο άξονας αποτελεί και ένα όριο μεταξύ της παράκτιας τουριστικής ζώνης (πυρήνα μαζικού τουρισμού αλλά και προστατευόμενη περιοχή) και της αγροτικής/ ορεινής ενδοχώρας.

Χάρτης 5.5

Πορήνας εφαρμογής ΟΧΕ στον άξονα Αρχαία Ολυμπία – Κατάκολο

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, 2016

5.3.2.6. Δομή και βασικοί άξονες της Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο

Στην περίπτωση των ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές, όπως είδαμε και στην περίπτωση της Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού και αναλυτικά παρουσιάστηκε στην παράγραφο 4.7., στρατηγικός φορέας είναι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Στην περίπτωση των ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές, το ΣΣ εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο της ΠΔΕ και στη συνέχεια υποβλήθηκε ως συνοδευτικό της αίτησης χρηματοδότησης προς την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης. Στο «Στρατηγικό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες χωρικές στρατηγικές στον ευρύτερη περιοχή του άξονα Κατάκολο» που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο (Σεπτέμβριος, 2016), η ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία δομείται σε 2 Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), 4 Ειδικούς Στόχους και 7 Πυλώνες Παρέμβασης. Αναλυτικά:

Πίνακας 5.15.

Άξονες Προτεραιότητας, Ειδικοί Στόχοι και Πολύωνες Παρέμβασης της ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία σύμφωνα με το Σχέδιο Στρατηγικής που εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο

Άξονες Προτεραιότητας της ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία	
ΑΠ1	Συνολική Αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας ως προορισμού, μέσω της διαμόρφωσης ενός συνολικού προϊόντος εμπειρίας υψηλού επιπέδου για τον επισκέπτη
ΑΠ2	Διαμόρφωση ενός συνεκτικού και εξωστρεφούς παραγωγικού συστήματος στους τομείς της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

Ειδικοί Στόχοι της ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία	
ΕΣ 1.1	Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής
ΕΣ 1.2	Αξιοποίηση του πολιτισμού ως στοιχείο κοινωνικής ενσωμάτωσης
ΕΣ 2.1	Στήριξη της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, σε τομείς προτεραιότητας για την περιοχή, ειδικά μέσω συνεργατικών σχηματισμών
ΕΣ 2.2	Βελτίωση της απασχολησιμότητας

Πολύωνες Παρέμβασης της ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία	
ΠΠ1	Αναβάθμιση – Βελτίωση τουριστικών υποδομών»
ΠΠ2	Ανάδειξη νέας ταυτότητας περιοχής (Place Marketing / Branding)»
ΠΠ3	Ανάπτυξη έξυπνων εφαρμογών ΤΠΕ για την προώθηση θεματικού τουρισμού
ΠΠ4	«Ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις και αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής»
ΠΠ5	«Αξιοποίηση και ανάδειξη πολιτιστικών και φυσικών πόρων»
ΠΠ6	«Προώθηση και Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας»
ΠΠ7	«Διασφάλιση και ενίσχυση συνθηκών απασχόλησης και ανθρώπινου δυναμικού

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, Σεπτέμβριος 2016

1ος Πυλώνας «Αναβάθμιση – Βελτίωση τουριστικών υποδομών»

Ο 1ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με σημαντικές παρεμβάσεις σε αναγκαίες για την τουριστική ανάπτυξη συγκοινωνιακές και λιμενικές υποδομές μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.1.1 Κατασκευή οδού Λαστέικα – Παράκαμψη Αγίου Ιωάννη – Κατάκολο

Π.1.2 Αναβάθμιση σιδηροδρομικής γραμμής, αποβάθρων και τεχνικών στην Κατακόλου - Πύργου – Ολυμπίας, ανάπλαση Σ.Σ. Πύργου και Αρχαίας Ολυμπίας.

Π.1.3 Έργα Ανάπλασης Χερσαίας Ζώνης Κατακόλου.

2ος Πυλώνας «Ανάδειξη νέας ταυτότητας περιοχής (Place Marketing / Branding)»

Ο 2ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις ανάδειξης και εμπλουτισμού της νέας ταυτότητας της περιοχής παρέμβασης με υπόβαθρο την ενσωμάτωση σε αυτήν της εικόνας όλης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.2.1 Δημιουργία επικοινωνιακής τουριστικής ταυτότητας της ευρύτερης περιοχής.

3ος Πυλώνας «Ανάπτυξη έξυπνων εφαρμογών ΤΠΕ για την προώθηση θεματικού τουρισμού

Ο 3ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις ανάπτυξης έξυπνων εφαρμογών και τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών για την προώθηση θεματικού τουρισμού και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.3.1 Δημιουργία ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος προβολής πολιτιστικών και τουριστικών πόρων/μνημείων και διαδρομών στην ευρύτερη περιοχή του Άξονα Κατακόλου - Αρχαίας Ολυμπίας

4ος Πυλώνας «Ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις και αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής»

Ο 4ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις αναζωογόνησης και ανάπλασης αστικών περιοχών και σημείων τουριστικού ενδιαφέροντος, τουριστικές διαδρομές,

ανάδειξη τοπικού τουριστικού αποθέματος, διαδρομές βιώσιμης αστικής κινητικότητας, υποδομές πολιτιστικής ανάπτυξης, και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.4.1 Αστική Ανάπλαση Ιστορικού Κέντρου Πύργου

Π.4.2 Ανάπλαση χώρου εισόδου πόλης Αρχαίας Ολυμπίας

Π.4.3 Ανάπλαση οδού Καταρραχίου

Π.4.4 Δημιουργία ποδηλατικής διαδρομής από Κατάκολο (διασταύρωση Αγίου Ανδρέα) έως την είσοδο του Πύργου (σιδηροδρομική γραμμή)

Π.4.5 Αποκατάσταση και συντήρηση Μουσείου Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων στην Αρχαία Ολυμπία Π.4.6 Κατασκευή πλανηταρίου στο χώρο του πολύκεντρου του Δήμου Πύργου

Π.4.7 Αποκατάσταση κτιρίου «Ξένιος Ζευς»

Π.4.8 Ανάπτυξη αστικών συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον

Π.4.9 Προμήθεια οχημάτων νέας αντιρρυπαντικής τεχνολογίας

Π.4.10 Κατασκευή υπαίθριου θεάτρου στο βουνό Κατακόλου

Π.4.11 Αποκατάσταση βορειότερων τμημάτων των μακρών πτερών του ναού του Επικούριου Απόλλωνα στις Βάσσεις Φιγαλείας

5ος Πυλώνας «Αξιοποίηση και ανάδειξη πολιτιστικών και φυσικών πόρων»

Ο 5ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και κατάρτισης, τουριστικές διαδρομές σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ανάδειξη προορισμών με δραστηριότητες σχετικές με το περιβάλλον, αναβάθμισης επισκεψιμότητας χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, «πολιτιστικά μονοπάτια» και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

Π.5.1. Διαμόρφωση τουριστικής διαδρομής από γέφυρα Κλαδέου έως Ολυμπιακή Ακαδημία και ως Λιναριά

Π.5.2 Ανάδειξη δασικών μονοπατιών στο βουνό Κατακόλου

Π.5.3 Ανάπτυξη και δημιουργία δασικών μονοπατιών - ανάδειξη φυσικού πλούτου οροπέδιου Φολόης

Π.5.4 Δημιουργία ολοκληρωμένου δικτύου μονοπατιών στα οικοσυστήματα ελατοδάσους Λασιώνος - Λάμπειας, Φαραγγιού Αντρωνίου και Μυκηναϊκού νεκροταφείου Αγίας Τραδας
Π.5.5 Κατασκευή και λειτουργία Μουσείου Μύθου Φολόης

6ος Πυλώνας Παρέμβασης «Προώθηση και Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας»

Ο 6ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις προώθησης επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, καθώς και με δράσεις αύξησης των επενδύσεων σε επιχειρήσεις που συνδέονται με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης. Ειδικότερα περιλαμβάνονται οι παρακάτω Πράξεις:

Π.6.1. Δράσεις ενίσχυσης και στήριξης επιχειρήσεων και ειδικών μορφών επιχειρηματικότητας

Π.6.2 Δημιουργία εμπορικής αγοράς και αγοράς τροφίμων πρωτογενούς τομέα στον κεντρικό πυρήνα του πρώην εργοστασίου «Ξυστήρη» του Δήμου Πύργου

Π.6.3 Ανάδειξη χώρου Στρεφίου σε μόνιμο εκθετήριο προϊόντων Ολυμπιακής γης

7ος Πυλώνας Παρέμβασης «Διασφάλιση και ενίσχυση συνθηκών απασχόλησης και ανθρώπινου δυναμικού»

Ο 7ος Πυλώνας παρέμβασης σχετίζεται με δράσεις υποστήριξης, κατάρτισης και βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (εργαζομένων και επιχειρήσεων) σε τομείς της τοπικής οικονομίας με συγκριτικά πλεονεκτήματα για την περιοχή που περιλαμβάνονται στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης και ειδικότερα περιλαμβάνει τις παρακάτω Πράξεις:

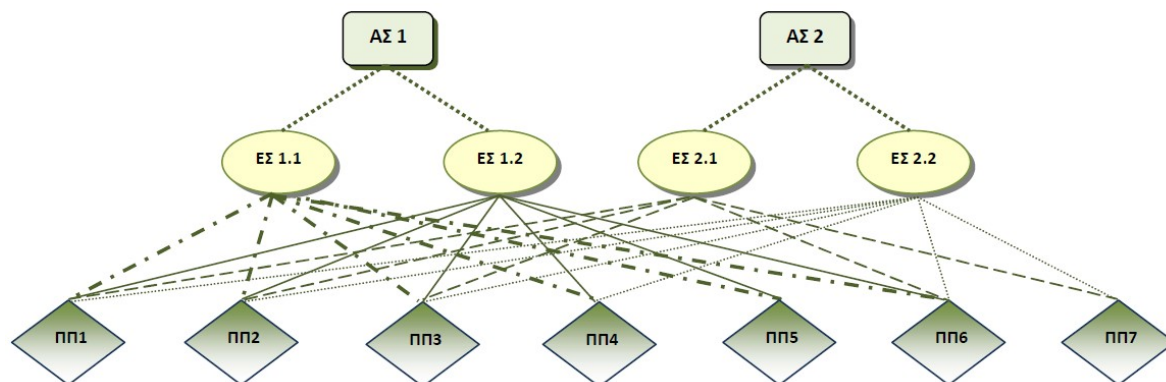
Π.7.1. Δράσεις βελτίωσης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυσης της απασχόλησης
Π.7.2. Δράσεις ενίσχυσης καινοτόμων επιχειρήσεων

Π.7.3. Δράσεις υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρήσεων

Π.7.4 Σχεδιασμός και λειτουργία θερμοκοιτίδας Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας για όλους

Π.7.5 Προγράμματα κατάρτισης και υποστηρικτικών αυτών δράσεων για την κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία

Ακολουθεί ενδεικτικό διάγραμμα συσχέτισης των Αξόνων Προτεραιότητας με τους Ειδικούς Στόχους και τους Πυλώνες Παρέμβασης στο οποίο περιγράφεται διαγραμματικά η φιλοσοφία της «λογικής παρέμβασης» της ΟΧΕ.

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, 2016

Στον παρακάτω πίνακα συσχετίζονται οι Άξονες Προτεραιότητας και οι Ειδικόί Στόχοι της Στρατηγικής με τους Θεματικούς Στόχους, τις Επενδυτικές Προτεραιότητες και τους Ειδικούς Στόχους του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας για την υλοποίηση πράξεων που εντάσσονται στην Στρατηγική των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) για την ευρύτερη περιοχή του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία.

Πίνακας 5.16.

Συσχέτιση Αξόνων Προτεραιότητας / Ειδικών Στόχων Στρατηγικής με Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Αξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο						
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)		Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)		
1. Συνολική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας ως προορισμού, μέσω της διαμόρφωσης ενός συνολικού προϊόντος εμπειρίας υψηλού επιπέδου για τον επισκέπτη	1.1	Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	2	Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	b	Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ	1	Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ
					c	Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας	1	Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες
			4	Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	e	Προώθηση στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλα τα είδη περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων	1	Ενίσχυση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας
			6	Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	c	Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	1	Αύξηση της ελκυστικότητας των φυσικών και πολιτιστικών περιοχών
					d	Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών	1	Προστασία των περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας
					e	Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος,	1	Στήριξη για βιώσιμη και

Αξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Λυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο						
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)	Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)			Ειδικός Στόχος (ΕΣ)		
					την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου	ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη		
		7	Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	a	Στήριξη ενός πολυτροπικού ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών μέσω επενδύσεων στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ	2	Βελτίωση υφιστάμενων λιμένων του ΔΕΔ-Μ & αναβάθμιση/εκσυγχρονισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών.	
				b	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων	1	Βελτίωση της προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και σε σημεία γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος	
	1.2	Αξιοποίηση του πολιτισμού ως στοιχείου κοινωνικής ενσωμάτωσης	2	Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	b	Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ	1	Αύξηση των επιχειρήσεων που εκσυγχρονίζονται ως προς την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ
				c	Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας	1	Αύξηση των προσφερόμενων υπηρεσιών ΤΠΕ σε επιχειρήσεις και πολίτες	
			3	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	a	Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρήσεων	1	Αύξηση των επενδύσεων σε επιχειρήσεις που συνδέονται με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης

Πίνακας 5.16 Συνέχεια

Αξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο					
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)	Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)		
2. Διαμόρφωση ενός συνεκτικού και εξωστρεφούς παραγωγικού συστήματος στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης, για την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας	2.1 Στήριξη της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, σε τομείς προτεραιότητας για την περιοχή, ειδικά μέσω συνεργατικών σχηματισμών	8 Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	1	Πρόσβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που βρίσκονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και της υποστήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	1	Αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων της Περιφέρειας με έμφαση σε αυτούς με υψηλά τυπικά προσόντα	
			3	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	1	Αύξηση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης	
			5	Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	1	Ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής εργαζομένων και επιχειρηματιών στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης	
		9	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	v	Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	1	Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο

Πίνακας 5.16 Συνέχεια

Αξονας Προτεραιότητας Στρατηγικής ΟΧΕ (ΑΠ)	Ειδικός Στόχος Στρατηγικής ΟΧΕ (ΕΣ)	Επιδιώξεις του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 ανά Θεματικό Στόχο / Επενδυτική Προτεραιότητα / Ειδικό Στόχο						
		Θεματικός Στόχος (ΘΣ)		Επενδυτική Προτεραιότητα (ΕΠ)		Ειδικός Στόχος (ΕΣ)		
2. Διαμόρφωση ενός συνεκτικού και εξωστρεφούς παραγωγικού συστήματος στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης, για την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας	2.2	Βελτίωση της απασχολησιμότητας	8	Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων	1	Πρόσβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που βρίσκονται για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και της υποστήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	1	Αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στην απασχόληση ανέργων της Περιφέρειας με έμφαση σε αυτούς με υψηλά τυπικά προσόντα
					3	Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων	1	Αύξηση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε τομείς που έχουν αναδειχθεί στο πλαίσιο της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης
					5	Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές	1	Ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής εργαζομένων και επιχειρηματιών στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης
			9	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	v	Προώθηση της κοινωνική επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση	1	Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, Σεπτέμβριος 2016

5.3.2.7. Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Οι Άξονες Προτεραιότητας της Στρατηγικής σε Ειδικούς Στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της ΟΧΕ στην ευρύτερη περιοχή του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 5.17.

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα Στρατηγικής ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία

ΑΠ Στρατηγικής ΟΧΕ		ΕΣ Στρατηγικής ΟΧΕ		Αναμενόμενα Αποτελέσματα
1	Συνολική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής της Αρχαίας Ολυμπίας ως προορισμού, μέσω της διαμόρφωσης ενός συνολικού προϊόντος εμπειρίας υψηλού επιπέδου για τον επισκέπτη	1.1	Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενδυνάμωση του εποχιακού τουρισμού και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου ▪ Προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς σαν αξία που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον ▪ Η διασφάλιση, προστασία και αξιοποίηση των περιβαλλοντικών ευαίσθητων περιοχών καθώς και των περιοχών ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος και η δημιουργία ενιαίων δικτύων πολιτιστικών διαδρομών και φυσικού περιβάλλοντος κατά ενότητες και σε σχέση με τους αντίστοιχους πόρους πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς της ευρύτερης περιοχής. ▪ Η διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής αρχιτεκτονικής, ιστορικής κληρονομιάς. ▪ Εφαρμογή έξυπνων λύσεων ΤΠΕ για την ανάδειξη του θεματικού τουρισμού ▪ Αύξηση της επισκεψιμότητας της Αρχαίας Ολυμπίας και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού ▪ Τόνωση του κοινωνικού, παραγωγικού ιστού και εμπορικού χαρακτήρα της περιοχής παρέμβασης ▪ Αλληλεπίδραση ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία και ευαισθητοποίηση των πολιτών για την προστασίας του ▪ Βελτίωση και εκσυγχρονισμός του επιπέδου των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών ▪ Αναζωογόνηση – αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος μέσω έργων βιοκλιματικής ανάπλασης ▪ Βελτίωση κοινόχρηστων χώρων

ΑΠ Στρατηγικής ΟΧΕ		ΕΣ Στρατηγικής ΟΧΕ		Αναμενόμενα Αποτελέσματα
				<ul style="list-style-type: none"> ▪ Βελτίωση αστικού περιβάλλοντος (αύξηση και ποιοτική αναβάθμιση χώρων πρασίνου) ▪ Βελτίωση του μικροκλίματος της περιοχής ▪ Προώθηση βιώσιμης κινητικότητας με την διευκόλυνση και προστασία της κίνησης των πεζών και προώθηση ήπιων μορφών μετακίνησης (ποδηλατοδρόμοι κλπ.) ▪ Προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς ▪ Τόνωση του κοινωνικού, παραγωγικού ιστού και εμπορικού χαρακτήρα της περιοχής
		1.2	Αξιοποίηση του πολιτισμού ως στοιχείου κοινωνικής ενσωμάτωσης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αλληλεπίδραση ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία και ευαισθητοποίηση των πολιτών για την προστασίας τους ▪ Ενδυνάμωση του εποχιακού τουρισμού και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου ▪ Βελτίωση και εκσυγχρονισμός του επιπέδου των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών ▪ Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας ▪ Προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς σαν αξία που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον ▪ Αύξηση της επισκεψιμότητας της Πάτρας και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού ▪ Τόνωση του κοινωνικού, παραγωγικού ιστού και εμπορικού χαρακτήρα της περιοχής
2	Διαμόρφωση ενός συνεκτικού και εξωστρεφούς παραγωγικού συστήματος στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης, για την αύξηση της εγχώριας	2.1	Στήριξη της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, σε τομείς προτεραιότητας για την περιοχή, ειδικά μέσω συνεργατικών σχηματισμών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης, νέων επαγγελματιών δεξιοτήτων και της διά βίου μάθησης. ▪ Ενθάρρυνση -στήριξη τοπικών και (υπό προϋποθέσεις) υπερτοπικών επιχειρηματικών δικτύσεων/ επιχειρηματικών διασυνδέσεων (clusters) σε όλους τους τομείς με έμφαση στον πρωτογενή τομέα, καθώς και στον κλάδο της αγροδιατροφής. ▪ Αύξηση της απασχόλησης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για στήριξη των δυναμικών και αναδυόμενων τομέων της οικονομίας της περιοχής ▪ Προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την

ΑΠ Στρατηγικής ΟΧΕ		ΕΣ Στρατηγικής ΟΧΕ		Αναμενόμενα Αποτελέσματα
	προστιθέμενης αξίας			κοινωνική επιχειρηματικότητα. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Αύξηση του τοπικού ΑΕΠ
		2.2	Βελτίωση της απασχολησιμότητας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας, δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης που οδηγούν σε πιστοποίηση γνώσεων, δράσεις αναβάθμισης γνώσεων και δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού σε θεματικές που συνδέονται με δυναμικούς ή αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας και δράσεις αναχαίτισης του μεταναστευτικού ρεύματος επιστημόνων ("brain drain") ▪ Στήριξη σε ανέργους και ευπαθείς κοινωνικά ομάδες μέσα από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης μέσα από τα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. ▪ Στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μέσω της παροχής υπηρεσιών και την ενίσχυση τους μέσω της επικοινωνίας με τα εθνικά προγράμματα στήριξης επιχειρήσεων

Πηγή: ΕΥΔ ΠΔΕ, 2016

5.3.2.8. Ωριμότητα Στρατηγικής

Η ανάπτυξη της Στρατηγικής αφορά όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και επιπλέον αναδεικνύονται συνέργειες ανάμεσα στα διαφορετικά έργα αλλά και η συνάφεια της Στρατηγικής με το ευρύτερο πλαίσιο προγραμματισμού. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι στο Στρατηγικό Σχέδιο ΟΧΕ της ευρύτερης περιοχής του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία που εγκρίθηκε από την ΠΔΕ περιλαμβάνει αναλυτικούς πίνακες με τη συσχέτιση των ΑΠ και ΕΣ της Στρατηγικής ΟΧΕ με:

- Άξονα Προτεραιότητας, Μέτρο, Ειδικό Στόχο του ΕΠ Δυτική Ελλάδα
- τους Στρατηγικούς Στόχους και με Θεματικές περιοχές της Περιφερειακής Έξυπνης Εξειδίκευσης,
- τους Στρατηγικούς Στόχους και Κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας (ΠΠΧΣΑΑ),

Ο μακρύς κατάλογος έργων που περιλαμβάνει το Σχέδιο της Στρατηγικής της ευρύτερης περιοχής του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία που υποβλήθηκε από την ΠΔΕ και

εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο (29 Έργα προϋπολογισμού από € 100.000 έως €13.099.164,80) χαρακτηρίζεται από συνοχή και εκφράζει την τοπική ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο σε επίπεδο φιλοσοφίας – λογικής σχεδιασμού όσο και ως προς τις επιμέρους πράξεις. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, καλύπτεται σε ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό, ενώ ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων, οι κατευθύνσεις είναι οραματικές και σαφώς διατυπωμένες.

Η αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης και η ωριμότητα του Σχεδίου προκύπτει στιβαρή και επιδεικνύει υψηλό επίπεδο ωριμότητας. Στο Σχέδιο της Στρατηγικής παρατίθενται αναλυτικοί πίνακες με:

- χρονοδιάγραμμα υλοποίησης για κάθε Πυλώνα Παρέμβασης,
- τις απαιτούμενες ενέργειες ωρίμανσης και το επίπεδο ετοιμότητας (μελέτες, άδειες, κ.λπ.) για κάθε Πράξη ανά Πυλώνα Παρέμβασης,
- τη συμπληρωματικότητα και συνέργεια των Πράξεων με Στρατηγικές και στόχους της ΠΔΕ μέχρι το επίπεδο των δεικτών αποτελέσματος και εκροών,
- το χρηματοδοτικό σχέδιο με εκτίμηση προϋπολογισμού και αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης,
- αναλυτική αναφορά στις ενέργειες διαβούλευσης και ενημέρωσης των τοπικών φορέων, κ.α.

5.3.2.9. Έγκριση ΟΧΕ Αρχαίας Ολυμπίας – Κατακόλου

Το Σχέδιο ΟΧΕ της ευρύτερης περιοχής του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία εγκρίθηκε από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας μόλις πρόσφατα στις 21 Δεκεμβρίου 2016⁴¹. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου διαμορφώθηκε σε **51.197.152,91** ευρώ, εκ των οποίων τα **41.623.952,91** ευρώ (περίπου το 81,3% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Το υψηλό αυτό ποσοστό, που είναι σχεδόν διπλάσιο του αντίστοιχου ποσοστού για την ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού και σημαντικά υψηλότερο των αντίστοιχων ποσοστών για τα

---

⁴¹ Υπ. αρ. πρωτ.5733/21-12-2016 «Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες χωρικές στρατηγικές στην περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου - Αιτωλικού»

Σχέδια ΒΑΑ, μεταξύ άλλων, μαρτυρά το ειδικό βάρος της παρέμβασης για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της ΠΔΕ αλλά και τη συνάφεια των στόχων της ΟΧΕ με τους στρατηγικούς στόχους της περιφέρειας. Το υπόλοιπο μέρος των έργων αναμένεται να χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, κ.λπ.). Στρατηγικός Φορέας ορίζεται η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας. Η ημερομηνία έναρξης υλοποίησης της Στρατηγικής δεν πρέπει να υπερβαίνει την 31η Δεκεμβρίου 2017, ενώ ημερομηνία ολοκλήρωσης των έργων της Στρατηγικής ορίζεται η 31/12/2023, όπως άλλωστε για όλα τα έργα της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020. Οι θεματικοί στόχοι, οι δράσεις και τα έργα που εγκρίθηκαν στην Πάτρα από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 -2020 με χρηματοδότηση ΕΤΠΑ και ΕΚΤ κωδικοποιούνται ως εξής:

Πίνακας 5.18.

Προϋπολογισμός ΟΧΕ Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020

Ταμείο	Προϋπολογισμός
ΕΤΠΑ	40.943.952,91
ΕΚΤ	600.000
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	80.000
ΣΥΝΟΛΟ	41.623.952,91

Πηγή: Απόφαση Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου ΒΑΑ του Δήμου Πατρέων – ΕΥΔ ΠΔΕ, 2017

5.4. Ανακεφαλαίωση

Η μεταφορά των ολοκληρωμένων προγραμμάτων και της χωρικής διάστασης στο σύστημα αναπτυξιακού προγραμματισμού των περιφερειών αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία που σε κάποιες περιπτώσεις κινείται ουσιαστικά, ενώ σε κάποιες άλλες δεν πετυχαίνει να επεκταθεί σε όλο το φάσμα αναφοράς καθώς οι τοπικές ανάγκες επιμένουν να εκφράζονται μέσα από σημειακές διεκδικήσεις και έργα βασικών υποδομών. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ήδη από το στάδιο της προετοιμασίας της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020, επέδειξε γρήγορα αντανακλαστικά και αποκωδικοποίησε τόσο το σύστημα διαχείρισης όσο και τις περιοχές παρέμβασης ΒΑΑ και ΟΧΕ. Σε αυτή την διαδικασία συμμετείχαν οι στρατηγικοί φορείς, οι εμπλεκόμενοι τοπικοί φορείς αλλά και συλλογικοί φορείς, κοινωνικοί εταίροι, πολίτες, εκπρόσωποι της ιδιωτικής οικονομίας, κ.α.

Μέσα από ευρεία διαβούλευση και συνεχή ανατροφοδότηση των στρατηγικών προτεραιοτήτων, οι φορείς κατέληξαν στα Σχέδια Στρατηγικής (ΣΣ) τα οποία, αφού εγκρίθηκαν από τα αρμόδια συλλογικά όργανα, υπεβλήθησαν προς αξιολόγηση και χρηματοδότηση στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης της ΠΔΕ. Η διαδικασία του συμμετοχικού σχεδιασμού και της από τα κάτω προσέγγισης ενισχύθηκε από την ευρεία δημοσιότητα που λάμβανε κάθε δράση ενημέρωσης από την πλευρά της ΠΔΕ.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας, η σκοπιμότητα, η ωριμότητα και η συνάφεια των προτεινόμενων ΣΣ με τους στόχους του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 αποτέλεσαν ad hoc κριτήρια αξιολόγησης, όπως ισχύει για όλα τα έργα που διεκδικούν πόρους από τους άξονες προτεραιότητας του ΕΣΠΑ. Η ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της προσέγγισης του σχεδιασμού για κάθε ΣΣ και περαιτέρω το περιεχόμενο, η συμπληρωματικότητα και η σύνδεση των παρεμβάσεων υπό το πρίσμα της ολοκληρωμένης προσέγγισης, έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον για τις περιοχές ΒΑΑ και ΟΧΕ. Ως αναμένεται, κάθε Στρατηγική φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά, δομή και επίπεδο ωριμότητας.

Η εγκεκριμένη πλέον Στρατηγική της ΒΑΑ για το πολεοδομικό συγκρότημα Πάτρας, με στρατηγικό φορέα τον Δήμο Πατρέων, είναι οραματική αλλά όχι εξαιρετικά φιλόδοξη, εδράζεται σε ρεαλιστική προσέγγιση στόχων -γεγονός που αξιολογείται θετικά-, πραγματοποιεί ευρείες αναφορές στο ενδογενές δυναμικό υπό το πρίσμα και της πολιτικής θέσης της δημοτικής αρχής και προσεγγίζει μάλλον αποτελεσματικά τις αρχές της ισόρροπης ανάπτυξης με έργα στις διαφορετικές συνοικίες της πόλης. Η εξειδίκευση του ΣΣ περιλαμβάνει 5 Στρατηγικούς Στόχους, 4 Άξονες Προτεραιότητας και 31 Δράσεις

προϋπολογισμού από € 300.000 έως €13.000.000. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, ωστόσο, παραμένει σε ένα πλαίσιο ελλιπούς τεκμηρίωσης κυρίως ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου της ΒΑΑ Πάτρας διαμορφώθηκε σε 88.997.000 ευρώ, εκ των οποίων τα 43.880.000 ευρώ (το 49,3% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Το υπόλοιπο μέρος των έργων αναμένεται να χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, κ.λπ.). Σημειώνεται ότι ήδη έχουν υποβληθεί προτάσεις π.χ. Αρσάκειο σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η εγκεκριμένη Στρατηγική του Δήμου Αγρινίου έχει αναλυτική δομή, πλήρη τεκμηρίωση, λογική συνέχεια και αναδεικνύει πλήθος ζητημάτων που χρήζουν παρέμβασης για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Στρατηγικός φορέας, όπως και στην περίπτωση των Πατρών, είναι η αστική αρχή δηλαδή ο Δήμος Αγρινίου. Το κεντρικό όραμα όπως διατυπώνεται περιλαμβάνει σύγχρονους αναπτυξιακούς όρους (*πράσινη/ έξυπνη/ βιώσιμη πόλη*), ωστόσο η μεταφορά τους στην εξειδίκευση δεν προκύπτει στιβαρή. Περαιτέρω, το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, και σε αυτή την περίπτωση περιγράφεται σε ιδιαίτερα γενικό πλαίσιο, ενώ το οραματικό στοιχείο βρίσκει έκφραση σε δράσεις και στοχεύσεις που δεν περιγράφονται για πρώτη φορά. Με άλλα λόγια, το στοιχείο της καινοτομίας και της μεταφοράς νέων προσεγγίσεων εμφανίζει περιορισμένη δυναμική. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου διαμορφώθηκε σε 70.830.000 ευρώ, εκ των οποίων τα 20.980.000 ευρώ (το 29,6% του συνολικού προϋπολογισμού του Σχεδίου) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Συγκριτικά, με τις άλλες ΒΑΑ και ΟΧΕ, η Στρατηγική του Αγρινίου έχει τη μικρότερη ποσοστιαία συμμετοχή από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα.

Για την ευρύτερη περιοχή της Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού, η ανάπτυξη του ΣΣ αφορά όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και επιπλέον αναδεικνύονται συνέργειες ανάμεσα στα διαφορετικά έργα αλλά και η συνάφεια της Στρατηγικής με το ευρύτερο πλαίσιο προγραμματισμού. Κεντρικές αναφορές του ΣΣ αποτελούν ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το περιβάλλον και ο αγροδιατροφικός τομέας που συνδέονται ευθέως με το ενδογενές δυναμικό και τις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής. Η εξειδίκευση του ΣΣ περιλαμβάνει 2 Άξονες Προτεραιότητας και 33 Δράσεις προϋπολογισμού από € 100.000 έως €10.128.915 χαρακτηρίζεται από συνοχή και εκφράζει

την τοπική ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο σε επίπεδο φιλοσοφίας σχεδιασμού όσο και ως προς τις επιμέρους πράξεις. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, καλύπτεται σε ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό, ενώ ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων, οι κατευθύνσεις είναι σαφώς διατυπωμένες. Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός του Σχεδίου είναι 47.768.915,67 ευρώ, εκ των οποίων τα 20.530.000,00 ευρώ (περίπου το 43% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Η αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης και η ωριμότητα του Σχεδίου προκύπτει στιβαρή και επιδεικνύει υψηλό επίπεδο ωριμότητας.

Αντίστοιχη προετοιμασία πραγματοποιήθηκε και για το Στρατηγικό Σχέδιο ΟΧΕ της ευρύτερης περιοχής του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία που εγκρίθηκε από την ΠΔΕ με προϋπολογισμό 51.197.152,91 ευρώ, εκ των οποίων τα 41.623.952,91 ευρώ (περίπου το 81,3% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Κεντρική αναφορά του ΣΣ αποτελεί η τουριστική αειφορία της Αρχαίας Ολυμπίας και η αναπτυξιακή δυναμική που συνδέεται με τον πολιτισμό, τον τουρισμό, τους φυσικούς πόρους και το σύστημα συνδυασμένων μεταφορών. Το υψηλό αυτό ποσοστό, που είναι σχεδόν διπλάσιο του αντίστοιχου ποσοστού για την ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού και σημαντικά υψηλότερο των αντίστοιχων ποσοστών για τα Σχέδια ΒΑΑ, μεταξύ άλλων, μαρτυρά το ειδικό βάρος της παρέμβασης για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της ΠΔΕ αλλά και τη συνάφεια των στόχων της ΟΧΕ με τους στρατηγικούς στόχους της περιφέρειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση που προηγήθηκε αποτελεί μία σε βάθος διερεύνηση της χωρικής προσέγγισης στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη με αναφορά στα δεδομένα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Για τους σκοπούς της παρούσας αξιοποιήθηκαν βιογραφικές πηγές, στοιχεία από επίσημες και έγκυρες πηγές δεδομένων, οι διαδικασίες και το σύστημα προγραμματισμού των συγχρηματοδοτούμενων έργων στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2014 -2020, αλλά και οι αποφάσεις των αρμόδιων συλλογικών της τοπικής και περιφερειακής διοίκησης.

Αφού προσεγγίστηκαν οι βασικές έννοιες της εδαφικής συνοχής, του εδαφικού κεφαλαίου και της εδαφικής διακυβέρνησης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η «χρονική», η ουσιαστική αλλά και η τυπική «μεταφορά» τους στις βασικές αρχές σχεδιασμού της ΕΕ για την ενίσχυση και τον μετασχηματισμό της αναπτυξιακής διαδικασίας προς ένα μοντέλο σύγχρονο, ολοκληρωμένο, περισσότερο αποδοτικό και ταυτόχρονα με σεβασμό στην κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση. Για τους σκοπούς της παρούσας, βασική υπόθεση εργασίας, που εκ του αποτελέσματος επιβεβαιώθηκε, αποτέλεσε ο αυτή ακριβώς η «μεταφορά»: ότι η εδαφική συνοχή, υπό το πρίσμα της ολοκληρωμένης προσέγγισης στην χωρική ανάπτυξη, εισάγεται ως μια διαφορετική προσέγγιση του αναπτυξιακού σχεδιασμού στην ΕΕ.

Ποια είναι όμως τα ευρήματα και τα συμπεράσματα της αναλυτικής διαδικασίας που προηγήθηκε;

Ως προς το υπόβαθρο αναφοράς, τεκμηριώνεται ποικιλοτρόπως ότι η έννοια της συνοχής, σε οικονομικούς όρους αρχικά, υπήρχε στο υπόβαθρο της ευρωπαϊκής πολιτικής ήδη από τα πρώτα βήματα της ΕΕ καθώς οι μεγάλες εδαφικές και δημογραφικές ανισότητες συνιστούσαν δυνητικά εμπόδια για την επίτευξη του στόχου της ένωσης και ανάπτυξης της Ευρώπης. Η ανάγκη συνοχής μεγεθύνθηκε δραματικά με την διεύρυνση της ΕΕ και την ένταξη των κρατών εκτός πυρήνα, η πλειοψηφία των οποίων χαρακτηρίζεται από διαρθρωτικές αδυναμίες και δομικές αστάθειες του χρηματοοικονομικού αλλά και του δημοσιονομικού συστήματος.

Με την ΕΕΠ (1986) εισάγεται η έννοια της κοινωνικής συνοχής και η μείωση των «αποστάσεων» μεταξύ των διαφόρων περιοχών της Ένωσης λαμβάνει πλέον τυπική μορφή με κύριο μηχανισμό εφαρμογής τα Διαρθρωτικά Ταμεία ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Προσανατολισμού.

Οι δύο διαστάσεις της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής κυριάρχησαν στο μοντέλο στρατηγικής ανάπτυξης τις δεκαετίες από το 1980 έως και μετά το 2000, ενώ με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας εισάγεται η έννοια της εδαφικής συνοχής. Πρόκειται για το σημείο ενεργοποίησης του διαλόγου σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για το πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού, την εδαφική διακυβέρνηση και κυρίως τη σύνδεσή τους με την πολιτική συνοχής της ΕΕ.

Η στόχευση της Πολιτικής Συνοχής στη σύγκλιση των περιφερειών της ΕΕ και τη μείωση των ανισοτήτων είναι η κινητήριος δύναμη που ωθεί όλο το πλέγμα πολιτικών της ΕΕ με εδαφική διάσταση. Η Πολιτική Συνοχής μεταφέρεται στο τοπικό επίπεδο μέσα από ένα πλέγμα χρηματοδοτικών μηχανισμών, προγραμμάτων και πρωτοβουλιών και τη συμμετοχή των ΕΔΕΤ, με στόχο να στηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, την οικονομική μεγέθυνση, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, την προστασία του περιβάλλοντος και την άρση των αποκλεισμών. Κάθε ένα από τα παραπάνω εργαλεία έχει γενικούς και ειδικούς όρους συμμετοχής, συγκεκριμένες προϋποθέσεις εφαρμογής αλλά και δεδομένες διαδικασίες αξιολόγησης και διαχείρισης. Η διαφάνεια και η μέγιστη αποτελεσματικότητα των διατιθέμενων πόρων αποτελούν κεντρικό ζητούμενο σε αυτό το «κύκλωμα» πολιτικής και εφαρμογής που γίνεται ιδιαίτερα σύνθετο αν αναλογιστεί κανείς τις διαφορετικές συνθήκες, πλαίσια και συστήματα διακυβέρνησης κάθε κράτους μέλους.

Η συνεργασία των διαφόρων προγραμμάτων στη κατεύθυνση της κοινής συνιστώσας που καλείται «βιώσιμη ανάπτυξη» αποτελεί κεντρικό ζητούμενο. Για τον λόγο αυτό, η διαδικασία του χωροταξικού σχεδιασμού δεν μπορεί να κινείται ανεξάρτητα από το πλαίσιο των επενδύσεων. Τα επιμέρους έργα οφείλουν να είναι συμπληρωματικά και να εντάσσονται στο γενικότερο αναπτυξιακό όραμα όπως σαφώς έχει οριστεί εκ των προτέρων. Σε αυτή την προβληματική, ο ρόλος του ΕΣΠΑ 2014-2020 ως του βασικού στρατηγικού σχεδίου για την ανάπτυξη της χώρας που επιδιώκει την επίτευξη των στόχων της Πολιτικής Συνοχής και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από τα ΕΔΕΤ, αποκτά καταλυτικό ειδικό βάρος. Στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές αλλά και πολιτικές συνθήκες, η στοχευμένη και αποτελεσματική

εξειδίκευση των τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων σε επίπεδο εφαρμογής (άξονες, θεματικοί στόχοι, δράσεις, δείκτες αποτελέσματος) αξιολογείται καθοριστικής σημασίας. Είτε θα λειτουργήσει ως εφαλτήριο και μοχλός επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας που βρίσκεται σε καθεστώς βαθιάς αναδιάρθρωσης, είτε θα συντηρήσει δυνάμεις ανακύκλωσης δράσεων περιορισμένης αποτελεσματικότητας.

Ειδικά τα ΠΕΠ που έχουν καταγράψει και αξιολογήσει τις τοπικές ανάγκες και ο σχεδιασμός τους συνολικά αξιοποιεί τα ενδογενή χαρακτηριστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής αναφοράς τους, απαιτείται να κινούνται παράλληλα με τις προτεραιότητες που έχουν αναδειχθεί από τα Εθνικά και Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και να λαμβάνουν υπόψη τις χωρικές επιπτώσεις των επενδύσεων που αυτόματα οδηγούν σε μετασχηματισμό των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών των «θέσεων» υποδοχής. Για το λόγο αυτό, η «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη», ως μέθοδος ολιστικής προσέγγισης του σχεδιασμού και των αποτελεσμάτων του για την Τοπική Ανάπτυξη, πέρασε από την θεωρία στην πράξη με αξιοποίηση εργαλείων όπως η «Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων», η «Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη» (ΒΑΑ) και η «Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση» (ΟΧΕ). Η ΒΑΑ σε επίπεδο εφαρμογής χρησιμοποιεί ως πλαίσιο διαχείρισης την ΟΧΕ, προσαρμοσμένη όμως στις ανάγκες ενός αστικού συγκροτήματος.

Σε πιο ειδικό πλαίσιο, η Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη: (i) ορίζει ως στρατηγικούς στόχους την επίτευξη της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της διατήρησης των πόρων, (ii) εστιάζει στις ιδιαίτερες ανάγκες και στη φέρουσα δυνατότητα των επιμέρους χωρικών ενότητων, (iii) χρησιμοποιεί ως κινητήριες δυνάμεις την ανταγωνιστικότητα και την τοπική επιχειρηματικότητα, (iv) αναφέρεται σε πολυτομεακή παρέμβαση και πολυταμειακή χρηματοδότηση, (v) εισάγει καινοτομίες, αλλά και σύνθετες διαδικασίες, στα εργαλεία και στο σύστημα της διαχείρισης τους με στρατηγικούς και εμπλεκόμενους φορείς σε στενή συνεργασία και αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης, (vi) αξιολογεί τις προτεινόμενες Στρατηγικές βάση της ολοκληρωμένης προσέγγισης αλλά και των κριτηρίων ωριμότητας, σκοπιμότητας, αποδοτικότητας, συνάφειας, κ.λπ. του συστήματος διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων έργων για την περίοδο 2014 – 2020, (vii) «επιβάλλει» τις αρχές του συμμετοχικού σχεδιασμού και την ευρεία διαβούλευση με ουσιαστικούς όρους. Στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του

φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Οι χωρικές ενότητες εφαρμογής των ΟΧΕ στο τρέχον ΕΣΠΑ προσδιορίστηκαν ήδη από τη σύνταξη των ΕΠ με ορθολογικά κριτήρια. Πρόκειται για χωρικές ενότητες που είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Σε αυτή τη διερεύνηση δεν θα μπορούσε να μην πραγματοποιηθεί αναφορά στη χωρική διάσταση του σχεδιασμού της αναπτυξιακής πολιτικής η οποία εξυπηρετείται από το «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΠΠΧΣΑΑ). Το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (2014) εξυπηρετεί κεντρικούς στόχους της Ευρωπαϊκής πολιτικής και η εφαρμογή του συνδέεται άρρηκτα με την αναπτυξιακή διαδικασία. Όσον αφορά στις χωρικές ενότητες εντός της ΠΔΕ, το ΠΠΧΣΑΑ υπέδειξε ενδοπεριφερειακές χωρικές ενότητες με περισσότερο ομοιογενή ή συμπληρωματικά χαρακτηριστικά. Οι ενότητες αυτές αποτέλεσαν τη βάση του σχεδιασμού για τις ΒΑΑ και τις ΟΧΕ.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω πλαίσιο, εκπόνησε μελέτες για την ανάδειξη των προοπτικών ΒΑΑ και ΟΧΕ εντός των τριών ΠΕ Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας και προσδιόρισε εξαρχής τις περιοχές εφαρμογής των ΟΧΕ με βάση τα γενικά κριτήρια εφαρμογής. Οι Μελέτες για την εφαρμογή ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 ανέπτυξαν επιχειρηματολογία για δύο αστικές περιοχές που πληρούν τα κριτήρια της εφαρμογής και συγκεκριμένα: ΒΑΑ-1) ΟΧΕ ΒΑΑ στο Δήμο Πατρέων, ΒΑΑ-2) ΟΧΕ ΒΑΑ στο Δήμο Αγρινίου. Οι Μελέτες για την εφαρμογή ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές ανέπτυξαν επιχειρηματολογία επίσης για δύο περιοχές και συγκεκριμένα: ΟΧΕ-1) ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού και ΟΧΕ-2) ΟΧΕ Άξονας Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία.

Τα Σχέδια Στρατηγικής που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο των ΟΧΕ, προέκυψαν μέσα από μία σύνθετη διαδικασία που σε κάποιες περιπτώσεις κινήθηκε ουσιαστικά, ενώ σε κάποιες άλλες πέτυχε να επεκταθεί σε όλο το φάσμα αναφοράς καθώς οι τοπικές ανάγκες επιμένουν να εκφράζονται μέσα από σημειακές διεκδικήσεις και έργα βασικών υποδομών. Η ΠΔΕ, ήδη από το στάδιο της προετοιμασίας της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020,

επέδειξε γρήγορα αντανακλαστικά και αποκωδικοποίησε τόσο το σύστημα διαχείρισης όσο και τις περιοχές παρέμβασης ΒΑΑ και ΟΧΕ. Σε αυτή την διαδικασία συμμετείχαν οι στρατηγικοί φορείς, οι εμπλεκόμενοι τοπικοί φορείς αλλά και συλλογικοί φορείς, κοινωνικοί εταίροι, πολίτες, εκπρόσωποι της ιδιωτικής οικονομίας, κ.α.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας, η σκοπιμότητα, η ωριμότητα και η συνάφεια των προτεινόμενων ΣΣ με τους στόχους του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020 αποτέλεσαν ad hoc κριτήρια αξιολόγησης, όπως ισχύει για όλα τα έργα που διεκδικούν πόρους από τους άξονες προτεραιότητας του ΕΣΠΑ. Επιπλέον, ελέγχονται κριτήρια που αφορούν στην καταλληλότητα της στρατηγικής, τη συμβολή της στην βέλτιστη επίτευξη των αποτελεσμάτων του ΕΠ, τη διαχειριστική ικανότητα, την τεχνική ετοιμότητα και την δυνατότητα μόχλευσης πόρων των φορέων που συμμετέχουν, το επίπεδο της ενεργειακής απόδοσης και η ευπάθεια της εδαφικής περιοχής στην κλιματική αλλαγή.

Η ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της προσέγγισης του σχεδιασμού για κάθε ΣΣ και περαιτέρω το περιεχόμενο, η συμπληρωματικότητα και η σύνδεση των παρεμβάσεων υπό το πρίσμα της ολοκληρωμένης προσέγγισης, έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον για τις περιοχές ΒΑΑ και ΟΧΕ. Ως αναμένεται, κάθε Στρατηγική φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά, δομή και επίπεδο ωριμότητας.

Η εγκεκριμένη πλέον Στρατηγική της ΒΑΑ για το πολεοδομικό συγκρότημα Πάτρας, με στρατηγικό φορέα τον Δήμο Πατρέων, είναι οραματική αλλά όχι εξαιρετικά φιλόδοξη, εδράζεται σε ρεαλιστική προσέγγιση στόχων -γεγονός που αξιολογείται θετικά-, πραγματοποιεί ευρείες αναφορές στο ενδογενές δυναμικό υπό το πρίσμα και της πολιτικής θέσης της δημοτικής αρχής και προσεγγίζει μάλλον αποτελεσματικά τις αρχές της ισόρροπης ανάπτυξης με έργα στις διαφορετικές συνοικίες της πόλης. Η εξειδίκευση του ΣΣ περιλαμβάνει 5 Στρατηγικούς Στόχους, 4 Άξονες Προτεραιότητας και 31 Δράσεις προϋπολογισμού από € 300.000 έως €13.000.000. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, ωστόσο, παραμένει σε ένα πλαίσιο ελλιπούς τεκμηρίωσης κυρίως ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου της ΒΑΑ Πάτρας διαμορφώθηκε σε 88.997.000 ευρώ, εκ των οποίων τα 43.880.000 ευρώ (το 49,3% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Το υπόλοιπο μέρος των έργων αναμένεται να χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές χρηματοδότησης (ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ,

προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, κ.λπ.). Σημειώνεται ότι ήδη έχουν υποβληθεί προτάσεις π.χ. Αρσάκειο σε άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η εγκεκριμένη Στρατηγική του Δήμου Αγρινίου έχει αναλυτική δομή, πλήρη τεκμηρίωση, λογική συνέχεια και αναδεικνύει πλήθος ζητημάτων που χρήζουν παρέμβασης για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η σκοπιμότητα και ωριμότητα των έργων παρουσιάζεται σε επίπεδο μελετών, αδειών και χρονοδιαγραμμάτων. Επιπλέον, περιλαμβάνεται ανάλυση διαχείρισης κινδύνου αλλά και αναλυτική καταγραφή των φορέων που θα συμμετέχουν στην υλοποίηση του Σχεδίου. Στρατηγικός φορέας, όπως και στην περίπτωση των Πατρών, είναι η αστική αρχή δηλαδή ο Δήμος Αγρινίου. Σε πολύ μεγάλο ποσοστό δικαιούχος, φορέας υλοποίησης και φορέας λειτουργίας των έργων θα είναι ο ίδιος ο Δήμος Αγρινίου. Το κεντρικό όραμα όπως διατυπώνεται περιλαμβάνει σύγχρονους αναπτυξιακούς όρους (πράσινη/ έξυπνη/ βιώσιμη πόλη), ωστόσο η μεταφορά τους στην εξειδίκευση δεν προκύπτει στιβαρή. Περαιτέρω, το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, και σε αυτή την περίπτωση περιγράφεται σε ιδιαίτερα γενικό πλαίσιο, ενώ το οραματικό στοιχείο βρίσκει έκφραση σε δράσεις και στοχεύσεις που δεν περιγράφονται για πρώτη φορά. Με άλλα λόγια, το στοιχείο της καινοτομίας και της μεταφοράς νέων προσεγγίσεων εμφανίζει περιορισμένη δυναμική. Ο προϋπολογισμός του Σχεδίου διαμορφώθηκε σε 70.830.000 ευρώ, εκ των οποίων τα 20.980.000 ευρώ (το 29,6% του συνολικού προϋπολογισμού του Σχεδίου) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Συγκριτικά, με τις άλλες ΒΑΑ και ΟΧΕ, η Στρατηγική του Αγρινίου έχει τη μικρότερη ποσοστιαία συμμετοχή από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα.

Για την ευρύτερη περιοχή της Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού, η ανάπτυξη του ΣΣ αφορά όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και επιπλέον αναδεικνύονται συνέργειες ανάμεσα στα διαφορετικά έργα αλλά και η συνάφεια της Στρατηγικής με το ευρύτερο πλαίσιο προγραμματισμού. Κεντρικές αναφορές του ΣΣ αποτελούν ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το περιβάλλον και ο αγροδιατροφικός τομέας που συνδέονται ευθέως με το ενδογενές δυναμικό και τις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής. Η εξειδίκευση του ΣΣ περιλαμβάνει 2 Άξονες Προτεραιότητας και 33 Δράσεις προϋπολογισμού από € 100.000 έως €10.128.915 χαρακτηρίζεται από συνοχή και εκφράζει την τοπική ταυτότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο σε επίπεδο φιλοσοφίας σχεδιασμού όσο και ως προς τις επιμέρους πράξεις. Το κεντρικό ζητούμενο της ολοκληρωμένης προσέγγισης, καλύπτεται σε ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό, ενώ ως προς τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας οικοσυστήματος για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας,

προσέλκυση επενδύσεων και μόσχευση κεφαλαίων, οι κατευθύνσεις είναι σαφώς διατυπωμένες. Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός του Σχεδίου είναι 47.768.915,67 ευρώ, εκ των οποίων τα 20.530.000,00 ευρώ (περίπου το 43% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Η αντιστοίχιση με τις πηγές χρηματοδότησης και η ωριμότητα του Σχεδίου προκύπτει στιβαρή και επιδεικνύει υψηλό επίπεδο ωριμότητας.

Αντίστοιχη προετοιμασία πραγματοποιήθηκε και για το Στρατηγικό Σχέδιο ΟΧΕ της ευρύτερης περιοχής του άξονα Κατάκολο – Αρχαία Ολυμπία που εγκρίθηκε από την ΠΔΕ με προϋπολογισμό 51.197.152,91 ευρώ, εκ των οποίων τα 41.623.952,91 ευρώ (περίπου το 81,3% του συνολικού προϋπολογισμού) θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Κεντρική αναφορά του ΣΣ αποτελεί η τουριστική αιφορία της Αρχαίας Ολυμπίας και η αναπτυξιακή δυναμική που συνδέεται με τον πολιτισμό, τον τουρισμό, τους φυσικούς πόρους και το σύστημα συνδυασμένων μεταφορών. Το υψηλό αυτό ποσοστό, που είναι σχεδόν διπλάσιο του αντίστοιχου ποσοστού για την ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου – Αιτωλικού και σημαντικά υψηλότερο των αντίστοιχων ποσοστών για τα Σχέδια ΒΑΑ, μεταξύ άλλων, μαρτυρά το ειδικό βάρος της παρέμβασης για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της ΠΔΕ αλλά και τη συνάφεια των στόχων της ΟΧΕ με τους στρατηγικούς στόχους της περιφέρειας.

Τα αποτελέσματα της ενσωμάτωσης της χωρικής διάστασης στην αναπτυξιακή διαδικασία θα προκύψουν σε βάθος χρόνου. Ωστόσο, οι αρχικές εκτιμήσεις κάνουν λόγο για ένα αποδοτικό σύστημα που για λόγους ανταγωνισμού θα επιχειρήσει δυναμικά στις περιοχές παρέμβασης. Αν υλοποιηθεί το μεγαλύτερο ποσοστό των παρεμβάσεων κρίσιμοι τομείς όπως ο πολιτισμός, ο τουρισμός, η αγροδιατροφή, οι συνδυασμένες μεταφορές, η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος και η δομική λειτουργία του αστικού χώρου προς όφελος των χρηστών θα μετρήσουν πολλαπλασιαστικά οφέλη. Οι επιμέρους αναπτυξιακοί πόλοι αναμένεται να συμπαρασύρουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στο εθνικό αλλά και διακρατικό σύστημα. Ικανή και αναγκαία συνθήκη είναι η εγρήγορση των τοπικών φορέων να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα με άμεσες διορθωτικές ενέργειες και συνεχή τροφοδότηση της Στρατηγικής για την εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού οράματος.

Η τρέχουσα εμπειρία θα αποτελέσει σημαντικό κεφάλαιο για την επόμενη προγραμματική περίοδο όπου η ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση θα έχει πλέον εδραιωθεί στη διαδικασία του αναπτυξιακού προγραμματισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Ανδρικοπούλου Ε., Καυκαλάς Γρ., (επιμ.) (2000), *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος, Η Διεύρυνση και η Γεωγραφία της Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Αθήνα.
- Γετίμης Π., Καυκαλάς, Γρ., Μαραβέγιας Ν., (επιμ.) (1993), *Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Θεωρία – Ανάλυση και Πολιτική*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- Γιαννακούρου Γ., (2008α), *Η χωροταξία στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Εθνικές πολιτικές και ευρωπαϊκή διακυβέρνηση*, Σειρά: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Γιαννακούρου Γ., (2008β), *Η θεσμική διάσταση της εδαφικής συνοχής: αναζητώντας μια νέα μορφή εδαφικής διακυβέρνησης στην Ευρώπη*, στο: αφιέρωμα: Μεταρρυθμιστική Συνθήκη και Εδαφική Συνοχή (επιμ.) Γιαννακούρου Γ., «Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική», τεύχος 10, Ιούνιος 2008.
- Γιέρου Ν., Ματθαίος Στ., (2008), *Συγκριτική Αξιολόγηση των Ευρωπαϊκών Συνθηκών*, (πτυχιακή εργασία), ΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής, Ηράκλειο.
- Δέτση Μ., (2015), *Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη, πολιτικές και στρατηγική της Συμπαγούς Πόλεως*, Ερευνητική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Θεσσαλονίκη.
- Δήμος Αγρινίου (2016), *Σχέδιο Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στο Δήμο Αγρινίου (προς διαβούλευση)*, Αγρίνιο, Μάιος 2016.
- Δήμος Πατρέων (2016), *Σχέδιο Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στο Δήμο Πατρέων (προς διαβούλευση)*, Πάτρα, Μάιος 2016.
- Διανέοσις (2016), *Αξιοποιώντας το ΕΣΠΑ 2014 – 2020, Προτάσεις βέλτιστης στόχευσης και διαχείριση*, Αθήνα.

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Δυτική Ελλάδα» 2014 – 2020 (2015), *Μελέτη για την εφαρμογή των ΟΧΕ ΒΑΑ για το ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014 – 2020*, ΑΝΑΠΛΑΣΗ Σύμβουλοι Μηχανικοί ΑΕ, Πάτρα, Δεκέμβριος 2015.

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Δυτική Ελλάδα» 2014 – 2020 (2016), *Στρατηγικό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες χωρικές στρατηγικές στην περιοχή λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού*, Σεπτέμβριος 2016.

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Δυτική Ελλάδα» 2014 – 2020 (2016), *Στρατηγικό Σχέδιο Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες χωρικές στρατηγικές στην περιοχή του άξονα Κατακόλου – Αρχαίας Ολυμπίας*, Σεπτέμβριος 2016.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992), *Ευρώπη 2000. Προοπτικές Ανάπτυξης - του Κοινοτικού Εδάφους*, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2005), *Πολιτική της συνοχής για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης: Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας, 2007-2013*, SEC (2005) 904, COM (2005) 299

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010), *Συμπεράσματα της πέμπτης έκθεσης για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή: το μέλλον της πολιτικής συνοχής*, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, SEC (2010) 1348, COM (2010) 642/3.

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2003), *Δεύτερη έκθεση προόδου σχετικά με την οικονομική και κοινωνική συνοχή*, Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, COM (2003) 34, Βρυξέλλες, 22 Ιουλίου 2003.

Ζαχαρή Β., (2009), *Εδαφική Συνοχή: Η νέα συνιστώσα συνάρθρωσης των χωρών - μελών της ΕΕ και ενδόησης της συνεργασίας για το χωρικό σχεδιασμό και τη χωρική ανάπτυξη*, Διπλωματική Εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: Αρχιτεκτονική και Σχεδιασμός του Χώρου, Αθήνα.

Ζαχαρή Β., (2013), *Εδαφική συνοχή, Εδαφική διακυβέρνηση και Εδαφικό κεφάλαιο: οι*

βασικές συνιστώσες μιας νέας προσέγγισης Χωρικού Σχεδιασμού, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα.

Θεοδωρακόπουλος Θ., (2015) *Η ΕΕ του Ευρωσυντάγματος και της Συνθήκης της Λισσαβώνας, ταύτιση ή απόκλιση;* (άρθρο), Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Νομική Σχολή, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Κόνσολας Ν., (1997), *Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Κουτσιαράς Ν., (2007), *Η τύχη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος μετά από (την περίοδο) περισυλλογή(ς)*, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Αθήνα.

Μαρκατάτος Γ., (2010), *Οδηγός Προγραμμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκδόσεις Μοτίβο, Αθήνα.

Μούσης Ν., (2001), *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Νικολάου Α., (1994), *Αναγκαιότητα και συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Χωροταξικής Πολιτικής, ΤΟΠΟΣ 8*

Σπηλιωτόπουλος Αθ., (2006), *Η Στρατηγική της Λισσαβώνας, Διαδικασία και λόγοι υιοθέτησης, παρουσίαση – ανάλυση, απολογισμός της προόδου και επαναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας για την περίοδο 2000 – 2005*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Αθήνα.

Τοπάλογλου Λ., *Οι Ευρωπαϊκές Πολιτικές Εδαφικής Συνεργασίας και οι επιπτώσεις τους στην ανάπτυξη και στις χωρικές πολιτικές.*

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (2014), *Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας*, Σύμπραξη των Γραφείων «ΦΙΛΩΝ»

Α. Πανταζής – Παν. Κυριοπούλου και Συν. Ο.Ε. - Ιατρού Αλέξανδρος, Αθήνα.

Ξενογλώσση

ESPON (2007), *Governance of Territorial and Urban Policies from EU to local levels.*

Final Report, ESPON project 2.3.2, executive summary, διαθέσιμο στη διεύθυνση

http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/243/366/file_2183/fr_-2.3.1-

[full_rev_Jan2007.pdf](http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/243/366/file_2183/fr_-2.3.1-full_rev_Jan2007.pdf) [Πρόσβαση 4 Φεβρουαρίου 2017]

Faludi A., (2007), *Making sense of the “Territorial Agenda of the European Union”*,

European Journal of Spatial Development, διαθέσιμο στη διεύθυνση

www.nordregio.se/EJSD/refereed25.pdf [Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2017]

Faludi, A., Peryoni, J., (2011), *Cohesion policy contributing to territorial cohesion – Future*

Scenarios, *European Journal of Spatial Development*, Refereed Article No 43, διαθέσιμο

στη διεύθυνση

<http://www.nordregio.se/Global/EJSD/Refereed%20articles/refereed43.pdf> [Πρόσβαση

17 Ιανουαρίου 2017]

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

Βασενχόβεν, Λ., (2011), «*Η Χωροταξία στην Ελλάδα και στην ΕΕ*», *Διεθνές Συνέδριο:*

«*Περιφερειακή Ανάπτυξη και Οικονομική Κρίση: Διεθνής εμπειρία και Ελλάδα*»,

Παρέμβαση, Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου, Ελληνική

Εταιρία Περιφερειακής Επιστήμης διαθέσιμο στη διεύθυνση

[http://courses.arch.ntua.gr/el/ergastirio_xvrotajias_kai_oikistikis_anartyjhs/arura_-](http://courses.arch.ntua.gr/el/ergastirio_xvrotajias_kai_oikistikis_anartyjhs/arura_-_dialejeis_-_paro_ysiasseis.html)

[_dialejeis_-_paro_ysiasseis.html](http://courses.arch.ntua.gr/el/ergastirio_xvrotajias_kai_oikistikis_anartyjhs/arura_-_dialejeis_-_paro_ysiasseis.html) [Πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης), www.espa.gr

Η διεύθυνση της Ένωσης στο site του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, διαθέσιμο στη διεύθυνση

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.1.html

[Πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στο site της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαθέσιμο στη διεύθυνση

www.europa.eu [Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2017]

Η Ευρωπαϊκή Διάσταση του Χωροταξικού Σχεδιασμού: Από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Μάρτιος 2009), διαθέσιμο στο site «*Νόμος + Φύση*» στη

διεύθυνση <http://nomosphysics.org.gr/11684/i-europaiki-diastasi-tou-xorotaksikou->

[Πρόσβαση 30 Ιανουαρίου 2017]

Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας (2005), διαθέσιμο στο site της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Ac11325> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

Ο μίτος της Αριάδνης στο λαβύρινθο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση το βιβλίο Μούσης Ν. (2001), διαθέσιμο στη διεύθυνση http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/7/25/02/?lang=gr&all=1&s=1&e=10 [Πρόσβαση 22 Ιανουαρίου 2017]

Πολιτική της συνοχής για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης: κατευθυντήριες γραμμές της κοινοτικής στρατηγικής 2007-2013, διαθέσιμο στο site της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Ac11325> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

ΣΑΚΧ (Σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου) διαθέσιμο στο site της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3Ag24401> [Πρόσβαση 18 Ιανουαρίου 2017]

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαθέσιμο στο site της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στη διεύθυνση www.ecb.europa.eu [Πρόσβαση 21 Ιανουαρίου 2017]

Ταμείο Συνοχής, διαθέσιμο στο site της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV%3A160018> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας <http://www.ypeka.gr>

Territorial Cohesion: Unleashing the territorial potential, Background document to the conference on Cohesion Policy and Territorial Development: Make use of the Territorial Potential, 10-11 December 2009, Sweden, Kiruna European Commission (2009), στο site της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/consultation/terco/kiruna_20091211.pdf [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]

*Territory matters to make Europe 2020 a success, Joint contribution by the Director
Generals of Ministerial Departments responsible for territorial development policy in
the European Union, DGs (2010), διαθέσιμο στη διεύθυνση
http://www.mzopu.hr/doc/Prostorno/Tekst_izjave_EU2010.pdf [Πρόσβαση 4
Φεβρουαρίου 2017]*

*The Territorial State and perspectives of the European Union. Towards a stronger
territorial cohesion in the light of the Lisbon and Gothenburg Ambitions, Territorial
State (2005), διαθέσιμο στη διεύθυνση [http://www.gec-eran.org/documents/errn/EU
Territorial_Agenda.pdf](http://www.gec-eran.org/documents/errn/EU_Territorial_Agenda.pdf) [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2017]*

Πηγές

Απόφαση υπ. αριθ. 242/26-9-2016 του Δημοτικού Συμβουλίου Αγρινίου για την «Έγκριση
Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη Δήμου
Αγρινίου με τίτλο: «Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης Δήμου Αγρινίου» και υποβολή
αυτού, σύμφωνα με την υπ. αριθμ. 2721/5-7-2016 Πρόσκληση της ΕΥΔΕΠ ΠΔΕ, στα πλαίσια
του ΠΕΠ ΠΔΕ 2014-2020»

Απόφαση υπ. αριθ. 367/30-5-2016 του Δημοτικού Συμβουλίου Αγρινίου για την «Έγκριση
Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στο
Δήμο Πατρέων»

Απόφαση υπ. αριθ. 298/2016 της Επιτροπής Αναπτυξιακής & Κοινωνικής Πολιτικής
Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας

Απόφαση υπ. αρ. 386/27-01-2017 της ΕΥΔ ΠΔΕ περί «Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου
Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Αγρινίου»

Απόφαση υπ. αρ. 388/27-01-2017 της ΕΥΔ ΠΔΕ περί «Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου
Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Πατρέων»

Απόφαση υπ. αρ. 5733/21-12-2016 της ΕΥΔ ΠΔΕ περί «Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου
Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες Χωρικές Στρατηγικές στην ευρύτερη
περιοχή του άξονα Κατακόλου – Αρχαίας Ολυμπίας»

Απόφαση υπ. αρ. 5734/21-12-2016 της ΕΥΔ ΠΔΕ περί «Έγκρισης Στρατηγικού Σχεδίου
Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για άλλες Χωρικές Στρατηγικές στην περιοχή
Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού»

Απόφαση υπ. αριθ. 111/28-09-2016 του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας με θέμα «*Έγκριση Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) για άλλες χωρικές στρατηγικές, στην περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Αιτωλικού*»

Απόφαση υπ. αριθ. 112/28-09-2016 του Περιφερειακού Συμβουλίου Δυτικής Ελλάδας με θέμα «*Έγκριση Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) για άλλες χωρικές στρατηγικές, στην περιοχή του άξονα Κατακόλου – Αρχαίας Ολυμπίας*»

Απόφαση του Συμβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 2006 για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή (2006/702/ΕΚ) L 291/11

Γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επί του «Σχεδίου ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου (ΣΑΚΧ) - πρώτο επίσημο σχέδιο», Επίσημη Εφημερίδα C 407, 28/12/1998

Γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών επί του Σχεδίου ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου, Επίσημη Εφημερίδα C 93, 06/04/1999

Θεματολογικά Δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση (2017) *Η αρχή της επικουρικότητας*

Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκθεση «*Ευρώπη 2000+. Συνεργασία για τη χωροταξία στην Ευρώπη*»

Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Επίσημη Εφημερίδα C 326 της 26/10/2012

Καθοδήγηση για τους τοπικούς φορείς σχετικά με την τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων, Έκδοση 2, Αύγουστος 2014

Κανονισμός 4454/88 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «*Δυτική Ελλάδα*» 2014-2020 – Έκδοση 1.4

Πρόσκληση υπ. αρ. 2720/05-07-2016 της ΕΥΔ ΠΔΕ για την «*Υποβολή Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης*»

Πρόσκληση υπ. αρ. 2721/05-07-2016 της ΕΥΔ ΠΔΕ για την «*Υποβολή Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη*»

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Φεβρουάριος 2014

Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, που υπογράφηκε στο Άμστερνταμ στις 2 Οκτωβρίου 1997 Επίσημη Εφημερίδα C 340, 10/11/1997

Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβόνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007 Επίσημη Εφημερίδα C 306, 17/12/2007

Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση. Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας (2005), Ανακοίνωση του Προέδρου Barroso σε συνεννόηση με τον Αντιπρόεδρο Verheugen, COM (2005) 24

Συμπεράσματα της Προεδρίας (2005), Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 22 και 23 Μαΐου 2005, COM (2005) 5

ΦΕΚ 1470B/ 9-10-2003, Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Χάρτης της Λειψίας για την αειφόρο ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ανάγκη καθιέρωσης μιας Κοινοτικής Πολιτικής για τη Χωροταξία, Επίσημη Εφημερίδα C 284, 02/11/1992

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη χωροταξία και το Σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου, Επίσημη Εφημερίδα C 226, 20/07/1998

Resolution on a European Regional Planning Scheme, Επίσημη Εφημερίδα C 010 της 16/01/1984

Territorial Agenda of the European Union: Towards a More Competitive and Sustainable Europe of Diverse Regions: Agreed on the occasion of the Informal Ministerial Meeting on Urban Development and Territorial Cohesion on 24/25 May 2007

The EU Compendium of Spatial Planning Systems and Policies, Επιτομή των Συστημάτων Χωρικού Σχεδιασμού και Πολιτικών στην Ευρώπη